

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ŚLĄSKIEGO 2021-2027

Rzeczpospolita
Polska

Śląskie.

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

*Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*

Katowice, 2022

Skład zespołu autorskiego

dr inż. **Paweł Zawartka** – kierownik zespołu

mgr Małgorzata Deska

dr Adam Hamerla

dr inż. Beata Kończak

dr inż. Mariusz Kruczek

dr Anna Skalny

mgr Anna Tetlak

mgr inż. Elżbieta Uszok

mgr Marta Wiesner - Sękała

dr inż. Aleksandra Zgórska

mgr inż. Piotr Zawadzki

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisany **PAWEŁ ZAWARTKA** – kierujący zespołem autorów Prognozy Oddziaływania na Środowisko projektu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 oświadczam, że spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 Ustawy z dnia 3 października o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 74a ust 2 oświadczam, iż:

- ukończyłem studia wyższe, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, z zakresu nauk technicznych, dziedziny inżynieria środowiska,
- posiadam ponad 5-letnie doświadczenie w pracach w zespołach przygotowujących raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i prognozy oddziaływania na środowisko przy czym uczestniczyłem w więcej niż 5 opracowaniach tego typu.

Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Katowice, 29.03.2022

/-/ Paweł Zawartka

SPIS TREŚCI

SŁOWNICZEK I UŻYTE SKRÓTY	3
STRESZCZENIE	5
SUMMARY	20
1. WPROWADZENIE	34
2. CEL I ZAKRES PROGNOZY I METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY	34
2.1. CEL I ZAKRES PROGNOZY	34
2.2. METODY ZASTOSOWANE PRZY OPRACOWYWANIU PROGNOZY	35
2.3. STOPIEŃ SZCZEGÓŁOWOŚCI PROWADZONYCH OCEN.....	37
3. ANALIZA ZAWARTOŚCI PROJEKTU FE SL 2021-2027 ORAZ TPST WSL 2030 I ICH ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	39
3.1. ZAWARTOŚĆ PROJEKTU FE SL 2021-2027	39
3.2. ZAWARTOŚĆ PROJEKTU TPST WSL 2030.....	43
3.3. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM, ISTOTNE DLA PROJEKTU PROGRAMU	45
4. ANALIZA STANU BIEŻĄCEGO	51
4.1. RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA, W TYM ROŚLINY, ZWIERZĘTA I OBSZARY NATURA 2000	51
4.2. LUDZIE	72
4.3. WODY	79
4.3.1. ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD.....	79
4.3.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	102
4.4. POWIETRZE.....	109
4.5. POWIERZCHNIA ZIEMI	133
4.6. KRAJOBRAZ	137
4.7. KLIMAT	142
4.8. ZASOBY NATURALNE	148
4.9. ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE.....	165
5. OCENA SKUTKÓW REALIZACJI PROJEKTU FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030 Z UWZGLĘDNIENIEM ODDZIAŁYWANIA NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA	169
5.1. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ, W TYM ROŚLINY, ZWIERZĘTA I OBSZARY NATURA 2000.....	169
5.2. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA LUDZI	180

5.3.	PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA WODY	192
5.4.	PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA POWIETRZE	211
5.5.	PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI	220
5.6.	PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA KRAJOBRAZ.....	231
5.7.	WPŁYW NA KLIMAT I ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU	237
5.8.	PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ZASOBY NATURALNE.....	243
5.9.	PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE .	248
5.10.	POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ODDZIAŁYWAŃ SKUMULOWANYCH	255
5.11.	ANALIZA SPEŁNIANIA ZASADY „DO NO SIGNIFICANT HARM” (DNSH) DLA TYPÓW DZIAŁAŃ 263	
6.	INFORMACJA O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANU NA ŚRODOWISKO 267	
7.	ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	274
8.	ANALIA WARIANTOWA PRZEWIDYWANYCH SKUTKÓW REALIZACJI PROJEKTÓW FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030	285
8.1.	ANALIZA WARIANTU ZMIAN STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTÓW FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030.....	285
8.2.	ANALIZA MOŻLIWYCH ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH W STOSUNKU DO CELÓW ZAPROPONOWANYCH W PROJEKTACH FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030	287
9.	PROPOZYCJE ZAPISÓW DOTYCZĄCYCH METOD WYBORU I REALIZACJI PROJEKTÓW, METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ FE SL 2021-2027	292
10.	WNIOSKI I REKOMENDACJE	298
	SPIS TABEL	321
	SPIS RYSUNKÓW	323
	ZAŁĄCZNIKI	325
	Załącznik 1 Sposób dostosowania zawartości niniejszej Prognozy do wymogów artykułu 51 ustawy OOŚ	325
	Załącznik 2 Analiza spójności priorytetów projektu Programu FE SL 2021-2027 i celów TPST WSL 2030 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	327
	Załącznik 3 Zestawienie potencjalnych oddziaływań pozytywnych i negatywnych możliwych do wystąpienia wskutek realizacji działań Programu FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030 wraz z katalogiem działań minimalizujących.....	339

Załącznik 4 Macierz oddziaływań bezpośrednich (B) i pośrednich (P) możliwych do wystąpienia wskutek realizacji działań Programu FE SL 2021-2027 na poszczególne komponenty środowiska	450
Załącznik 5 Macierz oddziaływań bezpośrednich (B) i pośrednich (P) możliwych do wystąpienia wskutek realizacji działań TPST WSL 2030 na poszczególne komponenty środowiska.....	452
Załącznik 6 Ocena „Do No Significant Harm” (DNSH) dla typów działań Programu FE SL 2021-2027.....	454

SŁOWNICZEK I UŻYTE SKRÓTY

Oznaczenie	Treść
BDL	Bank Danych Lokalnych
CDPGŚ	Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska
CRFOP	Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody
DNSH	Nie czyni poważnych szkód (ang. Do No Significant Harm)
FE SL 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Województwa Śląskiego 2021 - 2027
FST	Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GIS	System Informacji Geograficznej (ang. geographic information system)
GOZ	Gospodarka o Obiegu Zamkniętym
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZW	Górnośląskie Zagłębie Węglowe
GZWP	Główne Zbiorniki Wód Podziemnych
IARC	Międzynarodowa Agencja Badań nad Rakiem (ang. International Agency for Research on Cancer)
IBA	Ostoje ptaków o znaczeniu europejskim (ang. Important Bird Areas)
IPA	Ostoje roślinne o znaczeniu europejskim (ang. Important Plant Areas)
JCWP	Jednolite Części Wód Powierzchniowych
JCWpd	Jednolite Części Wód Podziemnych
KOBiZE	Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami
LRTAP	Konwencja w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości
LZWP	Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych
LZWP	Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych
MOF	Miejski obszar funkcjonalny
MPW	Metan Pokładów Węgla
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji

OSO	Obszary specjalnej ochrony ptaków
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy
PMŚ	Państwowy Monitoring Środowiska
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
SOO	Specjalne obszary ochrony siedlisk
SPA 2020	Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa (ang. Trans-European Transport Networks)
TPST WSL 2030	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030
ustawa OOS	ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WIS	Wojewódzki Inspektor Sanitarny
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

STRESZCZENIE

Projekt programu *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027* (FE SL 2021-2027) to dokument programujący szczebla regionalnego, który służy realizacji wizji i celów rozwojowych regionu, zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie. Program stanowi jeden z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej.

Zakładanym celem interwencji Programu jest wsparcie przedsięwzięć, które na poziomie regionalnej polityki spójności w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów określonych w strategii UE Europejski Zielony Ład, której głównym celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto.

- Cel 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej;
- Cel 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskie;
- Cel 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
- Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych;
- Cel 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

W ramach realizacji ww. celów przyjęto następującą strukturę Programu, zawierającą niżej wymienione cele szczegółowe:

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

- (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii
- (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych
- (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne
- (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

- (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych
- (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
- (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
- (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
- (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej
- (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Priorytet III: Mobilne Śląskie

- (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

- (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Priorytet V: Społeczne Śląskie

- (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej
- (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy
- (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia
- (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej
- (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji
- (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów
- (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz

opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

- (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

- (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online
- (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne
- (v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej
- (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

- (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
- (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Priorytet VIII: Śląskie w transformacji

- Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.

Dodatkowo w programie przewidziano priorytet pomocy technicznej, który zapewnić ma płynne przejście z okresu 2014-2020 do okresu 2021-2027, przygotowanie do perspektywy finansowej po 2027r. oraz wzmocnienie potencjału instytucjonalnego przez zmniejszenie obciążeń administracyjnych i poprawę jakości świadczonych usług.

Zgodnie z wymaganiami Ustawy z dnia 3 października 2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2001/42/WE z 27 czerwca 2001r. *w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko*, oraz nr 2011/92/UE z 13 grudnia 2011r. *w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko*, projekt FE SL 2021-2027 wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z tymi wymaganiami została wykonana Prognoza oddziaływania na środowisko, będąca elementem wspierającym proces decyzyjny dla realizacji inwestycji ingerujących w stan środowiska, a wynikających z programu FE SL 2021-2027 oraz powiązanego z nim TPST WSL 2030.

Celem Prognozy jest identyfikacja najbardziej prawdopodobnych skutków środowiskowych, jakie może wywołać realizacja zamierzeń ujętych w analizowanych dokumentach.

Dokonano **oceny stanu środowiska** dla obszaru województwa śląskiego oraz analizy możliwości wystąpienia oddziaływań na poszczególne elementy środowiska, w tym oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. W Prognozie zaproponowano także rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru NATURA 2000 oraz na integralność tego obszaru.

Przeprowadzona analiza zawartości projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030i jego zgodności z innymi dokumentami wykazała, że projekt Programu wskazuje na powiązanie z dokumentami strategicznymi, szczególnie z punktu widzenia prognozy jej oddziaływania na środowisko. Analizie poddano dokumenty wyznaczające cele, związane z FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030 określone na poziomie międzynarodowym, w tym zwłaszcza Unii Europejskiej, poziomie krajowym i regionalnymi. Projekt Programu wskazuje na powiązanie z dokumentami strategicznymi europejskimi, krajowymi i regionalnymi, w tym w szczególności Strategią na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), Krajową strategią rozwoju regionalnego 2030; Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie.

Przeprowadzona analiza wskazuje m.in., że zapisy projektu FE SL 2021-2027 jak i TPST WSL 2030 nawiązują do celów analizowanych dokumentów zarówno w zakresie przedsiębiorczości, życia i zdrowia społeczeństwa, ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, jak też i w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń do środowiska (w tym powietrza) i poprawy jego jakości. Nie zidentyfikowano w FE SL 2021 – 2027 jak i TPST WSL 2030 obszarów sprzecznych z celami ochrony środowiska analizowanych dokumentów strategicznych, a realizacja szeregu przedsięwzięć objętych Programem, mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagać będzie analiz szczegółowych w ramach procedury ocen oddziaływania na środowisko.

Dokonano **oceny stanu bieżącego** na obszarze województwa śląskiego, z uwzględnieniem różnorodności biologicznej, obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000, cennych siedlisk przyrodniczych i korytarzy ekologicznych, jakości i zasobów wód, powietrza, klimatu, powierzchni ziemi, gospodarki odpadami oraz wodno-ściekowej, krajobrazu, zasobów naturalnych, a także zdrowia i jakości życia ludzi oraz zabytków i dóbr materialnych.

Z analizy wynika, iż zróżnicowanie warunków geologicznych, geomorfologicznych, glebowych i klimatycznych województwa śląskiego warunkuje bogactwo i różnorodność świata przyrody ożywionej. Znaczna część województwa została poddana silnym przekształceniom antropogenicznym, wynikającym głównie z intensywnego rozwoju przemysłu, mimo to na Śląsku znajdują się także tereny niemal niezmienione lub przekształcone w niewielkim stopniu przez człowieka. W dalszym ciągu do najważniejszych

zagrożeń przyrody żywej województwa zalicza się: przekształcanie struktury krajobrazu i wzrost poziomu zainwestowania terenów (zwłaszcza rolnych i leśnych), likwidację lub fragmentację siedlisk i ekosystemów, przekształcenia siedlisk wskutek eutrofizacji, odwodnienia lub zakwaszenia gleby, rozprzestrzenianie się gatunków obcych, zaprzestanie użytkowania rolniczego, bezpośrednie tępienie gatunków i kłusownictwo. Na dużej części obszaru województwa śląskiego wykształcił się nowy typ reżimu rzeczno-żwiądany z silnymi przekształceniami środowiska naturalnego w wyniku działalności człowieka, szczególnie na obszarach miejsko – przemysłowych, położonych w obrębie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Ze względu na duże zróżnicowanie warunków hydrogeologicznych i hydrologicznych północna część województwa jest zaliczana do obszarów, na których wody podziemne charakteryzuje dobry stan ilościowy, wymagają zwykle prostych zabiegów uzdatniania. Narazone na działalność człowieka są wody Głównego Zbiornika Wód Podziemnych zlokalizowane w rejonach uprzemysłowionych lub zurbanizowanych. Lokalnie mogą występować wody o złej jakości. Aktualnie podejście gospodarki obiegu zamkniętego wymusza zmianę podejście do sposobu unieszkodliwiania odpadów. W województwie śląskim masa odpadów selektywnie zebranych systematycznie wzrasta, jednakże ze strumienia ogólnego odpadów komunalnych udział odpadów zebranych selektywnie nadal jest niewystarczający. Problemem jest także wzrastająca ilość dzikich wysypisk odpadów. Województwo śląskie cechuje się bogactwem zasobów dziedzictwa kulturowego. W 2017 roku na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO został wpisana Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach. Powietrze atmosferyczne w województwie śląskim uznawane jest w znacznym stopniu za zanieczyszczone, a jako główne przyczyny zanieczyszczenia wskazywane są emisje pochodzenia antropogenicznego, ze szczególnym uwzględnieniem sektora komunalno-bytowego, sektora komunikacyjnego oraz działalności przemysłowej. Najwyższe wskaźniki emisji w przeliczeniu na jednostkę powierzchni występują w obszarach największej koncentracji ludności (aglomeracja górnośląska, aglomeracja rybnicko-jastrzębska). Dodatkowo, sytuację potęguje fakt, że w skali kraju w województwie śląskim zlokalizowanych jest najwięcej zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, odpowiedzialnych za emisje do atmosfery zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Negatywnym zjawiskiem w wymiarze społecznym jest depopulacja województwa śląskiego. Z prognoz demograficznych GUS wynika, że tempo wyludniania się regionu będzie wzrastać,

co będzie pociągać za sobą konsekwencje społeczne, gospodarcze i przestrzenne na obszarach miejskich.

W kolejnym kroku analiz w ramach przeprowadzonej Prognozy **dokonano oceny skutków** realizacji projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST z uwzględnieniem oddziaływania na poszczególne elementy środowiska. Wskazano najistotniejsze znaczące oddziaływania wynikające z realizacji poszczególnych celów szczegółowych FE SL 2021-2027.

Dla zapewnienia czytelności oceny środowiskowych skutków realizacji przedsięwzięć w ramach projektu Programu FE SL 2021-2027 przedstawiono zestawienia ilustrujące wpływ typów przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska wraz z uwzględnieniem celów operacyjnych TPST WSL 2030 odnoszących się bezpośrednio do Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**.

Projekt Programu FE SL 2021-2027 zakłada prowadzenie działań dla poprawy środowiska, również w aspektach związanych z poprawą stanu środowiska naturalnego poprzez:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń do środowiska naturalnego,
- ograniczenie zużycia energii,
- rozwój OZE,
- kompleksowe działania na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz ochrony gatunków stanowiących zasoby przyrodnicze województwa śląskiego,
- zapobieganie niekorzystnym zjawiskom i procesom, wynikających ze zmian klimatu,
- poprawa dostępu do zasobów wodnych o dobrej jakości, a jednocześnie racjonalizacja ich wykorzystania,
- rozwój gospodarki obiegu zamkniętego i racjonalizacja wykorzystania zasobów naturalnych,
- zmniejszenie hałasu,
- poprawę jakości powietrza,
- poprawę jakości infrastruktury wodno-ściekowej.

Ponadto planowane są działania na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego na terenach pogórnich, w tym:

- dywersyfikacja oraz prowadzenie zasobo- i energooszczędnej gospodarki na terenach pogórnich,
- wprowadzenie zbilansowanej energetyki rozproszonej na terenach pogórnich.

Realizacja Programu FE SL 2021-2027 pozytywnie wpływać będzie też na zdrowie i jakość życia mieszkańców poprzez:

- rozwój elektronicznych usług (e-usług) i zasobów cyfrowych dla obywateli i przedsiębiorstw,
- rozwój zasobów rynku pracy poprzez aktywizację zawodową, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób pracujących, w tym posiadających niestabilną pozycję na rynku pracy, odchodzących z rolnictwa oraz ubogich pracujących,
- podniesienie jakości i dostępności do podmiotów świadczących usługi społeczne,
- wsparcie integracji społeczno-gospodarczej,
- poprawa dostępności do usług medycznych, w tym rozwój jakości świadczenia tych usług poprzez rozwój infrastruktury i wyposażenia,
- rozwój zrównoważonej turystyki i rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu,
- poprawę stanu zdrowia ludzi (np. poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń),
- wzrost poczucia bezpieczeństwa, ładu i równowagi społecznej mieszkańców,
- podnoszenie umiejętności i zmianę kwalifikacji, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy,
- włączenie społeczne oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.

Potencjalny pozytywny wpływ na środowisko realizacji działań w ramach poszczególnych celów szczegółowych wystąpi poprzez:

- wprowadzanie rozwiązań z zakresu obiegu zamkniętego,
- wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł,
- przystosowanie do zmian klimatu w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu, jak i tworzenie lub podnoszenie ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu,
- podniesienie standardów usług leczniczych,

- podniesienie poziomu życia i oczekiwań względem jakości życia, w tym stanu środowiska.

Działania o charakterze pośrednim będą w przeważającej części miały charakter pozytywny bądź neutralny, gdyż większość tych działań ma wymiar naukowy, techniczny, organizacyjny, finansowy i handlowy, których celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów. Można spodziewać się także, że w rezultacie działań edukacyjnych i projektów aktywizujących lokalne społeczności, stan wiedzy i świadomość ekologiczna społeczeństw poprawi się, a wymiernym skutkiem tego będzie większa troska o stan wszystkich komponentów środowiska.

Negatywne oddziaływanie będzie występowało głównie na etapie realizacji nowych przedsięwzięć inwestycyjnych, produkcyjnych i wdrożeniowych i w większości będzie miało charakter krótkookresowy.

Potencjalnym znaczącym negatywnym oddziaływaniem bezpośrednim o charakterze tymczasowym i średnioterminowym będą charakteryzowały się inwestycje skupione w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, a w szczególności działania w ramach celów szczegółowych cs (i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*, cs (ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*, cs (v) *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*, cs (vi): *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*, a także w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** w ramach celu szczegółowego cs (viii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*. Potencjalnym negatywnym oddziaływaniem na środowisko będą charakteryzowały się działania związane są z inwestycjami w infrastrukturę komunikacyjną, a także projekty oparte o implementację energii odnawialnej, a zwłaszcza energetyki wiatrowej. Realizacja tych działań powodowała będzie krótkoterminowe negatywne oddziaływania na etapie budowy obejmujące zniszczenia szaty roślinnej, siedlisk przyrodniczych, płoszenie zwierząt w granicy terenu inwestycji lub w bliskiej odległości w związku z zanieczyszczeniem hałasem i światłem, czy pogorszenie powierzchni ziemi. W chwili zakończenia inwestycji (budowy, przebudowy, modernizacji), przewiduje się, że

oddziaływania krótkoterminowe ustąpią, a stan poszczególnych komponentów środowiska (np. powierzchni ziemi) zostanie przywrócony do pierwotnego.

W fazie eksploatacji potencjalnego negatywnego i długoterminowego wpływu można upatrywać w szczególności na krajobraz oraz na zwierzęta, a w szczególności na awifaunę i chiropterofaunę – śmiertelność w wyniku kolizji z elementami konstrukcyjnymi wiatraków, efekt odstraszenia, powodujący opuszczenia żerowisk, zmianę tras przelotu, a także efekt bariery na szlakach migracyjnych.

Dla działań długoterminowych bezpośrednio oddziałujących na stan środowiska, czy to na etapie realizacji, czy to w późniejszej perspektywie w trakcie funkcjonowania (oddziaływania pośrednie) zaplanowano odpowiednie działania prewencyjne i minimalizujące.

Potencjalnego, choć w znacząco mniejszym zakresie, oddziaływania na środowisko można również spodziewać się w wyniku realizacji działań w ramach celu szczegółowego cs (iii) *Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne* (Priorytet 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE**). W ramach tych działań potencjalne średnioterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z budową nowych obiektów i instalacji przemysłowych. Potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań, zwłaszcza tych ukierunkowanych na poprawę stanu środowiska naturalnego, np. poprzez zmniejszenie śladu wodnego.

Działania inwestycyjne prowadzone w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** obejmujące przedsięwzięcia infrastrukturalne, takie jak budowa, przebudowa i rozbudowa dróg wojewódzkich poza TEN-T, budowa obwodnic na drogach wojewódzkich poza TEN-T, budowa i przebudowa dróg lokalnych, inwestycje w infrastrukturę rowerową również mogą powodować krótkoterminowe negatywne oddziaływania na etapie budowy. Potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań dzięki uporządkowaniu systemu transportu na obszarach miejskich i wiejskich.

Negatywne oddziaływania mogą także wystąpić wskutek realizacji działań w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** związanych z kompleksowym przygotowaniem

terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą. Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy i wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji (emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność zwierząt, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami).

Ocena skumulowanych oddziaływań na środowisko projektu Programu FE SL 2021-2027 wynika z cząstkowej oceny oddziaływań ze strony poszczególnych działań przewidzianych do realizacji w ramach tego Programu, jak i z oceny możliwości kumulacji tych oddziaływań z oddziaływaniami wynikającymi z planowanymi do realizacji w najbliższych latach innymi dokumentami strategicznymi, planami i programami na obszarze województwa śląskiego. Kumulacja negatywnych oddziaływań Programu FE SL 2021-2027 z oddziaływaniami ze strony innych strategii może wystąpić w dwóch skalach:

- skala bezpośrednich oddziaływań wynikających z realizacji działań inwestycyjnych w chwili, gdy realizowane byłby one w tym samym miejscu i w tym samym czasie; oddziaływania te będą miały charakter oddziaływań krótkoterminowych i przemijających,
- skala oddziaływań na poziomie skutków realizacji Programu.

Przewidziane do realizacji działania zabezpieczające pozwolą na znaczące ograniczenie powstawania skumulowanych oddziaływań w trakcie realizacji Programu FE SL 2021-2027.

W przypadku niestosowania działań zabezpieczających oddziaływania skumulowane mogą przejawiać się przede wszystkim:

- zmniejszeniem areału biologicznego oraz zaburzeniem ciągłości korytarzy ekologicznych,
- zubożeniem zasobów naturalnych,
- lokalną emisją zanieczyszczeń do wód, gruntów i powietrza,
- negatywnymi zmianami w krajobrazie i naruszeniem ładu przestrzennego,
- negatywnym wpływem na stan zabytków i dóbr materialnych,

- negatywnym wpływem na zdrowie i samopoczucie ludzi - głównie na etapie budowy w przypadku projektów inwestycyjnych.

W ramach prac nad Prognozą, ocenie poddano także **możliwość wystąpienia znaczących oddziaływań na środowisko w aspekcie transgranicznym**, rozumiane jako znaczące negatywne oddziaływanie przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach FE SL 2021-2027 na kraje sąsiednie.

Przedsięwzięcia zaplanowane w FE SL 2021 – 2027 w zależności od rodzaju planowanych przedsięwzięć oraz ich skali będą charakteryzowały się różnym stopniem oddziaływania. Żadne z planowanych przedsięwzięć nie jest z założenia przedsięwzięciem transgranicznym, międzyregionalnym, czy transnarodowym, ale niektóre z planowanych przedsięwzięć mogą być realizowane w obszarze przygranicznym.

Bardziej szczegółowa analiza oddziaływania transgranicznego będzie dotyczyła jedynie pojedynczych, konkretnych przedsięwzięć i będzie możliwa do przeprowadzenia na etapie oceny (raportu) oddziaływania na środowisko, dla inwestycji zdefiniowanych w ujęciu miejsca i skali.

W przypadku całości analizowanego Programu FE SL 2021-2027, brak jest podstaw do jednoznacznej identyfikacji ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na kraje sąsiadujące, które zgodnie z artykułem 104 ustawy OOŚ, implikowałyby konieczność przeprowadzenia dla niego tzw. postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Dla działań długoterminowych bezpośrednio oddziałujących w stan środowiska, czy to na etapie realizacji, czy to w późniejszej perspektywie w trakcie funkcjonowania (oddziaływania pośrednie), w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru, zaproponowano rozwiązania mające na celu **zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą**. Do przedstawionych działań minimalizujących zaliczyć można zarówno środki techniczne i nietechniczne wykluczające lub ograniczające szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego na poszczególne komponenty środowiska, w sposób szczególny uwzględniając obszary Natura 2000, które szczegółowo przedstawiono w prognozie.

Przeprowadzona **analiza i ocena wypełnienia zasady „Do No Significant Harm” (DNSH)** wykazała, że działania ujęte w ramach poszczególnych celów projektu FE SL 2021-2027 są zgodne z zasadą DNSH, ponieważ ze względu na swój charakter **nie będą miały znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.**

Jednym z elementów prowadzonych analiz w ramach opracowywanej Prognozy była **analiza wariantowa.** Analizie poddano zarówno wariant „0” polegający na odstąpieniu od realizacji całego programu FE SL 2021-2027. W ocenie wariantu „zero” uwzględniono również zapisy dokumentu TPST WSL 2030.

W przypadku braku realizacji programu nie wystąpią żadne ze zidentyfikowanych w niniejszej prognozie oddziaływań negatywnych, ale jednocześnie brak realizacji planowanych działań nie spowoduje poprawy obecnego stanu środowiska, ani też zmniejszenia potencjalnego negatywnego oddziaływania obecnie funkcjonujących inwestycji, przedsięwzięć i rozwiązań na jakość środowiska.

Brak realizacji Projektu FE SL 2021-2027 może powodować dalsze pogłębianie negatywnych wpływów środowiskowych, wskutek braku realizacji nowych inwestycji. Istotne skutki braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 mogą wystąpić w sferze społecznej i gospodarczej.

W związku z powyższym, zrezygnowanie z przyjęcia Projektu FE SL 2021-2027 nie spowoduje poprawy lub zmniejszenia oddziaływania stanu obecnego na jakość środowiska. Negatywne skutki braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 mogą nasuwać wniosek, że korzystnym z punktu środowiskowego, społecznego i gospodarczego jest wariant doprowadzenia do realizacji Projektu.

W Prognozie przedstawiono także **możliwe rozwiązania alternatywne** dla rozwiązań przyjętych w projekcie FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030. Kryteria wariantów alternatywnych odnoszą się zasadniczo do projektowanych przedsięwzięć w ramach procedury OOŚ i obejmują alternatywne warianty organizacyjne, lokalizacyjne, technologiczne oraz dotycząca terminu realizacji przedsięwzięcia.

Projekt FE SL 2021-2027 ma charakter dokumentu strategicznego. Dla przeważającej większości celów szczegółowych nie określono konkretnego wskazania lokalizacyjnego,

technologicznego i organizacyjnego. W związku z powyższym, szczegółowe rozwiązania alternatywne, o ile to możliwe, powinny zostać uwzględnione na etapie realizacji inwestycji wynikających z dokumentu.

Proponowane **zasady monitoringu** skutków realizacji postanowień FE SL 2021-2027 wynikają głównie z zapisów Ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Wskazane jest, aby ocenę wpływu FE SL 2021-2027 na kwestie zrównoważonego rozwoju prowadzić zarówno przed realizacją Programu (tzw. ewaluacja *ex-ante*), w czasie jego trwania (najlepiej w połowie okresu trwania, tzw. ewaluacja *on-going*) oraz po jego zakończeniu (tzw. ewaluacja *ex-post*). Proponuje się, aby monitorowanie Programu, w oparciu o metodę wskaźnikową, obejmował wskaźniki odnoszące się do aspektu wkładu w realizację celów środowiskowych oraz aspektów zrównoważonego podejścia do realizacji projektów.

Przedstawiono także propozycje dotyczące **metod wyboru i realizacji projektów**. Jako, że w perspektywie finansowej 2021-2027 szczególnego znaczenia nabierają działania związane ze zrównoważonym rozwojem i wdrażaniem Europejskiego Zielonego Ładu, a także stosowaniem podejścia całościowego, ocena projektów powinna zatem przebiegać pod kątem potencjalnej „poważnej szkody” w odniesieniu do sześciu celów środowiskowych:

- łagodzenie zmian klimatu;
- adaptacja do zmian klimatu;
- zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
- przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola;
- ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

SUMMARY

The draft programme *European Funds for Silesia 2021-2027* (FE SL 2021-2027) is a programming document at the regional level, which serves to implement the vision and development objectives of the region, contained in the Development Strategy for the Silesian Voivodeship "Silesia 2030" - Green Silesia. The programme is one of the most important instruments of regional policy.

The assumed aim of the Programme intervention is to support those undertakings which will contribute most at the level of regional cohesion policy to the attainment of objectives set out in the EU Green Deal strategy, the main goal of which is to transform the EU into a just and prosperous society living in a modern, resource-efficient and competitive economy achieving zero net greenhouse gas emissions by 2050.

- Objective 1: A more competitive and smarter Europe through support for innovative and smart economic transformation and regional digital connectivity;
- Objective 2: A greener, low-carbon, transition towards a zero-carbon and resilient Europe through promoting a clean and fair energy transformation, green and blue investments, a closed loop economy, climate change mitigation and adaptation, risk prevention and management, and sustainable urban mobility;
- Objective 3: A better connected Europe through increased mobility;
- Objective 4: A Europe with a stronger social dimension, more inclusive and implementing the European Pillar of Social Rights;
- Objective 5: A Europe closer to its citizens by supporting the balanced and integrated development of all types of territories and local initiatives.

In order to achieve the aforementioned objectives, the following structure of the Programme was adopted, including the following specific objectives:

Priority I: Intelligent Silesia

- (i) Developing and strengthening research and innovation capacities and the use of advanced technologies
- (ii) Reaching the benefits of digitisation for citizens, businesses, research organisations and public institutions

- (iii) Enhancing the sustainable growth and competitiveness of SMEs and job creation in SMEs, including through productive investment
- (iv) Developing skills for smart specialisation, industrial transformation and entrepreneurship

Priority II: Ecological Silesia

- (i) Promoting energy efficiency and reduction of greenhouse gases
- (ii) Promoting renewable energy in accordance with Directive (EU) 2018/2001, including the sustainability criteria set out therein
- (iv) Supporting climate change adaptation and disaster risk prevention and resilience, taking into account an ecosystem approach
- (v) Promoting access to water and sustainable water management
- (vi) Supporting the transition towards a closed and resource efficient economy
- (vii) enhancing the protection and conservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all types of pollution

Priority III: Mobile Silesia

- (viii) Supporting sustainable multimodal urban mobility as part of the transition towards a zero-emission economy

Priority IV: Better connected Silesia

- (ii) Developing and improving sustainable, climate resilient, smart and intermodal mobility at national, regional and local level, including improved access to TEN-T and cross-border mobility

Priority V: Social Silesia

- (a) Enhancing access to employment and activation policies for all people looking for a job, especially young people, notably through the implementation of the guarantee for youth, the long-term unemployed, and disadvantaged groups in the labour market as well as the inactive, and through promoting self-employment and the social economy

- (b) Modernise labour market institutions and services to assess and anticipate skill needs and provide timely and tailored assistance and support for matching skills and qualifications with labour market needs and for labour market transitions and mobility
- (d) Supporting adaptation of workers, enterprises and entrepreneurs to change, supporting active and healthy ageing and a healthy and well adapted working environment that takes account of health risks
- (f) Promoting equal access to and completion of good quality, inclusive education and training, especially for disadvantaged groups, from early childhood education and care through general and vocational education and training to higher education, as well as adult education and learning, including facilitating learning mobility for all and accessibility for people with disabilities
- (g) Promoting lifelong learning, in particular flexible possibility to improve and change skills for all, including entrepreneurial skills and digital competences, better anticipation of change and demand for new skills based on labour market needs, facilitating career transitions and support for occupational mobility
- (h) Support active social inclusion to promote equal opportunities, non-discrimination and active participation, and to enhance employability, in particular of disadvantaged groups
- (i) Supporting the socio-economic integration of third-country nationals, including migrants
- (k) Increase equitable and timely access to good quality, sustainable and affordable services, including services that support access to housing and person-centred care, including health care; modernise social protection systems, including support for access to social protection, with a particular focus on children and disadvantaged groups; improve accessibility, including for people with disabilities, and the efficiency and resilience of health systems and long-term care services
- (l) Supporting social inclusion of people at risk of poverty or social exclusion, including the most vulnerable, and children

Priority VI: Silesia for citizens

- (ii) Improving equitable access to high quality and inclusive education, training and lifelong learning services through the development of accessible infrastructures, including by promoting resilience in distance and online learning
- (iii) Promoting socio-economic inclusion of marginalised communities, low-income households and disadvantaged groups, including people with special needs, through integrated interventions including housing and social services
- (v) Ensure equitable access to health care and support the resilience of health systems, including primary health care, and support the transition from institutional to family and community-based care
- (vi) Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation

Priority VII: Silesia closer to citizens

- (i) Promoting integrated and inclusive social, economic and environmental development, culture, natural heritage, sustainable tourism and safety in urban areas
- (ii) Promoting integrated and inclusive social, economic and environmental development at local level, culture, natural heritage, sustainable tourism and security in non-urban areas

Priority VIII: Silesia in transition

- Enable regions and people to mitigate the social, employment, economic and environmental impacts of the transition towards reaching the Union's 2030 energy and climate targets and a climate-neutral Union economy by 2050 on the basis of the Paris Agreement.

In addition, the programme foresees a technical assistance priority to ensure a smooth transition from the period 2014-2020 to the period 2021-2027, to prepare for the financial perspective after 2027 and to strengthen institutional capacity by reducing administrative burdens and improving the quality of services provided.

In accordance with the requirements of the Act of the 3rd October 2008 *on the provision of information on the environment and its protection, public participation in environmental protection and environmental impact assessments*, European Parliament and Council

Directives 2001/42/EC of the 27th June 2001 on the assessment of the *effects of certain plans and programmes on the environment*, and 2011/92/EU of the 13th December 2011 on the *assessment of the effects of certain public and private projects on the environment*, the draft FE SL 2021-2027 requires a strategic environmental assessment.

In accordance with these requirements, an Environmental Impact Assessment report (EIA report) was carried out, which is an element supporting the decision-making process for the implementation of investments interfering with the environment, and resulting from the FE SL 2021-2027 and the related TPST WSL 2030.

The purpose of the EIA report is to identify the most probable environmental effects which may be caused by the implementation of the projects contained in the analysed documents.

The evaluation of the condition of the environment for the area of the Silesian Voivodeship and the analysis of the possibility of the occurrence of impacts on particular elements of the environment, including the accumulated and cross-border impacts, were carried out. The EIA report also proposed solutions aiming at prevention, limitation or natural compensation of negative environmental impacts which may result from the implementation of the draft document, in particular on the objectives and the subject of protection of NATURA 2000 areas and the integrity of those areas.

The analysis of the content of the draft of FE SL 2021-2027 and TPST WSL 2030 and its compliance with other documents showed that the draft of Programme demonstrates a link with strategic documents, especially from the perspective of the environmental impact assessment. The analysis covered documents setting objectives related to the FE SL 2021-2027 and TPST WSL 2030 defined at the international level, especially European Union, national and regional level. The draft of Programme indicates connection with strategic European, national and regional documents, including in particular: Strategy for Responsible Development till 2020 (with an outlook till 2030), National Strategy for Regional Development 2030; Development Strategy for the Silesian Voivodeship "Silesia 2030" - Green Silesia.

The analysis shows, inter alia, that the provisions of the draft of FE SL 2021-2027 and TPST WSL 2030 refer to the objectives of the analysed documents both in terms of

entrepreneurship, life and health of the society, reduction of greenhouse gas emissions, as well as in terms of reducing emissions to the environment (including air) and improving its quality. Neither FE SL 2021 - 2027 nor TPST WSL 2030 identify areas contradictory to the environmental protection objectives of the analysed strategic documents, while the implementation of a number of undertakings included in the Programme, likely to have a significant impact on the environment, will require detailed analyses under the environmental impact assessment procedure.

An assessment of the current condition of the Silesian Voivodeship was made, taking into account biodiversity, protected areas, including Natura 2000 sites, valuable natural habitats and ecological corridors, water quality and resources, air, climate, land surface, waste and water-sewage management, landscape, natural resources, as well as human health and quality of life, monuments and material assets.

The analysis shows that the diversity of geological, geomorphological, soil and climatic conditions in the Silesian Voivodeship determines the wealth and variety of the world of living nature. A large part of the voivodeship has been strongly anthropogenically transformed, mainly due to intensive development of industry. Nevertheless, there are also areas in Silesia which have been almost unchanged or slightly transformed by man. The most important threats to the voivodeship's living nature still include: transformation of landscape structure and increase in the level of land investment (especially agricultural and forest areas), liquidation or fragmentation of habitats and ecosystems, transformation of habitats due to eutrophication, drainage or soil acidification, spreading of alien species, discontinuation of agricultural use, direct extermination of species and poaching. On a large part of the area of the Silesian Voivodeship a new type of river regime has developed, connected with strong transformations of the natural environment as a result of human activity, especially in urban and industrial areas located within the Upper Silesian Industrial Region. Due to highly diversified hydrogeological and hydrological conditions, the northern part of the voivodeship is classified as an area where groundwaters are in good quantitative condition and usually require simple treatment. The waters of the Main Groundwater Reservoir located in industrialised or urbanised areas are exposed to human activity. Locally, water of poor quality may occur. At present, the closed-cycle economy approach enforces a change in the way waste is disposed of. In the Silesian Voivodeship, the mass of selectively

collected waste is systematically increasing; however, out of the total stream of municipal waste, the share of selectively collected waste is still insufficient. Another problem is the growing number of wild dumps. The Silesian Voivodeship is characterised by a wealth of cultural heritage resources. In 2017, the Lead, Silver and Zinc Ore Mine together with the underground water management system in Tarnowskie Góry was inscribed on the UNESCO World Heritage List. The atmospheric air in the Silesian Voivodeship is considered to be significantly polluted and the main reasons for pollution are anthropogenic emissions, with particular emphasis on the municipal and household sector, transport sector and industrial activity. The highest emission factors per unit area are found in areas with the highest population concentration (Upper Silesian agglomeration, Rybnik-Jastrzębie agglomeration). In addition, the situation is aggravated by the fact that, on the national scale, the largest number of establishments particularly harmful for the environment, responsible for the emission of dust and gas pollutants to the atmosphere, are located in the Silesian Voivodeship. The depopulation of the Silesian Voivodeship is a negative phenomenon in social dimension. According to demographic forecasts of the Central Statistical Office, the rate of depopulation in the region will increase, which will have social, economic and spatial consequences in urban areas.

In the next step of the analysis within the framework of the EIA report, the **effects of** implementation of the FE SL 2021-2027 and TPST project **were assessed** taking into account the impact on individual elements of the environment. The most significant impacts resulting from the implementation of individual specific objectives of FE SL 2021-2027 were identified.

In order to ensure the clarity of the assessment of the environmental effects of the implementation of projects within the draft of FE SL 2021-2027, summaries illustrating the impact of types of projects on individual components of the environment were presented, taking into account the operational objectives of TPST SL 2030 relating directly to Priority 8 ***SILESIA IN TRANSFORMATION***.

The draft of FE SL 2021-2027 envisages carrying out activities for the improvement of the environment, also in aspects related to the improvement of the environment through:

- reducing greenhouse gas emissions,
- reducing emissions of pollutants into the environment,

- reducing energy consumption,
- development of RES,
- comprehensive measures for the conservation of natural habitats and the protection of species that constitute the natural resources of the Silesian voivodeship,
- the prevention of adverse phenomena and processes resulting from climate change,
- improving access to good quality water resources while rationalising their use,
- developing a closed loop economy and rationalising the use of natural resources,
- noise reduction,
- improving air quality,
- improving the quality of water and wastewater infrastructure.

In addition, measures are planned to improve the environment in post-mining areas, including:

- diversification and resource- and energy-efficient management of post-mining areas
- introduction of sustainable distributed energy in post-mining areas.

The implementation of the FE SL 2021-2027 will also have a positive impact on the health and quality of life of residents through:

- development of electronic services (e-services) and digital resources for citizens and enterprises,
- development of labour market resources through professional activation, improving qualifications and competences of working people, including those with an unstable position on the labour market, those leaving agriculture and the working poor,
- improving the quality and accessibility of social service providers,
- support for socio-economic integration,
- improving access to medical services, including developing the quality of provision of these services through the development of infrastructure and equipment,
- development of sustainable tourism and expansion of leisure activities,
- improving human health (e.g. by reducing polluting emissions),
- an increased sense of security, order and social balance among residents,
- upgrading skills and changing qualifications, facilitating careers in line with labour market needs,

- social inclusion and employability, in particular of disadvantaged groups.

The potential positive environmental impact of the implementation of measures under the individual specific objectives will occur through:

- introducing closed loop solutions,
- generation of energy from renewable sources,
- adaptation to climate change in the context of protection against the negative effects of climate change and building or increasing their resilience to current and future climate variability,
- raising the standards of treatment services,
- raising living standards and expectations with regard to quality of life, including the state of the environment.

The activities of indirect nature will be mostly of positive or neutral character, as most of these activities have scientific, technical, organisational, financial and commercial dimension, whose aim is to develop and implement new or significantly improved products and processes. It can also be expected that as a result of educational activities and projects activating local communities, the level of knowledge and ecological awareness of the societies will improve, and a measurable effect of that will be a greater care for the condition of all components of the environment.

The negative impact will occur mainly at the stage of implementation of new investment, production and implementation projects and will be mostly of short-term character.

Potential significant negative direct impact of temporary and medium-term nature will be characterised by investments focused under Priority 2. **ECOLOGICAL SILESIA**, and in particular the activities under specific objectives (so) (i) Supporting *energy efficiency and reduction of greenhouse gas emissions*, so (ii) Supporting *renewable energy in accordance with Directive (EU) 2018/2001, including the sustainability criteria set out therein*, so (v) Supporting *access to water and sustainable water management*, so (vi): Supporting *the transition towards a closed loop and resource efficient economy, as well as under Priority 3. MOBILE SILESIA* under specific objective so (viii) Supporting *sustainable multimodal urban mobility as part of the transition towards a zero-emissions economy*. The potential negative

impact on environment will be characterised by activities connected with investments in transport infrastructure, as well as projects based on implementation of renewable energy, especially wind power. Implementation of these activities will cause short-term negative impacts at the stage of construction including destruction of vegetation, natural habitats, animal disturbance at the border of the investment area or in the near distance due to noise and light pollution, or deterioration of the earth surface. At the moment of completing the investment (construction, reconstruction, modernisation), it is expected that short-term impacts will cease and the condition of particular environmental components (e.g. ground surface) will be restored to the original one.

At the exploitation phase, potential negative and long-term impact may be expected in particular on the landscape and animals, and in particular on avifauna and chiropteroфаuna - mortality as a result of collisions with structural elements of windmills, deterrent effect, causing abandonment of feeding grounds, change of flight routes, as well as barrier effect on migration routes.

For long-term measures with a direct impact on the state of the environment, either at the implementation stage or at a later stage during operation (indirect impact), appropriate preventive and minimising measures have been planned.

Potential environmental impact, although to a significantly lesser extent, can also be expected as a result of the implementation of measures under specific objective so (iii) *Strengthening sustainable growth and competitiveness of SMEs and creation of jobs in SMEs, including through manufacturing investments* (Priority 1. **INTELLIGENT SILESIA**). Under these measures potential medium-term negative impacts may be caused by investments related to the construction of new industrial facilities and installations. Potential negative impacts will be compensated by long-term and positive effects of the implementation of these measures, especially those aimed at improvement of the natural environment, e.g. through reduction of the water footprint.

Investment activities carried out under the Priority 4. **THE BETTER CONNECTED SILESIA** involving infrastructural undertakings such as construction, reconstruction and expansion of voivodship roads outside TEN-T, construction of by-passes on voivodship roads outside TEN-T, construction and reconstruction of local roads, investments in bicycle infrastructure may

also cause short-term negative impacts at the construction stage. Potentially negative impacts will be compensated by long-term and positive effects of implementation of these measures thanks to ordering the transport system in urban and rural areas.

Negative impacts may also occur as a result of realization of activities within Priority 8 "**SILESIA IN TRANSFORMATION**" connected with complex preparation of postindustrial areas designated for economic activity together with necessary infrastructure. However, these impacts will be of local and short-term character and will result mainly from construction works carried out at the stage of investment implementation (emission of pollutants, noise, scaring and increased mortality of animals, cutting down trees and bushes, storage of construction materials and generation of waste in connection with the works carried out).

The assessment of cumulative environmental impacts of the draft of the FE SL 2021-2027 results from a partial assessment of the impacts of particular actions foreseen to be implemented within this Programme, as well as from the assessment of the possibility of accumulation of those impacts with the impacts resulting from other strategic documents, plans and programmes in the area of Silesia Voivodeship planned to be implemented in the coming years. The accumulation of negative impacts of the FE SL 2021-2027 with impacts from other strategies may occur at two scales:

- the scale of direct impacts resulting from the implementation of investment activities when carried out in the same place and at the same time; these impacts will be of short-term and transitory nature,
- scale of impacts at the level of effects of Programme implementation.

The safeguarding measures envisaged for implementation will significantly reduce the occurrence of cumulative impacts during the implementation of the FE SL 2021-2027.

In the absence of protective measures, cumulative impacts may mainly manifest themselves:

- reduction of the biological area and disruption of the continuity of ecological corridors,
- depletion of natural resources,
- local emissions to water, land and air,

- negative changes in the landscape and disturbance of the spatial order,
- a negative impact on the state of monuments and material assets,
- negative impact on human health and well-being - mainly during the construction phase in the case of investment projects.

As part of the works on the EIA report, **the possibility of significant environmental impacts in the transboundary aspect**, understood as a significant negative impact of undertakings planned to be implemented under the FE SL 2021-2027 on neighbouring countries, was also assessed.

The undertakings planned in the FE SL 2021 - 2027, depending on the type of planned undertakings and their scale, will be characterised by a different degree of impact. None of the planned undertakings is by definition a cross-border, interregional or transnational undertaking, but some of the planned undertakings may be implemented in the border area.

A more detailed analysis of transboundary impacts will only concern individual, specific projects and will be possible at the stage of the environmental impact assessment (report), for projects defined in terms of location and scale.

In the case of the analysed FE SL 2021-2027, there is no basis for unambiguous identification of the risk of significant negative impacts on neighbouring countries, which, in accordance with Article 104 of the EIA Act, would imply the need to carry out the so-called proceedings on transboundary environmental impact.

For long-term actions directly affecting the condition of the environment, either at the stage of implementation or at a later stage during functioning (indirect impacts), in particular on the objectives and subject of protection of Natura 2000 area and the integrity of this area, solutions aimed at **prevention, limitation or natural compensation were** proposed. The presented minimizing measures include both technical and non-technical measures which exclude or limit the harmfulness of the impact of the investment on the objects of protection at the source of possible negative impact on particular components of the environment, especially considering the Natura 2000 areas, which were presented in detail in the prognosis.

The analysis and **assessment of the fulfillment of the "Do No Significant Harm" (DNSH) principle** (DNSH) showed that the activities included within the individual objectives of the FE SL 2021-2027 project are in compliance with the DNSH principle, as they will not have a significant negative impact on the environment due to their nature and specific actions.

One of the elements of the analyses carried out as part of the EIA report was a **variant analysis**. Both the "0" option of abandoning the FE SL 2021-2027 were analysed. The assessment of the "zero" option also took into account the provisions of the TPST WSL 2030.

If the programme is not implemented, none of the negative impacts identified in this EIA report will occur, but at the same time the lack of implementation of the planned measures will not result in improvement of the current state of the environment or reduction of the potential negative impact of the currently operating investments, undertakings and solutions on the quality of the environment.

Failure to implement the FE SL 2021-2027 may result in further exacerbation of negative environmental impacts as a result of the lack of new investments. Significant effects of not implementing the FE SL 2021-2027 may occur in the social and economic spheres. Therefore, the abandonment of the FE SL 2021-2027 will not improve or reduce the impacts of the status quo on environmental quality. The negative impacts of not implementing the FE SL 2021-2027 may lead to the conclusion that the option of implementing the Programme environmentally, socially and economically beneficial.

The EIA report also presents **possible alternatives** to the solutions adopted in the FE SL 2021-2027 Project and TPST WSL 2030. Criteria for alternative options refer in principle to the proposed projects within the EIA procedure and include alternative organisational, location, technological and timing options for the project.

The FE SL 2021-2027 has the character of a strategy document. For the vast majority of specific objectives, no specific locational, technological and organisational indication has been identified. Therefore, detailed alternative solutions, where possible, should be taken into account at the stage of implementation of investments resulting from the document.

The proposed **principles for monitoring** the effects of the implementation of the FE SL 2021-2027 result mainly from the provisions of the Act of the 3rd October 2008 *on the provision of*

information on the environment and its protection, public participation in environmental protection and environmental impact assessments. It is advisable to assess the impact of the FE SL 2021-2027 on the issues of sustainable development both before the implementation of the Programme (so-called *ex-ante evaluation*), during its duration (preferably in the middle of its duration, so-called *on-going evaluation*) and after its completion (so-called *ex-post evaluation*). It is proposed that the monitoring of the Programme, based on the indicator method, should include indicators concerning the aspect of contribution to the attainment of environmental objectives and aspects of sustainable approach to the implementation of projects.

Proposals have also been made on **project selection and implementation methods**. As actions related to sustainable development and the implementation of the European Green Deal, as well as the application of a holistic approach, are of particular importance in the financial perspective 2021-2027, the assessment of projects should therefore be carried out in terms of potential "serious harm" in relation to the six environmental objectives:

- climate change mitigation;
- adaptation to climate change;
- sustainable use and protection of water and marine resources;
- the transition to a closed loop economy;
- pollution prevention and control;
- protecting and restoring biodiversity and ecosystems.

1. WPROWADZENIE

Prognoza oddziaływania na środowisko (dalej Prognoza) dotyczy projektów dokumentów programowych (strategicznych) *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)* oraz powiązanego z nim *Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030)*. Obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika bezpośrednio z art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*¹ (ustawa OOŚ), która zawiera transpozycję do prawodawstwa polskiego dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001r. *w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (SEA)*².

Celem Prognozy opracowywanej w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest identyfikacja najbardziej prawdopodobnych skutków środowiskowych, jakie może wywołać realizacja zamierzeń ujętych w analizowanym dokumencie.

W realizacji Prognozy uwzględniono informacje i zalecenia wydane w pismach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) w Katowicach z dnia 8 grudnia 2021r. (WOOŚ.410.235.2021.AOK) i Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (WIS) z dnia 9 grudnia 2021r. (NS-NZ.9022.22.18.2021), a Prognoza została sporządzona zgodnie z zakresem wynikającym z art. 51 ust. 2 ustawy OOŚ, przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy.

2. CEL I ZAKRES PROGNOZY I METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

2.1. CEL I ZAKRES PROGNOZY

Celem Prognozy jest ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków oddziaływania na środowisko realizacji projektów *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)* i *Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030)* z uwzględnieniem możliwych działań związanych z realizacją głównych wyzwań rozwojowych

¹ Tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 247

² Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L197/30 z dn. 21.07.2001r.

Województwa Śląskiego. Zakres Prognozy, opracowanej zgodnie z zapisami zawartymi w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*³, zawiera w szczególności:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu Prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- f) oświadczenie o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2 Ustawy ooś⁴,

Informacje o sposobie dostosowania zawartości niniejszej Prognozy do wymogów artykułu 51 Ustawy ooś zawarto w załączniku 1.

2.2. METODY ZASTOSOWANE PRZY OPRACOWYWANIU PROGNOZY

Ze względu na fakt, iż podjęty przedmiot badań ma charakter wielopłaszczyznowy i interdyscyplinarny, opracowana Prognoza podejmuje analizę i ocenę:

1. celów ochrony środowiska przyjętych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia Prognozy, oraz sposoby, w jakich te cele i inne

³ Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 247)

⁴ Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f oraz art. 74a ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 247) kierownik zespołu autorów przedstawia oświadczenie potwierdzające spełnienie wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2.

problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania niniejszego dokumentu,

2. stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem⁵,
3. istniejących problemów ochrony środowiska merytorycznie związanych z niniejszym dokumentem⁶,
4. potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
5. możliwych znaczących oddziaływań (m.in.: bezpośrednie, pośrednie, wtórne, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne), na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru, a także na środowisko, w szczególności zaś na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze i klimat, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne, z uwzględnieniem zależności pomiędzy komponentami środowiska i oddziaływań na te elementy.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027) wraz z Terytorialnym Programem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030) zawiera także rozwiązania:

- przyczyniające się do zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być efektem realizacji projektu FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru,

⁵ Zgodnie z załącznikiem I Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, rozumiany jest jako „stan środowiska na obszarach objętych potencjalnym znaczącym zagrożeniem”.

⁶ w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody

- alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonanej oceny, prowadzącej do tego wyboru, albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności, wynikających z niedostatków techniki lub z luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z wymogami z art. 52 ust.1 ustawy OOS opisane w Prognozie analizy oraz wynikające z nich zalecenia zostały dostosowane stopniem dokładności do stopnia szczegółowości zapisów projektu programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027). Projekty programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 i Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 wskazują kierunki działania, które powinny zostać podjęte dla wspierania rozwoju i zwiększania potencjału rozwojowego województwa śląskiego, a w szczególności poddanych transformacji. Najistotniejszą dla oddziaływania na środowisko będzie zawartość projektów, które będą realizowane w ramach FE SL 2021-2027. W celu zminimalizowania potencjalnego oddziaływania realizowanych projektów na środowisko, opracowano dodatkowe zalecenia w zakresie środowiskowych kryteriów preselekcji i selekcji projektów, które odnoszą się do wymogów ochrony środowiska i racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Zaproponowano również dodatkowe wskaźniki monitorowania efektów środowiskowych wdrażania FE SL 2021-2027.

2.3. STOPIEŃ SZCZEGÓŁOWOŚCI PROWADZONYCH OCEN

Wymienione w projektach FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030 priorytety i cele ukierunkowane są na realizację szerokiego wachlarza działań i przedsięwzięć. Przedmiotem interwencji będą inwestycje m.in. w:

- działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstw,
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- e-usługi publiczne,
- rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) i efektywności energetycznej,
- przystosowanie regionu do zmian klimatu,
- ochronę terenów cennych pod względem przyrodniczym,
- gospodarkę wodno-ściekową i odpadową,

- regionalną infrastrukturę transportową,
- infrastrukturę kulturalną i turystyczną,
- aktywizację zawodową oraz podnoszenie kwalifikacji mieszkańców,
- usługi środowiskowe (usługi społeczne, opieka długookresowa i psychiatryczna, e-usługi, integracja społeczna, ekonomia społeczna, edukacja na potrzeby rynku pracy, profilaktyka w ochronie zdrowia, standardy usług w zakładach leczniczych, integracja imigrantów),

z których część będzie mieć charakter „twardy” - inwestycyjny, a część „miękki” ukierunkowany na aspekty społeczne. Identyfikacja przewidywanych znaczących oddziaływań projektu FE SL 2021-2027 na poszczególne komponenty środowiska została przeprowadzona dwuetapowo. W pierwszej kolejności wskazano najistotniejsze znaczące oddziaływania wynikające z realizacji działań w ramach poszczególnych priorytetów, a następnie określono ogólne oddziaływania wynikające z realizacji FE SL 2021-2027. Dla syntetycznego zobrazowania oddziaływań opracowano macierze wskazujące rodzaj oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie) oraz jego typ (pozytywne, neutralne lub negatywne). W przypadku zidentyfikowania pozostałych rodzajów oddziaływań (krótkoterminowe, chwilowe, odwracalne itp.) dla danego elementu środowiska – dokonano ich słownej charakterystyki. Następnie zebrano możliwe negatywne oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, krótko-, średnio- i długoterminowe, chwilowe i stałe, odwracalne i nieodwracalne, o zasięgu lokalnym, regionalnym i krajowym oraz transgranicznym, wraz z określeniem możliwości kumulacji oddziaływań mogących wyniknąć z realizacji projektu FE SL 2021-2027. Stopień szczegółowości dokonywanej oceny sprowadzono do poziomu działań i oceny ich wpływu na poszczególne komponenty środowiska. Analiza tak zaprezentowanego materiału badawczego umożliwiła sformułowanie wniosków i rekomendacji.

Poziom ogólności dokumentu wyrażający się ramowym charakterem działań, możliwością uzupełnień na dalszych etapach programowania, brakiem szczegółowych kryteriów wyboru projektów, a także brakiem wskazań przestrzennych powoduje, że prowadzenie ocen identyfikujących skutki środowiskowe wynikające z realizacji konkretnych projektów było by nieuzasadnione. W prowadzonych analizach skupiono się na wskazaniu zaleceń odnośnie formułowania kryteriów wyboru projektów pozwalających na spełnienie wymogów ochrony środowiska przy ich realizacji. Dla przyjętej metodyki nie natrafiono na trudności które wynikałyby z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

3. ANALIZA ZAWARTOŚCI PROJEKTU FE SL 2021-2027 ORAZ TPST WSL 2030 I ICH ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI

3.1. ZAWARTOŚĆ PROJEKTU FE SL 2021-2027

Projekt programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 zawiera następujące rozdziały:

1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne
2. Priorytety
3. Plan finansowy
4. Warunki podstawowe
5. Instytucje programu
6. Partnerstwo
7. Komunikacja i widoczność
8. Stosowanie kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Projekt programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 służy realizacji wizji i celów rozwojowych województwa śląskiego, zawartych Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” –Zielone Śląskie i jest jednym z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej. FE SL 2021-2027 skupia się na realizacji wskazanych w projekcie Rozporządzenia ogólnego dla polityki spójności na lata 2021-2027. Zakładanym celem interwencji Programu jest wsparcie przedsięwzięć, które na poziomie regionalnej polityki spójności w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów określonych w strategii UE Europejski Zielony Ład, której głównym celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto.

- Cel 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej;
- Cel 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji,

gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej;

- Cel 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
- Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych;
- Cel 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

W ramach realizacji ww. celów przyjęto następującą strukturę Programu, zawierającą niżej wymienione cele szczegółowe:

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

- (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii
- (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych
- (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne
- (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

- (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych
- (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
- (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
- (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Priorytet III: Mobilne Śląskie

(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Priorytet V: Społeczne Śląskie

(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

(b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne

i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.

(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

(iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w

niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

(v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Priorytet VIII Śląskie w transformacji

Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

Dodatkowo w programie przewidziano priorytety pomocy technicznej, który zapewnić mają płynne przejście z okresu 2014-2020 do okresu 2021-2027, przygotowanie do perspektywy finansowej po 2027r. oraz wzmocnienie potencjału instytucjonalnego przez zmniejszenie obciążeń administracyjnych i poprawę jakości świadczonych usług.

3.2. ZAWARTOŚĆ PROJEKTU TPST WSL 2030

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 stanowi uszczegółowienie kompleksowej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie w zakresie transformacji społeczno-gospodarczej, a koncentruje się na najistotniejszych wyzwaniach transformacyjnych z jakimi mierzy się województwo śląskie, a

w szczególności siedem podregionów górniczych w perspektywie 10 najbliższych lat. Środki TPST WSL 2030 określa główne ramy wydatkowania środków z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w województwie śląskim. Ma on złagodzić proces przejścia regionu do neutralnego klimatu ośrodka aktywności gospodarczej i życia społecznego. Plan jest spójny z głównymi politykami i zasadami obowiązującymi w UE i strategiami krajowymi w zakresie energii i klimatu. TPST WSL 2030 stanowi on również źródło ram wydatkowania funduszy w ramach Polityki Spójności 2021-2027 i środków pochodzących ze źródeł komplementarnych. W dokumencie przedstawiono opis procesu transformacji i delimitację obszarów najbardziej dotkniętych jej negatywnymi skutkami w województwie śląskim, diagnozę wyzwań związanych z transformacją w przypadku każdego ze wskazanych terytoriów, gdzie nakreślono potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służące osiągnięciu neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do 2050 r. Cele zidentyfikowane w Planie usystematyzowano w trzech obszarach:

(A) Gospodarka

A1: Innowacyjna gospodarka podregionów górniczych

A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych

A3: Silna przedsiębiorczość podregionów górniczych

(B) Środowisko

B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych

B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne

(C) Społeczeństwo

C1: Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych

C2: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy podregionów górniczych

C3: Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych

C4: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych

W TPST WSL 2030 wskazano na spójność i komplementarność kierunków działań z dokumentami i strategiami regionalnymi i krajowymi oraz wskazano na typy operacji w ramach każdego z celów szczegółowych. TPST WSL 2030 zawiera mechanizmy wdrażania Planu, które uwzględniają system zarządzania, współdziałania z parterami i monitorowania realizacji Planu.

3.3. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM, ISTOTNE DLA PROJEKTU PROGRAMU

Celem analizy jest przeprowadzenie oceny zgodności projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030 z celami kluczowych dokumentów strategicznych, szczególnie z punktu widzenia prognozy jej oddziaływania na środowisko. Analizie poddano dokumenty wyznaczające cele, związane z FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030 określone na poziomie międzynarodowym, w tym zwłaszcza Unii Europejskiej, poziomie krajowym i regionalnymi.

Wybrane dokumenty szczebla międzynarodowego i wspólnotowego

- Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego z dn. 25 września 2015 r. 70/1. Przekształćmy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030;
- Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu;
- Porozumienie Paryskie;
- Konwencja o różnorodności biologicznej;
- Europejska konwencja krajobrazowa;
- Konwencja w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości (LRTAP);
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski zielony ład (COM(2019) 640 final);

- Komunikaty Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów zawierające: 1) Plan odbudowy po pandemii pt.: Repair and Prepare for the Next Generation COM(2020) 456 final, 2) Propozycję budżetu do ww. planu pt.: The EU budget powering the recovery plan for Europe COM(2020)442 final;
- Prawo klimatyczne Propozycja Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady ustalająca ramy dla osiągnięcia neutralności klimatycznej oraz zmieniająca Rozporządzenie (EU) 2018/1999 (European Climate Law) COM (2020) 80 final;
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowy Plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystej i bardziej konkurencyjnej Europy, COM(2020)98 final z załącznikiem;
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowa strategia przemysłowa dla Europy, COM(2020) 102 final;
- A roadmap for recovery. Towards a more resilient, sustainable and fair Europe;
- Pakiet legislacyjny dla polityki spójności 2021-2027 opublikowany w 30/06/2021;
- Dokument roboczy służb Komisji Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 {COM(2019) 150 final};
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów Czysta planeta dla wszystkich - Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki COM(2018) 773 final;
- Biała Księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009), COM(2009) 147 final;

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia UE adaptacji do zmiany klimatu (COM(2013)216 wersja ostateczna);
- Biała Księga: Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu (COM(2011) 144 final);
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności - europejski transport na drodze ku przyszłości (COM) 789 final);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 11 grudnia 2013 r. nr 1316/2013 ustanawiające instrument łącząc Europę, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 680/2007 i (WE) nr 67/2010;
- XII Ogólny unijny program działań w zakresie środowiska do 2020 r. Dobrze żyć w granicach naszej planety (7 EAP);
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Europa, która chroni czyste powietrze dla wszystkich, t. zw. Pakiet czyste powietrze, COM(2018) 330 final
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Czysta energia dla wszystkich Europejczyków tw. Pakiet zimowy COM(2016) 860;
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, EU Biodiversity Strategy for 2030, Bringing nature back into our lives COM(2020) 380 final;
- Agenda Terytorialna Unii Europejskiej W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów;
- Horyzont 2020 i Horyzont Europa;
- The European Parliament resolution; European Year of Greener Cities 2020;

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia „od pola do stołu” Na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego, COM(2020)381
- Konkluzje Rady Europejskiej z 12 grudnia 2019 r.

Wybrane dokumenty strategiczne szczebla krajowego

- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.);
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2030;
- Polityka energetyczna Polski do 2040 roku;
- Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku;
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
- Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030;
- Krajowy program ograniczania zanieczyszczenia powietrza;
- Aktualizacja Krajowego Programu ochrony powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.);
- Plan rozwoju elektromobilności;
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- Aktualizacja krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI);
- Plany zarządzania ryzykiem powodziowym;
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy;
- Założenia do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030;
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju;

- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020);
- Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.);
- Krajowy program kolejowy do 2023 roku;
- Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016–2020 z perspektywą do roku 2030;

Wybrane dokumenty szczebla regionalnego

- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie;
- Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030;
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024;
- Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022;
- Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego (2020);
- Program ochrony środowiska przed hałasem do roku 2023;
- Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030;
- Strategia polityki społecznej województwa śląskiego na lata 2020-2030;
- Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego 2030.

W analizach wykorzystano również wykonane dla tych dokumentów prognozy oddziaływania na środowisko. Analiza ww. dokumentów i wykonanych do nich prognoz miała pozwolić na wskazanie:

- głównych celów i podstawowych typów przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach dokumentów będących przedmiotem oceny oddziaływania na środowisko;
- głównych rodzajów oddziaływań, z wyszczególnieniem oddziaływań skumulowanych oraz transgranicznych;
- wskazanych działań zapobiegawczych, ograniczających lub kompensujących negatywne oddziaływania na środowisko;

- proponowanych wskaźników monitorowania skutków realizacji postanowień dokumentu poddawanego strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Informacje zawarte w ww. dokumentach zostały wykorzystane do analiz oddziaływania na środowisko i w znacznym stopniu wspomogły ocenę w zakresie oddziaływań na ludzi, elementy przyrodnicze oraz zabytki, co przedstawiono w dalszych punktach opracowania.

Projekt Programu wskazuje na powiązanie z dokumentami strategicznymi europejskimi, krajowymi i regionalnymi, w tym w szczególności Strategią na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), Krajową strategią rozwoju regionalnego 2030; Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie.

Przeprowadzona analiza spójności dokumentów projektu FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030 z dokumentami strategicznymi międzynarodowymi, unijnymi, krajowymi i regionalnymi wskazuje, że:

- w analizowanych dokumentach obrano jako najważniejsze następujące wyzwania i kierunki działań: zrównoważony rozwój (w kierunku zielonej i cyrkulacyjnej gospodarki), ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, wykorzystanie odnawialnych źródeł emisji, poprawa efektywności energetycznej, ochrona i poprawa stanu środowiska w tym przyrody i różnorodności biologicznej, w tym ochrona ekosystemów, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska, a szczególnie do powietrza, zapewnienie bezpieczeństwa środowiska miejskiego; zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych i odporności na klęski żywiołowe, poprawy stanu innowacyjności i przedsiębiorczości jako i wspierania ludzi i społeczeństw;
- zapisy projektu FE SL 2021-2027 jak i TPST WSL 2030 nawiązują do celów analizowanych dokumentów zarówno w zakresie przedsiębiorczości, życia i zdrowia społeczeństwa, ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, jak też i w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń do środowiska (w tym powietrza) i poprawy jego jakości;
- dokumenty UE wskazują, że poza działaniami na rzecz klimatu, również podejmowane są działania w celu poprawy jakości powietrza, redukcji ilości odpadów, poprawy stanu wód, jak również jakości życia społeczeństw i relacji międzyludzkich;

- biorąc pod uwagę przedstawione w analizowanych dokumentach zamierzenia UE należy spodziewać się zaostrzenia przepisów dotyczących emisji zanieczyszczeń powietrza oraz norm jakości powietrza, tym bardziej, że obecne standardy jakości powietrza UE są łagodniejsze od zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) z punktu widzenia ochrony zdrowia;
- proponowany projekt FE SL 2021-2027 i TPST wspierają realizację celów ujętych w dokumentach programowych na poziomie krajowym;
- z uwagi na charakter Programu wspiera on realizację zawartych w analizowanych dokumentach celów w sposób selektywny. FE SL 2021 – 2027 wspiera realizację wybranych, kluczowych zadań istotnych dla gospodarki, środowiska i społeczeństwa;
- nie zidentyfikowano w FE SL 2021 – 2027 jak i TPST WSL 2030 obszarów sprzecznych z celami ochrony środowiska analizowanych dokumentów strategicznych, realizacja szeregu przedsięwzięć objętych Programem, mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagać będzie analiz szczegółowych w ramach procedury ocen oddziaływania na środowisko;
- projekt FE SL 2021-2027 stanowi operacjonalizację zapisów TPST WSL 2030 zapewniając ramy finansowania dla działań na rzecz transformacji.

4. ANALIZA STANU BIEŻĄCEGO

4.1. RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA, W TYM ROŚLINY, ZWIERZĘTA I OBSZARY NATURA 2000

Zróznicowanie warunków geologicznych, geomorfologicznych, glebowych i klimatycznych województwa śląskiego warunkuje bogactwo i różnorodność świata przyrody ożywionej. Znajdują się tu elementy przyrodnicze typowe dla obszarów nizinnych, wyżynnych i górskich, a także kotlin podgórszych. Silnie zaznaczył się także wpływ czynników antropogenicznych, doprowadzając do znacznych przekształceń środowiska przyrodniczego, zwłaszcza w centralnej części województwa⁷. Mimo, iż znaczna część województwa została poddana silnym przekształceniom antropogenicznym, wynikającym głównie z intensywnego rozwoju

⁷ Prognoza oddziaływania na środowisko strategii rozwoju województwa śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

przemysłu, na Śląsku znajdują także tereny niemal niezmienione lub przekształcone w niewielkim stopniu przez człowieka. O przyrodniczej wartości województwa stanowią także tereny w różny sposób dotknięte antropopresją, na których kreują się wyjątkowe układy przyrodnicze, czyniąc województwo śląskie obszarem cennym, ale także zróżnicowanym pod względem zasobów przyrodniczych⁸. Do najważniejszych zagrożeń przyrody żywej województwa zalicza się: przekształcanie struktury krajobrazu i wzrost poziomu zainwestowania terenów (zwłaszcza rolnych i leśnych), likwidację lub fragmentację siedlisk i ekosystemów, przekształcenia siedlisk wskutek eutrofizacji, odwodnienia lub zakwaszenia gleby, rozprzestrzenianie się gatunków obcych, zaprzestanie użytkowania rolniczego, bezpośrednie tępienie gatunków i kłusownictwo⁹.

Specyficzne położenie województwa w obrębie jednostek fizyczno-geograficznych o odmiennym pochodzeniu, budowie geologicznej, rzeźbie i klimacie, a także szereg oddziaływań antropogenicznych, jakim poddawane było środowisko przyrodnicze analizowanego terenu na przestrzeni wieków, warunkuje jego bogactwo i zróżnicowanie. W bazie danych o różnorodności biologicznej prowadzonej przez Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska (stan na wrzesień 2020 r.) znajduje się łącznie 16 616 rekordów o taksonach (glonów, porostów, grzybów, roślin, zwierząt bezkręgowych i kręgowych), 485 o syntaksonach zbiorowisk roślinnych i 57 rekordów o typach siedlisk przyrodniczych. Rozmieszczenie gatunków i zbiorowisk roślinnych udokumentowane jest liczbą 119 286 rekordów. Najliczniej reprezentowane w bazie są gatunki zwierząt bezkręgowych (9 268 taksonów), rośliny naczyniowe (2 289) i glony (1729)¹⁰ (Tabela 1).

Tabela 1 Bioróżnorodność województwa śląskiego (wg bazy CDPGŚ, stan na wrzesień 2020 r.)

	LICZBA
--	--------

⁸ <https://slaskie-przyroda.pl/przyroda-ozywiona> (dostęp z dn. 02.03.2022)

⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

¹⁰ Wower A., Kloczkowska Agata, Kloczkowska Alicja, Duda M. (red.) 2020. Śląskie. Tu edukujemy. Regionalna edukacja ekologiczno-przyrodnicza. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice

	taksony/syntaksony/typy /obiekty	Rozmieszczenie
Glony	1 729	128
Porosty	828	1 522
Grzyby	1 339	1 425
Mszaki	627	128
Rośliny naczyniowe	2 289	13 273
Zwierzęta bezkręgowce	9 268	30 870
Zwierzęta kręgowce	536	70 447
Zbiorowiska roślinne	485	1 496
Zdjęcia fitosocjologiczne	1 554	
Siedliska przyrodnicze	57	-

Źródło: Wower A., Kloczkowska Agata, Kloczkowska Alicja, Duda M. (red.) 2020. Śląskie. Tu edukujemy. Regionalna edukacja ekologiczno-przyrodnicza. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice; Musik K., Parusel J. B., Wrońska A., Skowrońska-Ochmann K., Bula R., Romańczyk M., Liszka A. 2020. Różnorodność biologiczna województwa śląskiego w bazach danych Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, s.: 421-429. W: Parusel J. B. (red.) 2020. Przyroda żywa województwa śląskiego – stan poznania, ochrony zagrożenia. Wydawnictwo Aleksander, Pułtusk.

Istotne zagrożenie dla rodzimych gatunków i siedlisk przyrodniczych województwa stanowią inwazyjne gatunki obce. Poprzez konkutowanie z gatunkami rodzimymi, często uniemożliwiają ich regenerację, ograniczają dostęp do światła, powodują zmiany w tempie rozkładu materii, ograniczają lub nawet uniemożliwiają kiełkowanie siewek, prowadzą do zmian właściwości fizycznych i chemicznych gleby oraz aktywności mikroorganizmów glebowych. Przykładami gatunków inwazyjnych występujących na obszarze województwa

śląskiego są np. rdestowiec japoński *Reynoutria japonica*, barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi* Manden., niecierpek gruczołowy *Impatiens glandulifera*^{11,12}.

FLORA

W województwie śląskim występują 223 gatunki roślin naczyniowych, będących pod ochroną¹³. Wśród nich 201 to gatunki rodzime, a 22 stanowią gatunki synantropijne. Spośród gatunków rodzimych 110 podlega ochronie ścisłej, a 91 ochronie częściowej. Storzyc dwulistnik pszczeli (*Oprys apifera*)¹⁴ to jedyny gatunek, który nie figuruje na liście roślin chronionych w Polsce i podlega ochronie jedynie w województwie śląskim¹⁵. Osobliwością florystyczną województwa są stanowiska 2 endemitów Polski: warzuchy polskiej (*Cochlearia polonica*) oraz przytulii krakowskiej (*Galium cracoviense*), tworząc unikalny i niepowtarzalny element w skali regionalnej, krajowej i globalnej. Na obszarze województwa - głównie w Beskidach, rzadziej na stanowiskach niżowych - występują także endemity oraz subendemity zachodniokarpackie jak np. urdzik karpacki (*Soldanella carpatica*), świerzbnica karpacka (*Knautia kitaibelii*) oraz ogólnokarpackie jak np. dzwonek piłkowany (*Campanula serrata*), lepiężnik wyłysiały (*Petasites kablikianus*), żywokost sercowaty (*Symphytum cordatum*), żywiec gruczołowy (*Dentaria glandulosa*). Na obszarze Śląska, jako jedyne w Polsce miejsca występowania, mają swoje siedliska takie gatunki jak: tojad lisi (*Aconitum*

¹¹ <http://katowice.rdos.gov.pl/inwazyjne-gatunki-obce> (dostęp z dn. 02.03.2022)

¹² Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zajac M., Zajac A., Urbisz A., Danielewicz W., Hołdyński C. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa, 2012

¹³ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409)

¹⁴ Na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 31 października 2017r. w sprawie wprowadzenie na terenie województwa śląskiego ochrony gatunkowej dwulistnika pszczelego *Ophrys apifera* L., gatunek został objęty czasową ochroną gatunkową na terenie województwa śląskiego na okres 5 lat do 20.11.2022 r.

¹⁵ <https://slaskie-przyroda.pl/aktualnosci/252-archiwa-konflikty-zagrozenia/727-dwulistnik-pszczeli-zagrozony> (dostęp z dn. 02.03.2022)

lycoctonum subsp. *lycoctonum*), wilczomlec pstry (*Euphorbia epithymoides*) i dwulistnik pszczeli (*Ophrys apifera* L.)^{16,17}.

FAUNA

Na Śląsku potwierdzono występowanie ponad 9 200 gatunków zwierząt bezkręgowych, w tym 28 objętych ochroną ścisłą i 70 objętych ochroną częściową. Gatunkiem bezkręgowca objętego ochroną strefową w regionie jest iglica mała *Nehalennia speciosa*. Jest to najmniejsza europejska ważka, dla której ustanowiono dotychczas 3 strefy ochrony w województwie. Na obszarze województwa ochronie gatunkowej podlega 405 gatunków zwierząt kręgowych, w tym 353 gatunki wymagają ochrony ścisłej. Ichtyofauna obejmuje 2 gatunki minogów (podlegających ochronie gatunkowej) i 41 gatunków ryb (10 gatunków chronionych, w tym koza złotawa *Sabanejewia aurata* podlegająca ochronie ścisłej). Herpetofauna obejmuje 18 gatunków płazów i 8 gatunków gadów. Wszystkie rodzime gatunki płazów i gadów występujące w województwie podlegają ochronie gatunkowej, w tym 12 gatunków (10 gatunków płazów i 2 gatunki gadów) – ochronie ścisłej¹⁸. Nowymi dla województwa gatunkami, odnotowanymi pod koniec pierwszej dekady XXI wieku, są żaba zwinka *Rana dalmatina*¹⁹ i zaskroniec rybołów *Natrix tessellata*^{20,21}. Ornitofauna województwa śląskiego obejmuje 330 gatunków ptaków, w tym 197 to gatunki lęgowe (w latach 1980-2018), pozostałe to gatunki zimujące, przelotne lub zalatujące, z czego 309 gatunków (w tym 180 gatunków lęgowych) podlega ochronie ścisłej. W kwietniu 2019 roku

¹⁶ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

¹⁷ <https://slaskie-przyroda.pl/przyroda-ozywiona/osobliwosci> (dostęp z dn. 02.03.2022)

¹⁸ Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

¹⁹ Najbar B., Vlček P., Šuchaj J. 2011. New locality record for the Agile Frog (*Rana dalmatina*) from an Odra River meander in southern Poland. Herpetology Notes, 4: 63-65.

²⁰ Vlček P., Najbar B., Jabłoński D. 2010. First record of the Dice Snake (*Natrix tessellata*) from the North-Eastern part of Czech Republic and Poland. Herpetology Notes, 3: 23-26.

²¹ Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

istniały na terenie województwa 33 strefy ochronne dla 8 gatunków ptaków: bociana czarnego *Ciconia nigra* (13), bielika *Haliaeetus albicilla* (11), głuszca *Tetrao urogallus* (4), sóweczki *Glaucidium passerinum* (2), orła przedniego *Aquila chrysaetos* (1), puchacza *Bubo bubo* (1) i włośchatki *Aegolius funereus* (1)²². Szczególnie cenne dla awifauny są lasy Beskidu Śląskiego i Żywieckiego, a także największy kompleks leśny w województwie – Lasy Lublinieckie. Ornitofaunie sprzyja także mnogość zbiorników wodnych, w większości pochodzenia antropogenicznego (zbiorniki zapadliskowe, powyroboiskowe, zaporowe, a także liczne stawy hodowlane). W stanie dzikim na Śląsku występuje 79 gatunków ssaków, w tym 24 gatunki z rzędu gryzoni, 2 gatunki zajęczaków, 2 gatunki jeżokształtnych, 7 gatunków ryjówkokształtnych, 23 gatunki nietoperzy, 15 gatunków drapieżnych oraz 6 gatunków parzystokopytnych, z czego 51 gatunków podlega ochronie gatunkowej (w tym 31 gatunków wymaga ochrony ścisłej, a 28 – ochrony czynnej). Do gatunków wymarłych na terenie województwa śląskiego należy 5 gatunków ssaków, w tym żubr *Bison bonasus* – wymarły w stanie dzikim, jednak nadal obecny w Ośrodku Hodowli Żubrów i Edukacji Leśnej w Jankowicach²³ (w Nadleśnictwie Kobiór)^{24,25,26}.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE OBSZARÓW MIEJSKICH

Tereny miejskie województwa śląskiego cechują się wieloma unikalnymi wartościami przyrodniczymi i kulturowymi, mimo iż upatrywane są jako jedne z najsilniej przekształconych antropogenicznie terenów w kraju. Środowisko przyrodnicze jako

²²Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020 (dane na podstawie informacji uzyskanych przez CDPGŚ z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach w 2019 r.)

²³ <https://kobior.katowice.lasy.gov.pl> (dostęp z dn. 02.03.2022)

²⁴ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

²⁵ Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2015

²⁶ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

nieodłączny element ekosystemów miejskich, jest niezbędny do ich prawidłowego funkcjonowania i kształtowania wysokiej jakości przestrzeni do życia. System przyrodniczy w miastach tworzą obszary o specyficznych cechach, zdefiniowanych i wyznaczonych z zastosowaniem zasad ekologii i ekologii krajobrazu. Na system ten składają się m.in. tereny zieleni miejskiej, przez które rozumiane są parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej²⁷. W myśl ustawy o ochronie przyrody²⁸, ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, także przyrody zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień. Tereny zielone w mieście stanowią część dziedzictwa naturalnego, odgrywają także istotną rolę w zachowaniu bioróżnorodności, będąc ostoją dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Tereny zieleni zgodnie z ustawą o ochronie przyrody to *„tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne. To w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym”*. Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w województwie śląskim wynosi 9 085,75 ha co stanowi 0,7% powierzchni województwa (dane za rok 2020). Przestrzenią wyjątkową w skali regionu jest „Park Śląski” w Chorzowie o pow. ok. 535 ha²⁹.

Na terenach zurbanizowanych, w wyniku nasilonej antropopresji, bogactwo rodzimej szaty roślinnej uległo znacznemu zubożeniu. Na obszarach tych przeważają siedliska antropogeniczne. Najbardziej charakterystycznymi dla terenów miejskich typami zbiorowisk są: zbiorowiska dywanowe, nitrofilne okrajki oraz zbiorowiska ruderalne, zajmując siedliska wtórne, powstałe w wyniku działalności człowieka, gdzie znalazły specyficzne, sprzyjające im warunki, często niekorzystne dla innych fitocenozy³⁰.

²⁷ Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego, Katowice, 2021

²⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1098 ze zm.)

²⁹ <https://parkslaski.pl/> (dostęp z dn. 02.03.2022)

³⁰ Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2012

Fauna obszarów miejskich obejmuje głównie gatunki związane z siedliskami ruderalnymi, nieliczne gatunki leśne, a także przystosowane do specyficznego siedliska jakim są budynki. Dla tych gatunków tereny miejskie są atrakcyjnym miejscem bytowania z uwagi na łatwy dostęp do pożywienia, ograniczoną presję drapieżników, występowanie schronień i miejsc rozrodu, a także korzystniejszy mikroklimat. Gatunkami ptaków, których obecność wiąże się z dostępnością nisz w zabudowaniach są: jerzyk, wróbel i gołąb miejski, a w mniejszym stopniu również oknówka, pustułka, pójdzka i płomykówka. Także zbiorniki wodne oraz ciekły na obszarach miejskich, gdzie zachowana jest roślinność szuwarowa, stanowią dogodne miejsce lęgowe, miejsce żerowania i odpoczynku podczas migracji ptaków wodno-błotnych. Stwierdzono, że ciekły aglomeracji katowickiej obejmują istotne w skali kraju miejsca zimowania łąbodzi niemych, krzyżówek i kokoszek. Tereny miejskie stanowią także miejsce bytowania nietoperzy, np. nocek duży, mroczi i gacek szary. Z kolei otwarte śmietniki na osiedlach mieszkaniowych w sąsiedztwie lasów, przywabiają na obszary miejskie ssaki, takie jak np. dzik i lis³¹.

TERENY POPRZEMYSŁOWE JAKO OSTOJE BIO- I GEORÓŻNORODNOŚCI

Na obszarach zurbanizowanych, a także w krajobrazie rolniczym charakteryzującym się niewielkim zróżnicowaniem siedlisk, tereny przemysłowe, na których nastąpiła samoistna regeneracja przyrody spełniają istotne funkcje zarówno krajobrazowe, jak i ekologiczne – stanowiąc ostoje bio- i georóżnorodności, a także jako elementy sieci korytarzy ekologicznych. Do takich obszarów należą m.in. sztuczne zbiorniki wodne powstałe na terenie dawnych glinianek i piaskowni, zalewiska pogórnice, zbiorniki wód przemysłowych i osadniki poflotacyjne, piaskownie, nieczynne kamieniołomy, zwałowiska. Tereny przemysłowe w przestrzeni miast i gmin miejsko-wiejskich częstokroć postrzega się w kategoriach terenów zdegradowanych, które stwarzają problemy środowiskowe jak i społeczne. Niemniej jednak, na niektórych terenach przemysłowych, w wyniku spontanicznych procesów biologicznych obserwuje się zjawiska samoistnej regeneracji przyrody – prowadząc do wykształcenia się nowych siedlisk, z którymi związane są gatunki o wąskiej skali ekologicznej i szczególnych wymaganiach ekologicznych. Tereny przemysłowe, zasiedlone w wyniku spontanicznej sukcesji, stają się miejscami

³¹ Ibidem

występowania rzadkich lub ginących gatunków czy też refugiami dla gatunków zanikających na siedliskach naturalnych. W granicach województwa na terenach przemysłowych stwierdzono występowanie prawie 900 gatunków roślin, 553 gatunków zwierząt oraz 113 zbiorowisk roślinnych. Ponadto stwierdzono występowanie 62 gatunków roślin naczyniowych prawnie chronionych (w tym 30 chronionych ściśle i 31 chronionych częściowo, a także 1 gatunek (dwulistnik pszczeli) podlegający ochronie regionalnej)³². Ponadto w granicach województwa śląskiego występują liczne przykłady terenów przemysłowych, które to z uwagi na szczególne walory przyrodnicze zostały objęte ochroną prawną, np. Obszar Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003; rezerwat przyrody Segiet, zespół przyrodniczo-krajobrazowy Żabie Doły, stanowisko dokumentacyjne Blachówka^{33,34}.

OCHRONA BIORÓŻNORODNOŚCI W KONTEKŚCIE ZMIAN KLIMATU

Zarówno w Europie, jak i na całym świecie podnoszone są kwestie związane z koniecznością podjęcia działań w odpowiedzi na postępujące zmiany klimatu i utratę różnorodności biologicznej. Potrzeba przeciwdziałania zmianom klimatu, działań adaptacyjnych, a także działań ukierunkowanych na powstrzymanie procesu zubażania bioróżnorodności i postępującej degradacji ekosystemów wskazuje na pilną potrzebę pełnego włączenia tych kwestii do planów, programów i przedsięwzięć realizowanych w całej Unii Europejskiej. Zjawisko zubożenia i utraty bioróżnorodności jest aktualnie jednym z głównych problemów środowiskowych. Interakcje między zasobami różnorodności biologicznej a zmianami klimatu są obustronne, gdyż skutki zmian klimatu odciskają piętno na systemach przyrodniczych, ich kondycji i trwałości, wpływają na zasoby bioróżnorodności, a także na funkcjonowanie całych ekosystemów. Z kolei systemy przyrodnicze, ich jakość, bogactwo, a w konsekwencji kondycja całych ekosystemów w istotnym stopniu warunkuje pełnienie przez nie funkcji:

³² Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnej Polityki Rewitalizacji

Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

³³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, CRFOP, <http://crfop.gdos.gov.pl> (dostęp z dn. 02.03.2022)

³⁴ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnej Polityki Rewitalizacji

Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

zaopatrzeniowej, regulacyjnej, kulturowej i wspomagającej. Zdrowe oraz prawidłowo funkcjonujące ekosystemy odgrywają ważną rolę w kontekście łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu, szczególnie na silnie przekształconych terenach miejskich. Ekosystemy stanowią bowiem fundament życia i wszelkiej działalności człowieka, a zapewniane przez nie produkty i funkcje są niezbędne w celu utrzymania dobrostanu również w kontekście rozwoju gospodarczego i społecznego^{35,36,37}. W przestrzeni miejskiej istotną rolę pełni także zielona i błękitna infrastruktura - elementy tej infrastruktury, odpowiednio zagospodarowanej, poprawiają mikroklimat, wspomagają zasilanie wód gruntowych, ale przede wszystkim stanowią cenne siedliska fauny i flory.

OBSZARY CHRONIONE

Praktyczny wymiar działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej stanowi utworzenie w Polsce sieci obszarów i obiektów chronionych. Celem utrzymania istniejących form ochrony przyrody oraz tworzenia nowych obszarów jest zapewnienie trwałego zachowania gatunków zwierząt i roślin, zagrożonych wyginięciem w wyniku zmian środowiskowych spowodowanych działalnością człowieka. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione stanowią 22,1%³⁸ (dane za 2020 r.) powierzchni województwa ogółem. W granicach województwa nie występuje forma ochrony przyrody o najwyższej randze ochronnej - park narodowy, jednak na obszarze gminy Jeleśnia znajduje się zachodnia część otuliny Babiogórskiego Parku Narodowego o powierzchni 424,4 ha. W tabeli poniżej (Tabela 2) zestawiono liczbę poszczególnych rodzajów obszarów chronionych w granicach województwa śląskiego.

³⁵ European Commission. Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment, 2013 (dostęp z dn. 02.03.2022)

³⁶https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/Eco-systems%20goods%20and%20Services/Ecosystem_PL.pdf (dostęp z dn. 02.03.2022)

³⁷ Podstawy prawne ochrony różnorodności biologicznej. Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa, 2014

³⁸ GUS BDL

Tabela 2 Liczba poszczególnych form ochrony przyrody w obrębie województwa śląskiego

Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych* ogółem [ha]	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni woj. ogółem [%]
rezerwat przyrody	65	272 535,44	22,1
park krajobrazowy	8		
obszar chronionego krajobrazu	15		
zespół przyrodniczo-krajobrazowy	27		
użytek ekologiczny	91		
stanowisko dokumentacyjne	12		
pomnik przyrody	1436		

* Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona to zgodnie z definicją pojęć stosowanych w statystyce publicznej powierzchnia obszarów objętych formami ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu w celu ochrony zasobów, tworów i składników przyrody tj.: parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, nie uwzględnia powierzchni rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, w celu wyeliminowania podwójnego liczenia tej samej powierzchni.

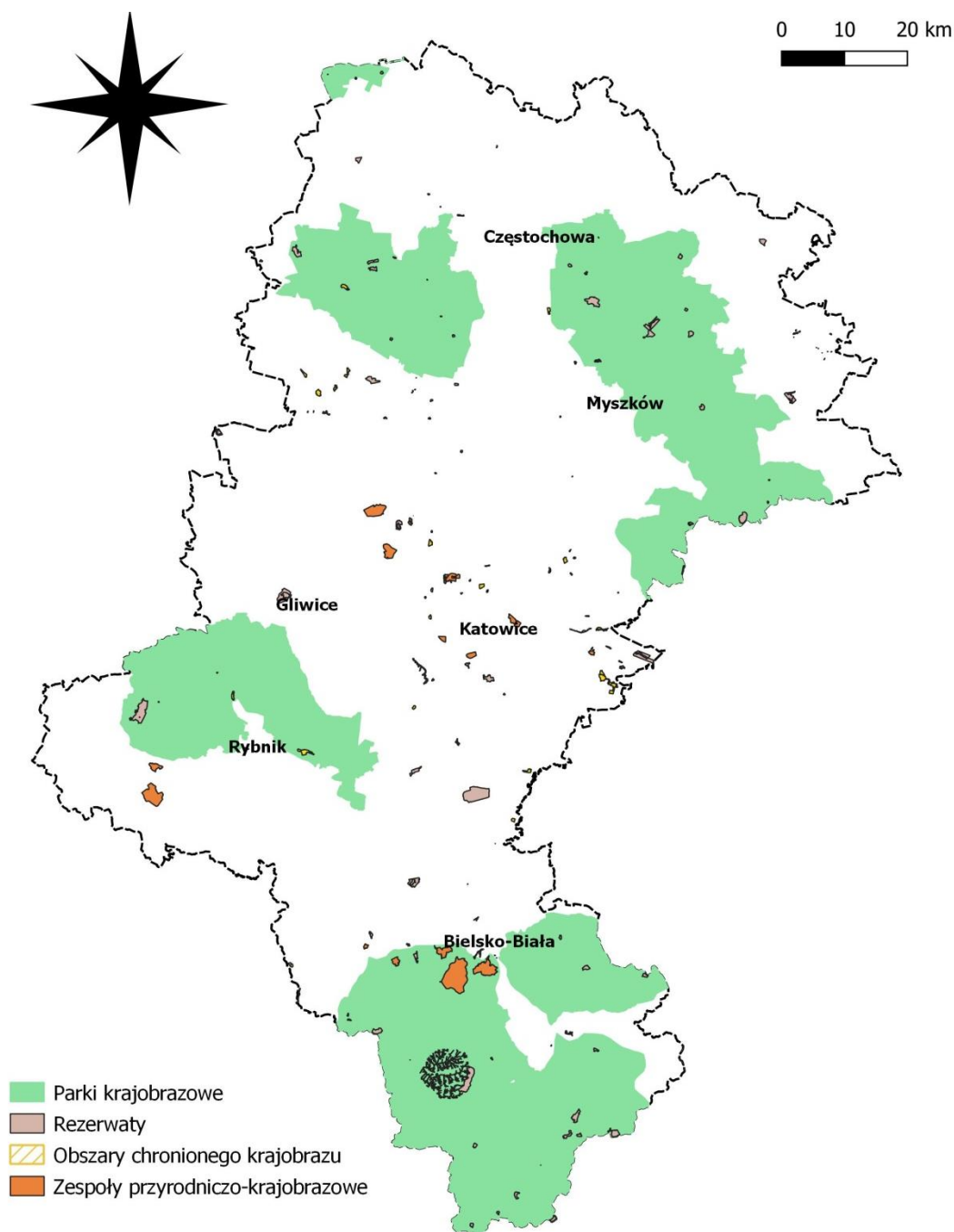
Źródło: GUS BDL, dane za 2020 r.; Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl; <https://stat.gov.pl/> (dostęp z dn. 02.03.2022)

Największą powierzchnię w województwie śląskim zajmują parki krajobrazowe (8 parków), pokrywając 18,6% powierzchni (8 parków). Największy z nich to Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich, gdzie ochroną prawną objęto zwarte połacie lasów rudzkich i pszczyńskich, łąki i nieużytki, które towarzyszą gęstej sieci rzecznej, a także stawy rybne i inne elementy przestrzenne, bezpośrednio lub pośrednio związane z

działalnością Cystersów. Cechą charakterystyczną tego obszaru jest wzajemne przenikanie się elementów przyrodniczych i kulturowych³⁹. W granicach województwa ustanowiono 65 rezerwatów przyrody, w większości powołanych dla ochrony siedlisk leśnych, 15 obszarów chronionego krajobrazu i 27 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Użytki ekologiczne stanowią podstawowe narzędzie ochrony różnorodności biologicznej na szczeblu lokalnym, chroniące pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. W województwie ustanowiono 91 takich obiektów. W granicach analizowanego terenu znajduje się także 12 stanowisk dokumentacyjnych oraz 1 436 pomników przyrody, w przeważającej części stanowiących pojedyncze drzewa i grupy drzew⁴⁰. Lokalizację obszarów prawnie chronionych w granicach województwa śląskiego przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 1).

³⁹ <https://www.zpk.com.pl/parki-krajobrazowe/cysterskie-kompozycje-krajobrazowe-rud-wielkich> (dostęp z dn. 02.03.2022)

⁴⁰ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl (dostęp z dn. 02.03.2022)

Rysunek 1 Obszary prawnie chronione w granicach województwa śląskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ; <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>; dostęp z dn. 02.03.2022

Obok wymienionych form ochrony przyrody występujących w województwie śląskim obowiązuje również ochrona gatunkowa, która obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów. Szczególną formę ochrony gatunkowej stanowią strefy ochrony ostoi oraz stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową jak również strefy ochrony

ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową. Na obszarze województwa śląskiego ustanowiono 38 stref ochrony ostoi dla wskazanych gatunków: bocian czarny (*Ciconia nigra*), orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), bielik (*Haliaeetus albicilla*), puchacz (*Bubo bubo*), sóweczka (*Glaucidium passerinum*), głuszec (*Tetrao urogallus*), włośchatka (*Aegolius funereus*), wilk (*Canis lupus*) i iglica mała (*Nehalennia speciosa*)⁴¹.

Obszary Natura 2000

Ideą sieci Natura 2000 jest zwiększenie skuteczności działań ochronnych poprzez stworzenie dodatkowego systemu ochrony dziedzictwa przyrodniczego Europy, kompletnego i metodycznie spójnego, nakładającego się na już funkcjonujące systemy ochrony obszarowej i gatunkowej, stanowiąc ich uzupełnienie i wzmocnienie. Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, uważanych za cenne (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy. Cel ten realizowany jest poprzez wyznaczenie i objęcie ochroną obszarów, na których te gatunki i siedliska występują⁴². Na obszarze województwa śląskiego obecnie utworzono 46 obszarów Natura 2000, w tym 41 Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk (SOO) i 5 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO)⁴³ (Tabela 7).

Tabela 3 Obszary natura 2000 w województwie śląskim

L.P.	NAZWA	KOD
SOO		
1	Pierściec	PLH240022
2	Las koło Tworkowa	PLH240040
3	Cieszyńskie źródła Tufowe	PLH240001

⁴¹ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

⁴² <https://natura2000.gdos.gov.pl/cele-tworzenia-obszarow-przedmiot-ochrony>; (dostęp z dn. 02.03.2022)

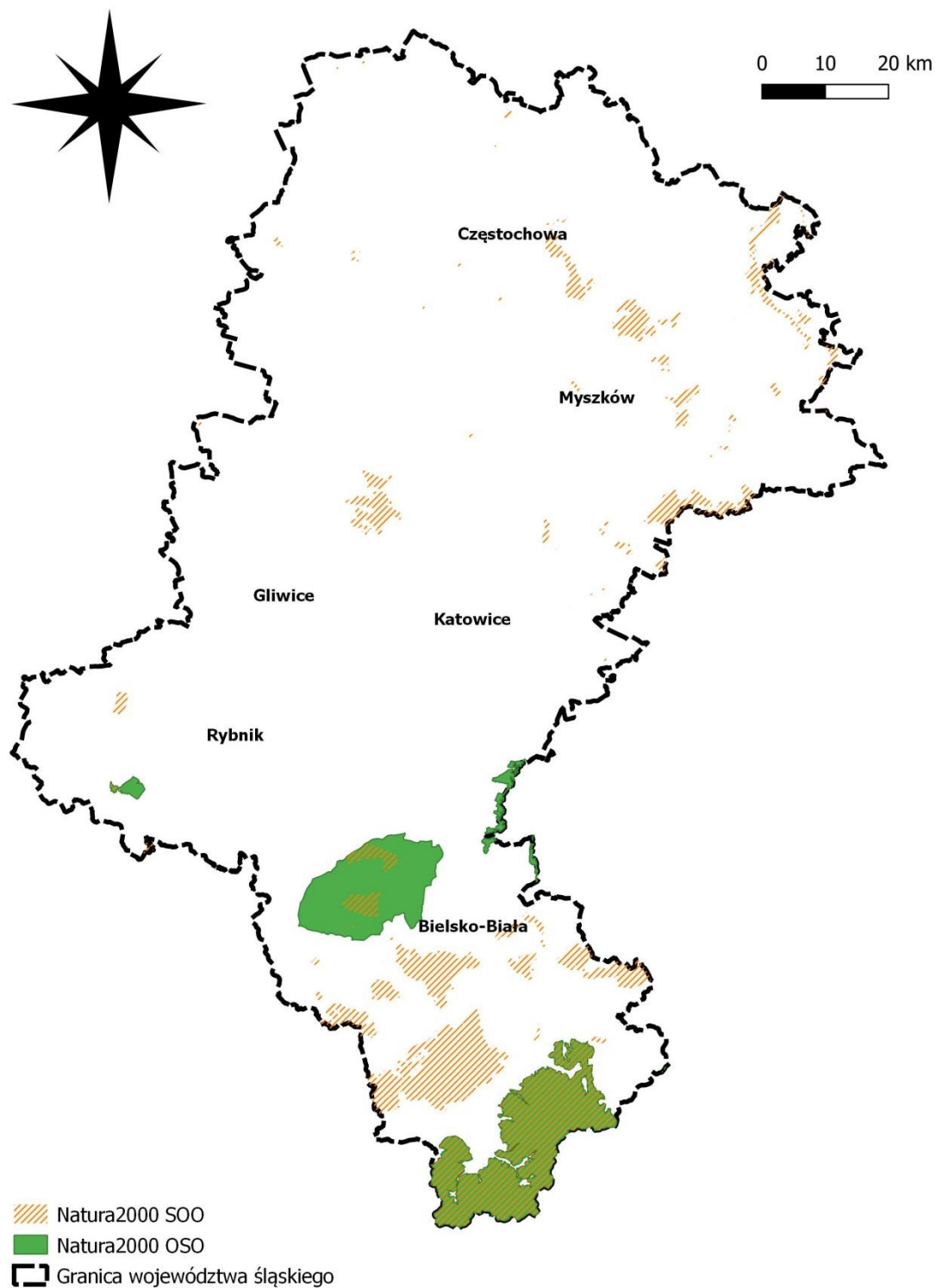
⁴³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl; (dostęp z dn. 12.03.2021)

L.P.	NAZWA	KOD
4	Kościół w Górkach Wielkich	PLH240008
5	Kościół w Radziechowach	PLH240007
6	Torfowisko Sosnowiec-Bory	PLH240038
7	Hubert	PLH240036
8	Dolina Górnej Pilicy	PLH260018
9	Stawy Łęczczok	PLH240010
10	Beskid Żywiecki	PLH240006
11	Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie	PLH240003
12	Przełom Warty koło Mstowa	PLH240026
13	Bagno Bruch koło Pyrzowic	PLH240035
14	Dolina Małej Panwi	PLH160008
15	Torfowisko przy Dolinie Kocinki	PLH240025
16	Łęgi w lasach nad Liswartą	PLH240027
17	Bagno w Korzonku	PLH240029
18	Beskid Mały	PLH240023
19	Poczesna koło Częstochowy	PLH240030
20	Lipienniki w Dąbrowie Górniczej	PLH240037
21	Suchy Młyn	PLH240016
22	Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski	PLH240034
23	Walaszczyki w Częstochowie	PLH240028
24	Źródła Rajeczniczy	PLH240033
25	Łąki w Jaworznie	PLH240042
26	Łąki w Sławkowie	PLH240043
27	Beskid Śląski	PLH240005
28	Ostoja Kroczycka	PLH240032
29	Ostoja Środkowojurajska	PLH240009
30	Ostoja Złotopotocka	PLH240020
31	Graniczny Meander Odry	PLH240013
32	Łąki Dąbrowskie	PLH240041
33	Ostoja Olsztyńsko-Mirowska	PLH240015

L.P.	NAZWA	KOD
34	Szachownica	PLH240004
35	Lemańskie Jodły	PLH240045
36	Stawiska	PLH240024
37	Zbiornik Goczałkowicki - Ujście Wisły i Bajerki	PLH240039
38	Pustynia Błędowska	PLH120014
39	Dolna Soła	PLH120083
40	Białka Lelowska	PLH240031
41	Bagna w Nowej Wsi	PLH240046
OSO		
42	Dolina Dolnej Soły	PLB120004
43	Dolina Górnej Wisły	PLB240001
44	Stawy w Brzeszczach	PLB120009
45	Stawy Wielikąt i Las Tworkowski	PLB240003
46	Beskid Żywiecki	PLB240002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ; <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>; (dostęp z dn. 02.03.2022)

Lokalizację obszarów Natura 2000 w granicach województwa śląskiego przedstawiono na Rysunek 2.

Rysunek 2 Obszary Natura 2000 w granicach województwa śląskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ; <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane> (dostęp z dn. 02.03.2022)

OSTOJE PRZYRODY OŻYWIONEJ

Na obszarze województwa śląskiego wyznaczone zostały różne rodzaje ostoi przyrody ożywionej (Tabela 8).

Tabela 4 Ostoje przyrody ożywionej na obszarze województwa śląskiego

Nazwa	Opis/cel	Liczba ostoi	
Important Plant Areas (IPA)	Ostoje roślinne o znaczeniu europejskim; to tereny o charakterze naturalnym lub półnaturalnym, wyróżniające się wyjątkowym bogactwem botanicznym i/lub stanowiące siedlisko dla wyróżniającego się zestawu rzadkich, zagrożonych i/lub endemicznych gatunków roślinnych i/lub zbiorowisk roślinnych o dużej wartości botanicznej.	7	
Important Bird Areas (IBA)	Ostoje ptaków o znaczeniu europejskim; celem jest ochrona obszarów najliczniejszego występowania szczególnie rzadkich ptaków, do której zobowiązuje kraje Unii Europejskiej Dyrektywa Ptasia (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa).	8	
Ostoje CORINE	To obszary lądowe lub wodne stanowiące pewną całość funkcjonalną z punktu widzenia populacji zwierząt, roślin czy siedlisk, które były kryterium i motywacją dla wyodrębnienia danej ostoi.	67	
Regionalne ostoje przyrody⁴⁴	Regionalne ostoje przyrody, będące miejscami koncentracji występowania zagrożonych wyginięciem w regionie gatunków	Florystyczno - mykologiczne - dla roślin naczyniowych, mszaków i porostów.	54

⁴⁴Zestawienie wraz ze szczegółowym opisem znajduje się w Opracowaniu ekofizjograficznym do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2015

Nazwa	Opis/cel	Liczba ostoj
	grzybów, roślin, zwierząt oraz zbiorowisk roślinnych i siedlisk przyrodniczych. Ich użytkowanie i zagospodarowanie powinno być podporządkowane potrzebom zapewnienia prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego i zachowania różnorodności biologicznej.	Faunistyczne - dla ptaków, ssaków, w tym nietoperzy, i motyli. 41
		Ichtiologiczne - dla ryb i minogów. 13

Źródło: opracowano na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+, Katowice 2016; Prognozy oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

KORYTARZE EKOLOGICZNE

Zgodnie z zapisami ustawy z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁴⁵ korytarz ekologiczny to obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów. W ekologii krajobrazu termin ten najczęściej określany jest jako relatywnie wąski pas terenu, który różni się od otaczającego go tła i stanowi łącznik pomiędzy podobnymi ekosystemami⁴⁶. Korytarze ekologiczne mają szczególne znaczenie w kontekście zapewnienia ciągłości ekologicznej, gdyż stanowią formy łączące obszary cenne przyrodniczo⁴⁷. Do najważniejszych funkcji korytarzy ekologicznych zalicza się: zmniejszenie stopnia izolacji poszczególnych płatów siedlisk i ułatwianie przemieszczania się organizmów pomiędzy nimi, zwiększenie przepływu

⁴⁵ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1098 ze zm.)

⁴⁶ Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, Katowice, 2015

⁴⁷ Bernatek-Jakiel A. 2012. Koncepcja korytarzy ekologicznych w planowaniu przestrzennym na szczeblu wojewódzkim. Studia KPZK PAN. 142. 48-57.

genów pomiędzy płatami siedlisk, zapobiegając utracie różnorodności genetycznej, obniżenie śmiertelności, szczególnie wśród osobników młodych, wypartych z płatów dogodnych siedlisk wskutek zachowań terytorialnych⁴⁸. Wojewódzkie korytarze ekologiczne tworzą sieć połączeń obejmującą obszary dogodnych siedlisk i trasy migracji określonych grup kręgowców, a także miejsca wymagające poprawy warunków (udroźnienia, dolesienia) dla ich bytowania⁴⁹. Korytarze ekologiczne na obszarze województwa śląskiego przedstawiono na Rysunek 3.

⁴⁸ <https://slaskie-przyroda.pl/ochrona-przyrody/korytarze-ekologiczne>; dostęp z dn. 02.03.2022

⁴⁹ Parusel J.B., Skowrońska K., Wower A. 2008. Korytarze ekologiczne w województwie śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Ss. 113-120 (W:) Jędrzejewski W., Ławreszuk D. (red.) 2008. Ochrona łączności ekologicznej w Polsce. Materiały konferencji międzynarodowej „Wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych w Polsce”. Zakład Badania Ssaków PAN. Białowieża

Rysunek 3 Korytarze ekologiczne na obszarze województwa śląskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ; <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane> (dostęp z dn. 02.03.2022)

Dla zapewnienia odpowiednich warunków migracji zwierząt z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych grup gatunków na obszarze województwa utworzono: korytarze ichtiologiczne (7 ponadregionalnych i 15 regionalnych oraz obszary rdzeniowe), korytarze ornitologiczne (4 ponadregionalne i 11 regionalnych oraz 7 przystanków pośrednich o znaczeniu ponadregionalnym i 11 przystanków pośrednich o znaczeniu regionalnym), korytarze teriologiczne dla ssaków drapieżnych (12 korytarzy) i kopytnych (25 korytarzy) oraz 12 połączonych nimi obszarów węzłowych. Potencjalne korytarze ekologiczne dla herpetofany, w szczególności dla płazów, zlokalizowane są wszędzie tam gdzie zwierzęta te

występują, zatem w zasadzie na obszarze całego województwa. Podjęto także próbę wyznaczenia korytarzy chiropterologicznych. Aby zapewnić łączność obszarów chronionych na obszarze województwa wyznaczone zostały również korytarze spójności obszarów chronionych zgodnie z koncepcją Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych^{50,51}.

4.2. LUDZIE

Według stanu na koniec 2020 r. województwo śląskie zamieszkuje 4492,3 tys. mieszkańców. Od wielu lat odnotowuje się ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, który w roku 2020, wyniósł -4,86 na 1000 osób. Problem wyludniania się województwa potęguje ujemne saldo migracji wewnętrznych, które w 2020 r. wyniosło -3342, natomiast migracje zagraniczne - 189⁵². Z prognoz demograficznych GUS wynika, że tempo wyludniania się regionu będzie wzrastać, tym samym w perspektywie najbliższych 30 lat liczba mieszkańców województwa zmaleje o ponad 18%. Z uwagi na fakt, że jest to najsilniej zurbanizowany obszar w Polsce (na koniec 2020 roku w miastach mieszkało 76,45% ogółu ludności województwa), problem depopulacji będzie w szczególności pociągał za sobą konsekwencje społeczne, gospodarcze i przestrzenne na obszarach miejskich.

Zgodnie z danymi GUS mieszkańcy województwa w 2020 r. zawarli 16529 małżeństw, co stanowi 3,7 małżeństw na 1000 mieszkańców. W tym samym roku odnotowano 1,4 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Powyższe wartości są porównywalne w skali kraju. Mieszkańcy stanu wolnego stanowią 27,1%, 57,5% żyje w małżeństwie, 5,1% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,8% to wdowy/wdowcy.

W populacji województwa przeważają kobiety (51,8% - dane za rok 2020). Osoby w wieku produkcyjnym na koniec 2020 r. stanowiły 59,1% ogółu ludności, osoby w wieku poprodukcyjnym – 23,7%, a w wieku przedprodukcyjnym – 17,2%.

⁵⁰ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii rozwoju województwa śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

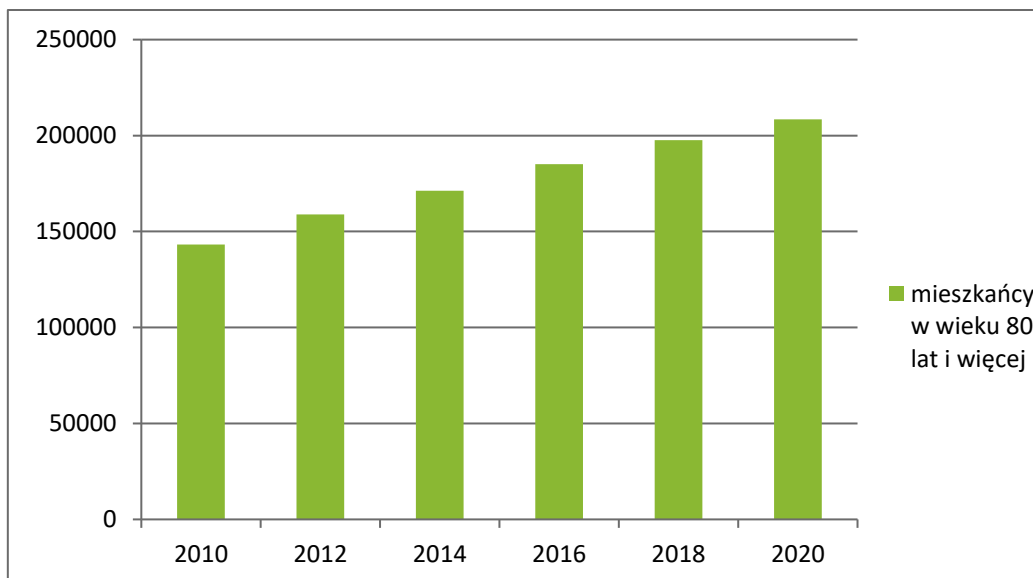
⁵¹ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego „Plan 2020+”, Katowice, 2015

⁵² Rocznik Statystyczny Województw 2021, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa

Według danych GUS mediana wieku w 2020 r. wśród mężczyzn wynosiła 41,3, natomiast u kobiet 44,8. Na przestrzeni ostatniej dekady zwiększyła się długość życia mieszkańców regionu (Rysunek 4). Jednak z uwagi na pogarszający się stan zdrowia mieszkańców jakość życia w regionie ulega obniżeniu, głównie za sprawą wzrostu zachorowalności na choroby przewlekłe. Z danych Oddziału Analiz i Statystyki Medycznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach wynika, że na przestrzeni minionych 5 lat w populacji dorosłych mieszkańców województwa zaobserwowano wzrost zachorowalności w większości grup jednostek chorobowych. Największe wzrosty odnotowano w przypadku chorób nowotworowych oraz chorób tarczycy. Powszechnym problemem zdrowotnym wśród dorosłych mieszkańców województwa śląskiego o charakterze przewlekłym są choroby układu krążenia (najczęściej diagnozowana jest choroba nadciśnieniowa). Główną przyczynę zgonów w województwie stanowią choroby układu krążenia. Na drugim miejscu jako przyczynę zgonów wymienia się choroby nowotworowe, dla których dodatkowo zachorowalność wśród mieszkańców w latach 2014-2018 wzrosła aż o 27%. Wskaźnik umieralności z powodu chorób nowotworowych w województwie śląskim należy do najwyższych w kraju⁵³.

⁵³ Dane Oddziału Analiz i Statystyki Medycznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach

<http://www.katowice.uw.gov.pl/wydzial/wydzial-zdrowia/zdrowie-mieszkanow-w-liczbach-6> (dostęp z dn. 24.02.2022)

Rysunek 4 Liczba mieszkańców województwa śląskiego w wieku 80 lat i więcej na przestrzeni lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2021. Urząd Statystyczny w Katowicach

Jako przyczyny wielu chorób należy wymienić: złą dietę, używki, niedostateczną ilość ruchu, obciążenie genetyczne, ale również zanieczyszczenie powietrza. Badania potwierdzają związek pomiędzy występowaniem szeregu negatywnych skutków zdrowotnych, a złej jakości powietrzem. Ekspozycja na zanieczyszczenia powietrza, zarówno krótkoterminowa, jak i długoterminowa, związana jest ze wzrostem ciśnienia tętniczego krwi oraz ze zwiększeniem ryzyka wystąpienia niedokrwienego udaru mózgu oraz zawału mięśnia sercowego. Ma także wpływ na występowanie zaostrzeń chorób takich jak astma, czy choroby płuc. Zanieczyszczenie powietrza zewnętrznego ogółem, pył zawieszony oraz spaliny emitowane przez silniki Diesla, zostały sklasyfikowane przez Międzynarodową Agencję Badań nad Rakiem (IARC) jako substancje o udowodnionym działaniu rakotwórczym. Narażenie na zanieczyszczenia powietrza zwiększa ryzyko występowania raka płuc oraz raka pęcherza moczowego. Ponadto badania wskazują, że zanieczyszczenie powietrza wywiera negatywny

wpływ na układ nerwowy^{54,55}. Przeprowadzono badania w 11 aglomeracjach Polski, z których wynika że ryzyko względne umieralności z powodu chorób, które wiążą się z zanieczyszczeniem PM_{2,5}, jest proporcjonalne do stężeń tej frakcji pyłu w powietrzu. Najczęstsze przypadki zgonów związane z narażeniem na pył PM_{2,5} w Polsce dotyczą Aglomeracji Krakowskiej oraz Katowickiej⁵⁶. Z badań wynika, że w województwie śląskim 1436407 mieszkańców średniorocznie narażonych jest na ponadnormatywne stężenia pyłu PM_{2,5} oraz 938533 osób w przypadku pyłu PM₁₀⁵⁷. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń pyłowych w roku 2018 były zakłady prowadzące działalność z zakresie przetwórstwa przemysłowego (ok. 60% emisji ogółem), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (29%) oraz górnictwa i wydobywania (10%)⁵⁸.

Stan akustyczny środowiska jest jednym z kolejnych czynników wpływających na zdrowie oraz komfort i jakość życia ludzi. Wysoki stopień urbanizacji i industrializacji województwa skutkuje narażeniem mieszkańców na zwiększoną emisję hałasu. Z uwagi na źródło pochodzenia, hałas dzielony jest na: przemysłowy (instalacyjny), komunikacyjny (drogowy, lotniczy, kolejowy), komunalny (osiedlowy), domowy oraz hałas związany ze środowiskiem pracy. Oddziaływanie hałasu na kondycję człowieka należy rozpatrywać w aspekcie wpływu bezpośredniego – na narząd słuchu oraz pośrednio na układ nerwowy i psychikę. Wynikiem

⁵⁴ Jędrak J., Konduracka E., Badyda A.J., Dąbrowicki P. 2017. Wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie. Stowarzyszenie Krakowski Alarm Smogowy

⁵⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

⁵⁶ Badyda A., Grellier J., Dąbrowiecki. P. 2016. Ocena obciążenia wybranymi chorobami układu oddechowego i układu sercowo-naczyniowego z powodu zanieczyszczeń powietrza w 11 polskich aglomeracjach. *Lekarz Wojskowy*, 1: 32-38.

⁵⁷ Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji. Katowice, 2017

⁵⁸ Stan Środowiska w województwie śląskim. Raport 2020. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Katowice, 2020

szkodliwego oddziaływania hałasu na organizm człowieka jest: zmęczenie, zmniejszenie wydajności pracy, trudności w skupieniu uwagi, zaburzenia orientacji, drażliwość, podwyższone ciśnienie krwi, ból oraz zawroty głowy, czasowe lub trwałe uszkodzenie słuchu, szумы uszne⁵⁹. Największe zagrożenie hałasem na terenach aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy stanowi hałas pochodzący z ruchu drogowego. Największe powierzchnie narażone na nadmierny hałas znajdują się w obrębie Katowic oraz Gliwic. Najliczniejsza grupa ludności narażona na hałas drogowy mieszka w Katowicach. Badania monitoringu prowadzone na terenach poza aglomeracjami o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy wskazały, że poziom hałasu drogowego w ostatnich kilkunastu latach był w przeważającej części niekorzystny (w porze dnia jak i w nocy). Pozostałe grupy hałasu mają charakter lokalny i okresowy⁶⁰.

Współczynnik aktywności zawodowej mieszkańców na koniec 2020 roku w województwie wyniósł 53,6%. Od lat obserwuje się spadek stopy bezrobocia, która na koniec 2020 roku wynosiła 3,2%⁶¹. Jednak zgodnie z udostępnionymi danymi przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach wskaźnik ten na koniec 2020 roku wzrósł i przyjął wartość 4,2%, natomiast według danych szacunkowych stanu na 31.01.2022 rok - 4,3%⁶². Przyczyny wzrostu liczby bezrobotnych można upatrywać w związku z sytuacją na rynku pracy będącą konsekwencją pandemii COVID-19.

⁵⁹ Zagrożenie hałasem. Wybrane zagadnienia. Opracowanie tematyczne OT-612. Kancelaria Senatu. Biuro Analiz i Dokumentacji, Warszawa, 2012

⁶⁰ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020 (na podstawie danych z opracowanych programów ochrony środowiska przed hałasem oraz map akustycznych będących podstawą ich opracowania; badań monitoringowych prowadzonych przez WIOŚ w Katowicach do 2018 roku, a od 2019 roku przez GIOŚ RWMŚ w Katowicach)

⁶¹ Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2021. Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice

⁶² Informacja o sytuacji na rynku pracy w województwie śląskim według stanu na 31 stycznia 2022r. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach

Zgodnie z danymi za 2020 rok w województwie śląskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 5172,42 PLN, co jest wartością zbliżoną do średniej dla Polski (5226,00 PLN). Obie wartości znacznie odbiegają od średniej dla województwa mazowieckiego (6247,60 PLN). Rozpatrując zasobność mieszkańców województwa w aspekcie posiadanych samochodów, na 1000 mieszkańców w 2020 roku przypadało 624 samochodów osobowych, co jest wartością niższą niż średnia w Polsce, która wyniosła 656,3.

Zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca w województwie śląskim w 2020 roku wyniosło 814,2 kWh. Statystyczny mieszkaniec regionu generuje więcej odpadów komunalnych niż statystyczny mieszkaniec Polski. W 2020 roku na jednego mieszkańca województwa przypadło 395 kg odpadów komunalnych zebranych (co stanowi o 19 kg odpadów więcej niż w roku poprzedzającym), podczas gdy w Polsce wartość średnia wyniosła 342 kg. W regionie 81,2% ogółu mieszkańców korzysta z oczyszczalni ścieków (90,6% w miastach oraz 50,8% na terenach wiejskich). Średnia wartość dla Polski wyniosła 74,8%, z czego 94,7% w miastach, natomiast 45,2% w przypadku wsi⁶³.

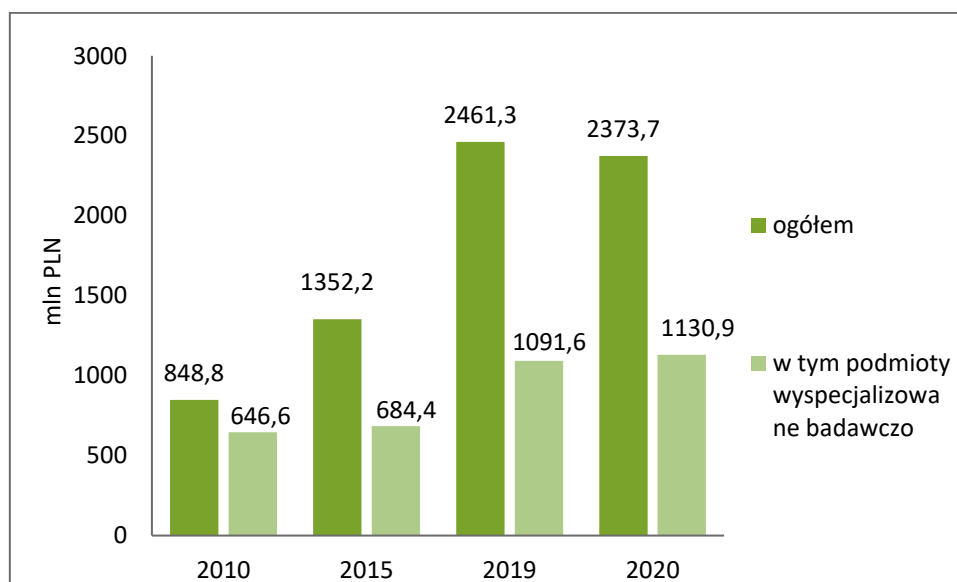
Obserwuje się coraz trudniejszą kondycję finansową przedsiębiorstw zatrudniających mieszkańców. Wynik finansowy ogółu przedsiębiorstw w województwie śląskim jest ujemny i w 2020 roku wynosił: -1175,9 mln PLN. Szczególnie trudna sytuacja utrzymuje się wśród przedsiębiorstw z obszaru górnictwa i wydobywania oraz energetyki wytwarzającej i zaopatrującej region w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. Wynik finansowy dla tych dwóch grup przedsiębiorstw w 2020 roku był ujemny i przyjął wartości odpowiednio: -6446,8 mln PLN oraz -5398,8 mln PLN. W aspekcie informatyzacji ogółu przedsiębiorstw województwa, dla podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekroczyła 9 na koniec 2020 roku 23,2% przedsiębiorstw kupiło usługi w chmurze obliczeniowej, 18,3% prowadziło elektroniczną sprzedaż, natomiast 15,9% korzystało z otwartych danych publicznych⁶⁴.

⁶³ Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2021. Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice

⁶⁴ Ibidem

Liczba osób zatrudnionych w województwie w obszarze edukacji, informacji i komunikacji, jak również w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, w perspektywie minionej dekady systematycznie wzrasta. Podobną zależność obserwuje się w przypadku wzrostu wynagrodzenia pracowników świadczących swoje usługi w obrębie tych obszarów. Z końcem roku 2020 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w obszarze edukacji, informacji i komunikacji oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej wyniosło odpowiednio: 5 099,14 PLN, 7 393,60 PLN oraz 5 429,07 PLN⁶⁵.

W województwie śląskim wg stanu na koniec 2020 r. zlokalizowanych było 14 instytutów, 21 uczelni oraz 48 innych jednostek klasyfikowanych w obszarze działalności badawczo-rozwojowej. Nakłady przekazywane na działalność badawczą i rozwojową w województwie od wielu lat przyjmowały trend wzrostowy, zarówno w przypadku nakładów całościowych jak i przekazywanych wyłącznie dla podmiotów wyspecjalizowanych badawczo, jednak w 2020 r. obserwowano spadek tych nakładów o ok. 3,6% w stosunku do roku poprzedzającego (Rysunek 5). Obserwuje się niewielki spadek wskaźnika zużycia aparatury naukowo-badawczej wśród podmiotów wyspecjalizowanych badawczo, w 2020 r. przyjął on wartość 87,2%. Należy jednak podkreślić, że ww. wskaźnik jeszcze w 2010 roku był o ponad 13% niższy.

Rysunek 5 Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie śląskim

⁶⁵ Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2021. Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2021.
Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w przemyśle w 2020 r. w województwie śląskim wyniosły 738,3 mln PLN, co stanowi o 170,7 mln PLN mniej niż w roku 2019.⁶⁶
Zgodnie z danymi GUS w 2020 r. zgłoszono 539 wynalazków, natomiast liczba udzielonych patentów wyniosła 310 w odniesieniu do 2260 w kraju (6,8%).

4.3. WODY

4.3.1. ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD

Europejski dział wodny przebiegający przez teren województwa śląskiego dzieli obszar województwa na trzy dorzecza: Wisły i Odry, które należą do zlewiska Morza Bałtyckiego oraz Dunaju (zlewisko Morza Czarnego) (Rysunek 6). Tereny należące do dorzecza Dunaju odwadniane są za pośrednictwem Czadeczki i jej dopływów do Morza Czarnego.

Powierzchnia zlewni Czadeczki w granicach województwa (i jednocześnie Polski) wynosi około 24,6 km². Obszar dorzecza Wisły zajmuje około 55,4% powierzchni województwa, natomiast obszar dorzecza Odry około 44,4%⁶⁷. W granicach województwa rozciągają się obszary 7 regionów wodnych⁶⁸: Czadeczki, Warty, Małej Wisły, Środkowej Wisły, Górnej Wisły, Środkowej Odry, Górnej Odry.

Województwo śląskie charakteryzuje się zróżnicowanym układem powierzchniowej sieci hydrograficznej, na co wpłynęły zarówno czynniki naturalnych (np. budowa geologiczna, rzeźba terenu), jak i antropogeniczne (np. szczelna zabudowa koryt rzecznych, pobory wód, zrzuty wód i ścieków, działalność górnicza)⁶⁹. Na dużej części obszaru województwa śląskiego wykształcił się nowy typ reżimu rzeczno-żwirowego związany z silnymi przekształceniami środowiska

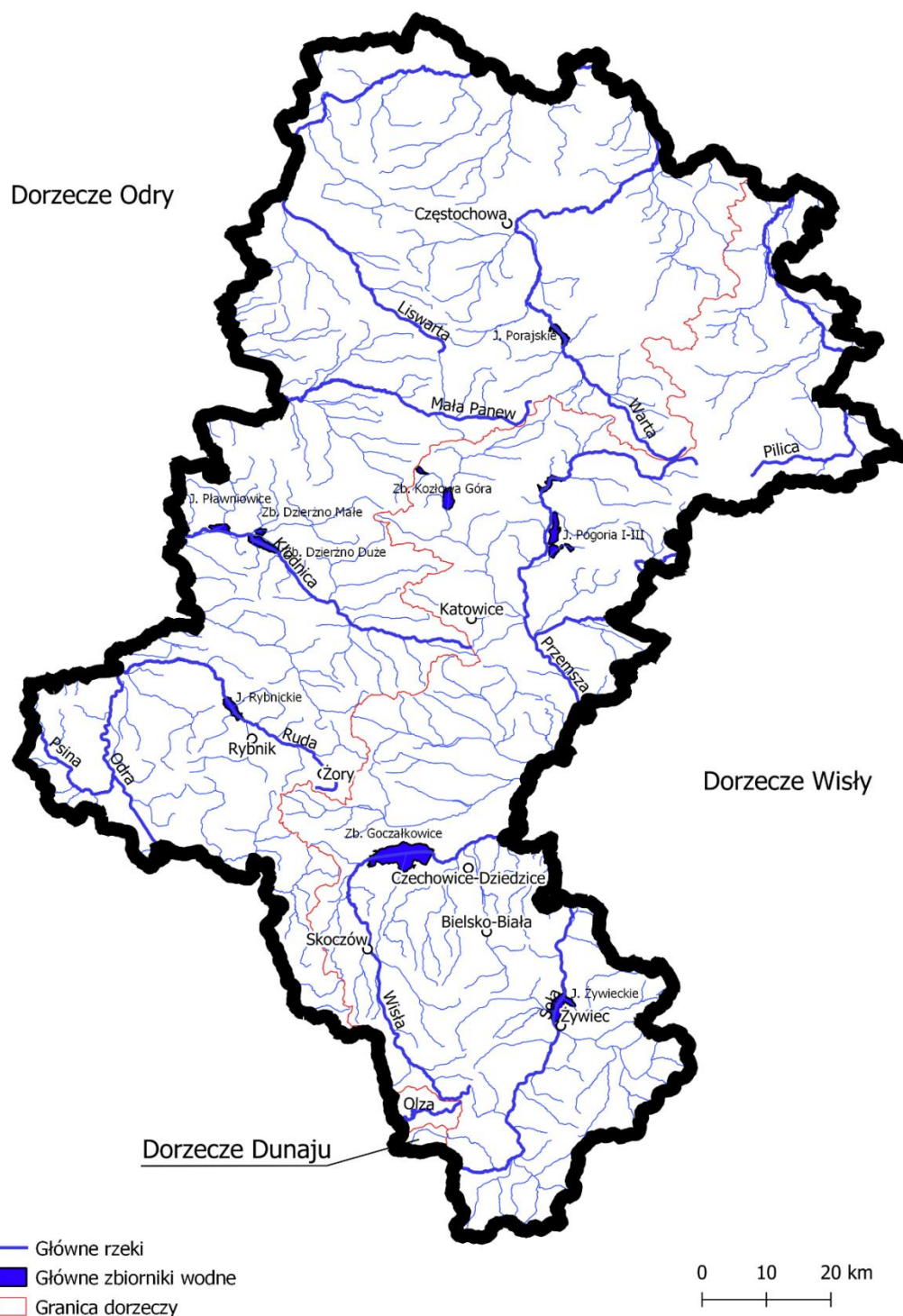
⁶⁶ Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2020. Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice

⁶⁷ Mapa hydrograficzna w skali 1:10 000

⁶⁸ Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024, Katowice, 2015

⁶⁹ Program małej retencji dla Województwa Śląskiego - aktualizacja 2016 r., Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach

naturalnego w wyniku działalności człowieka⁷⁰, szczególnie na obszarach miejsko – przemysłowych, położonych w obrębie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

⁷⁰ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa śląskiego „Śląskie 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020

Rysunek 6. Hydrografia województwa śląskiego

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy

Poniżej przedstawiono główne rzeki płynące w granicach województwa śląskiego (Tabela 5). Gęstość sieci rzecznej w województwie śląskim jest urozmaicona. Wraz z przemieszczaniem się w kierunku północnym gęstość sieci rzecznej maleje. W południowej, górzystej części województwa, gęstość sieci rzecznej jest największa, na co mają wpływ m.in. liczne źródła zwietrzelinowe, częste opady czy też nieprzepuszczalne lub słabo przepuszczalne podłoża w warstwie przypowierzchniowej. Środkowa część województwa charakteryzuje się mniejszą gęstością sieci rzecznej, która dodatkowo ulega przekształceniom antropogenicznym. Natomiast najmniejszą gęstością sieci rzecznej charakteryzuje się północna część województwa śląskiego.

Tabela 5 Główne rzeki płynące w granicach województwa śląskiego

Nazwa rzeki	Dorzecze	Długość w granicach [km]
Biała Przemsza	Wisły	41,01
Kłodnica	Odry	57,93
Liswarta	Odry	88,24
Mała Panew	Odry	59,91
Odra	Odry	42,41
Olza	Odry	23,04
Pilica	Wisły	76,61
Przemsza	Wisły	83,44
Psina	Odry	22,98
Ruda	Odry	53,29
Soła	Odry	63,99
Warta	Odry	110,96
Wisła	Wisły	98,37

Źródło: Mapa hydrograficzna Polski w skali 1:10 000

Rzeki płynące przez teren województwa śląskiego mają urozmaicony charakter: od typowo górskich do nizinnych. Poniżej (Tabela 6) przedstawiono wybrane przykłady typów

Jednolitych Części Wód Powierzchniowych rzecznych w oparciu o informacje zamieszczone w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2021 poz. 1475). W tabeli nie uwzględniono jednolitych części wód rzecznych typu wód powierzchniowych 0 (będących zbiornikami zaporowymi).

Tabela 6. Wybrane przykłady typów JCWP rzecznych w granicach województwa śląskiego

Nazwa JCWP rzecznej	Typ JCWP	Objaśnienie
Rów Kosztowski	4	Potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni
Biała	5	Potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni
Pstrążnik	6	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i skałach lessopodobnych
Szarlejka	7	Potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym
Biała Przemsza od Kozięgo Brodu do ujęcia	8	Mała rzeka wyżynna krzemianowa – zachodnia
Kłodnica od Promnej do Kozłówki	9	Mała rzeka wyżynna węglanowa
Pilica od Kanału Koniecpol-Radoszewnica do Zwleczy	10	Średnia rzeka wyżynna – zachodnia
Leśnica	12	Potok fliszowy
Przykopa	16	Potok nizinny lessowy lub gliniasty
Bystra	17	Potok nizinny piaszczysty
Bielawa	18	Potok nizinny żwirowy
Ruda od zbiornika Rybnik do ujęcia	19	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta

Stoła od Kanara do Małej Panwi	20	Rzeka nizinna żwirowa
Pogonica	23	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych
Krztynia od Białki do ujęcia	24	Mała lub średnia rzeka na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych

Źródło: Informatyczny System Osłony Kraju; Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2021 poz. 1475)

Struktury geologiczne zasobne w wodę, które stanowią lub mogą stanowić w przyszłości strategiczne zasoby wód podziemnych do zaopatrzenia ludności i podstawowych gałęzi gospodarki, wymagających wody wysokiej jakości to Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP)⁷¹. W Państwowym Instytucie Geologicznym - Państwowy Instytut Badawczy opracowano klasyfikację GZWP według wykorzystania zasobów, stopnia przeobrażeń antropogenicznych, odporności na zanieczyszczenia, ekonomicznego aspektu zaleceń ochronnych oraz wskaźników opłat wodnych. Cechą wyróżniającą mapę głównych zbiorników wód podziemnych opracowaną w PIG -PIB jest aktualność informacyjna oparta na warstwach GIS (aktualizowanych w cyklu rocznym).

W granicach województwa śląskiego wydzielono 16 GZWP (Rysunek 7). Część GZWP znajduje się w całości w granicach województwa (tj. GZWP nr 329, 330, 331, 346 oraz 347).

W granicach województwa śląskiego znajduje się również około 90% GZWP nr 327. Pozostałe GZWP znajdują się w od 58% do 0,5% w granicach województwa (np. GZWP nr 332 w 3,3%; GZWP nr 409 w 0,5%).

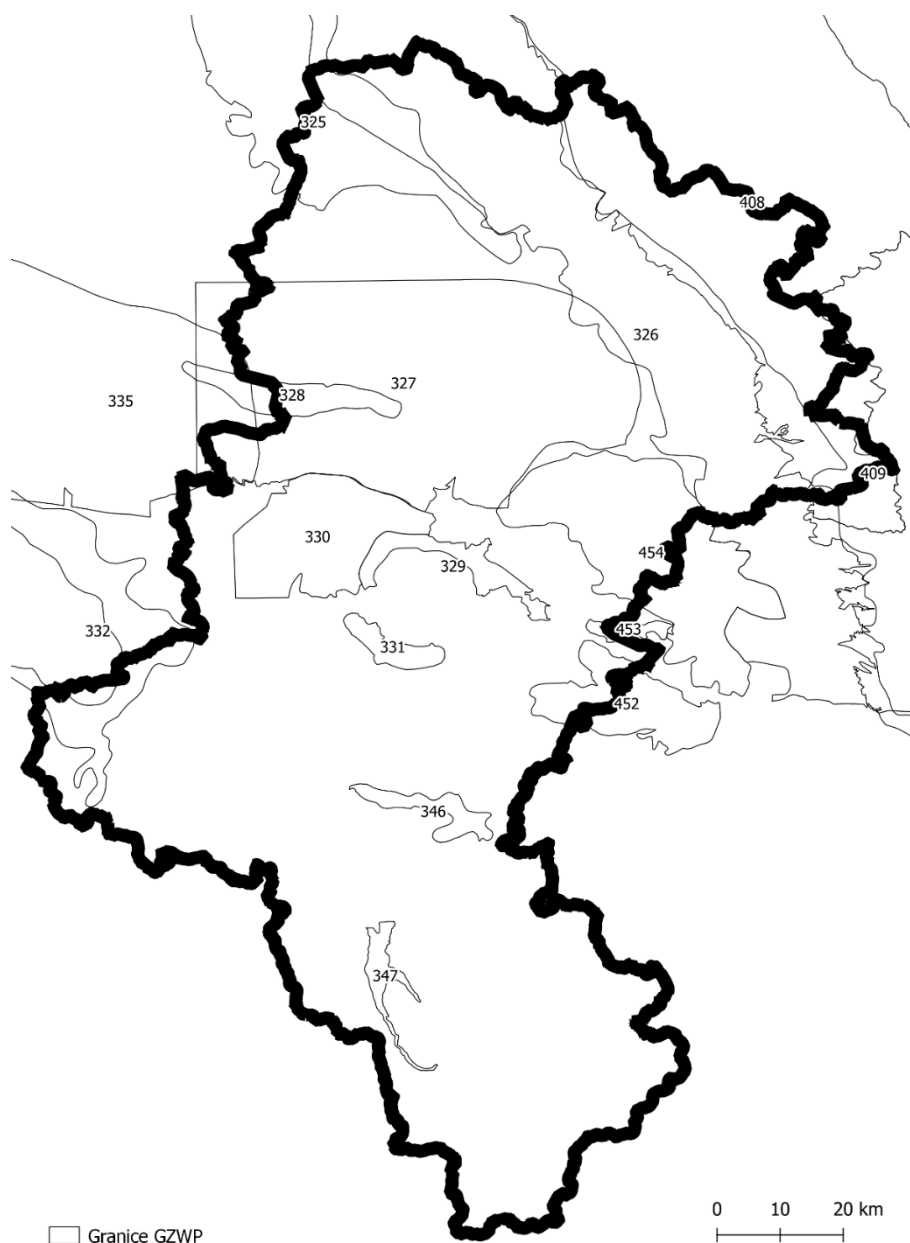
Zasoby wód podziemnych terenu województwa śląskiego w skali kraju charakteryzują się wartościami powyżej średniej. Ze względu na duże zróżnicowanie warunków hydrogeologicznych i hydrologicznych północna część województwa jest zaliczana do

⁷¹ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, www.pgi.gov.pl (dostęp z dn. 12.03.2021)

obszarów, na których wody podziemne charakteryzuje dobry stan ilościowy.

W przeważającej części są to zbiorniki porowe lub porowo-szczelinowe o dobrej lub zadowalającej jakości⁷², z tego względu wody GZWP wymagają zwykle prostych zabiegów uzdatniania, gdyż ich jakość wynika w większości z naturalnych procesów fizykochemicznych zachodzących w wodach podziemnych, a mniej z wpływu działalności człowieka. Narażone na działalność człowieka są wody GZWP zlokalizowane w rejonach uprzemysłowionych lub zurbanizowanych (np. GZWP nr 330 „Zbiornik Gliwice”). Lokalnie mogą występować wody o złej jakości, ze względu na ewentualne występowanie hałd lub składowisk odpadów pohutniczych będących pozostałością po eksploatacji węgla kamiennego oraz rud cynku i ołowiu.

⁷² W skali V stopniowej, gdzie: I klasa – najlepsza jakość, V klasa – najgorsza jakość

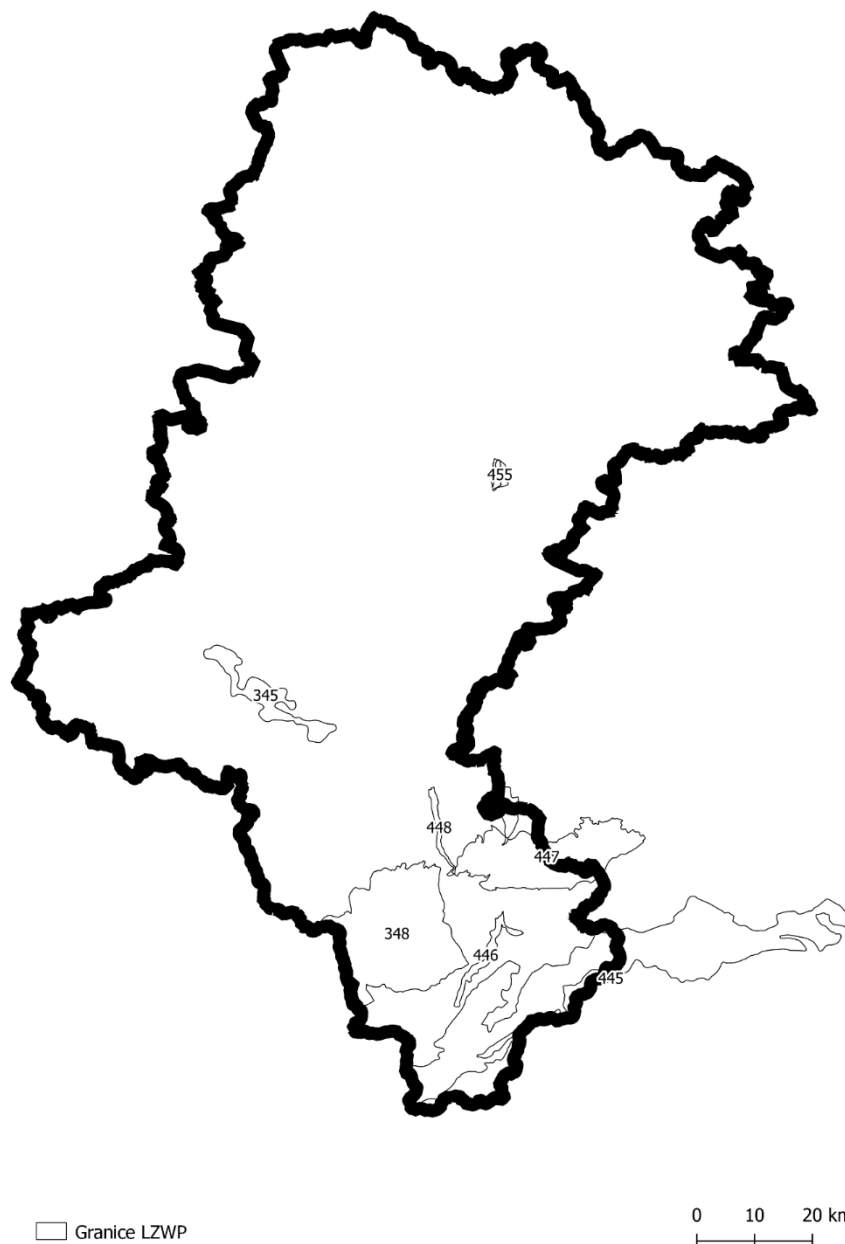
Rysunek 7 GZWP w granicach województwa śląskiego

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy

Ze względu na parametry zasobnościowe, spośród GZWP wydzielono tak zwane Lokalne Zbiorniki Wód Podziemnych (LZWP)⁷³. Lokalizację LZWP przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 8). W województwie śląskim znajduje się 7 Lokalnych Zbiorników Wód

⁷³ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, www.pgi.gov.pl (dostęp z dn. 02.03.2022)

Podziemnych (LZWP). LZWP charakteryzują się niższymi od GZWP parametrami zasobnościowymi, natomiast są to zbiorniki o dobrej jakości, posiadające znaczenie użytkowe. LZWP mogą stanowić również źródło wody do zaspokojenia lokalnych potrzeb. Większość LZWP charakteryzuje się wysoką podatnością na antropopresję, chociaż jakość wód nie odbiega znacząco od jakości wód GZWP. Jakość wód w LZWP, które znajdują się w granicach województwa śląskiego jest zróżnicowana. Są to wody począwszy od I klasy jakości wody do V – najniższej jakości. Charakter LZWP występujących w granicach województwa określono jako zbiorniki porowe lub porowo-szczelinowe.

Rysunek 8 LZWP w granicach województwa śląskiego

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy

Wykaz GZWP i LZWP w granicach województwa śląskiego przedstawiono w tabeli poniżej (Tabela 7).

Tabela 7 GZWP i LZWP w granicach województwa śląskiego

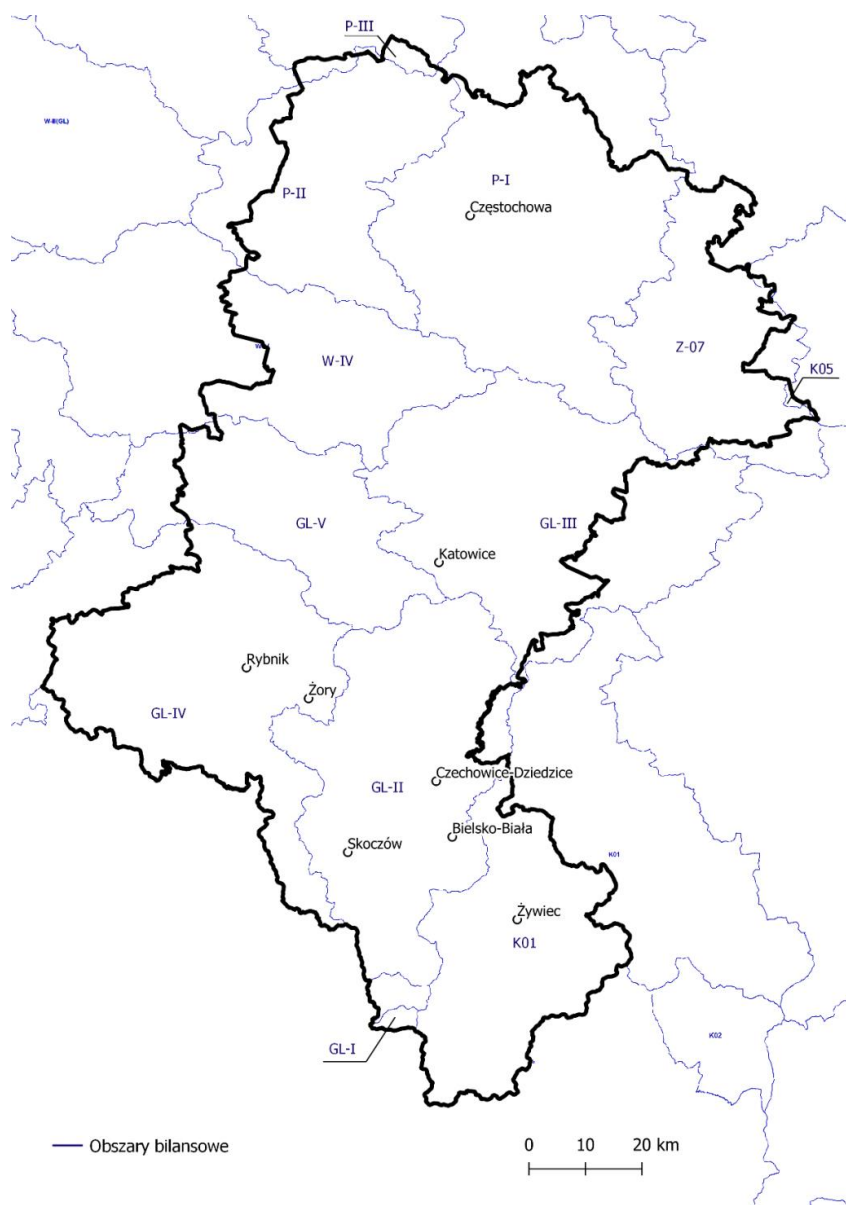
Nr GZWP / LZWP*	Nazwa	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [m³/d]	% udział GZWP / LZWP w granicach województwa śląskiego
329	Zbiornik Bytom	16 020,00	100%
330	Zbiornik Gliwice	88 000,00	100%
331	Dolina Kopalna rzeki Górna Kłodnica	18 000,00	100%
346	Pszczyna	17 000,00	100%
347	Dolina rzeki Górna Wiśła	13 600,00	100%
327	Zbiornik Lubiniec - Myszków	222 176,00	89%
454	Zbiornik Olkusz - Zawiercie	360 000,00	58%
328	Dolina Kopalna rzeki Mała Panew	23 811,50	58%
326	Zbiornik Częstochowa (E)	667 000,00	49%
452	Zbiornik Chrzanów	82 469,00	40%
325	Zbiornik Częstochowa (W)	83 000,00	35%
332	Subniecka kędzierzyńsko-głubczycka	109 890,00	34%
453	Zbiornik Biskupi Bór	29 611,00	34%
408	Niecka Miechowska (część NW)	466 000,00	32%

335	Zbiornik Krapkowice - Strzelce Opolskie	36 364,00	3.3%
409	Niecka Miechowska (część SE)	252 228,00	0.5%

*LZWP oznaczono kolorem

Źródło: Dane hydrogeologiczne państwowej służby hydrogeologicznej; Informator PSH – Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, PIG – PIB, 2017

W granicach województwa śląskiego zidentyfikowano 11 obszarów bilansowych (Rysunek 9). Należy jednak podkreślić, że granice obszarów bilansowych są rozmieszczone również w granicach innych województw. Nie zidentyfikowano obszaru bilansowego, który w całości znajduje się w granicach województwa. Obszar bilansowy GL-I (Wag – Czadeczką) należy do zlewni Morza Czarnego. W granicach województwa śląskiego znajduje się większość obszaru bilansowego nr PI, P-II, GL-V, GL-IV, GL-II i GL-III.

Rysunek 9 Obszary bilansowe w granicach województwa śląskiego według stanu na dzień 31.12.2021r.

Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/> (dostęp z dn. 01.03.2022r.)

W tabeli poniżej (Tabela 8) przedstawiono stan zasobów dyspozycyjnych dla obszarów bilansowych znajdujących się w granicach województwa śląskiego. Łączne zasoby dyspozycyjne w obszarach bilansowych wynoszą 4 351 581 m³/d. Średnie roczne zasoby wód powierzchniowych, przypadające na jednego mieszkańca województwa są czterokrotnie

niższe od średniej europejskiej i niemal o jedną trzecią niższe od średniej krajowej, które wynoszą odpowiednio 4500 m³/osobę oraz 1800 m³/osobę⁷⁴.

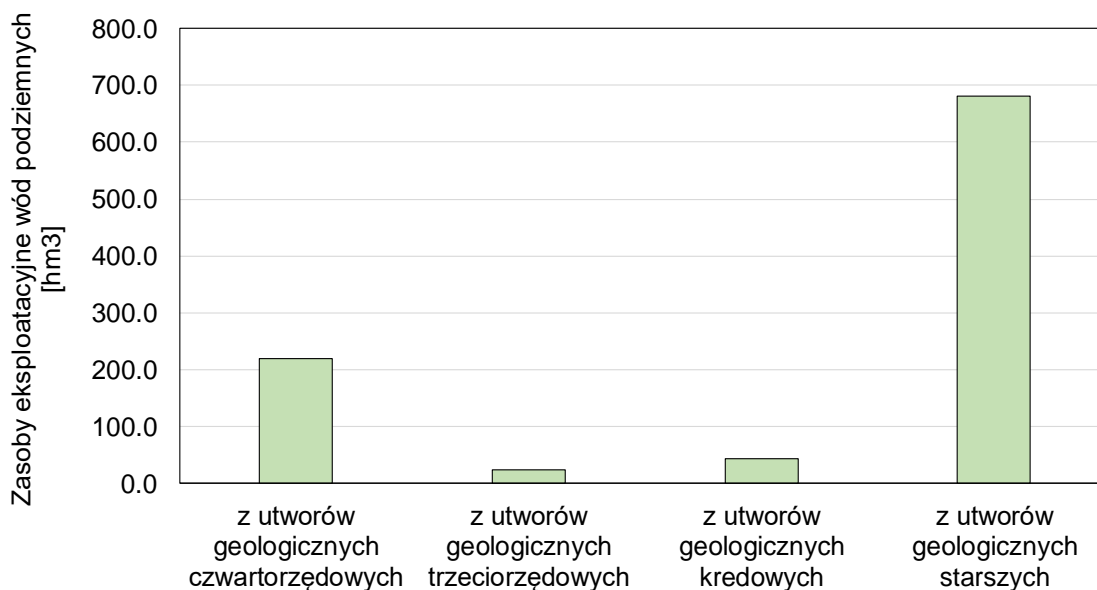
Tabela 8 Obszary bilansowe w granicach województwa śląskiego wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

Obszary bilansowe	Nazwa	Zasoby dyspozycyjne [m ³ /24h]
P-I	Górna Warta	337 980
P-II	Liswarta (bez Kocinki)	192 870
W-IV	Mała Panew	340 997
GL-V	Kłodnica	126 900
GL-IV	Górna Odra (Odra po Koźle)	392 062
GL-II	Mała Wisła od ujścia Przemszy	321 879
GL-I	Wag (Czadeczka)	655
K01	Wisła od Przemszy do Skawy	163 669
GL-III	Przemsza	640 000
K05	Wisła od Dunajca do Wisłoki	723 848
Z-07	Pilica	1 110 721

Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/> (dostęp z dn. 01.03.2022r.)

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie śląskim w 2020 roku wynosiły łącznie 966,5 hm³ (Rysunek 10). Na obszarze województwa śląskiego użytkowe wody podziemne występują w utworach czwartorzędu, trzeciorzędu, kredy, jury, triasu, karbonu, dewonu oraz permu. Najwięcej wód podziemnych pochodziło z utworów geologicznych starszych niż kredowe (około 71%, tj. 618,6 hm³)

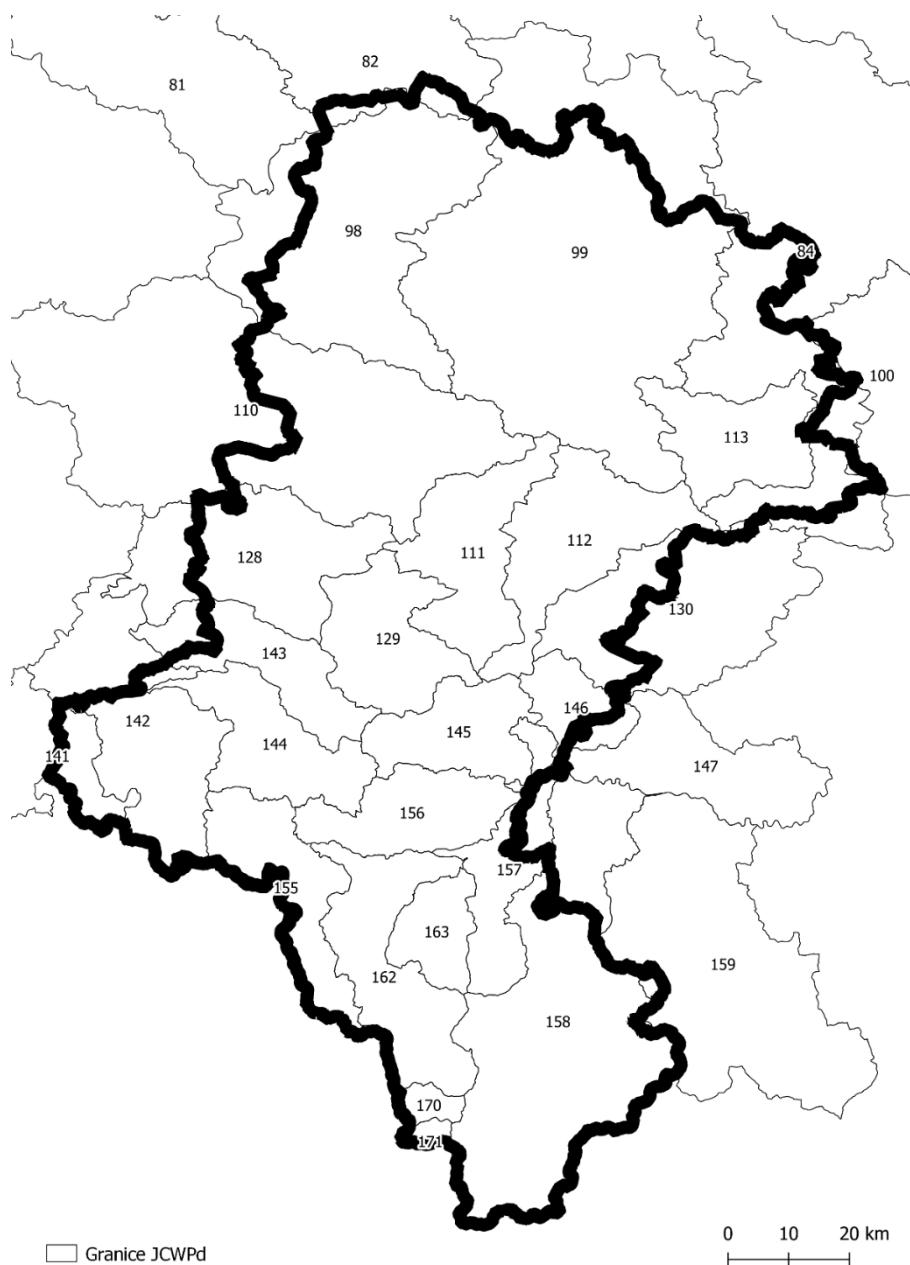
⁷⁴ Gutry-Korycka M., 2018. Zasoby wód płynących Polski, uwarunkowania, wykorzystanie, zmiany. Warszawa, IMGW-PIB.

Rysunek 10 Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie śląskim w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych: www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022 r.)

W granicach województwa śląskiego znajduje się 29 Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd). Jednolite części wód podziemnych są jednostkami wydzielonymi dla potrzeb zarządzania wodami, w tym planowania w gospodarowaniu wodami. Przebieg granic JCWPd w granicach województwa przedstawiono poniżej (Rysunek 11). Około 75% JCWPd zagospodarowana jest rolniczo. Pozostała część pokryta jest lasami lub terenami zielonymi (25%). Nieliczne JCWPd (np. nr 129) znajduje się pod terenami zurbanizowanymi.

Rysunek 11 JCWPd w granicach województwa śląskiego

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy

W Tabeli 9 wyszczególniono JCWPd, których granice zawierają się w granicach województwa śląskiego. Zestawiono informacje dotyczące m.in. powierzchni JCWPd w granicach województwa oraz potencjalne presje wywierane na te jednostki. JCWPd w granicach województwa śląskiego narażone są m.in. na lokalne leje depresji związane z poborem wód podziemnych oraz leje depresji związane z odwodnieniem górniczym.

Należy podkreślić, że spośród znajdujących się w granicach województwa JCWPd, nie wszystkie w całości znajdują się w granicach województwa. W całości w granicach województwa znajduje się 12 JCWPd. Ich zasoby dostępne do zagospodarowania wynoszą łącznie 576 361 m³/d. JCWPd nr 147, 81, 100 oraz 159 znajdują się w mniej niż 5% w granicach województwa.

Tabela 9. Najważniejsze informacje o JCWPd w granicach województwa śląskiego

Nr JCWPd	Powierzchnia w granicach woj. śląskiego km ²	Zasoby wód podziemnych dostępne do zagosp. m ³ /d (w tym % wykorzystania zasobów)	Rodzaj utworów budujących warstwę wodonośną	Średni współczynnik filtracji m/s	Antropopresja
81	0,0002%	651 600 (12,6)	porowe, szczelinowe	10 ⁻⁴ - 10 ⁻⁶	Lokalne leje depresji związane z poborem wód podziemnych
82	2,5%	692 189 (7,8)	porowe, szczelinowe, szczelinowokrasowe	10 ⁻⁴ - 10 ⁻⁶	Leje depresji związane z prowadzonym odwodnieniem górniczym – mają one charakter lokalny
84	14%	504 497 (19,6)	porowe, szczelinowe	10 ⁻⁵	Leje depresji związane z poborem wód podziemnych – mają one charakter lokalny
98	80%	200 000 (9,4)	porowe, szczelinowokrasowe, szczelinowoporowe, szczelinowe	10 ⁻⁴ - 10 ⁻⁶	Lokalne leje depresji związane z poborem wód podziemnych
99	76%	337 980 (45)	porowe, szczelinowe, szczelinowoporowe, szczelinowokrasowe	10 ⁻⁴ - 10 ⁻⁶	Leje depresji związane z poborem wód podziemnych oraz prowadzonym odwodnieniem górniczym

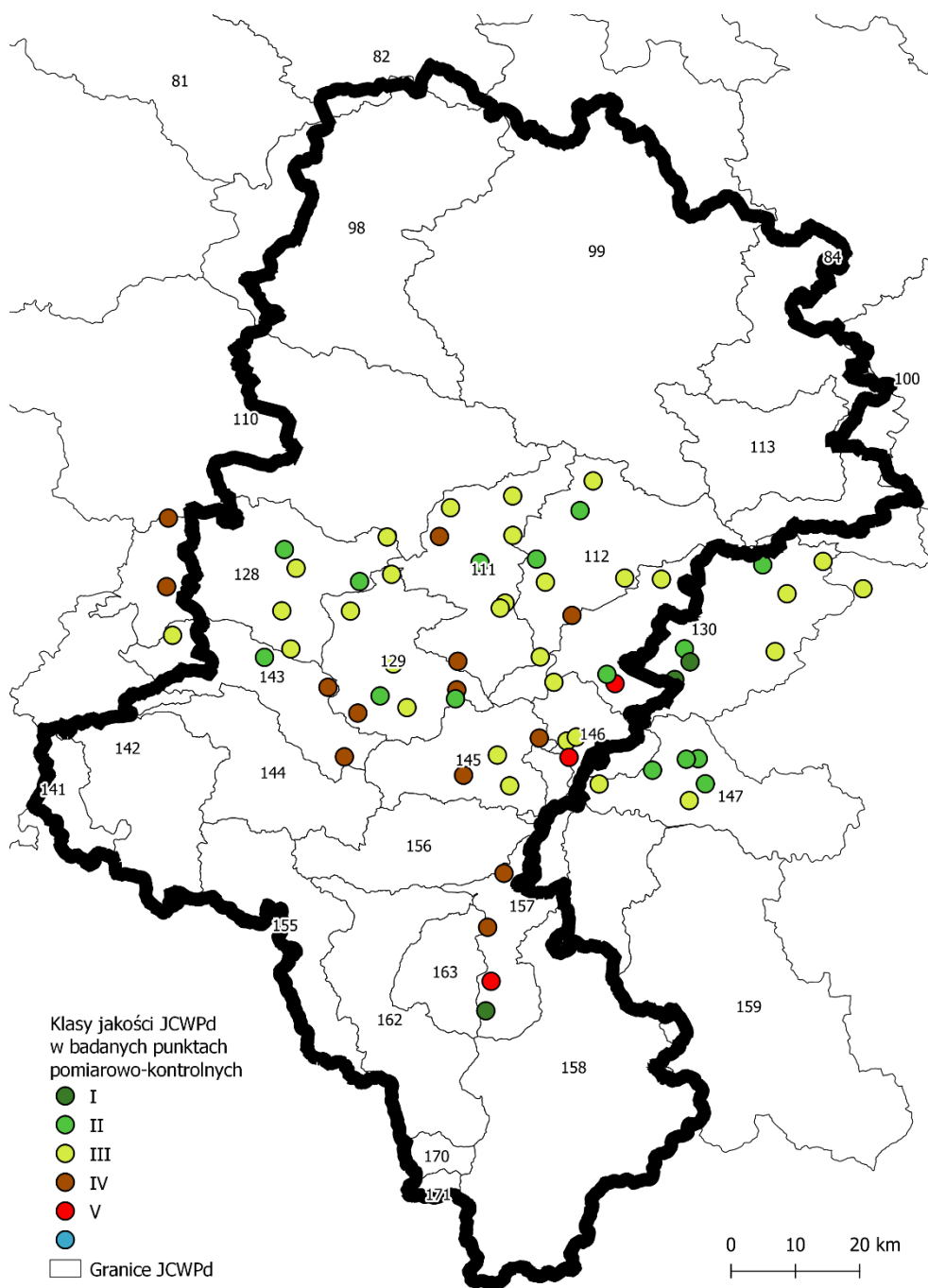
100	0,7%	202 847 (9)	porowe, szczelinowe, szczelinowokrasowe	10^{-5}	Leje depresji z odwodnienia górniczego o charakterze lokalnym
110	44%	304 000 (44,1)	porowe, szczelinowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Leje depresji związane z poborem wód podziemnych
111	100%	70 000 (218)	porowe, szczelinowe	$10^{-3} - 10^{-4}$	Leje depresji związane z poborem wód podziemnych, wpływem aglomeracji oraz prowadzonym odwodnieniem górniczym
112	100%	168 311 (53,3)	porowe, szczelinowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Leje depresji związane z prowadzonym odwodnieniem górniczym
113	100%	46 473 (7,7)	szczelinowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji, który powstał w wyniku odwodnień kopalń rud cynku i ołowiu oraz dużych ujęć wód podziemnych
128	73%	77 225 (56,7)	porowe, szczelinowoporowe, szczelinowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresyjny związany z drenażem górniczym towarzyszącym 200 letniemu wydobyciu węgla kamiennego; obniżenie zwierciadła wód eksploatowanych ujęciami komunalnymi w aglomeracjach miejskich
129	100%	48 786 (353,6)	porowe, szczelinowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Prawie cały obszar znajduje się w regionalnym leju depresyjnym towarzyszącym dwustuletniej eksploatacji węgla kamiennego, lokalnie w północnej

					części powstały leje lokalne wokół ujęć wód komunalnych
130	35%	360 000 (129,3)	szczelinowe, szczelinowo- krasowe	$10^{-3} - 10^{-5}$	Leje depresji związane z prowadzonym odwodnieniem górniczym
141	24%	70 973 (12,8)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Leje depresji wywołane eksploatacją wód podziemnych
142	65%	112 256 (33,6)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego oraz eksploatacją piasku; lej depresji wywołany eksploatacją wód podziemnych
143	80%	54 634 (151)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego oraz eksploatacją piasku, Leje depresji wywołane eksploatacją wód podziemnych
144	100%	68 551 (13,3)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego; Leje depresji związane z eksploatacją wód podziemnych na obszarze aglomeracji miejskich
145	100%	64717 (136)	porowe, szczelinowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego
146	73%	41 689 (103,7)	porowe, szczelinowokrasowe, szczelinowoporowe	$10^{-3} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego oraz rud cynku i ołowiu

147	0,0002%	82 482 (55,3)	porowe, szczelinowokrasowe, szczelinowoporowe	$10^{-3} - 10^{-6}$	Leje depresji związane z prowadzonym odwodnieniem górniczym
155	100%	65 988 (20,4)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-3} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego
156	100%	50 503 (40,3)	porowe, szczelinowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Regionalny lej depresji związany z górnictwem węgla kamiennego
157	82%	40 566 (236,5)	porowe, szczelinowoporowe, szczelinowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Leje depresji związane z prowadzonym odwodnieniem górniczym
158	81%	86 787 (16,7)	porowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Leje depresji związane z poborem wód podziemnych oraz prowadzonym odwodnieniem górniczym
159	1,3%	69 392 (7,1)	porowe, szczelinowoporowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Nie zidentyfikowano
162	100%	47 610 (25,2)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Lej depresji związany z prowadzonym odwodnieniem górnictwem
163	100%	15 263 (65,3)	porowe, szczelinowo- porowe	$10^{-4} - 10^{-6}$	Nie zidentyfikowano
170	100%	11 364 (0,1)	szczelinowo- porowe	$10^{-5} - 10^{-6}$	Nie zidentyfikowano
171	100%	brak danych	szczelinowo- porowe	$10^{-5} - 10^{-6}$	Nie zidentyfikowano

Źródło: Karty Informacyjne JCWPd: www.pgi.gov.pl; Informatyczny System Osłony Kraju: www.isok.gov.pl/hydroportal.html; (dostęp z dn. 01.03.2022)

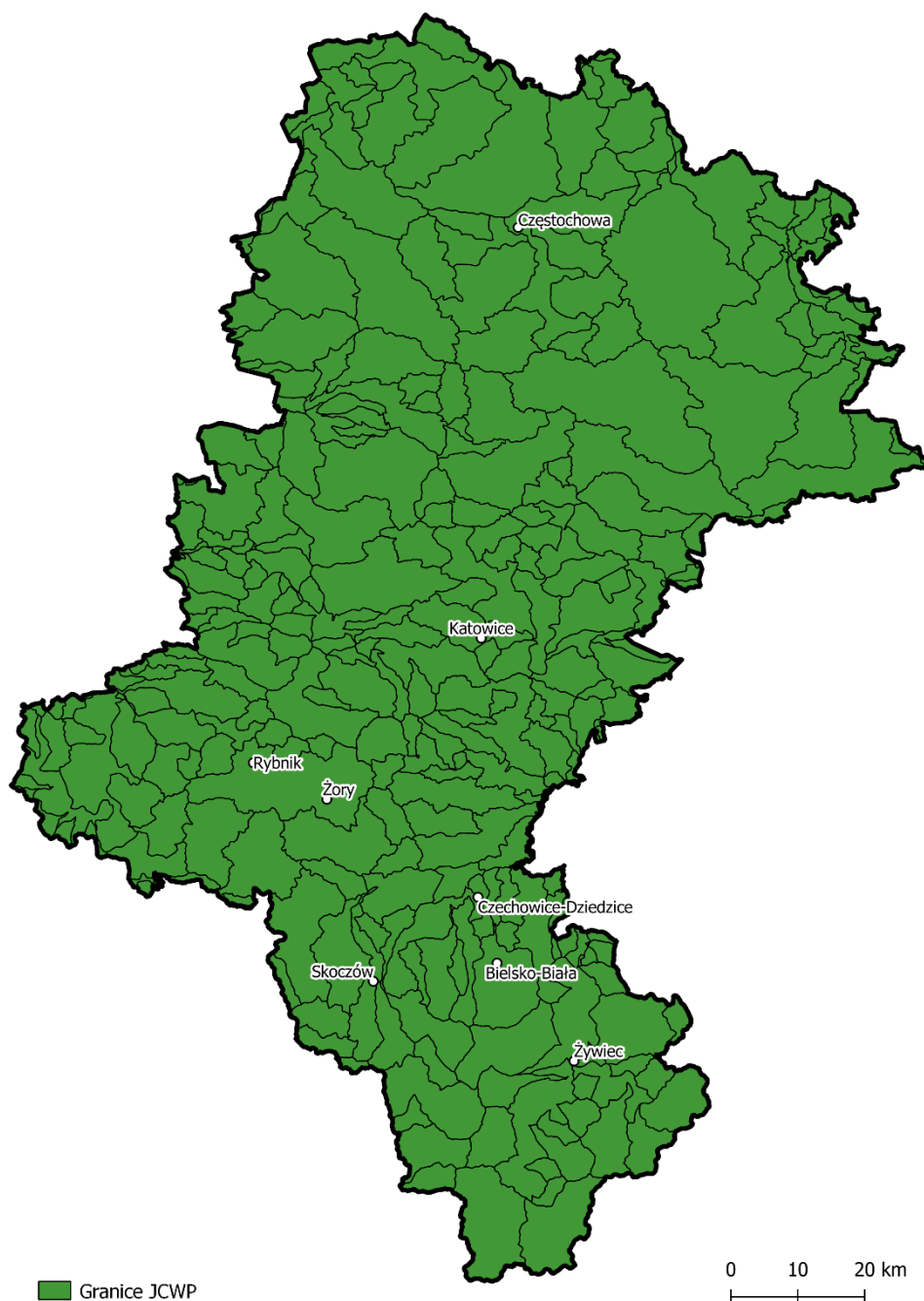
W roku 2021 na terenie województwa śląskiego przeprowadzono badania jakości wód podziemnych w następujących Jednolitych Częściach Wód Podziemnych (JCWPd): 111, 112, 128, 129, 130, 141, 143, 145, 146, oraz 157. Badaniem objęto łącznie 64 punkty pomiarowe, z czego 51 zlokalizowanych było na terenie województwa śląskiego. Badania zostały wykonane przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Punkty pomiarowo-kontrolne zlokalizowane były w następujących kategoriach terenu: zabudowa miejska zwarta, zabudowa miejska luźna, zabudowa wiejska, tereny przemysłowe, grunty orne, łąki i pastwiska, lasy, roślinność drzewiasta i krzewiasta. Najwięcej, tj. 42% badanych punktów, zaliczono do III klasy jakości wód. Do IV klasy jakości zaliczono około 23,5% punktów kontrolnych, natomiast do II klasy około 21,5%. Tylko w 1 punkcie kontrolnym wody zaliczono do I klasy (JCWPd nr 157, Bielsko-Biała). W 3 punktach pomiarowych stan wód zaliczono do V klasy jakości. Wyniki oceny jakości JCWPd przedstawiono graficznie rysunku poniżej (Rysunek 12).

Rysunek 12 Klasy jakości wód podziemnych w punktach monitoringu operacyjnego

Źródło: Monitoring Jakości Wód Podziemnych – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

W procesie wdrażania postanowień Ramowej Dyrektywy Wodnej w Polsce wyznaczono jednolite części wód powierzchniowych (JCWP), stanowiące podstawową jednostkę dla realizacji prac planistycznych. W granicach województwa śląskiego znajduje się 281 JCWP. Przebieg JCWP w granicach województwa śląskiego przedstawiono na rysunku poniżej (Tabela 13).

Rysunek 13 JCWP w granicach województwa śląskiego

Źródło: Informatyczny System Ostry Kraj

W latach 2016-2020 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przeprowadzono badania i dokonano klasyfikacji stanu i potencjału ekologicznego oraz oceny stanu wód rzek i zbiorników zaporowych. Ocenę stanu/potencjału ekologicznego w 2019 roku (rok najnowszych badań) przeprowadzono w 104 punktach pomiarowo – kontrolnych (ppk)

zlokalizowanych w województwie śląskim (zarówno rzeki jak i zbiorniki zaporowe)⁷⁵. Badano następujące klasy elementów: biologiczne, hydromorfologiczne, fizykochemiczne oraz chemiczne. Należy zaznaczyć, że na ocenę stanu/potencjału ekologicznego oraz ocenę stanu chemicznego ma zazwyczaj wpływ wynik uzyskany w 1 ppk.

Bardzo dobry stan ekologiczny osiągnęła 1 JCWP (JCWP Zimna Woda). Dobry stan ekologiczny uzyskały 3 JCWP (Dębinica; Liswarta od dopł. spod Przystajni do Górnianki; Pankówka). Większość JCWP charakteryzowała się umiarkowanym stanem ekologicznym (26). Słaby i zły stan ekologiczny stwierdzono w odpowiednio 17 i 12 badanych punktach kontrolno-pomiarowych. Umiarkowany potencjał ekologiczny stwierdzono w 16 badanych ppk, słaby w 17. Dobry potencjał ekologiczny stwierdzono w 3 JCWP (Kopydło; Matylda; Kaskada Soły - Soła od zb. Tresna do zb. Czaniec). Zły potencjał ekologiczny stwierdzono w 9 ppk. Największy wpływ na ocenę stanu lub potencjału ekologicznego spośród wskaźników fizykochemicznych miały wskaźniki określające substancje biogenne (szczególnie azot azotynowy). Identyfikowano również substancje priorytetowe, np. fluoranten i w szczególności benzo(a)piren, a także metale ciężkie, np. rtęć i nikiel. Z elementów biologicznych wartości graniczne dobrego stanu wód najczęściej przekraczał fitobentos, makrobezkręgowce bentosowe oraz ichtiofauna.

4.3.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

W województwie śląskim infrastruktura komunalna w obszarze gospodarki wodno-ściekowej z roku na rok ulega sukcesywnej poprawie. W 2015 roku długość czynnej sieci rozdzielczej (wodociągowej) wynosiła 21 055,4 km z 608 146 szt. przyłączy, natomiast w 2020 r. wartość ta wzrosła do 22 157 km sieci rozdzielczej oraz 648 710 szt. przyłączy⁷⁶. Na przestrzeni lat 2015-2020 długość czynnej sieci rozdzielczej (wodociągowej) na terenie województwa wzrosła o 1 101,6 km. Województwo śląskie charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem zwodociągowania w porównaniu do skali Polski. W 2020 roku wskaźnik ten dla województwa wynosił 95,9%, z kolei dla Polski 92,2%. Podstawowe parametry sieci wodociągowych w województwie śląskim przedstawiono w tabeli poniżej (Tabela 10).

⁷⁵ <https://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod> (dostęp z dn. 01.03.2022)

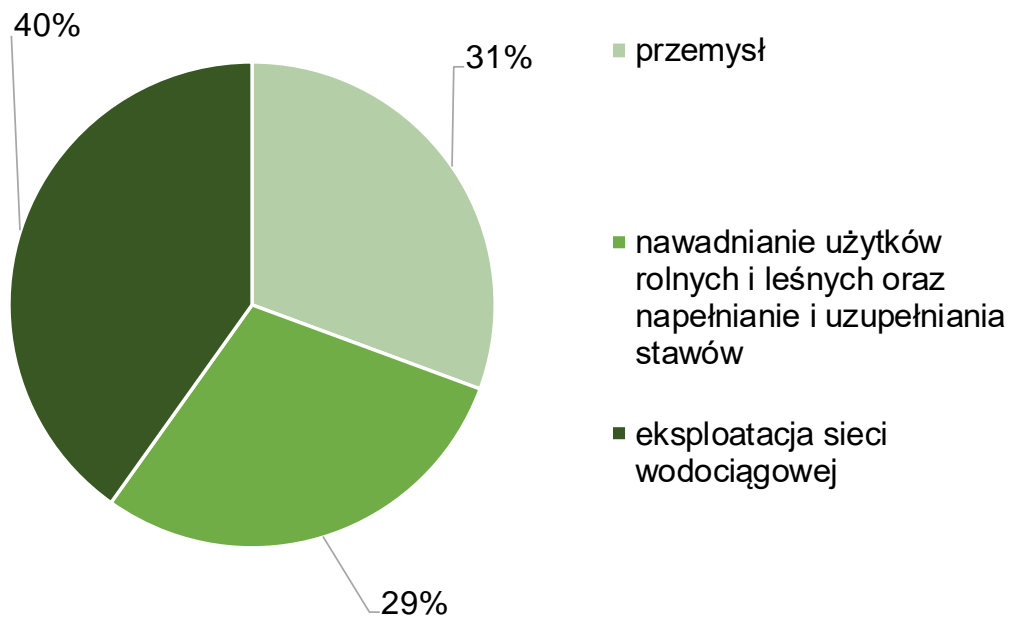
⁷⁶ Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

Tabela 10 Dane dotyczące sieci wodociągowej

Rok	Długość czynnej sieci rozdzielczej (wodociągowej) [km]	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej ogółem [%]
2015	21 055,4	608 146	4 374 257	95,7
2016	21 368,6	618 102	4 365 021	95,7
2017	21 550,0	626 230	4 356 642	95,8
2018	21 674,9	627 069	4 342 665	95,8
2019	21 926,9	636 015	4 329 637	95,8
2020	22 157,0	648 710	4 307 222	95,9
2021	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

W 2020 r. pobór wód na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wynosił ogółem 277 681,4 dam³. Pobór wód w największym stopniu przypadał na eksploatację sieci wodociągowej (40%), z czego 28 628,4 dam³ pochodziło z wód powierzchniowych, natomiast 82 847 dam³ z ujęć wód podziemnych. Udział poszczególnych form poborów wód przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 14). Odnotowano około 32% mniejszy pobór w porównaniu do 2019 r. (403 763,6 dam³).

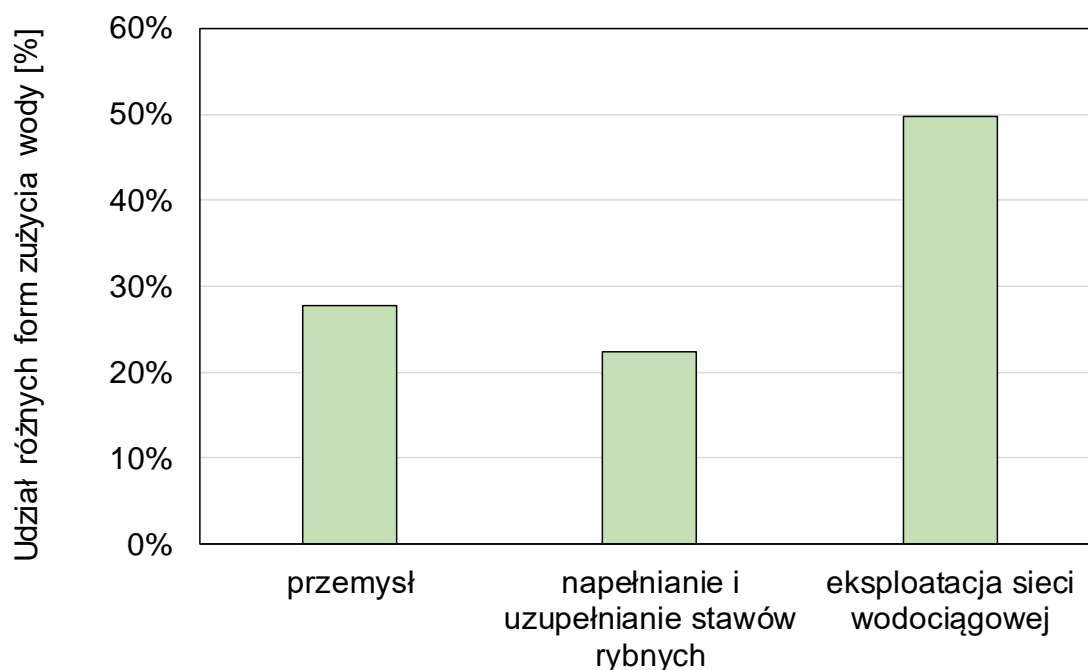

Rysunek 14. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 roku i 2020 roku kształtowało się na bardzo zbliżonym poziomie i wynosiło ogółem około 362-363 hm³.

W 2020 roku największe zużycie wody ogółem wiązało się z eksploatacją sieci wodociągowej (50%). Około 28% zużycia przypadało na potrzeby przemysłu, natomiast najmniejszy udział (22%) stanowiło zużycie wody na uzupełnianie i napełnianie stawów rybnych. Sieć wodociągowa była w głównej mierze wykorzystana na potrzeby gospodarstw domowych (ok. 78%). Udział w/w formy zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 15).

Rysunek 15 Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

W 2020 roku w województwie śląskim zaobserwowano wzrost o 1,6 km w stosunku do 2015 roku długości czynnej sieci kanalizacyjnej⁷⁷. W latach 2015-2020 systematycznie wzrastała również liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania z 377 586 szt. w 2015 roku do 441 783 szt. w 2020 roku (wzrost o 64 197 szt.). Wzrost liczby przyłączy przyczynił się do ogólnego wzrostu udziału ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej. W 2020 r. wartość ta wynosiła 78,9% w porównaniu do 77,3% w 2015 roku. Województwo śląskie znajduje się na 3 miejscu pod względem odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej ogółem. Tylko województwo pomorskie (83,9%) i zachodniopomorskie (80,7%) ma wyższy udział ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej. Regularnie wzrasta udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w miastach oraz na wsi (Tabela 11).

⁷⁷ Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

Tabela 11 Dane dotyczące użytkowania urządzeń sieciowych - kanalizacyjnych

Rok	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnych ogółem [%]	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach [%]	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na wsi [%]	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]
2015	77,3	86,8	45,3	15 557,3	377 586
2016	77,8	87,1	46,6	16 082,9	395 472
2017	78,0	87,3	47,0	16 264,1	404 621
2018	78,3	87,6	47,6	16 677,5	419 044
2019	78,6	87,8	48,5	17 141,6	431 079
2020	78,9	88,1	49,3	17 335,3	441 783
2021	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp: 01.03.2022)

W 2020 r. w województwie śląskim udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosił 81,2%. Jest to wartość wyższa od średniej Polski (74,8% w 2020 r.). Systematycznie wzrasta również udział ludności korzystających z oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów. Na przestrzeni lat 2015-2020 wzrósł z 73% do 74,2%. Dane dotyczące oczyszczalni ścieków i ich użytkowania w województwie śląskim przedstawiono w tabeli poniżej (Tabela 12).

Tabela 12 Dane dotyczące oczyszczalni ścieków i ich użytkowania w województwie śląskim w latach 2015-2020

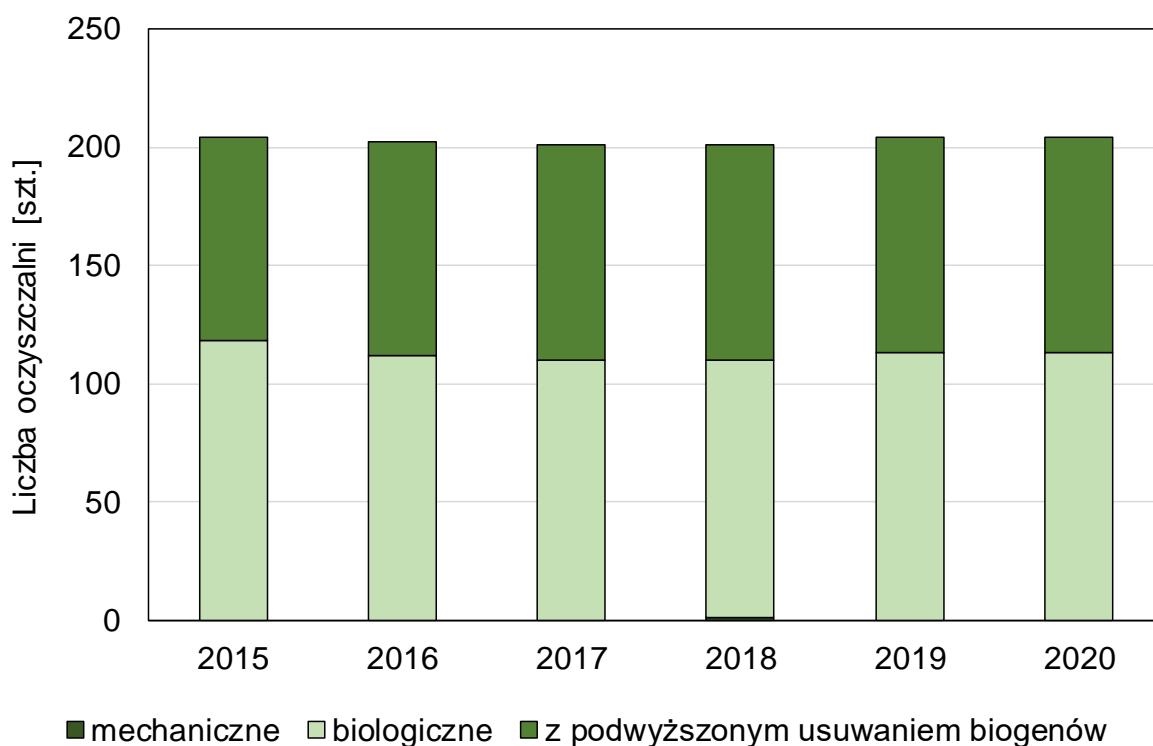
Rok	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	Ludność korzystająca z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem	Oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów [szt.]	Ścieki oczyszczane w ciągu roku odprowadzone ogółem [dam ³]
-----	---	--	--	---

		biogenów w % ludności		
2015	80,2	73,0	86	149 305,4
2016	80,7	74,3	90	152 888,2
2017	80,8	74,4	91	153 779,5
2018	81,1	74,5	91	155 385,7
2019	81,7	74,8	91	158 260,2
2020	81,2	74,2	91	156 660,3
2021	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

Wzrost udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynikał prawdopodobnie ze wzrostu liczby oczyszczalni ścieków. Przykładowo, w 2015 roku liczba oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów wynosiła 86 szt., natomiast w 2020 roku 91 szt.

Wzrost liczby ww. oczyszczalni wynikał z konieczności dostosowania tych obiektów do standardów środowiskowych lub innych norm jakości. Ścieki komunalne w 2020 roku były oczyszczane w oczyszczalniach typu biologicznego lub z podwyższonym usuwaniem biogenów (Rysunek 16). W 2020 roku nie występowały oczyszczalnie typu mechanicznego.

Rysunek 16 Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków w podziale na rodzaj oczyszczania w latach 2015-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

W okresie 2015-2020 odnotowano wzrost ilości ścieków przemysłowych odprowadzanych ogółem (Tabela 13). W 2020 r. odprowadzано ogółem 394 122,3 dam³ ścieków przemysłowych. Blisko 37% tych ścieków oczyszczano w oczyszczalniach z podwyższonym usuwaniem biogenów. Nadal obserwowane jest odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków przemysłowych do środowiska. W 2019 r. ilość nieoczyszczonych ścieków przemysłowych odprowadzanych z zakładów przemysłowych wynosiła 55 112 dam³, natomiast w 2020 r. wzrosła o 17 045 dam³.

Tabela 13 Dane dotyczące sposobu oczyszczania i odprowadzania ścieków przemysłowych

Rok	Ścieki przemysłowe odprowadzane ogółem [dam ³]	Ścieki przemysłowe oczyszczone z podwyższonym usuwaniem biogenów [dam ³]	Ścieki przemysłowe nieoczyszczone odprowadzone z zakładów przemysłowych [dam ³]

2015	367 257,4	138 366	56 688
2016	371 347,2	142 545	54 761
2017	375 928,5	143 360	58 310
2018	375 963,7	144 559	56 906
2019	381 491,2	145 716	55 112
2020	394 122,3	144 832	72 158
2021	Brak danych	Brak danych	Brak danych

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl (dostęp z dn. 01.03.2022)

4.4. POWIETRZE

Powietrze atmosferyczne w województwie śląskim uznawane jest w znacznym stopniu za zanieczyszczone, a jako główne przyczyny zanieczyszczenia wskazywane są emisje pochodzenia antropogenicznego, ze szczególnym uwzględnieniem sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), sektora komunikacyjnego (emisja liniowa) oraz działalności przemysłowej (emisja punktowa)⁷⁸. Na obszarze województwa obserwowana jest korelacja pomiędzy wzrostem emisji zanieczyszczeń a gęstością zaludnienia terenu – najwyższe wskaźniki emisji w przeliczeniu na jednostkę powierzchni występują w obszarach największej koncentracji ludności (aglomeracja górnośląska, aglomeracja rybnicko-jastrzębska). Wg danych GUS, w skali kraju w województwie śląskim zlokalizowanych jest najwięcej zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, odpowiedzialnych za emisje do atmosfery zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Ich liczba w regionie, w latach 2010 i 2014, wynosiła odpowiednio 343 oraz 325. W roku 2018 liczba zakładów tego typu osiągnęła poziom 328, co stanowi 17,3% ogólnej liczby zakładów funkcjonujących w analizowanym okresie w skali kraju⁷⁹. Spośród ww., w 192 zakładach instalacje wyposażone były w

⁷⁸ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

⁷⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2020.

urządzenia (systemy) do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (58,5%), natomiast zaledwie 55 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych (16,8%). W roku 2018 funkcjonujące na terenie województwa śląskiego zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska wyemitowały do atmosfery ponad 36 298 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, co stanowiło 17% emisji krajowej. W ciągu ostatniej dekady wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów uciążliwych ulegała znacznej fluktuacji. Tendencja spadkowa emisji obserwowana była w latach 2010-2014, natomiast w latach 2015-2017 nastąpił zauważalny wzrost⁸⁰. Wśród zanieczyszczeń gazowych emitowanych do atmosfery dominował dwutlenek węgla (98,1%), natomiast na drugiej pozycji uplasował się metan, którego udział stanowił 1,3%. Zestawienie wyników w zakresie emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza atmosferycznego w regionie z danymi dla pozostałych województw, dowodzi, że w roku 2018 województwo śląskie uplasowało się na pierwszej pozycji pod względem emisji metanu (91% emisji krajowej) oraz drugiej pozycji pod względem wytworzonego dwutlenku węgla (16,8% emisji krajowej). Zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska były również głównymi emitarami pyłów, których ilość wyemitowana do atmosfery w roku 2018 była ponad 3-krotnie wyższa w porównaniu z ilością pyłów wyemitowanych do atmosfery z terenu województwa mazowieckiego. Niemniej jednak, w ostatnich latach w regionie obserwowany jest systematyczny spadek wartości tego wskaźnika zanieczyszczeń⁸¹.

Badania i ocena jakości powietrza na terenie województwie śląskiego realizowane są w ramach PMŚ, prowadzonego przez WIOŚ w Katowicach. Na podstawie wyników pomiarów WIOŚ dokonuje corocznej oceny jakości powietrza w strefie. Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem⁸², województwo śląskie podzielone zostało na 5 stref:

- **aglomeracja górnośląska (kod strefy PL2401)** – obejmuje 14 miast na prawach powiatu: Katowice, Sosnowiec, Jaworzno, Bytom, Zabrze, Ruda Śląska, Tychy,

⁸⁰ Ibidem

⁸¹ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”. Załącznik do uchwały Nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020 r.

⁸² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz.U.2012.914)

Dąbrowa Górnicza, Chorzów, Mysłowice, Świętochłowice, Siemianowice Śląskie, Piekary Śląskie, Gliwice; spośród tych miast w dziewięciu mieszka ponad 100 tys. mieszkańców;

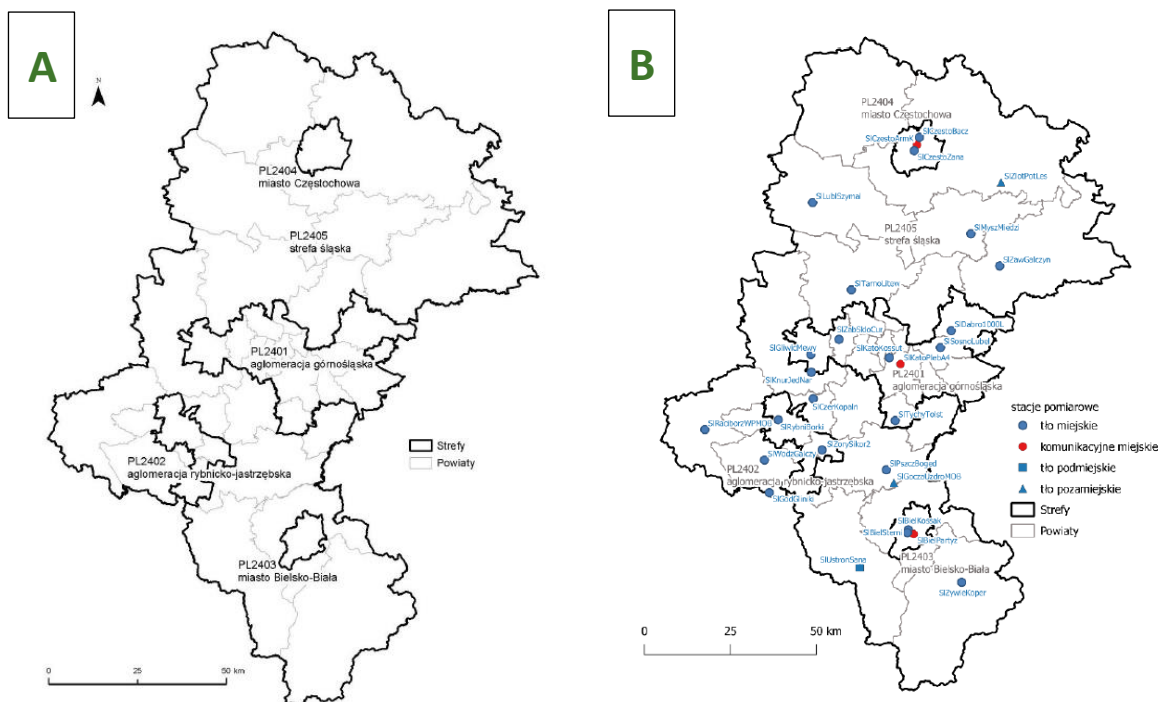
- **aglomeracja rybnicko-jastrzębska (kod strefy PL2402)** – obejmuje 3 miasta na prawach powiatu: Rybnik, Żory, Jastrzębie Zdrój;
- **miasto Bielsko-Biała (kod strefy PL2403)** – strefa miejska powyżej 100 tys. mieszkańców;
- **miasto Częstochowa – kod strefy PL2404** – strefa miejska powyżej 100 tys. mieszkańców;
- **strefa śląska (kod strefy PL2405)** – pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców, obejmuje 17 powiatów ziemskich, w tym: bielski, cieszyński, żywiecki, bieruńsko-lędziński, pszczyński, częstochowski, kłobucki, myszkowski, lubliniecki, gliwicki, mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski, tarnogórski, będziński oraz zawierciański⁸³.

Podział województwa śląskiego na strefy wraz z lokalizacją stacji pomiarowych przedstawiono na rysunku (Rysunek 17) oraz w tabeli poniżej (Tabela 14).

⁸³ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020.

GIOŚ, Katowice 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445>

(dostęp z dn. 25.02.2022)

Rysunek 17 Podział woj. śląskiego na strefy (A) dla celów oceny jakości powietrza oraz lokalizacja stacji pomiarowych (B) wykorzystanych w ocenie jakości powietrza za rok 2020

Źródło: opracowano na podstawie: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim

- raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021

<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 14 Charakterystyka stref w woj. śląskim dla których prowadzona jest ocena jakości powietrza

Lp.	Kod strefy	Nazwa strefy	Typ strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Liczba mieszkańców w strefie	Klasyfikacja wg kryteriów dot. ochrony zdrowia [tak/nie]	Klasyfikacja wg. kryteriów dot. ochrony roślin [tak/nie]
1	PL2401	aglomeracja górnośląska	aglomeracja	1 218	1 838 265	Tak	Nie
2	PL2402	aglomeracja rybnicko-jastrzębska	aglomeracja	298	289 313	Tak	Nie
3	PL2403	miasto Bielsko-Biała	miasto>100 tys. mieszk.	125	170 663	Tak	Nie
4	PL2404	miasto Częstochowa	miasto>100 tys. mieszk.	160	220 433	Tak	Nie
5	PL2405	strefa śląska	reszta województwa	10 532	1 998 961	Tak	Tak

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021

<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

W roku 2020 na terenie województwa śląskiego monitoring stężeń zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego realizowany był na 205 stanowiskach pomiarowych w 29 lokalizacjach. W 26 lokalizacjach na stacjach realizowane były pomiary tła miejskiego, na 3 stacjach tła komunikacyjnego (Katowice, Częstochowa, Bielsko-Biała), na 1 stacji pozamiejskiej tła regionalnego (Złoty Potok, gm. Janów) oraz na 1 stacji podmiejskiej w Ustroniu i 1 stacji pozamiejskiej w Goczałkowicach-Zdroju na obszarach uzdrowisk. Pomiary automatyczne i manualne wykonywane były na stanowiskach typu intensywnego, a przedmiotowy zakres monitoringu obejmował:

- automatyczne pomiary stężeń SO₂, NO₂, NO, NO₃, NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}, CO, benzenu, O₃ i rtęci na 117 stanowisk w 5 strefach;
- manualne na 88 stanowiskach: PM₁₀, PM_{2,5}, zawartość metali (Pb, As, Cd, Ni) oraz B(a)P w pyłe PM₁₀ w 5 strefach, badania WWA (1 stanowisko w aglomeracji górnośląskiej) oraz badanie składu pyłu PM_{2,5} na 2 stanowiskach w strefie śląskiej.

Roczną ocenę jakości powietrza w województwie śląskim za rok 2020 przeprowadzono dla substancji, które mają określone normy. Substancje te badane były na 130 stanowiskach obejmujących pomiary wysokiej jakości automatyczne i manualne.

Ogółem, w rocznej ocenie jakości powietrza atmosferycznego wykorzystano wyniki pomiarowe uzyskane z 76 stanowisk automatycznych oraz 54 stanowisk manualnych, z czego na 11 stanowiskach pomiary prowadzone były równoległe dwoma metodami (manualną i automatyczną). Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2020 rok wykazała poprawę stanu środowiska (zmniejszenie liczby stref C względem lat ubiegłych). W klasie C pozostały cztery strefy ze względu na przekroczenie standardów dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} (aglomeracja śląska, aglomeracja rybnicko-jastrzębska, m. Częstochowa oraz strefa śląska). W roku 2020 w strefach klasy A odnotowano spadek stężeń zanieczyszczeń gazowych typu CO₂, NO₂ oraz B(a)P, niemniej jednak skala przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w województwie śląskim należy do największych w Polsce. Przekroczenie odnotowano na obszarach dwóch aglomeracji i stref miejskich oraz na ponad 80% powierzchni strefy śląskiej i obejmuje ok. 4,3 mln ludności (96% mieszkańców województwa). Od 2020 roku obniża się poziom dopuszczalny dla pyłu PM_{2,5}. W ocenie rocznej za 2020 rok wskazano obszary przekroczeń dla poziomu I fazy w strefie śląskiej oraz niższego poziomu II fazy dla wszystkich stref za wyjątkiem m. Częstochowa. Przekroczenie

poziomu I fazy pyłu PM_{2,5} oraz II fazy pyłu PM_{2,5} obejmują odpowiednio ok. 10% oraz ponad 70% mieszkańców aglomeracji górnośląskiej, ponad 90% mieszkańców aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej, ok. 60% mieszkańców miasta Bielsko-Biała oraz ok. 90% ludności strefy śląskiej^{84,85}.

W ocenie rocznej dokonanej pod kątem ochrony roślin w strefie śląskiej stwierdzono brak przekroczeń wartości dopuszczalnych dla tlenków azotu i dwutlenku siarki oraz poziomu docelowego dla ozonu (klasa A). Wyniki klasyfikacji stref województwa zgodnie z ocenami jakości powietrza uzyskanymi w poszczególnych strefach woj. śląskiego w roku 2020 przedstawiono w tabelach poniżej (Tabela 15, Tabela 16).

⁸⁴ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

⁸⁵ Stan środowiska w woj. śląskim w roku 2020. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Katowice 2021. https://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/raporty/stan_srodowiska_2020_slaskie.pdf

Tabela 15 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej dla województwa śląskiego w roku 2020 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C oraz A1, C1 dla pyłu PM2,5)

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃ ¹⁾	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5 ²⁾
1	aglomeracja śląska	PL2401	A	C	A	A	A	C	A	A	A	A	C	C1
2	aglomeracja rybnicko-jastrzębska	PL2402	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	C1
3	m. Bielsko-Biała	PL2403	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	C1
4	m. Częstochowa	PL2404	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	A1
5	strefa śląska	PL2405	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	C1

1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefy uzyskały klasę D2

2) Dla pyłu PM2,5 – poziom dopuszczalny I faza, strefa śląska uzyskała klasę C, pozostałe strefy klasę A

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 16 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej w strefach województwa śląskiego w roku 2020 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C)

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO _x	O ₃ ¹⁾
1.	strefa śląska	PL2405	A	A	A

1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego strefa śląska uzyskała klasę D2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Prowadzona przez KOBIZE baza emisji pozwoliła na ustalenie wielkości ładunku analizowanych zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z terenu poszczególnych stref województwa śląskiego. Dane szczegółowe przedstawiono w tabelach poniżej (Tabela 17, Tabela 18, Tabela 19, Tabela 20, Tabela 21).

Tabela 17 Zestawienie wielkości emisji tlenków siarki na obszarze stref województwa śląskiego

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Emisja SO _x [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	Razem
aglomeracja górnośląska – PL2401	1 218	2 117 401	13 627	16 828 296	225	18 959 549	1 750	15 566
aglomeracja rybnicko-jastrzębska – PL2402	298	491 974	2 384	3 246 604	43	3 741 004	1 659	12 554
m. Bielsko-Biała – PL2403	125	280 761	1 603	172 541	5	454 820	2 259	3 639
m. Częstochowa – PL2404	160	263 393	1 695	749 103	15	1 014 207	1 657	6 339
strefa śląska – PL2405	10 532	8 081 003	33 284	9 195 932	3 549	17 313 769	771	1 644
woj. śląskie	12 333	11 234 532	52 592	30 192 386	3 838	41 483 349	916	3 364
Polska	312 705	109 346 273	542 039	175 270 099	97 672	285 256 082	352	912

Źródło: Dane KOBiZE/IOŚ-PIB w: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021

<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 18 Zestawienie wielkości emisji tlenków azotu na obszarze stref województwa śląskiego

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Emisja NOx [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	Razem
aglomeracja górnośląska – PL2401	1 218	924 262	6 630 186	17 228 149	523 759	25 306 356	6 632	20 777
aglomeracja rybnicko-jastrzębska – PL2402	298	209 478	1 204 522	4 406 590	69 277	5 889 866	4 977	19 765
m. Bielsko-Biała – PL2403	125	152 065	774 692	267 906	8 994	1 203 657	7 486	9 629
m. Częstochowa – PL2404	160	117 980	927 819	1 431 281	33 966	2 511 046	6 749	15 694
strefa śląska – PL2405	10 532	3 371 560	17 004 552	7 590 115	2 866 390	30 832 617	2 207	2 928
woj. śląskie	12 333	4 775 345	26 541 771	30 924 040	3 502 386	65 743 542	2 823	5 331
Polska	312 705	46 222 329	274 001 788	190 680 105	106 121 913	617 026 135	1 363	1 973

Źródło: Dane KOBiZE/IOŚ-PIB w: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021

<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 19 Zestawienie wielkości emisji pyłu PM10 na obszarze stref województwa śląskiego

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Emisja PM10 [kg/rok]						Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Hałdy i wyrobiska	Inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	Razem
aglomeracja górnośląska – PL2401	1 218	3 645 982	412 308	1 897 211	733 014	73 926	6 762 440	3 994	5 552
aglomeracja rybnicko-jastrzębska – PL2402	298	865 293	82 064	368 898	167 181	25 834	1 509 270	3 827	5 065
m. Bielsko-Biała – PL2403	125	465 382	51 713	52 013	0	4 634	573 741	4 174	4 590
m. Częstochowa – PL2404	160	451 893	60 360	160 098	22 013	14 151	708 515	3 428	4 428

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Emisja PM10 [kg/rok]						Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Hałdy i wyrobiska	Inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	Razem
strefa śląska – PL2405	10 532	13 970 530	1 100 559	1 038 014	1 294 889	1 420 876	18 824 868	1 689	1 787
woj. śląskie	12 333	19 399 080	1 707 004	3 516 233	2 217 097	1 539 421	28 378 835	2 016	2 301
Polska	312 705	188 776 226	18 102 304	22 228 968	18 986 708	54 843 493	302 937 697	898	969

Źródło: Dane KOBIZE/IOŚ-PIB w: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021
<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 20 Zestawienie wielkości emisji pyłu PM2,5 na obszarze stref województwa śląskiego

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Emisja PM _{2,5} [kg/rok]						Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno- bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Hałdy i wyrobiska	Inne	Suma emisji	Bez emisji punkto- wej	Raze m
aglomeracja górnosląska – PL2401	1 218	3 577 544	314 954	1 312 556	175 882	16 903	5 397 839	3 354	4 432
aglomeracja rybnicko- jastrzębska – PL2402	298	848 851	61 241	244 015	40 114	3 054	1 197 275	3 199	4 018
m. Bielsko-Biała – PL2403	125	456 711	39 059	38 820	0	487	535 078	3 970	4 281
m. Częstochowa – PL2404	160	443 430	44 842	111 551	5 282	1 510	606 614	3 094	3 791
strefa śląska – PL2405	10 532	13 708 214	825 877	713 687	310 700	149 151	18 707 630	1 424	1 491
woj. śląskie	12 333	19 034 751	1 285 974	2 420 629	531 978	171 104	23 444 436	1 705	1 901

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Emisja PM _{2,5} [kg/rok]						Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno- bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Hałdy i wyrobiska	Inne	Suma emisji	Bez emisji punkto- wej	Raze m
Polska	312 705	185 236 382	13 568 377	16 250 016	4 566 024	5 725 974	225 246 773	669	721

Źródło: Dane KOBIZE/IOŚ-PIB w Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021 [https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445; dostęp: 25.02.2022].

Tabela 21 Zestawienie wielkości emisji benzo(a)pirenu na obszarze stref województwa śląskiego

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy	Emisja B(a)P [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno- bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	Razem
aglomeracja górnosląska – PL2401	1 218	2 188,9	6,0	96,0	0,3	2 291,2	1,8	1,9
aglomeracja rybnicko-	298	512,3	1,1	42,4	0,0	555,8	1,7	1,9

Nazwa i kod strefy	Powierzchnia strefy	Emisja B(a)P [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² x rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	Punktowa	Inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	Razem
jastrzębska – PL2402								
m. Bielsko-Biała – PL2403	125	281,2	0,8	2,6	0,0	284,5	2,3	2,3
m. Częstochowa – PL2404	160	271,9	0,7	5,6	0,0	278,3	1,7	1,7
strefa śląska – PL2405	10 532	8 387,3	15,9	132,2	0,2	8 535,6	0,8	0,8
woj. śląskie	12 333	11 641,6	24,5	278,8	0,4	11 945,3	0,9	1,0
Polska	312 705	113 499,7	262,0	2 142,9	2,5	115 907,1	0,4	0,7

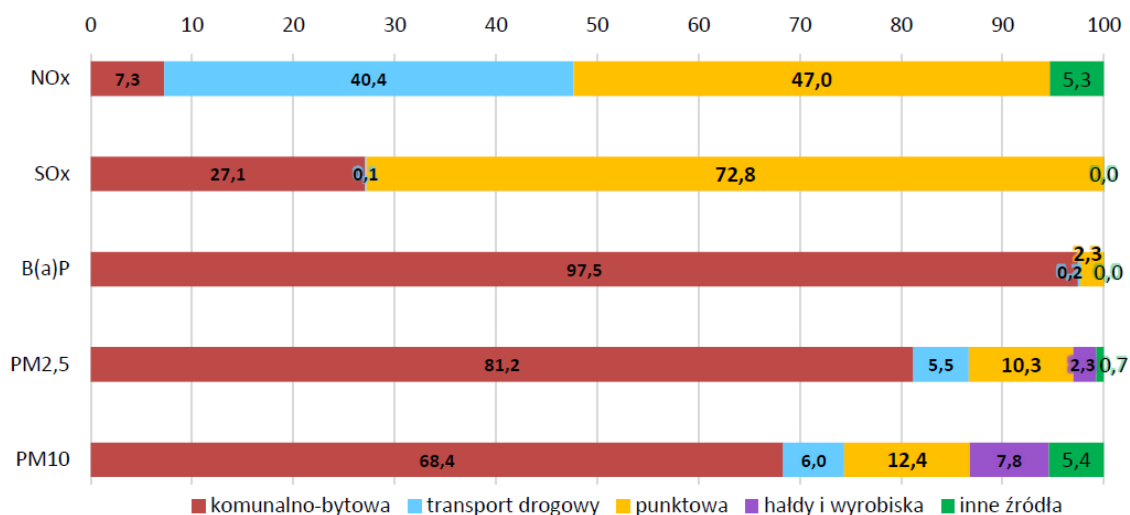
Źródło: Dane KOBiZE/IOŚ-PIB w: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021

<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Analiza danych dowodzi, że głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w województwie śląskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), emisja z sektora transportu (komunikacja) (emisja liniowa) oraz z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Z informacji przedstawionych w raporcie dotyczącym *Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie śląskim za rok 2020* wynika, że na wartości stężeń substancji zanieczyszczających powietrze atmosferyczne na obszarze województwa istotny wpływ ma również napływ zanieczyszczeń z pozostałego obszaru Polski i Europy. Głównym lokalnym źródłem zanieczyszczeń powietrza w województwie śląskim jest emisja z domów ogrzewanych indywidualnie oraz komunikacja samochodowa na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu⁸⁶. Ruch pojazdów samochodowych ma znaczący udział w emisjach z sektora komunikacyjnego i transportowego szczególnie w odniesieniu do aglomeracji i dużych miast zlokalizowanych w obrębie województwa śląskiego. Zanieczyszczenia komunikacyjne w postaci pyłów powstają głównie w wyniku ścierania się opon i nawierzchni dróg oraz hamulców i unosu zanieczyszczeń z powierzchni dróg. Tlenki azotu są natomiast emitowane w efekcie spalania paliw. Jak już wspomniano, na jakość powietrza w województwie wpływa również emisja zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych o istotnej emisji niezorganizowanej lub emitowanej przez niskie emitory. Przemysł określany mianem tzw. energetyki zawodowej, ze względu na dużą wysokość emitorów, w znacznym stopniu eksportuje zanieczyszczenia poza granice województwa⁸⁷. Udział głównych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza w województwie śląskim w roku 2020 przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 18).

⁸⁶ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

⁸⁷ Ibidem

Rysunek 18 Udział źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w woj. śląskim w roku 2020

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Z raportu opracowanego przez GIOŚ w Katowicach (2021) wynika, że na obszarze województwa największy udział w emisji pyłu zawieszonego PM10 (68,4%) i PM2,5 (81,2%) oraz benzo(a)pirenu (97,5%) mają źródła komunalno-bytowe. W przypadku emisji tlenków siarki (72,8%) i tlenków azotu (47%) dominującymi emiterami są źródła punktowe⁸⁸.

W roku 2020 udział źródeł punktowych z obszaru województwa śląskiego w emisji poszczególnych zanieczyszczeń w skali kraju wyniósł odpowiednio:

- 15,8% dla pyłu zawieszonego PM10 (spadek o 3,9 % względem roku 2019);
- 14,9% dla pyłu zawieszonego PM2,5 (spadek o 4,3 % względem roku 2019);
- 13,0% dla benzo(a)pirenu (spadek o 0,5% względem roku 2019);
- 17,2% dla tlenków siarki (spadek o 0,4 % względem roku 2019);

⁸⁸ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

- 16,2% dla tlenków azotu (spadek o 1,0% względem roku 2019)^{89,90}.

W odniesieniu do źródeł komunalno-bytowych zlokalizowanych w obrębie województwa śląskiego, ich udział w emisji poszczególnych zanieczyszczeń w skali kraju wyniósł odpowiednio:

- 10,3% dla pyłu zawieszonego PM10 (wzrost o 1,0% względem roku 2019);
- 10,3% dla pyłu zawieszonego PM2,5 (wzrost o 1,0% względem roku 2019);
- 10,3% dla benzo(a)pirenu (wzrost o 1,0% względem roku 2019);
- 10,3% dla tlenków siarki (wzrost o 1,0% względem roku 2019);
- 10,3% dla tlenków azotu (wzrost o 1,0% względem roku 2019)^{91,92}.

W tabelach zestawiono informacje dotyczące obszarów przekroczeń dla poszczególnych zanieczyszczeń w roku 2020 w województwie śląskim, z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony zdrowia (Tabela 22) oraz celu ochrony roślin (Tabela 23).

⁸⁹ Ibidem

⁹⁰ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2019. GIOŚ, Katowice, 2020 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1181>

⁹¹ Ibidem

⁹² Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445>
(dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 22 Dane dotyczące obszarów przekroczeń dla wybranych grup zanieczyszczeń w roku 2020 z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony zdrowia

Kod strefy	Nazwa strefy	Typ normy	Czas uśrednienia	Pow. obszaru przekroczeń [km ²]	Udział w pow. strefy [%]	Liczba mieszkańców obszaru przekroczeń	Udział w liczbie mieszkańców strefy [%]
Pył zawieszony PM10 – ochrona zdrowia							
PL2401	aglomeracja górnośląska	Poziom dopuszczalny	Śr. 24-godz.	622,9	51,1	1 351 476	73,5%
PL2402	aglomeracja rybnicko-jastrzębska	Poziom dopuszczalny	Śr. 24-godz.	167,9	56,3	216 439	74,8%
PL2404	m. Częstochowa	Poziom dopuszczalny	Śr. 24-godz.	4,1	2,6	4 981	2,3%
PL2405	strefa śląska	Poziom dopuszczalny	Śr. 24-godz.	1 381,4	13,1	811 592	40,6%
Pył zawieszony PM2,5 – ochrona zdrowia							
PL2401	aglomeracja górnośląska	Poziom dopuszczalny (II faza)	Średnia roczna	527,0	43,3	1 340 864	72,9%
PL2402	aglomeracja rybnicko-jastrzębska	Poziom dopuszczalny (II faza)	Średnia roczna	202,8	68,1	266 946	92,3%

Kod strefy	Nazwa strefy	Typ normy	Czas uśrednienia	Pow. obszaru przekroczeń [km ²]	Udział w pow. strefy [%]	Liczba mieszkańców obszaru przekroczeń	Udział w liczbie mieszkańców strefy [%]
PL2403	m. Bielsko-Biała	Poziom dopuszczalny (II faza)	Średnia roczna	51,0	40,8	101 194	59,3%
PL2405	strefa śląska	Poziom dopuszczalny	Średnia roczna	234,0	2,2	194 244	9,7
		Poziom dopuszczalny (II faza)	Średnia roczna	1 125,0	10,7	771 603	38,6
NO₂ – ochrona zdrowia							
PL2401	aglomeracja górnośląska	Poziom dopuszczalny	Średnia roczna	b.d.	b.d	1 131	0,1
Benzo(a)piren – ochrona zdrowia							
PL2401	aglomeracja górnośląska	Poziom docelowy	Średnia roczna	1 208,9	99,3	1 838 265	100,0
PL2402	aglomeracja rybnicko-jastrzębska	Poziom docelowy	Średnia roczna	298,0	100,0	298 313	100,0
PL2403	m. Bielsko-Biała	Poziom docelowy	Średnia roczna	107,9	86,3	170 126	99,7
PL2404	m. Częstochowa	Poziom docelowy	Średnia roczna	155,9	97,4	220 055	99,8

Kod strefy	Nazwa strefy	Typ normy	Czas uśrednienia	Pow. obszaru przekroczeń [km ²]	Udział w pow. strefy [%]	Liczba mieszkańców obszaru przekroczeń	Udział w liczbie mieszkańców strefy [%]
PL2405	strefa śląska	Poziom docelowy	Średnia roczna	5 716,8	54,3	1 734 049	86,7
O₃ – ochrona zdrowia							
PL2401	aglomeracja górnośląska	Poziom celu długoterminowego	Śr. 8-godz.	1 149,3	94,4	1 778 302	96,7
PL2402	aglomeracja rybnicko-jastrzębska	Poziom celu długoterminowego	Śr. 8-godz.	298,0	100,0	289,313	100,0
PL2403	m. Bielsko-Biała	Poziom celu długoterminowego	Śr. 8-godz.	125,0	100,0	170 663	100,0
PL2404	m. Częstochowa	Poziom celu długoterminowego	Śr. 8-godz.	160,0	100,0	220 433	100,0
PL2405	strefa śląska	Poziom celu długoterminowego	Śr. 8-godz.	10 413,6	98,9	1 965 018	98,3

Źródło: Dane KOBiZE/IOŚ-PIB w: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021
<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

Tabela 23 Zestawienie informacji dotyczących obszarów przekroczeń dla poszczególnych zanieczyszczeń w roku 2020 w województwie śląskim, z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony roślin

Kod strefy	Nazwa strefy	Typ normy	Czas uśrednienia [parametr]	Pow. obszaru przekroczenia [km ²]	Udział powierzchni strefy [%]	Powierzchnia obszarów ekosystemów objętych przekroczeniem [km ²]*
Ozon - ochrona roślin						
PL2405	Strefa śląska	Poziom celu długoterminowego	AOT40	10 505,6	99,7	93,17

* Jako obszary ekosystemów uwzględniono tereny naturalne (obejmujące lasy i ekosystemy naturalne, obszary podmokłe oraz obszary wodne) oraz tereny rolne. Nie włączono terenów antropogenicznych (np. zabudowa miejska, tereny przemysłowe, komunikacyjne, budowy itp.). Wartość oszacowana na podstawie zasobów bazy Corine Land Cover 2018.

Źródło: Dane KOBiZE/IOŚ-PIB w: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021
<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 25.02.2022)

4.5. POWIERZCHNIA ZIEMI

Województwo śląskie położone jest w południowej części Polski i zajmuje obszar 12 333 km², co stanowi 3,9% powierzchni kraju. Zgodnie z danymi GUS, w 2021 r. w strukturze użytkowania powierzchni województwa największą część zajmują użytki rolne (ok. 50,4% ogólnej powierzchni), grunty leśne oraz tereny zadrzewione i zakrzewione - ok. 33,3%. Tereny zabudowane i zurbanizowane stanowią 13,3% ogółu powierzchni województwa. Pozostałe, tj. grunty pod wodami powierzchniowymi to 1,5%, użytki ekologiczne to 0,1%, nieużytki i tereny różne to 1,4%. W odniesieniu do 2010 r. wzrasta powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, tj. o ok. 16%, kosztem użytków rolnych. Pozytywnym aspektem jest przyrost użytków ekologicznych aż o 70% oraz gruntów pod wodami powierzchniowymi o 26%.

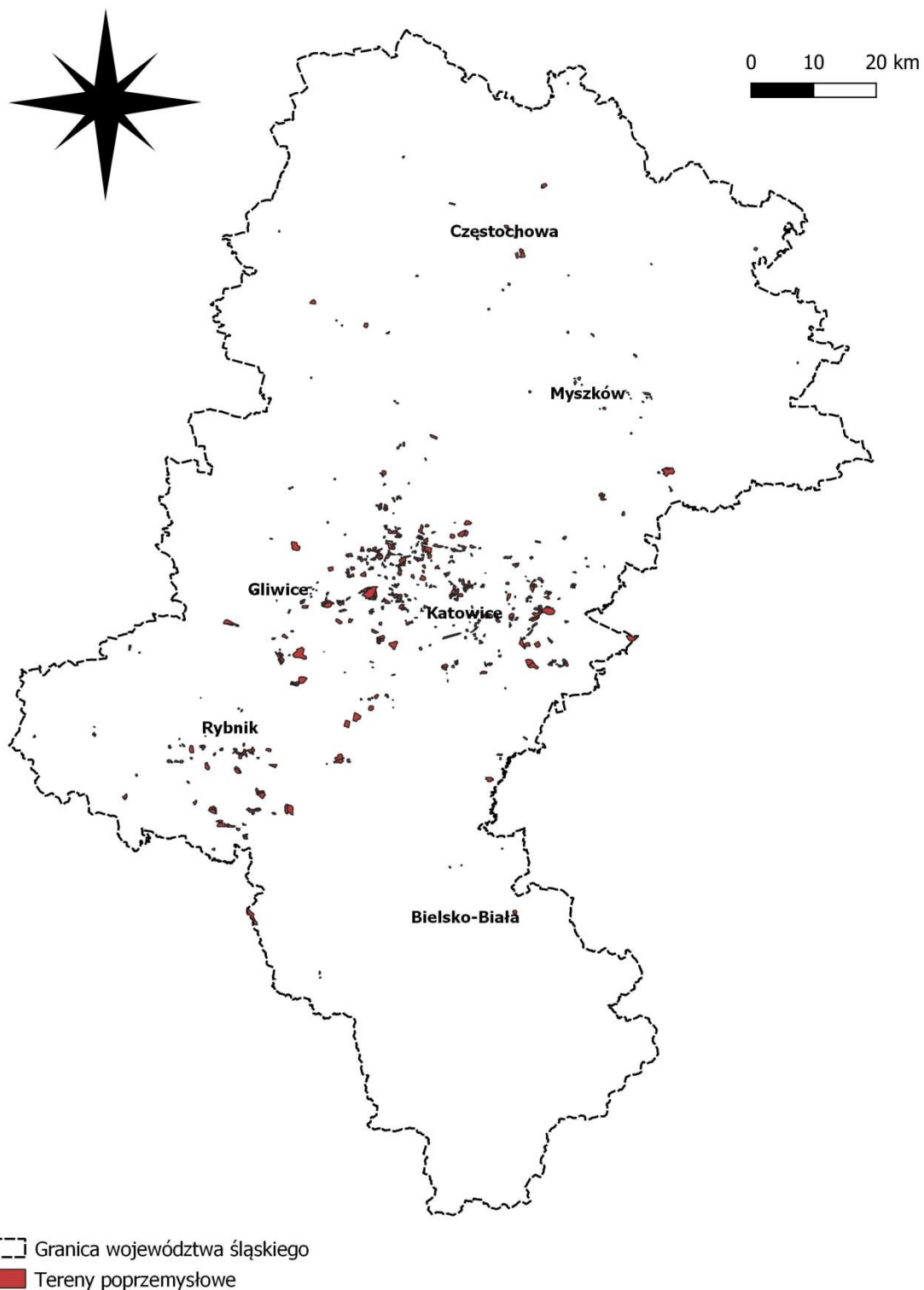
Na koniec 2020 r. łączna powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania wyniosła 4 937 ha. W stosunku do 2019 r. powierzchnia ta zmniejszyła się o ok. 1%, jednakże w stosunku do 2010 wartość ta jest wyższa o 13%. Powierzchnia zrehabilitowanych gruntów na koniec 2020 r. wynosiła 88 ha, stanowiąc ok. 2% ogółu gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, natomiast powierzchnia zagospodarowanych gruntów w ciągu roku to jedynie 45 ha (w większości na cele leśne).

W województwie śląskim główną przyczyną degradacji lub dewastacji gruntów pozostaje górnictwo, w tym szczególnie górnictwo węgla kamiennego, które odpowiedzialne jest za prawie cały przyrost powierzchni gruntów wymagających rekultywacji⁹³. Na podstawie prowadzonej inwentaryzacji terenów zdegradowanych w województwie śląskim w ramach projektu OPI-TPP⁹⁴ zmierzającej do udostępnienia bazy terenów pogórnich, łączna

⁹³ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Katowice, 2020

⁹⁴ Projekt pn. Rozbudowa systemu zarządzania terenami pogórnymi na terenie województwa śląskiego, realizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2022 przez Główny Instytut Górnictwa w Katowicach i Województwo Śląskie; <https://opi-tpp2.pl/>

powierzchnia obszarów przekształconych i zdegradowanych w wyniku działalności przemysłowej wynosi 9 848,3 ha (stan na 02.2022 – dane te aktualnie podlegają weryfikacji) a powierzchnia hałd i składowisk stanowi ok. 38%. Najwięcej tego typu miejsc zlokalizowanych jest w centralnej części województwa i zachodniej - w obrębie Rybnika, gdzie koncentruje się działalność wydobywcza i przemysłowa. Odpady wydobywcze zarówno w fazie eksploatacji, jak i po upływie okresu ich użytkowania, powodują zagrożenia środowiskowe, tj.: zanieczyszczenia gleby, wód podziemnych i powierzchniowych w rejonie składowania oraz zanieczyszczenie powietrza. Na rysunku poniżej (Rysunek 19) przedstawiono lokalizację terenów zdegradowanych w województwie śląskim.

Rysunek 19 Lokalizacja terenów przemysłowych – wstępna identyfikacja według stanu na luty 2022 r. sporządzona w ramach projektu „Rozbudowa systemu zarządzania terenami pogórnymi na terenie województwa śląskiego”, realizowanego przez Główny Instytut Górnictwa w Katowicach

Źródło: dane GIG Katowice

Województwo śląskie, ze względu na zmienność podłoża geologicznego, rzeźby terenu, warunków wodnych oraz szaty roślinnej charakteryzuje się zróżnicowaniem typów, gatunków i rodzajów gleb. Ze względu na wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej charakteryzuje się ogólnie słabą jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zajmując 13 miejsce w kraju. Wskaźnik ten dla województwa wynosi 64,2 pkt, co jest znacznie niższą wartością od średniej krajowej – 66,6 pkt.

Na terenach użytków rolnych województwa śląskiego dominują: gleby płowe i brunatne (24,1% powierzchni użytków rolnych), brunatne wylugowane i kwaśne (22,5%) oraz gleby bielcowe i rdzawe (19,3%). Spośród pozostałych większą powierzchnię zajmują jedynie mady (9,8%), rędziny (7,8%) oraz czarne ziemie właściwe (6,4%). Na obszarach leśnych całego województwa występują wszystkie typy gleb, jakie wykształciły się na obszarach użytkowanych rolniczo, a ponadto kilka swoistych dla lasów. Dominują gleby bielcowe i rdzawe, które zajmują łącznie 52,1% powierzchni, a wysoki odsetek stanowią także gleby brunatne, płowe i rędziny (30,7%). O wiele mniejszy areał zajmują organiczne gleby bagienne, glejowe, czarne ziemie i czarnoziemy – 16,6%.

Współczesny stan geochemiczny gleb województwa śląskiego został ukształtowany zarówno przez czynniki naturalne, z których największe znaczenie ma budowa geologiczna, jak również czynniki antropogeniczne. Obraz geochemiczny województwa śląskiego wyróżnia je na tle kraju. Wyższe niż przeciętne zawartości niektórych pierwiastków w glebach występują przede wszystkim wokół okręgów przemysłowych (GOP i aglomeracja rybnicka), ale także wokół niektórych obszarów miejskich (Częstochowa, Bielsko Biała, Żywiec, Cieszyn). Najważniejszą geochemiczną anomalią o charakterze regionalnym jest wysoka koncentracja cynku, ołowiu i kadmu⁹⁵.

⁹⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”, Katowice, 2020

Zgodnie z badaniem NIK⁹⁶ na obszarze województwa śląskiego, w rejestrze GDOŚ zamieszczono 22 historycznie zanieczyszczone obszary, które skoncentrowane są głównie w centralnej części województwa.

Gleby województwa i ich urodzajność obniżają się wskutek zachodzących procesów antropogenicznych. Antropogeniczne zanieczyszczenie gleb wywoływane jest przez emisje pyłowo-gazowe ze źródeł energetycznych, przemysłowych i komunikacji drogowej, istotną rolę odgrywa również chemizacja rolnictwa oraz zachodzące zmiany klimatyczne. Zmiany warunków klimatycznych przyspieszają procesy erozyjne gleb.

Podsumowując, najważniejsze czynniki degradujące powierzchnię ziemi i gleby, to:

- zajmowanie terenów o naturalnej rzeźbie na potrzeby osadnictwa, infrastruktury i przemysłu oraz usług,
- przekształcanie powierzchni ziemi wskutek podziemnej i powierzchniowej eksploatacji zasobów naturalnych,
- zajmowanie powierzchni pod składowanie odpadów komunalnych i przemysłowych,
- zanieczyszczenie gleby wskutek emisji przemysłowych, komunikacyjnych,
- przekształcanie i erozja gleby na terenach użytkowanych rolniczo i leśnych.

4.6. KRAJOBRAZ

Województwo śląskie charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem środowiska geograficznego. Występują tu zarówno góry, jak i obszary wyżynne i nizinne. Biorąc pod uwagę podział fizycznogeograficzny J. Kondrackiego, województwo śląskie znajduje się w obrębie trzech prowincji: Nizu Środkowoeuropejskiego, Wyżyn Polskich oraz Karpat Zachodnich z Podkarpaciami⁹⁷.

Walory krajobrazowe województwa śląskiego obejmują:

⁹⁶ Działania organów administracji publicznej w zakresie usuwania historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, informacja i wynikach kontroli, KSI.430.004.2018 (nr ewid. 2/2019/P/18/047/KSI), NIK)

⁹⁷ <https://slaskie-przyroda.pl/przyroda-nieozywiona/podzial-fizycznogeograficzny> (dostęp z dn. 25.02.2022)

- dużą różnorodność krajobrazową i przyrodniczą (występująca w układzie pasmowym w północnej, środkowej i południowej części województwa),
- znaczną ilość cennych walorów krajobrazowych objętych ochroną prawną m.in. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (stanowiące około 1/5 powierzchni województwa śląskiego),
- dobrze zachowane dziedzictwo kulturowe oraz unikatowe stanowiska archeologiczne,
- dużą różnorodność typów krajobrazów kulturowych. Powierzchniowo dominują krajobrazy: leśne (33,9%), rolnicze (27,3%) oraz osadnicze miejskie oraz inne (11,6%). Silnie rozproszona postać jednostek krajobrazowych wydzielonych na podstawie pokrycia i użytkowania terenu (charakteryzuje je wysoka mozaikowość). Dla województwa reprezentatywne typy krajobrazu to również krajobrazy górnicze i pogórnice, jak również krajobrazy przemysłowe i poprzemysłowe (tereny zabudowań zakładów przemysłowych, wielkopowierzchniowe zabudowania magazynowo-usługowe, krajobrazy komunikacyjne, m.in. tereny o dużym zagęszczeniu sieci komunikacyjnej). W ostatnich kilkunastu latach ocena rozprzestrzenienia jednostek i tendencji ich rozwoju wykazała bardzo dynamiczny przebieg procesu transformacji krajobrazu kulturowego województwa śląskiego⁹⁸,

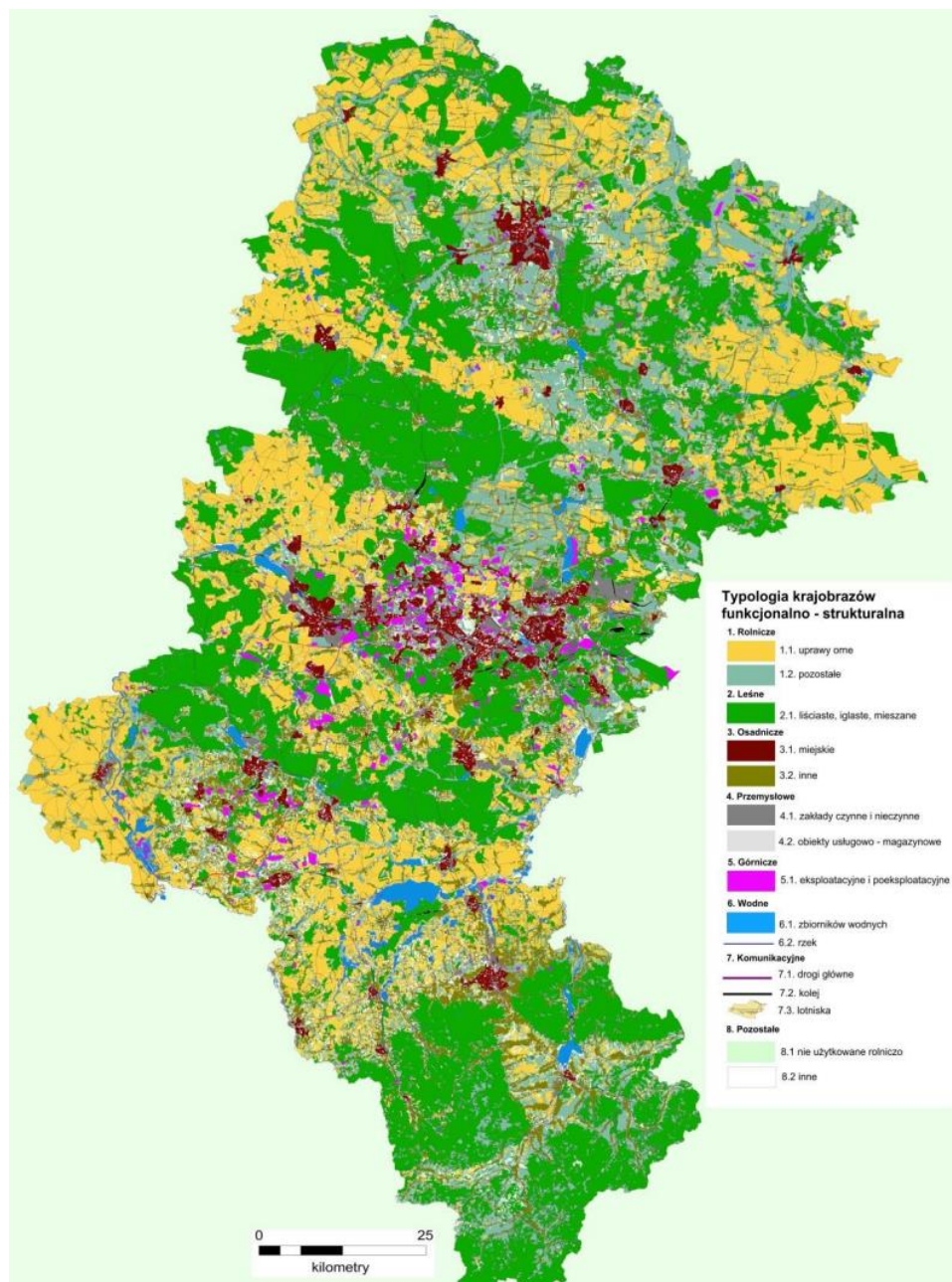
Województwo śląskie posiada wartość współczynnika urbanizacji (w 2020 r.) wyższą od średniej dla kraju, tj. 76,45% (średnia dla kraju 59,86%) oraz gęstość zaludnienia (w 2020 r.) najwyższą w kraju, tj. 364 os./km² (średnia dla kraju 122 os./km²)⁹⁹.

W wyniku waloryzacji krajobrazów województwa śląskiego za krajobrazowo cenne (krajobrazy priorytetowe oraz krajobrazy przestrzeni wyjątkowych) uznano 119 obszarów o łącznej powierzchni ok. 1 774 km² (14,4% powierzchni województwa). Rozmieszczenie krajobrazów jest stosunkowo równomierne na całym obszarze województwa, jednak największy udział mają w południowej części regionu. Wyróżnione krajobrazy tylko częściowo korespondują z obszarami chroniącymi krajobraz na podstawie przepisów o

⁹⁸ Prognoza oddziaływania na środowisko projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego „Plan 2020+”, Katowice, 2015

⁹⁹ BDL; <https://bdl.stat.gov.pl/> (dostęp z dn. 25.02.2022)

ochronie przyrody. Na poniższym rysunku przedstawiono rozmieszczenie krajobrazów kulturowych województwa śląskiego (Rysunek 20).

Rysunek 20 Krajobrazy kulturowe województwa śląskiego

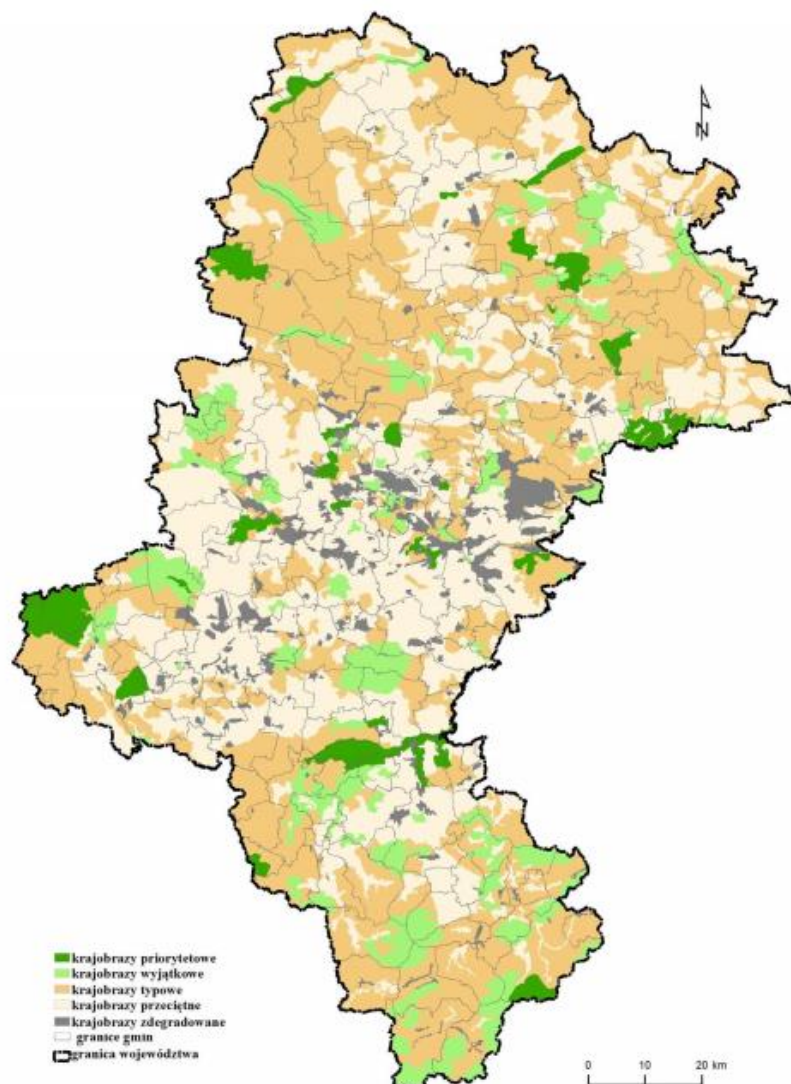
Źródło: Myga-Piątek U., Nita J. 2013. Opracowanie krajobrazowe województwa śląskiego dla potrzeb Opracowania ekofizjograficznego do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Część I. Katowice-Sosnowiec

W wydzielonych grupach krajobrazowych, do kulturowo cennych należy zaliczyć: krajobrazy priorytetowe oraz krajobrazy przestrzeni wyjątkowych. Ponadto na terenie województwa

wyróżnia się również krajobrazy typowe, przeciętne oraz zdegradowane. Grupa krajobrazów typowych obejmuje krajobrazy zachowane w stopniu dobrym i bardzo dobrym, a nawet unikatowym - cechuje się wysokim nasyceniem wartości. Krajobraz ten jest zróżnicowany morfologicznie i fizjonomicznie oraz użytkowany gospodarczo – przedstawia wartość ekonomiczną, kontynuowane są tradycyjne funkcje krajobrazu (rolnicze, osadnicze) lub podejmowane są nowe funkcje pozarolnicze. W znaczącym stopniu jest źródłem informacji o tradycji przestrzeni, historii osadniczej i rolniczej, a także wartości estetycznych oraz związków przynależności i przywiązania, tożsamości człowieka z miejscem. Sumarycznie na terenie województwa wydzielono 25 płątów krajobrazowych, o całkowitej powierzchni 523,4 km² (4,2% powierzchni całego województwa).

Krajobrazy przestrzeni wyjątkowych to krajobrazy zachowane w stopniu dobrym, charakteryzują się: wysokim stopniem naturalności i różnorodności, obecnością otwartych przestrzeni, w których wyeksponowane są współwystępujące elementy krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, interesujące obiekty rzeźby i kompozycje krajobrazowe, występowaniem dominant, subdominant, akcentów krajobrazowych (skałki, skarpy, krawędzie, wzgórza, wąwozy, kręte odcinki rzek, wodospady itp.). Posiadają wysoką wartość użytkową (krajobraz użytkowany gospodarczo, podejmowane są nowe funkcje pozarolnicze i pozaprzemysłowe), informacyjną, symboliczną, estetyczną i emocjonalną. Statystycznie elementem dominującym tych krajobrazów jest wysokie zalesienie i występowanie starych drzewostanów. Łącznie wydzielono 94 płąty krajobrazowe o całkowitej powierzchni 1250,9 km² (10,2% powierzchni województwa). Krajobrazy tego typu są rozmieszczone stosunkowo równomiernie na obszarze województwa, jednak największy udział mają w południowej części regionu. Poniżej przedstawiono rozmieszczenie typów krajobrazu na obszarze województwa śląskiego (Rysunek 21)¹⁰⁰.

¹⁰⁰Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, Katowice, 2015

Rysunek 21 Waloryzacja krajobrazów województwa śląskiego na tle jednostek zarządzania krajobrazem

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, Katowice, 2015

Do najważniejszych zagrożeń krajobrazu i powierzchni ziemi należą:

- procesy urbanizacyjne, zjawisko rozpraszania zabudowy oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej (dominujące w krajobrazie budowlane związane z tą infrastrukturą),
- presja rekreacyjna, zwłaszcza na obszarach cennych pod względem przyrodniczym i kulturowym oraz w obszarach podmiejskich,
- presja związana z działalnością przemysłową, zwłaszcza związana z górnictwem,

- występowanie historycznie zanieczyszczonych obszarów związanych z działalnością przemysłową.

4.7. KLIMAT

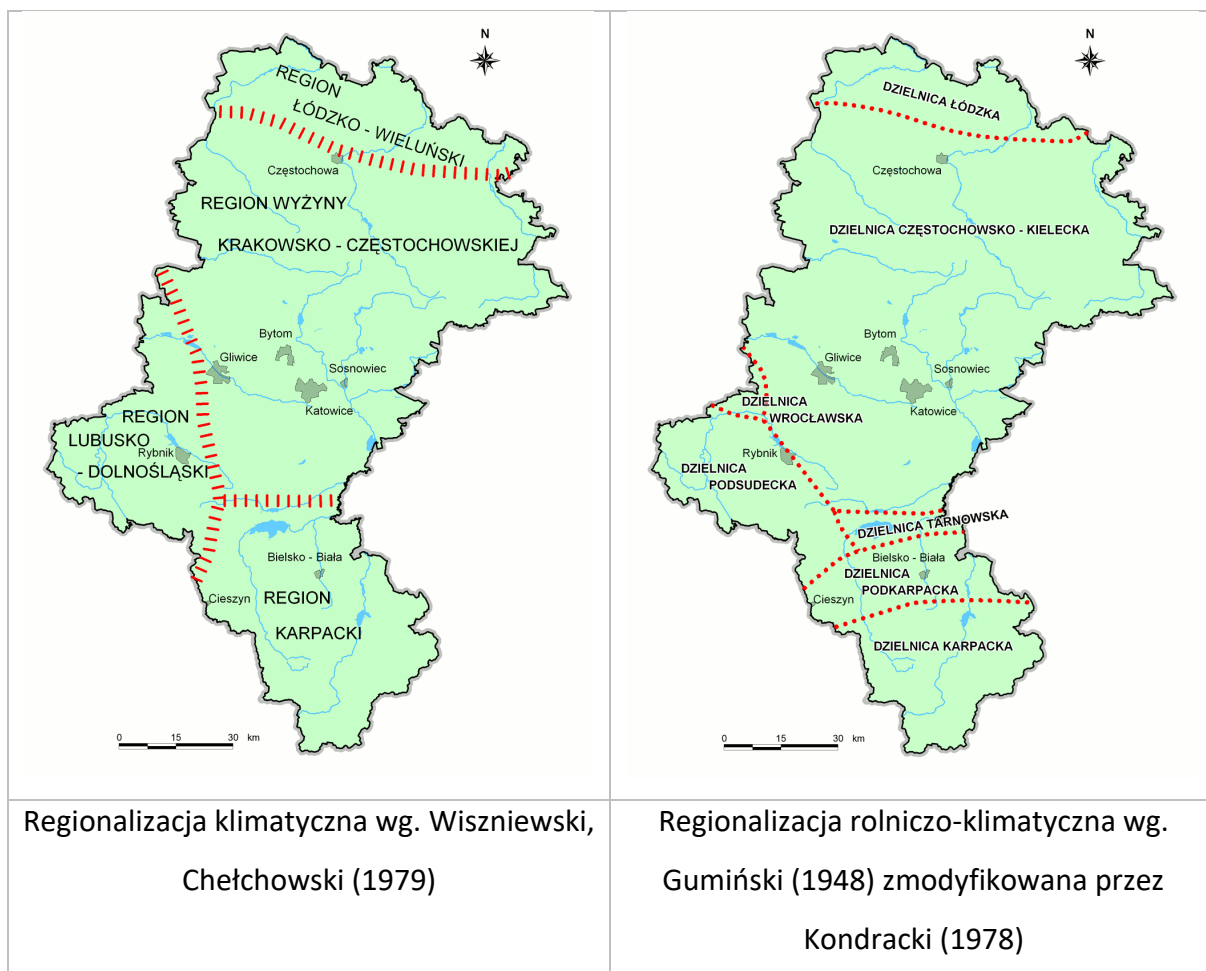
Według klasyfikacji E. Romera (1949) obszar województwa śląskiego leży w zasięgu klimatów wyżyn środkowych, podgórskich nizin i kotlin oraz klimatów górskich i podgórskich. Zgodnie z klasyfikacją Wiszniewskiego i Chełchowskiego (1987), przeprowadzoną na podstawie map takich parametrów jak: temperatura i wilgotność powietrza, wysokość opadu atmosferycznego, zachmurzenie oraz ciśnienie atmosferyczne, województwo śląskie leży w zasięgu 4 regionów (łódzko-wieluńskiego, wyżyny krakowsko-częstochowskiej, lubusko-dolnośląskiego oraz karpackiego) (Rysunek 22). Zgodnie z regionalizacją rolniczo-klimatyczną Gumińskiego (1948), zmodyfikowaną przez Kondrackiego (1978) woj. śląskie usytuowane jest w obrębie siedmiu dzielnic (łódzka, częstochowsko-kielecka, wrocławska, podsudecka, tarnowska, podkarpacka oraz karpacka) (Rysunek 22)¹⁰¹, które wydzielone zostały na podstawie danych w zakresie różnej wielkości opadów atmosferycznych, długości okresów wegetacyjnych oraz czasu zalegania pokrywy śnieżnej¹⁰². Województwo śląskie położone jest w strefie klimatu umiarkowanego o charakterze przejściowym pomiędzy klimatem morskim, a lądowym. Na zmienność klimatu w skali regionu wpływ mają liczne czynniki, w tym: ukształtowanie powierzchni terenu, wysokość terenu nad powierzchnią morza oraz odległość od dużych akwenów wodnych. Istotnym czynnikiem kształtującym klimat województwa śląskiego jest bliskie sąsiedztwo Bramy Morawskiej, ułatwiające przenikanie ciepłych mas powietrza znad Morza Śródziemnego. Dominujący równoleżnikowy przebieg mas powietrza kształtowany jest przez pasmowy układ krain geograficznych. W ujęciu regionu, przewagę stanowią napływające z zachodu masy powietrza polarno-morskiego (60%) oraz masy powietrza polarno-kontynentalnego napływające ze wschodu (30%)¹⁰³. W województwie

¹⁰¹ Śląskie. Przyroda! – Serwis Przyrodniczy Województwa Śląskiego, <https://slaskie-przyroda.pl/przyroda-nieozywiona/klimat/127-klimat> (dostęp z dn. 01.03.2022)

¹⁰² Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030, Katowice, 2012

¹⁰³ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Katowice, 2020

śląskim obserwowana jest dominacja wiatrów południowo-zachodnich oraz zachodnich, która wynika bezpośrednio z lokalizacji tzw. Bramy Morawskiej. Średnia prędkość wiatrów na terenie województwa mieści się w przedziale 2÷5 m/s.

Rysunek 22 Regionalizacja klimatyczna województwa śląskiego wg. Wiszniewski, Chełchowski (1979) oraz Gumiński (1948)

Źródło: Opracowano na podstawie: Śląskie. Przyroda! – Serwis Przyrodniczy Województwa Śląskiego, <https://slaskie-przyroda.pl/przyroda-nieozywiona/klimat/127-klimat> (dostęp z dn. 01.03.2022)

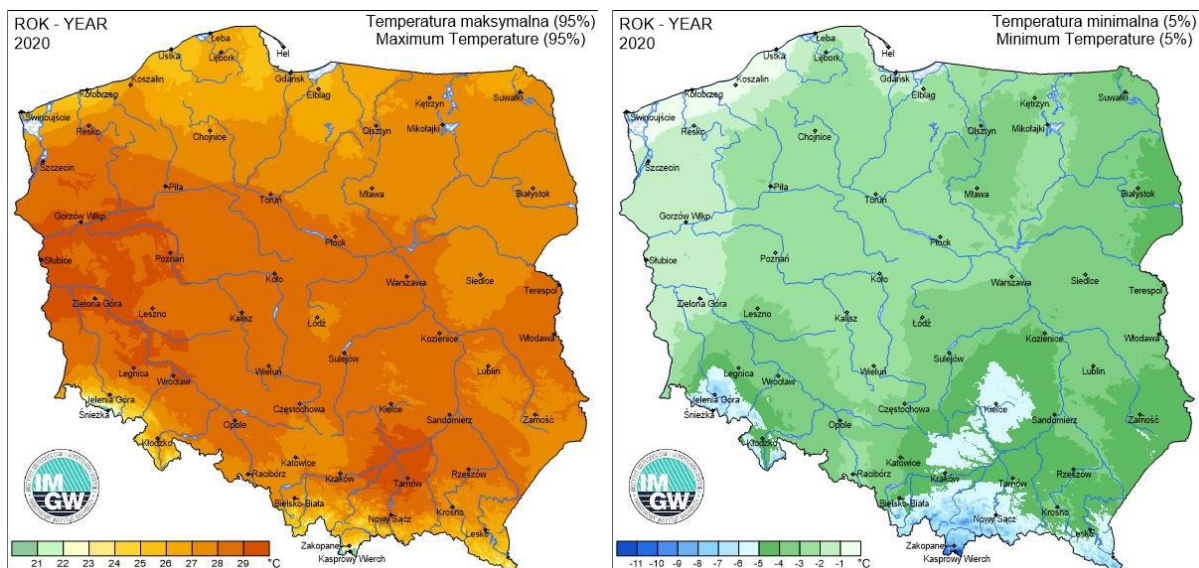
W województwie śląskim wartość średniorocznej temperatury powietrza utrzymuje się w przedziale od 8°C do 9°C¹⁰⁴. Niższe temperatury odnotowywane są w południowej części

¹⁰⁴ IMGW PIB Oddział w Krakowie, Raport mozaikowy o stanie środowiska w województwie śląskim <http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/raporty/SLASKIE.pdf> (dostęp z dn. 01.03.2022)

województwa (miejscowo odnotowane wartości średnioroczne na poziomie 4°C), natomiast wyższe temperatury odnotowywane są w południowo-zachodniej części regionu. Na obszarze województwa śląskiego, najwyższą średnioroczną liczbę dni bardzo mroźnych (>7) oraz mroźnych (>85) odnotowuje się w górach, natomiast najmniejszą liczbę dni mroźnych i bardzo mroźnych obserwuje się w rejonie Rybnika i Jeziora Żywieckiego (<25 dni mroźnych oraz <2 dni bardzo mroźnych). W rejonach górskich, obserwowana jest zależność pomiędzy wysokością terenu, a zmianą warunków klimatycznych, podczas gdy na pozostałym obszarze województwa ogólny rozkład temperatur jest odzwierciedleniem rozkładu temperatur w kraju, który kształtowany jest przez wpływy oceaniczne na zachodzie oraz wpływy mas powietrza kontynentalnego na wschodzie¹⁰⁵.

W roku 2020 na obszarze Polski średnioroczna temperatura wyniosła 9,9°C i była wyższa o 1,6°C od normy z wielolecia (1981-2010). Średnioroczna wartość temperatury uzyskana w roku 2020 w Katowicach równa jest wartości uzyskanej w skali kraju (9,9°C) i stanowi wartość o 0,5°C niższą w porównaniu do roku ubiegłego (2019). W skali regionu, najzimniejszym miesiącem był styczeń ze średnią miesięczną temperaturą wynoszącą 1,2°C i minimalną średnią dobową -6,5°C. Najcieplejszym miesiącem był sierpień ze średnią miesięczną temperaturą wynoszącą 19,7°C oraz z maksymalną średnią dobową 30,9°C. Na rysunkach poniżej przedstawiono odpowiednio rozkłady maksymalnych i minimalnych temperatur w ujęciu kraju (Rysunek 23) oraz rozkład temperatury powietrza uzyskany w Katowicach w roku 2020 przedstawiono poniżej (Rysunek 24).

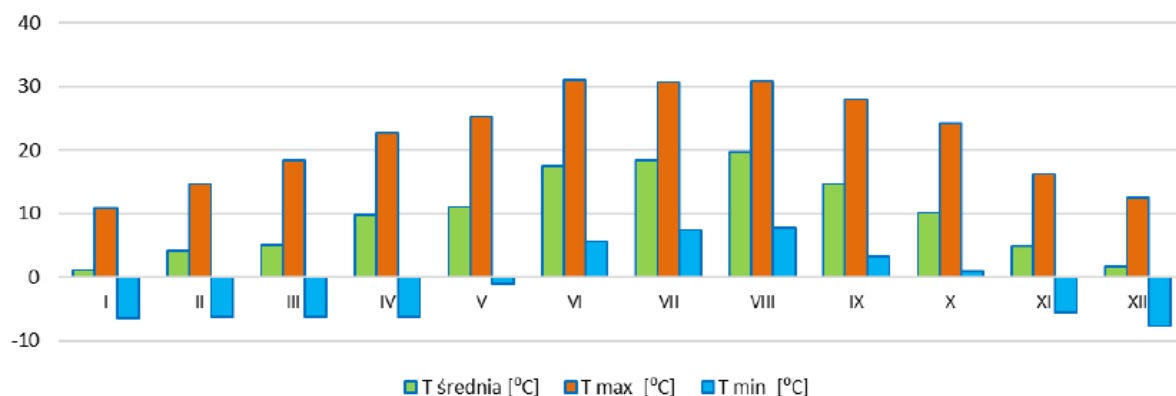
¹⁰⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” <https://www.slaskie.pl/content/projekt-strategii-rozwoju-wojewodztwa-slaskiego-slaskie-2030> (dostęp z dn. 01.03.2022)

Rysunek 23 Przestrzenny rozkład temperatur w Polsce w roku 2020

Źródło: IMGW-PIB, <http://klimat.imgw.pl>;

<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 1.03.2022)

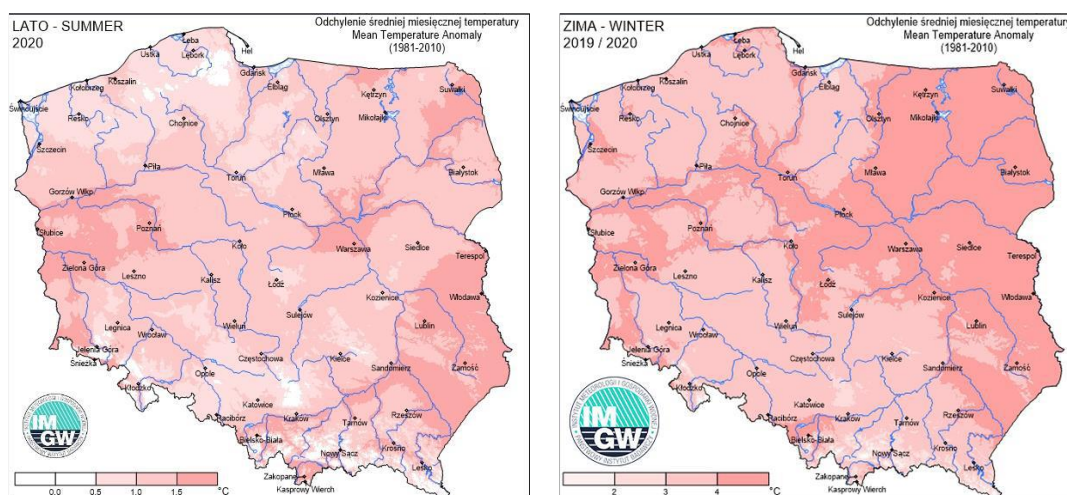
Rysunek 24 Rozkład miesięczny temperatury powietrza uzyskany w Katowicach w 2020 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice, 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 01.03.2022)

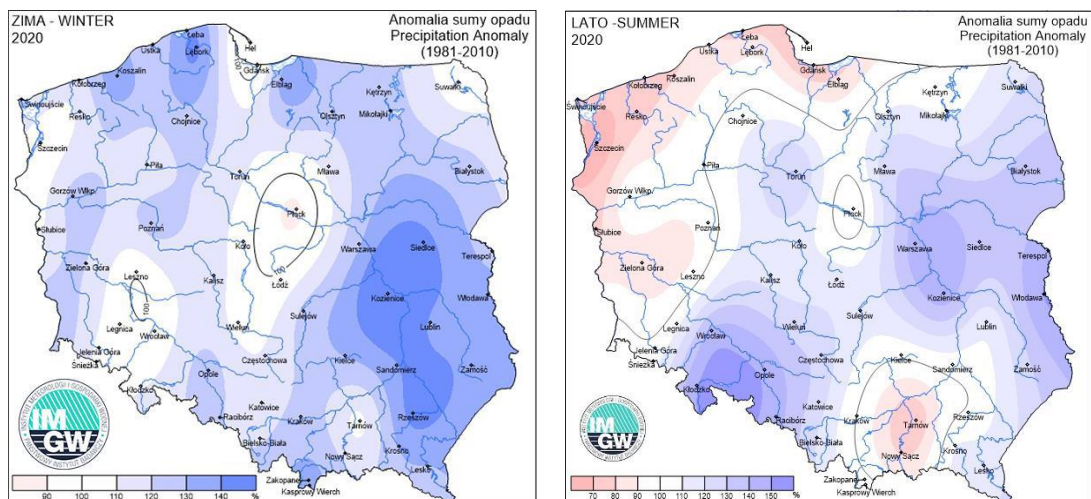
Średnie roczne zachmurzenie w skali województwa kształtuje się na poziomie 60÷70%.

Średnie roczne sumy opadów oszacowane na podstawie danych z wielolecia (1981-2012)

kształtują się na poziomie 678 mm/rok¹⁰⁶. Najwyższe średnioroczne sumy opadów odnotowywane są w Beskidach (ok. 1 300 mm), po czym wartości wskaźnika maleją w kierunku północnym. W rejonie wąskiego pasa od Częstochowy do granic województwa średnioroczne sumy opadów wynoszą <600 mm. Najniższe sumy opadów odnotowywane są w miesiącach letnich (lipcu) natomiast najwyższe przypadają na okres jesienny (październik). Pod względem opadowym rok 2020 został sklasyfikowany jako normalny. W skali kraju, w wartościach bezwzględnych, roczne sumy opadów wyniosły od 410 mm do 1810 mm. Na rysunkach poniżej przedstawiono przestrzenny rozkład wartości wybranych parametrów meteorologicznych w Polsce w roku 2020 w okresie letnim i zimowym (Rysunek 25). W 2020 roku roczna suma opadów atmosferycznych w Katowicach wynosiła 854,5 mm i była wyższa od wieloletniej sumy opadów z lat 1981-2010 (722,3 mm). W skali regionu, w roku 2020 największą ilością opadów odnotowano w październiku (135,9 mm), natomiast najmniejszą w kwietniu (15,6 mm).

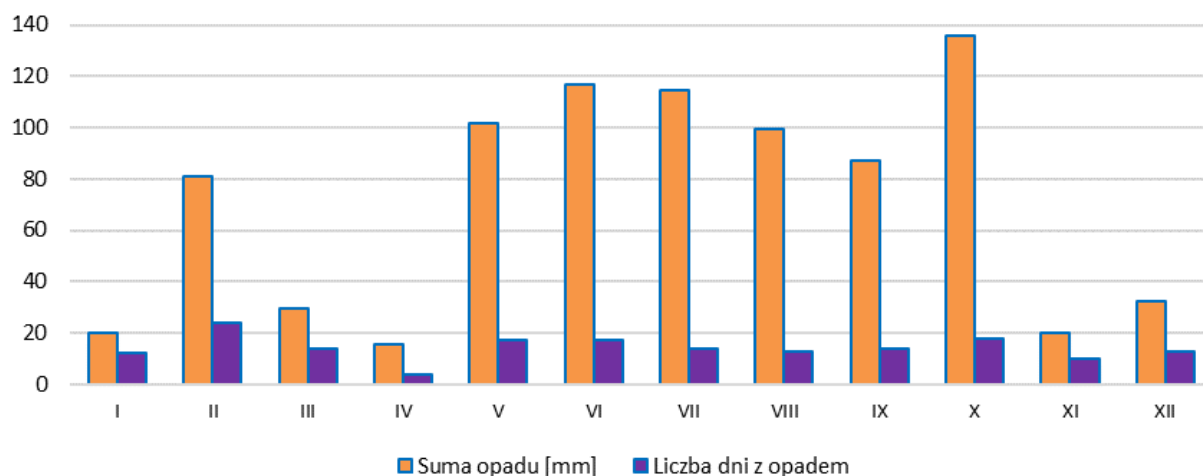
¹⁰⁶IMGW PIB Oddział w Krakowie, Raport mozaikowy o stanie środowiska w województwie śląskim, <http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/raporty/SLASKIE.pdf> (dostęp z dn. 01.03.2022)

Rysunek 25 Przestrzenny rozkład wybranych parametrów meteorologicznych w Polsce w okresie letnim i zimowym 2020 r.

Źródło: IMGW-PIB <http://klimat.imgw.pl> (dostęp z dn. 01.03.2022)

Rozkład wysokości opadu atmosferycznego w Katowicach w roku 2020 przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 26).

Rysunek 26 Rozkład miesięczny wysokości opadu atmosferycznego uzyskany w Katowicach w roku 2020

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim - raport wojewódzki za rok 2020. GIOŚ, Katowice 2021 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1445> (dostęp z dn. 01.03.2022)

Najwyższą wilgotność względną w województwie śląskim odnotowano w górach oraz w okolicy m. Żory (wilgotność względna na poziomie >84%). Najniższe wartości wilgotności

względnej odnotowywane są na granicy Pogórza Zachodniobeskidzkiego i Kotliny Oświęcimskiej oraz w pasie od Kotliny Ostrowskiej poprzez centralną część Płaskowyżu Rybnickiego po zachodnią część Wyżyny Katowickiej. Na terenie województwa najdłuższy okres wegetacyjny, stanowiący ponad 220 dni, występuje w pasie od Niziny Śląskiej po Kotlinę Oświęcimską. Najkrótszym okresem wegetacyjnym w skali województwa charakteryzuje się obszar Beskidów (ok. 190 dni)¹⁰⁷.

4.8. ZASOBY NATURALNE

Zasoby surowców naturalnych na obszarze województwa śląskiego charakteryzują się dużą różnorodnością i zróżnicowaną wielkością. W granicach województwa śląskiego zidentyfikowano łącznie 761 złóż¹⁰⁸. Według stanu na 31.12.2020 r.¹⁰⁹ udokumentowano występowanie czterech podstawowych grup surowców:

1. Surowce energetyczne
 - węgiel kamienny;
 - gaz ziemny;
 - metan pokładów węgla;
2. Surowce metaliczne
 - rudy cynku i ołowiu;
 - rudy molibdenowo-wolframowo-miedziowe;
3. Surowce chemiczne
 - sól kamienna;
4. Surowce skalne i inne
 - dolomity;
 - gliny ceramiczne: kamionkowe;

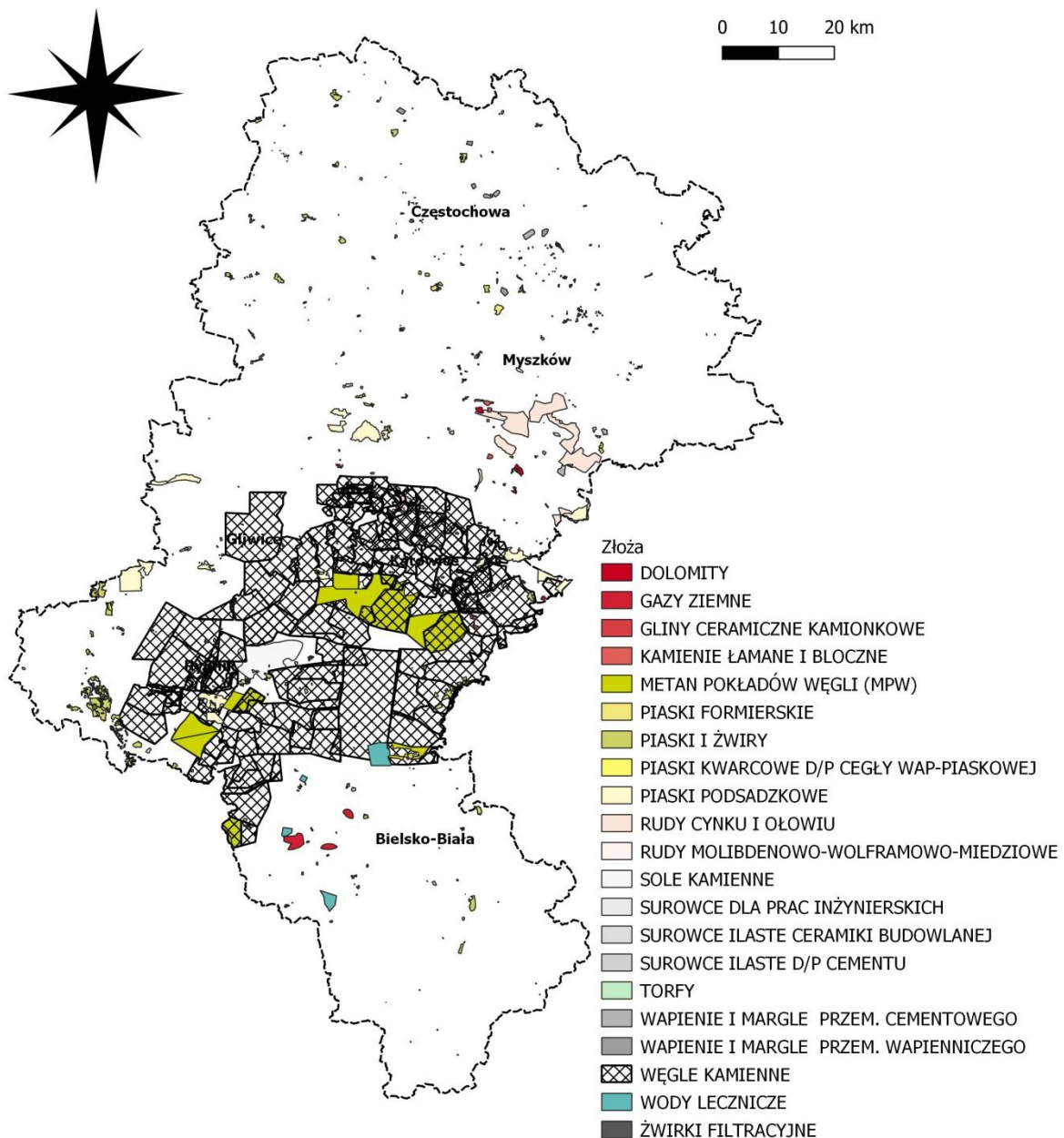
¹⁰⁷ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Katowice, 2020

¹⁰⁸ Centralna Baza Danych Geologicznych, Państwowy Instytut Badawczy, www.pgi.gov.pl

¹⁰⁹ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2020r., Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa, 2021

- surowce ilaste: ceramiki budowlanej, d/p cementu, surowce dla prac inżynierskich;
- wapień i margle przemysłu cementowego i wapienniczego;
- kamienie łamane i bloczne ;
- piaski: formierskie, podsadzkowe, kwarcowe;
- piaski i żwiry;
- żwirki filtracyjne;
- torfy;
- wody lecznicze i termalne.

Lokalizację złóż w granicach województwa śląskiego przedstawiono na rysunku poniżej (Rysunek 27).

Rysunek 27 Lokalizacja złóż w granicach województwa śląskiego wg stanu na 03.2022

Źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych, Państwowy Instytut Badawczy

Spośród złóż surowców energetycznych zidentyfikowanych w granicach województwa śląskiego można wymienić złoża węgla kamiennego, metan pokładów węgla oraz gaz ziemny udokumentowane głównie na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego (GZW). Na obszarze województwa śląskiego istotne gospodarczo są złoża węgla kamiennego,

zlokalizowane w obrębie GZW. Górnośląskie Zagłębie Węglowe jest głównym zagłębiem Polski zawierającym największe zasoby węgla kamiennego i odznaczającym się jego najintensywniejszą eksploatacją. Za wyjątkiem jednej, zlokalizowane są tu obecnie wszystkie czynne kopalnie. Całkowity obszar GZW w granicach Polski szacowany jest na około 5 600 km²), z czego łączna powierzchnia złóż udokumentowanych wynosi ponad 3 045 km². Obecnie 79,99% udokumentowanych zasobów bilansowych polskich węgla kamiennych występuje w tym zagłębiu.

W kraju udokumentowane zasoby bilansowe złóż węgla kamiennego wg stanu na 31.12.2020 r. wyniosły 64 422 380 tys. t. Prawie $\frac{3}{4}$ zasobów (70,75%) to węgle energetyczne, ponad $\frac{1}{4}$ (28,03%) to węgle koksujące, a inne typy węgla stanowią 1,22% wszystkich zasobów węgla. W GZW wg stanu na dzień 31.12.2020 r. zidentyfikowano 145 złóż o łącznych zasobach geologicznych bilansowych wynoszących 51 533,11 tys. t. Zasoby pozabilansowe wyniosły 8 299,04 tys. t. Łączne wydobycie oszacowano na 54 345 tys. t. W GZW występuje pełna gama typów technologicznych węgla kamiennych: od węgla energetycznych typu 31 do węgla koksowych typu 38, a w śladowych ilościach obecny jest również antracyt (typ 41).

W Górnośląskim Zagłębiu Węglowym Złóża udokumentowano występowanie metanu pokładów węgla (MPW). Metan pokładów węgla stanowi cenny zasób surowca energetycznego, którego zasoby uwalniane są podczas eksploatacji węgla kamiennego i ujmowane przede wszystkim w celu wyeliminowanie zagrożenia eksplozją mieszanki powietrzno-metanowej. Udokumentowane zasoby bilansowe wydobywalne MPW w obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego w 2020 r. wyniosły 107 229,25 mln m³, a zasoby pozabilansowe wyniosły 9 411,45 mln m³.

Do złóż surowców metalicznych zidentyfikowanych w granicach województwa należą rudy cynku i ołowiu oraz rudy molibdenowo-wolframowo-miedziowe (Mo-Cu-W). Złóża rudy cynku i ołowiu występują w północno-wschodniej i północnej części województwa śląskiego w rejonie zawierciańskim, siewierskim i Miasteczka Śląskiego. W granicach województwa śląskiego znajduje się 11 złóż rud cynku i ołowiu, w tym złoża Laski leży w większości na obszarze województwa małopolskiego. Rudy molibdenowo-wolframowo-miedziowe zlokalizowane są w obrębie jednego złoża (Myszków) o łącznych zasobach geologicznych

bilansowych 550 827 tys. t. Zgodnie z wykazem rud Mo-Cu-W¹¹⁰, złoża Myszków jest jedynym udokumentowanym tego typu złożem w Polsce. Występuje w północnowschodnim obrzeżeniu Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, w strefie kontaktu bloku małopolskiego z blokiem górnośląskim wzdłuż regionalnej strefy tektonicznej Hamburg-Kraków. Złoże Myszków zostało udokumentowane przez Państwowy Instytut Geologiczny w 1993r. w kat. C2 na powierzchni 0,5 km² i do głębokości 1 300 m w wyniku intensywnych prac wiertniczych prowadzonych w latach 1975-1992¹¹¹.

Do złóż kopalin chemicznych należą złoża soli kamiennej występujące w obrębie jednego złoża (Rybnik-Żory-Orzesze) o powierzchni ok. 5 300 ha. Łączne zasoby geologiczne bilansowe wynoszą ok. 2 098 600 tys. t.

Województwo śląskie posiada zasoby wód leczniczych¹¹². Eksploatowanych jest siedem złóż wód leczniczych, w tym jedno słabozmineralizowane. Pozostałą część stanowią wody lecznicze o mineralizacji powyżej 1 g/dm³ (Tabela 24). Złoża zlokalizowane są w obrębie powiatu: cieszyńskiego, pszczyńskiego, bielskiego i żywieckiego. W 2020 r. łączne zasoby dyspozycyjne wynosiły 428,93 m³/h, natomiast geologiczne (bilansowe eksploatacyjne) wynosiły 16,23 m³/h. Łączny pobór wyniósł 4 743,14 m³/rok.

Tabela 24 Solanki, wody lecznicze i termalne w województwie śląskim

Lp.	Nazwa złoża lub odwiertu w obrębie złoża nieudostępnionego	Typ wody	Zasoby geologiczne bilansowe eksploatacyjne (m ³ /h)	Pobór (m ³ /rok)	Powiat
1	Dębowiec III*	Lz	5,67	536,35	cieszyński
2	Goczałkowice-Zdrój I*	Lz	2,34	379,89	pszczyńsk i
3	Jaworze IG-1, IG-2	Lz	4,90	-	bielski

¹¹⁰ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2020r., Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa, 2021

¹¹¹ Ibidem

¹¹² Ibidem

4	Rajcza – Plebania SWR-1	Lz	0,45	-	żywiecki
5	Sól S-1 Miriam	Lz	0,10	-	żywiecki
6	Sól-Tężnia	Lz	0,09	-	żywiecki
7	Ustroń*	LzT	2,20	2 500,00	cieszyński
8	Zabłocie-Korona*	Lz	0,48	1326,90	cieszyński

Lz – wody lecznicze zmineralizowane (mineralizacja > 1 g/dm³)

LzT – wody lecznicze słabomineralizowane (mineralizacja < 1 g/dm³)

* złoża objęte koncesją na wydobywanie kopaliny ze złoża

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2020r., Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa, 2021

Pozostałe zidentyfikowane złoża leżące w granicach województwa śląskiego przedstawiono syntetycznie w tabeli poniżej (Tabela 25).

Tabela 25 Wykaz złóż surowców skalnych w województwie śląskim wg stanu na 31 XII 2020 r.

Surowiec naturalny	Zasoby geologiczne w kraju [tys. t]	Ilość złóż	Zasoby geologiczne bilansowe [tys. t]	Wydobycie [tys. t]	Szczegóły
gaz ziemny	141 643,38 mln m ³	3	133,11 mln m ³	3,6 mln m ³	-
metan pokładów węgla (MPW)	107 229,25 mln m ³	65	107 229,25 mln m ³	315,09 mln m ³	-
węgiel kamienny	64 422 381 mln t	145	51 533 112 mln t	42 345	-
rudy cynku i ołowiu	90 979	11	58 488	-	-
rudy molidbenowo-wolframowo-miedziowe	550 827	1	550 827	-	-
Sól kamienna	111 850 033	1	2 098 600	-	-
Dolomity	496 145,50	10	467 211	2 457	-
Gliny ceramiczne kamionkowe	77 789,50	1	1 304	-	-
Kamienie łamane i bloczne	11 521 437	23	408 634	2 928	dolomit, margiel, trawertyn, wapień, wapień dolomityczny, zlepniec, wapień i dolomit

		22	128 914	907	kwarcyt, szarogłaz, piaskowiec, piaskowiec kwarcytowy
		1	7 618	-	chalcedonit, opoka, łupek menilitowy
Piaski formierskie	299 630,50	45	50 579	633	-
Piaski i żwiry	19 960,61	300	899 868	7 557	piasek
					piasek ze żwirem
					żwir
					piasek pylasty, gliniasty
Piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej	137 090,46	1	4 365	-	-
Piaski podsadzkowe	2 505 883 tys. m ³	17	534 565 tys. m ³	93 tys. m ³	-
Surowce dla prac inżynierskich	17 256 tys. m ³	2	333 tys. m ³	3 tys. m ³	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej	2 033 580 tys. m ³	131	100 134 tys. m ³	187 tys. m ³	-

Surowce ilaste dla przemysłu cementowego	279 516	7	100 795	-	-
Torfy	81 419,75 tys. m ³	8	854 tys. m ³	1.71 tys. m ³	-
Borowiny	10 146,30 tys. m ³	4	823 tys. m ³	-	-
Wapienie i margle dla przemysłu cementowego	12 688 553	8	758 001	579	-
Wapienie dla przemysłu wapienniczego	5 532 289	21	524 911	-	-
Żwirki filtracyjne	273	1	172	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2020 r., Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa, 2021

Gospodarka odpadami

łącznie na terenie województwa śląskiego w 2020 r. zebrano 1780,5 tys. ton odpadów komunalnych¹¹³. W gospodarstwach domowych w przeliczeniu na jednego statystycznego mieszkańca wartość wytworzonych odpadów na koniec 2020 r. wynosi 348 kg, natomiast ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w 2020 r. wynosiła 186,1 kg. W 2020 roku około 88% odpadów komunalnych pochodziło z gospodarstw domowych, natomiast pozostała część (12%) z innych źródeł, np. usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji. Ilość odpadów zebranych w ciągu roku wzrastała na przestrzeni lat 2011-2020, aż o 29%. Przykładowo, w 2015 roku zebrano ok. 1 519 tys. ton, natomiast w 2019 wartość ta wzrosła o około 181 tys. ton. W 2020 roku w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost wytwarzanych odpadów komunalnych na poziomie około 38 tys. ton (Tabela 26).

Tabela 26 Odpady komunalne zebrane w tys. ton

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010 ^a	2015	2019	2020	
				ogółem	w tym z gospodarstw domowych
Odpady komunalne zebrane^b w tys. ton	1380,2	1519,7	1700,9	1780,5	1562,7
zmieszane	1260,1	1053,1	1032,5	994,2	838,9
miasta	1126,8	885,6	863,2	816,2	686,2
wieś	133,3	167,5	169,3	178,0	152,7
zebrane selektywnie	120,1	466,6	668,4	786,3	723,8
w tym:					
papier i tektura	14,1	33,7	50,5	69,4	56,8
szkło	28,3	57,8	85,4	95,5	86,3
tworzywa sztuczne	15,1	54,8	56,2	58,0	53,4
metale	1,2	2,9	3,8	2,3	2,2

¹¹³ Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021, GUS

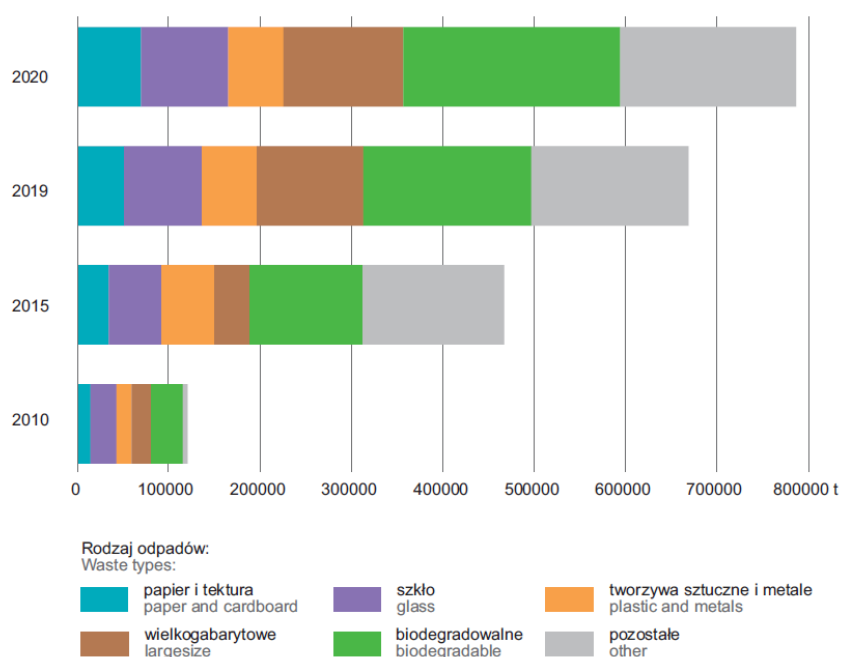
wielkogabarytowe	21,4	38,9	116,8	131,1	125,6
biodegradowalne	34,8	123,5	183,8	237,8	226,1

^a Dane szacunkowe.

^b Od 2014 r. pozycja obejmuje odpady odebrane od wszystkich właścicieli nieruchomości i uznawana jest za odpady wytworzone ze względu na objęcie od 1 lipca 2013 r. przez gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021, GUS

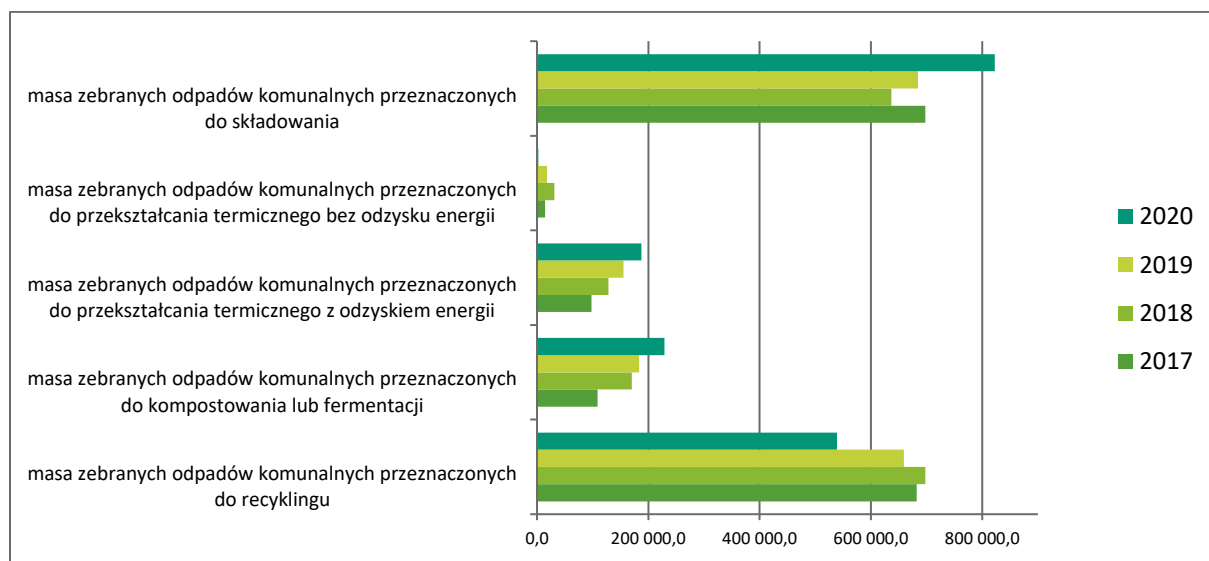
Masa odpadów selektywnie zebranych w latach 2010-2020 systematycznie wzrasta (Rysunek 28), jednakże ze strumienia ogólnego odpadów komunalnych udział odpadów zebranych selektywnie nadal jest niewystarczający i wynosi ok. 44%. Ogółem w 2020 roku ilość odpadów selektywnie zbieranych odnotowano na poziomie około 786,3 tys. t, z kolei w 2015 r. około 466 tys. ton. Wśród frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie dominują odpady biodegradowalne (30%), a następnie odpady wielkogabarytowe (17%) i szkło (12%).

Rysunek 28 Masa odpadów selektywnie zebranych w latach 2010-2020

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021, GUS

Dominującą metodą zagospodarowania odpadów w latach 2017-2020 stanowiło przeznaczenie odpadów do składowania (Rysunek 29), przy czym obserwuje się wzrost ilości odpadów komunalnych przeznaczonych do recyklingu. W roku 2020 w procesach kompostowania lub fermentacji przetworzono 229 084,5 ton odpadów, natomiast łącznie do termicznego przekształcania skierowano 189 883,9 ton odpadów. Z tej liczby blisko 99% odpadów przekształcano termicznie z odzyskiem energii.

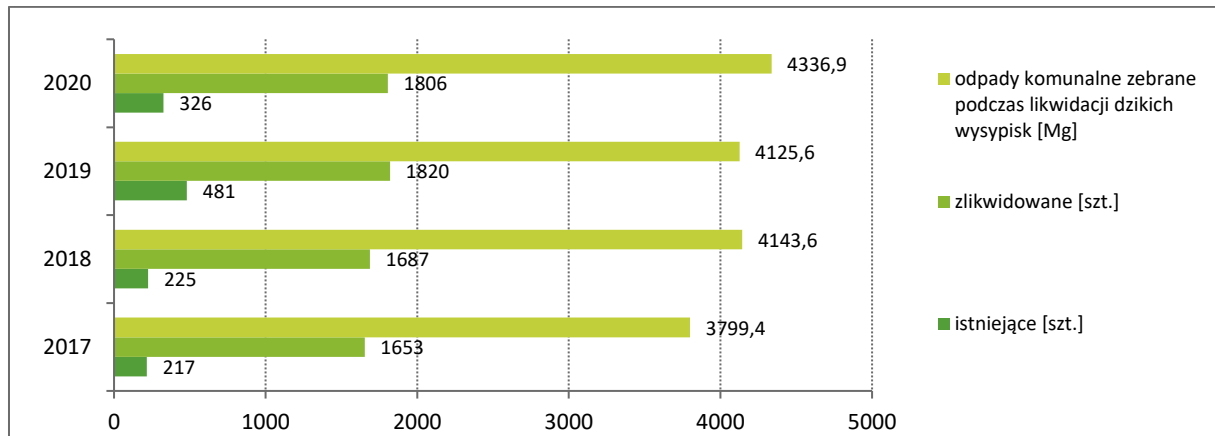
Rysunek 29 Sposoby zagospodarowania odpadów komunalnych w latach 2017-2020 w województwie śląskim

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl

Proces unieszkodliwiania odpadów i ich zagospodarowania wymaga kompleksowego podejścia. Aktualnie podejście gospodarki obiegu zamkniętego a także zmniejszanie się kubatury i ilości miejsc składowisk odpadów komunalnych wymusza zmianę podejście do sposobu unieszkodliwiania odpadami. Aktualnie na terenie województwa śląskiego dostępnych jest 18 czynnych składowisk odpadów, dla porównania w 2010 funkcjonowało ich 27. Aktualna powierzchnia czynnych składowisk, na których unieszkodliwiane są odpady komunalne na koniec 2020 wynosił 128,8 ha i zmniejszyła się w stosunku do 2010 o 9%.

Problemem jest także wzrastająca ilość dzikich wysypisk odpadów. Dzikie (nielegalne) wysypisko odpadów to miejsce nieprzeznaczone do składowania odpadów, na którym

porzucane są odpady komunalne¹¹⁴. W województwie śląskim na koniec 2020 r. istniało 326 nielegalnych wysypisk odpadów. Wartość ta w odniesieniu do 2017 r. wzrosła o ok. 50%. Warto jednak podkreślić, że systematycznie wzrasta liczba likwidowanych dzikich wysypisk – w 2020 r. zlikwidowano 1806 dzikich wysypisk. Jednocześnie w trakcie likwidacji tego typu obiektów zbierane są odpady komunalne. W latach 2017-2020 w trakcie likwidacji dzikich wysypisk zebrano ponad 16 tys. ton odpadów, średniorocznie to ok. 41 tys. ton odpadów.

Rysunek 30 Dane dotyczące dzikich wysypisk w latach 2017-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

W ramach prowadzonego monitoringu podejmowanych interwencji przez podmioty krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego Państwowej Straży Pożarnej w województwie śląskim odnotowano spadek liczby pożarów. Największa liczba pożarów przypada na okres wiosenno-letni. W 2021 r. jednostki ochrony przeciwpożarowej w województwie śląskim brały udział w 71 656 interwencjach, to prawie o 440 mniej zarejestrowanych zdarzeń niż w 2020 r. Strażacy w 2021 roku ugasili o ponad 2 000 mniej pożarów (11 801), ale liczba wyjazdów do miejscowych zagrożeń zwiększyła się o ponad 1 400 (53 821)¹¹⁵.

¹¹⁴ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2412,pojecie.html> (dostęp z dn. 04.03.2022)

¹¹⁵ <https://www.gov.pl/web/kwpsp-katowice/podsumowanie-2021-roku> (dostęp z dn. 04.03.2022)

W 2019 r. wytworzono w województwie śląskim 30 502,2 tys. ton odpadów przemysłowych przez 295 podmiotów. Istotnym trendem związanym z obostrzeniami prawnymi jest zmniejszenie się liczby podmiotów składujących odpady. Pomimo wzrostu liczby zakładów wytwarzających odpady spada ilość wytwarzanych odpadów, w odniesieniu do 2010 jest to o ok. 14%. Ze strumienia odpadów wytworzonych ok. 45% odpadów poddane jest odzyskowi, natomiast ok. 8% procesowi unieszkodliwiania. Większość odpadów poddawanych jest unieszkodliwieniu poprzez składowanie (ok. 98% strumienia). Niezrekultywowana powierzchnia obejmująca tereny składowania odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wynosi 1 362,4 ha i w stosunku do 2010 r. zmniejszyła się o ok. 35%. W Tabeli 27 przedstawiono dane dotyczące odpadów wytworzonych w latach 2010-2019 z wyłączeniem odpadów komunalnych.

Tabela 27 Dane statyczne dotyczące odpadów wytworzonych z wyłączeniem odpadów komunalnych w latach 2010-2019

Wyszczególnienie	Jedn.	2010	2015	2019
Liczba zakładów wytwarzających odpady	[szt.]	247	272	295
Liczba zakładów składujących odpady	[szt.]	44	13	5
Ogółem odpady wytworzone	[tys. t]	35 507,9	36 528,1	30 502,2
Odpady poddane odzyskowi	[tys. t]	33 292,3	15 686,7	13 647,5
Odpady unieszkodliwione	[tys. t]	1 694,9	2 600,9	2 427,7
Odpady unieszkodliwione termicznie	[tys. t]	8,2	-	-
Odpady unieszkodliwione poprzez składowanie na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych i innych	[tys. t]	232,5	2 595,7	2 386,5
Odpady magazynowane czasowo	[tys. t]	520,7	380,7	220,7
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) na składowiskach	[tys. t]	621 213,4	477 117,0	464 995,4

(hałdach, stawach osadowych) własnych				
Powierzchnia terenów składowania odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) - niezrekultywowana	[ha]	2 082,3	1 601,2	1 362,4
Powierzchnia terenów składowania odpadów zrekultywowana	[ha]	69,0	24,4	-

Źródło: Dzielnicowa Baza Wiedzy Stan i Ochrona Środowiska, Główny Urząd Statystyczny

Zgodnie z internetową bazą danych o odpadach¹¹⁶, na terenie województwa śląskiego znajduje się 26 instalacji do przetwarzania odpadów (Tabela 28).

Tabela 28 Instalacje do przetwarzania odpadów zlokalizowane na terenie województwa śląskiego

Lp.	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji	Kategorie
1.	Makpol Recykling Sp. z o.o.	Inwestycyjna 2, 42-700 Lubliniec, Śląskie	Produkcja paliw alternatywnych RDF, Przetwarzanie tworzyw sztucznych
2.	EPLAST Sp. z o.o.	Przejściowa 3, 42-400 Zawiercie, Śląskie	Poliolefiny (LDPE, HDPE, PP)
3.	POLIMER INNO TECH Sp. z o.o.	Wyzwolenia 2, 41-103 Siemianowice Śląskie, Śląskie	Przetwarzanie odpadów niebezpiecznych, Przetwarzanie tworzyw sztucznych
4.	Sanit-Trans Sp. z o.o.	Prusa 33, 43-502 Czechowice-Dziedzice, Śląskie	Produkcja paliw alternatywnych RDF

¹¹⁶ Internetowa Baza Danych o Odpadach, <https://ibdo.pl/baza-instalacji/>; dostęp z dn.: 02.03.2022

Lp.	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji	Kategorie
5.	Sanit-Trans Sp. z o.o.	Komorowicka 25, 43-502 Czechowice-Dziedzice, Śląskie	Recykling stłuczki szklanej
6.	Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	Konwaliowa 1, 42-263 Sobuczyna, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
7	PZOM STRACH Sp. z o.o. Sp.K.	Przemysłowa 7, 42-274 Konopiska, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
8	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Podmiejska , 42-400 Zawiercie, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
9	ALBA Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Główna 144, 42-530 Dąbrowa Górnicza, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
10	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Cmentarna 19F, 41-800 Zabrze, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
11	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Katowicach Sp. z o.o.	Milowicka 7A, 40-312 Katowice, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
12	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o.	Grenadierów 21, 41-216 Sosnowiec, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
13	PTS ALBA Sp. z o.o.	Brzezińska , 41-503 Chorzów, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP

Lp.	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji	Kategorie
14	Śląskie Centrum Recyklingu Sp. z o.o.	Rybnicka , 44-100 Gliwice, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
15	BM Recykling Sp. z o.o.	Konopnickiej 11, 41-100 Siemianowice Śląskie, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
16	PPHU KOMART Sp. z o.o.	Szybowa 44, 44-194 Knurów, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
17	COFINCO POLAND Sp. z o.o.	Dębina 36, 44-330 Jastrzębie-Zdrój, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
18	Zakład Gospodarki Odpadami S.A.	Krakowska 315D, 43-300 Bielsko-Biała, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
19	MASTER – Odpady i Energia Sp. z o. o.	Lokalna 11, 43-109 Tychy, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
20	SEGO Sp. z o.o.	Oskara Kolberga 65, 44-251 Rybnik, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
21	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „EMPOL” Sp. z o.o.	Rybnicka 125, 47-400 Racibórz, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
22	BESKID ŻYWIEC Sp. z o.o.	Kabaty 2, 34-300 Żywiec, Śląskie	Instalacje Komunalne - MBP
23	COFINCO POLAND Sp. z o.o.	Dębina 36, 44-330 Jastrzębie-Zdrój, Śląskie	Instalacje Komunalne - Składowisko
24	SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.	Koksownicza 16, 42-523 Dąbrowa Górnicza, Śląskie	Spalarnie odpadów niebezpiecznych

Lp.	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji	Kategorie
25	FRANZ Jarosław Frącek Sp. z o. o.	Składowa 19, 41-500 Chorzów, Śląskie	Inne - Recykling
26	Starol Sp. z o.o.	Kluczborska 29, 41- 503 Chorzów, Śląskie	Przetwarzanie odpadów niebezpiecznych

Źródło: Internetowa Baza Danych o Odpadach, <https://ibdo.pl/baza-instalacji/> (dostęp z dn. 02.03.2022)

4.9. ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE

Zgodnie z definicją Narodowego Instytutu Dziedzictwa dziedzictwo kulturowe to dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek naszych czasów. Obiekt dziedzictwa kulturowego stanowi istotną wartość dla wszystkich ludzi na Ziemi, niezależnie od ich rasy, kultury czy religii, wtedy wpisywany jest na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Obecnie na Liście znajduje się 16 obiektów z Polski. W 2017 roku na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO został wpisany jedyny obiekt, który znajduje się w województwie śląskim. Jest to Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach. Obiekt obejmuje kopalnię wraz ze sztolniami, szybami, galeriami oraz systemem gospodarowania wodami podziemnymi. Na powierzchni zachowała się XIX-wieczna przepompownia parowa, która odprowadzała wodę z kopalni. System pozwalał wykorzystywać nieprzydatną wodę w kopalni do zaopatrywania miasta w wodę pitną oraz do użytku przemysłowego. Kopalnia miała znaczący udział w światowej produkcji ołowiu oraz cynku¹¹⁷.

Uznanie obiektu dziedzictwa kulturowego za Pomnik Historii oznacza nadanie danemu zabytkowi lub parkowi kulturowemu szczególnej rangi ze względu na jego wartość dla kultury narodowej. Miano Pomnika Historii nadaje Prezydent RP. W województwie śląskim

¹¹⁷ Polskie obiekty na Liście Światowego Dziedzictwa, Polski Komitet ds. UNESCO, <https://www.unesco.pl/kultura/dziedzictwo-kulturowe/swiatowe-dziedzictwo/polskie-objekty/> (dostęp z dn. 25.02.2022)

znajduje się 7 Pomników Historii¹¹⁸. W województwie jako Pomniki Historii ustanowione zostały:

- Zespół klasztoru oo. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie,
- radiostacja w Gliwicach,
- Gmach Województwa i Sejmu Śląskiego oraz zespół katedralny w Katowicach,
- osiedle robotnicze Nikiszowiec w Katowicach,
- zespół zamkowo-parkowy w Pszczynie,
- podziemia zabytkowej kopalni rud srebronośnych oraz sztolni „Czarnego Pstrąga” w Tarnowskich Górach,
- zespół zabytkowych kopalni węgla kamiennego w Zabrze.

Niektóre z zabytków, jak i niechronione prawnie obiekty warte odwiedzenia połączono ze względu na aspekty tematyczne w ramach tras turystycznych np.: Szlak Architektury Drewnianej, Szlak Orlich Gniazd oraz Szlak Zabytków Techniki. Szlak Architektury Drewnianej zawiera 97 obiektów architektury drewnianej m.in. znaczne ilości obiektów sakralnych takich jak kościoły i kaplice, a ponadto chałupy, karczmy, czy skanseny¹¹⁹. Szlak Orlich Gniazd to zamki oraz ruiny warowni, zlokalizowane na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Szlak podzielono na rowerowy, który obejmuje 14 obiektów oraz pieszy, który zawiera 16 obiektów¹²⁰. Szlak Zabytków Techniki łączy kilkadziesiąt różnego rodzaju industrialnych obiektów. Oddaje specyfikę regionu, w którym jednym z kluczowych elementów tożsamości jest kultura przemysłowa. Gromadzi 40 obiektów wyselekcjonowanych w aspekcie istotnych walorów turystycznych, historycznych oraz architektonicznych. Wybrane obiekty stanowiące Szlak Zabytków Techniki związane są z tradycją górniczą, hutniczą, energetyką, kolejnictwem, łącznością, włókiennictwem, produkcją wody oraz przemysłem spożywczym¹²¹.

¹¹⁸ Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

<https://www.prezydent.pl/aktualnosci/polityka-historyczna/pomniki-historii/obiekty-wpisane-na-liste-pomnikow-historii/podzial-wg-wojewodztw> (dostęp z dn. 25.02.2022)

¹¹⁹ Szlak Architektury Drewnianej <https://sad.slaskie.travel/> (dostęp z dn. 25.02.2022)

¹²⁰ Szlak Orlich Gniazd <https://orlegniazda.pl> (dostęp z dn. 25.02.2022)

¹²¹ Szlak Zabytków Techniki <https://www.zabytkotechniki.pl/> (dostęp z dn. 25.02.2022)

W rejestrze zabytków województwa śląskiego według stanu na dzień 12.01. 2022 r. znajduje się 4590 obiektów nieruchomych. Największy odsetek stanowią obiekty o funkcji mieszkalnej (1807 obiektów) oraz sakralnej (645 obiektów). Najmniej natomiast jest obiektów należących do małej architektury (34 obiekty) oraz zabytków o funkcji komunikacyjnej (53 obiekty) (Tabela 29)¹²².

Tabela 29 Zabytki nieruchome w województwie śląskim

Zabytki nieruchome		Liczba
Pełniona funkcja	urbanistyczne	68
	sakralne	645
	obronne	109
	przemysłowe	319
	gospodarcze	281
	mieszkalne	1807
	dwory i pałace	231
	użyteczności publicznej	430
	komunikacyjne	53
	cmentarze	85
	zieleń	241
	mała architektura	34
	inne	287
	suma	4590

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa - stan na 12.01.2022 r.

Sporządzono katalog 34 dóbr kultury, który jest wynikiem przeprowadzonej waloryzacji najcenniejszych dzieł architektury współczesnej województwa śląskiego. Katalog obejmuje m.in. wybrane obiekty użyteczności publicznej, kościoły, obiekty szkolnictwa, kultury, administracji, sportu, handlu, biura, budynki mieszkalne, czy również obiekt urbanistyczno-

¹²² Narodowy Instytut Dziedzictwa - stan na 25.02.2022r.

<https://dane.gov.pl/dataset/154,zestawienie-danych-statystycznych-z-rejestru-zabytkow-zabytki-nieruchome> (dostęp z dn. 25.02.2022)

rzeźbiarski. Celem katalogu jest ochrona obiektów przed wszelkiego rodzaju ingerencją mogącą prowadzić do uszkodzenia czy destrukcji dzieła. Ochronę dóbr kultury współczesnej województwa ustalono w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego 2020+¹²³.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2020 r. w województwie śląskim wyniosły 2,8% budżetu, co stanowi o 0,4% mniej niż w roku poprzednim. W ostatnich latach w województwie śląskim obserwuje się systematyczny wzrost wartości brutto środków trwałych w obszarze działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją. Wzrost ten jest gwałtowny bowiem według bieżących cen ewidencyjnych wartość ta wzrosła ponad 2,6 razy na przestrzeni ostatnich 10 lat (2010 rok – 4010,2 mln PLN; 2020 rok – 10 646,4 mln PLN)¹²⁴.

¹²³ Uchwała nr V/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ (Dz. Urz. Woj. Śl 2016.4619 z dn. 13.09.2016 r.)

¹²⁴ Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2021. Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice

5. OCENA SKUTKÓW REALIZACJI PROJEKTU FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030 Z UWZGLĘDNIENIEM ODDZIAŁYWANIA NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA

5.1. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ, W TYM ROŚLINY, ZWIERZĘTA I OBSZARY NATURA 2000

W wyniku realizacji większości działań w ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na różnorodność biologiczną, w tym rośliny, zwierzęta, obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Potencjalne negatywne oddziaływanie na bioróżnorodność może nastąpić podczas realizacji inwestycji związanych z budową nowej oraz modernizacją istniejącej/dostosowaniem infrastruktury badawczej w organizacjach badawczych oraz podczas inwestycji obejmujących tworzenie lub rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach (*cs (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*), w wyniku realizacji przedsięwzięć w MŚP obejmujących rozwój bądź też poprawę infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej, jak również w związku z budową i rozwojem infrastruktury rekreacyjnej, a także w wyniku inwestycji w MŚP mających na celu wsparcie przygotowania terenów pod działalność gospodarczą, np. uzbrojenie terenu w niezbędne media oraz remont bądź budowę niezbędnej infrastruktury, w tym hale magazynowe oraz przestrzeń produkcyjną (*cs (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne*). Oddziaływania te będą krótkoterminowe (związane z fazą realizacji inwestycji) i mogą obejmować emisję zanieczyszczeń, hałas, płoszenie zwierząt i ich wzmożoną śmiertelność w związku z prowadzonymi pracami budowlanymi, wycinkę drzew i krzewów. Niemniej jednak wyżej wymienione oddziaływania będą odwracalne, o zasięgu lokalnym.

W obszarze Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, w wyniku realizacji zaplanowanych działań upatruje się głównie pozytywnego, długoterminowego oddziaływania na środowisko, w tym na różnorodność biologiczną, rośliny, zwierzęta, obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Realizacja planowanych działań w ramach celu szczegółowego *cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych* oraz celu szczegółowego *cs (ii)*

*Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju, w perspektywie długoterminowej przyczyni się pośrednio do poprawy stanu środowiska, w tym zasobów przyrodniczych, w szczególności poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska i oszczędność energii/i lub wzrost wykorzystania OZE. Ponadto pośredniego pozytywnego wpływu można upatrywać w wyniku realizacji projektów obejmujących promocję, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE, w tym poprzez działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie. Działania w ramach celu szczegółowego cs (iv): *Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego* poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury (m.in. parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, parklety, ogrody wertykalne) w sposób bezpośredni jak i pośredni pozytywnie wpłyną na zasoby bioróżnorodności, gdyż elementy odpowiednio zaprojektowanej i zagospodarowanej błękitno-zielonej infrastruktury regulują mikroklimat, pełnią funkcje retencyjne, ale przede wszystkim stanowią cenne siedliska fauny i flory. Ponadto odtworzenie lub zachowanie istniejących obszarów wodno-błotnych m.in. poprzez wspieranie prośrodowiskowych metod retencjonowania wody przyczyni się do wzrostu bioróżnorodności. Pośredniego pozytywnego wpływu można upatrywać w efektach inicjatyw związanych z edukacją mieszkańców regionu poprzez wzrost ich świadomości ekologicznej, lepszy dostęp do wiedzy i danych w zakresie zmian klimatycznych, w tym przyczyn ich występowania, skutków oraz właściwych sposobów postępowania. Z kolei w związku z realizacją działań w ramach celu szczegółowego cs (vi): *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*, pozytywnego wpływu można upatrywać jako efekt wsparcia inwestycji w przedsiębiorstwach mających na celu zmniejszenie zasobo- i materiałołchłonności procesów produkcyjnych i logistycznych oraz zmniejszenie powstawania odpadów a także w wyniku wprowadzania ekoinnowacji, jako narzędzia przyczyniającego się do ekologicznego, zielonego wzrostu gospodarczego. Pośrednich pozytywnych oddziaływań na środowisko, w tym na zasoby przyrodnicze można upatrywać także jako efekt projektów*

edukacyjnych, w kontekście wzrostu świadomości nt. wpływu działalności przedsiębiorstw na środowisko oraz korzyści płynących z inwestycji w GOZ.

Realną odpowiedź na potrzebę ochrony bioróżnorodności stanowią projekty w ramach celu szczegółowego cs (vii): *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia* obejmując kompleksowe działania na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz ochrony gatunków stanowiących zasoby przyrodnicze województwa śląskiego (m.in. zabiegi z zakresu ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo). Prowadzenie działań ochronnych in-situ oraz/lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych objętych formami ochrony przyrody (za wyjątkiem parków narodowych i obszarów Natura 2000; dopuszcza się warunkowo wsparcie z poziomu regionalnego obszarów objętych inną formą ochrony przyrody, gdzie znajdują się także obszary Natura 2000), a także wsparcie w obszarze ochrony, regeneracji i zrównoważonego wykorzystania obszarów chronionych w sposób pozytywny będzie oddziaływać na obszary chronione i ich integralność. Poza obszarami prawnie chronionymi wsparcie skierowane będzie także na działania mające na celu tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich priorytetowo w oparciu o gatunki rodzime. Ponadto projekty obejmujące przedsięwzięcia służące rozwojowi zielonej i błękitnej infrastruktury będą miały na celu dostarczenie szerokiego wachlarza usług ekosystemowych oraz ochronę różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich. Planowane inwestycje z zakresu rekultywacji powierzchni ziemi zdegradowanej działalnością człowieka poprzez przekształcenie tych terenów na cele środowiskowe (np. parki i lasy miejskie, zieleńce, przyrodnicze ścieżki edukacyjne, miejskie geoparki itp.) pozytywnie wpłynę na zasoby bioróżnorodności. W ramach inwestycji związanych z ochroną i zachowaniem przyrody i różnorodności biologicznej obligatoryjnym elementem projektu będzie kampania informacyjno-edukacyjna zwiększająca poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa, co przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców, a tym samym pozytywnych skutków można upatrywać w kontekście kształtowanie środowiska życia z poszanowaniem otaczającej przyrody. Ponadto w ramach projektów infrastrukturalnych planuje się realizację

projektów mających na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego. Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, które będą służyły wyłącznie ochronie środowiska naturalnego, poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz zapewnią ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających. Zatem w wyniku realizacji celu szczegółowego upatruje się pozytywnego oddziaływania na bioróżnorodność, w tym rośliny i zwierzęta a także obszary cenne przyrodniczo, w tym prawnie chronione, poprzez ochronę i przywrócenie/wzmocnienie różnorodności biologicznej regionu, także w kontekście usług ekosystemowych i jakości życia ludzi. W kontekście długoterminowym inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę jak i pozostałe typy inwestycji zaplanowane do realizacji w ramach ww. celu szczegółowego ukierunkowane są na wspieranie przystosowania do zmian klimatu i zapobieganie ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także podnoszenie odporności na zmiany klimatu, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. Ma to szczególne znaczenie, gdyż interakcje między zasobami różnorodności biologicznej a zmianami klimatu są obustronne, gdyż skutki zmian klimatu odciskają piętno na systemach przyrodniczych, ich kondycji i trwałości, wpływają na zasoby bioróżnorodności, a także na funkcjonowanie całych ekosystemów. Z kolei systemy przyrodnicze, ich jakość, bogactwo, a w konsekwencji kondycja całych ekosystemów w istotnym stopniu warunkuje pełnienie przez nie funkcji: zaopatrzeniowej, regulacyjnej, kulturowej i wspomagającej.

Potencjalnego negatywnego oddziaływania można oczekiwać w związku z realizacją prac obejmujących: kompleksową, głęboką modernizację energetyczną budynków, podłączenie do sieci ciepłowniczej, instalację urządzeń OZE (*cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych*); inwestycje polegające na budowie i rozbudowie, zakupie i montażu infrastruktury do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania (na potrzeby danego źródła) energii elektrycznej i ciepłej z odnawialnych źródeł energii wraz z podłączeniem do sieci (*cs (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*), realizację projektów związanych z dostosowaniem infrastruktury do ekstremalnych stanów pogodowych, inwestycje dot. retencjonowania wody, inwestycje przeciwpowodziowe, inwestycje z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury hydrotechnicznej, inwestycje związane z budową kanalizacji deszczowej wraz ze zbiornikami retencyjnymi (*cs (iv):*

*Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego), budowę lub modernizację sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków oraz systemów zaopatrzenia w wodę, inwestycje mające na celu zagospodarowanie osadów ściekowych (cs (v): *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*), inwestycje z zakresu systemów selektywnej zbiórki, inwestycje związane z oczyszczeniem terenu z odpadów zawierających azbest, projekty dot. instalacji gospodarki odpadami komunalnymi (cs (vi): *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*); projekty infrastrukturalne mające na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego, inwestycje związane z wprowadzaniem niebiesko-zielonej infrastruktury, inwestycje z zakresu rekultywacji powierzchni ziemi (cs (vii): *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*). Oddziaływania te będą jednak miały charakter lokalny i krótkoterminowy, wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji (emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność zwierząt, zniszczenie wierzchniej warstwy gleby, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami). Należy także podkreślić, iż zastosowanie w projektach w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, w których będzie to zasadne i możliwe, rozwiązań w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), elementów sprzyjających adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura) łagodzenia ich skutków - w szczególności jako zielona i niebieska infrastruktura, a także realizacja zielonych zamówień publicznych, w sposób pośredni będzie pozytywnie oddziaływać na środowisko, w tym zasoby przyrodnicze.*

Realizacja działań w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** w ramach celu szczegółowego cs (viii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej w ujęciu długoterminowym przyczyni się do poprawy jakości środowiska, w tym zasobów przyrodniczych, w kontekście redukcji hałasu i emisji zanieczyszczeń do wód, gleby i powietrza (m.in. poprzez inwestycje w infrastrukturę związaną ze zrównoważoną multimodalną mobilnością miejską w celu dążenia*

do gospodarki zeroemisyjnej, promocje alternatywnych, zeroemisyjnych form transportu takich jak: systemy roweru miejskiego, mikromobilność i aktywne formy mobilności, pojazdy autonomiczne, innowacyjne formy transportu zbiorowego). Potencjalnego negatywnego oddziaływania na bioróżnorodność można upatrywać w związku z realizacją inwestycji obejmujących węzły/centra przesiadkowe wraz z poczekalniami, przystankami i drobną infrastrukturą towarzyszącą jak np. ławki, wiaty, zadaszenia, oświetlenie, niezbędne ciągi pieszo-rowerowe, przejścia dla pieszych i rowerów, parkingi bike&ride, miejsca obsługi podróżnych, a także działania obejmujące przebudowę infrastruktury liniowej, budowę dróg rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych. Negatywne oddziaływanie może wynikać z zajęcia areału siedliska pod infrastrukturę, ścieżki rowerowe, potencjalnej wycinki drzew i krzewów, przemieszczania dużych ilości mas ziemnych, wykopów, składowania materiałów budowlanych, zwiększonej emisji zanieczyszczeń, hałasu, zanieczyszczenia światłem oraz płoszenie zwierząt i wzrostem ich śmiertelności, zmiany stosunków wodnych. Należy jednak zaznaczyć, iż inwestycje te w dużej mierze będą prowadzone na obszarach zurbanizowanych, systemowo rozwiązując problemy związane z zatłoczeniem miejskich obszarów funkcjonalnych oraz zanieczyszczeniem generowanym przez transport indywidualny.

W ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, wg celu szczegółowego cs (ii) *Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej* przewiduje się realizację działań obejmujących inwestycje polegające na budowie, przebudowie, modernizacji lub zmianie przebiegu dróg wojewódzkich, w tym w miastach na prawach powiatu, inwestycje ukierunkowane na zmniejszenie ruchu samochodowego w miastach, w tym obwodnice, inwestycje polegające na budowie, przebudowie, modernizacji lub zmianie przebiegu dróg lokalnych, a także inwestycje z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do obsługi i serwisowania zakupionego taboru. Potencjalne negatywne oddziaływanie na bioróżnorodność roślin i zwierząt, a także ich siedliska może nastąpić głównie podczas realizacji inwestycji i wiąże się z zajęciem areału siedliska pod pas drogowy oraz inną infrastrukturę transportową, wycinką drzew i krzewów, zniszczeniem/przeobrażeniem siedlisk przyrodniczych, przemieszczaniem dużych ilości mas ziemnych, wykopami, składowaniem materiałów i odpadów budowlanych, wzmożoną emisją zanieczyszczeń

i hałasu, płoszeniem i wzrostem śmiertelności zwierząt. Zanieczyszczenie środowiska wodno-glebowego oraz naruszenie reżimu wodnego może skutkować pogorszeniem jakości/zniszczeniem siedlisk przyrodniczych. W kontekście oddziaływań długoterminowych należy wskazać, iż linie komunikacyjne mogą stanowić dogodną drogę do rozprzestrzeniania się gatunków obcych, w tym także inwazyjnych. Z kolei wszelkie zaburzenia w już istniejących układach biologicznych zlokalizowanych w sąsiedztwie drogi, mogą ten proces przyspieszać lub ułatwiać. Istotną kwestię stanowi także ryzyko kolizji ze zwierzętami oraz potencjalny efekt barierowy, czyli fragmentacja siedlisk, co może utrudniać przemieszczanie się gatunków i ograniczać ciągłość korytarzy migracyjnych. Inwestycje liniowe mogą także potencjalnie negatywnie wpływać na stan i funkcjonalność korytarzy ekologicznych oraz system powiązań obszarów chronionych. Należy jednak zaznaczyć, iż potencjalne niekorzystne oddziaływanie na integralność korytarzy ekologicznych, a także obszarów chronionych będzie zróżnicowane w zależności od zakresu, parametrów technologicznych inwestycji, a także konkretnej jej lokalizacji. Tworzenie i funkcjonowanie form ochrony przyrody stanowi ważny element realizacji celów ochrony przyrody w Polsce, a poszczególne formy spełnia inną rolę w polskim systemie ochrony przyrody oraz służy innym celom, stąd też posiada odmienny reżim ochronny i zakres ograniczeń w użytkowaniu¹²⁵. Na poziomie analizowanego Projektu Programu z uwagi na brak dokładnych danych dotyczących konkretnych inwestycji w rozwój infrastruktury transportowej, w tym szczególnie budowy dróg tj. wskazania lokalizacji, dokładnego przebiegu, parametrów technologicznych, niniejszą analizę dokonano w oparciu o założenia ogólne. Zatem potencjalne niekorzystne oddziaływanie na bioróżnorodność, w tym rośliny i zwierzęta, będzie zależne od zakresu i lokalizacji konkretnych inwestycji. Niemniej jednak precyzyjna ocena oddziaływania na różnorodność biologiczną oraz obszary chronione, w tym Obszary Natura 2000, a także ich integralność i ewentualność wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań, będzie stanowiła przedmiot oceny oddziaływania na środowisko konkretnych już inwestycji wybranych do realizacji, w sytuacji, w której takowa ocena będzie wymagana¹²⁶.

¹²⁵ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1098)

¹²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko Dz.U. 2019 poz. 1839

Należy mieć także na uwadze, iż oddziaływania te mogą być zminimalizowane poprzez respektowanie ogólnie obowiązujących przepisów prawa i zaleceń wynikających z dobrych praktyk w zakresie realizacji tego typu inwestycji¹²⁷. Mając na uwadze poziom szczegółowości niniejszej analizy - kierując się zasadą przezorności – na tym etapie pozwala jedynie wskazać potencjalne negatywne oddziaływania inwestycji liniowych na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Oddziaływania te mogą obejmować bezpośrednio zniszczenie siedlisk przyrodniczych i gatunków w wyniku zajęcia terenu (dot. głównie nowych inwestycji); pogorszenie jakości siedlisk przyrodniczych w wyniku emisji zanieczyszczeń, hałasu, zmiany stosunków wodnych, zanieczyszczenia światłem i inne oddziaływania będące skutkiem wprowadzenia do środowiska nowej infrastruktury transportowej. Z uwagi na charakter liniowy planowanych inwestycji może nastąpić także negatywny wpływ na funkcjonalne powiązania obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 – zarówno w kontekście powiązań między nimi, jak i z otoczeniem. W sytuacji realizacji inwestycji związanych z budową dróg, nadrzędnym środkiem ochronnym dla obszarów cennych przyrodniczo jest unikanie, w sytuacji gdy to możliwe, kolizji z takimi obszarami podczas procesu planowania i projektowania. W sytuacji, gdy uniknięcie takiej ingerencji jest niemożliwe, stosuje się zasadę łagodzenia negatywnego wpływu na środowisko oraz kompensację przyrodniczą (patrz rozdz. 7). Z kolei podczas budowy i przebudowy dróg istniejących należy mieć na uwadze zapewnienie, a także przywracanie łączności korytarzy ekologicznych (np. poprzez tworzenie specjalnych przejść dla zwierząt: estakady, tunele, mosty krajobrazowe)¹²⁸. W kontekście długoterminowym, realizacja przedsięwzięć planowanych w ramach ww. Priorytetu 4 docelowo powinna przyczynić się do poprawy jakości środowiska, w tym także zasobów przyrodniczych poprzez redukcję hałasu i emisji zanieczyszczeń do środowiska - wód, gleby i powietrza poprzez rozwój i udoskonalenie zrównoważonej i odpornej na zmiany klimatu mobilności.

Przewiduje się, iż działania planowane w ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** będą charakteryzowały się neutralnym oddziaływaniem na różnorodność biologiczną, w tym

¹²⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2021 poz. 1973)

¹²⁸ R. T. Kurek, R. Ślusarczyk (2014) Górne przejścia dla zwierząt w Polsce – wspólny sukces drogowców i przyrodników. *Budownictwo i Architektura* 13(1), 167-180

rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000, bowiem planowane typy przedsięwzięć koncentrują się głównie w obszarze społecznym.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** w głównej mierze będzie neutralnie oddziaływać na różnorodność biologiczną, w tym rośliny, zwierzęta obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. W ramach celu szczegółowego *cs (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online* realizacja działań obejmujących m.in. budowę, przebudowę lub rozbudowę istniejących obiektów infrastruktury wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, a także działania obejmujące prace remontowo – budowlane w podmiotach wykonujących działalność leczniczą *cs (v): Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej*), a także działania związane z rozwojem nowoczesnej infrastruktury kultury i turystyki (w sytuacji gdy realizacja projektów będzie wiązała się z pracami budowlanymi, wprowadzaniem nowej infrastruktury do środowiska) *cs (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*), może potencjalnie generować negatywne oddziaływania na zasoby przyrody. Oddziaływania te mogą nastąpić w fazie realizacji niektórych inwestycji, które będą obejmować wszelkiego rodzaju prace budowlane. Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy, na etapie realizacji inwestycji i będą obejmować m.in. emisję zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększoną śmiertelność zwierząt, zniszczenie wierzchniej warstwy gleby, wycinkę drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami. Jednak wsparcie skierowane na obiekty turystyczne o znaczeniu regionalnym, odwołujące się do walorów zarówno historycznych, kulturowych jak i przyrodniczych, pośrednio będzie pozytywnie oddziaływać na zasoby przyrody regionu.

W ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** pozytywnego wpływu na stan i zachowanie bioróżnorodności regionu, zarówno na obszarach miejskich *cs (i): Wspieranie*

zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich), jak i na obszarach innych niż miejskie cs (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie) można oczekiwać poprzez wspieranie wykorzystania endogenicznych potencjałów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych na rzecz rozwoju ponadlokalnych i subregionalnych produktów kulturowych i turystycznych oraz marek o znaczeniu ponadlokalnym; poprzez działania promujące idee zrównoważonej turystyki i kultury ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zasobów przyrody, odporności na skutki zmian klimatycznych, rozwiązania niskoemisyjne, zasobooszczędne, działania kompleksowe odpowiadające na wyzwania i problemy społeczne obszarów rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań zrównoważonych, niskoemisyjnych, zasobooszczędnych, z wykorzystaniem zielonej i błękitnej infrastruktury. Realizacja tych działań następować będzie z poszanowaniem lokalnych zasobów przyrody i przy minimalnej ingerencji w środowisko naturalne oraz z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych. Potencjalne negatywne oddziaływanie może wynikać z prowadzonych prac budowlanych w ramach projektów rewitalizacyjnych, czy też w związku z modernizacją infrastruktury i obiektów turystycznych. Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy, wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji tj. emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność zwierząt, zniszczenie wierzchniej warstwy gleby, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami.

W wyniku realizacji projektów z Priorytetu 8. **ŚLASKIE W TRANSFORMACJI** można upatrywać pozytywnego oddziaływania na zasoby bioróżnorodności w tym rośliny i zwierzęta, a także pośrednio na obszary cenne przyrodniczo, w wyniku niwelowania skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprzez remediację, rekultywację, regenerację, renaturyzację terenów poprzemysłowych i przywrócenie im potencjału gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Potencjalne negatywne oddziaływanie może wynikać z kompleksowych działań zarówno związanych z rekultywacją terenu jak i

docelowym zagospodarowaniem go na ww. cele, w tym kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą. Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy, wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji (emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność zwierząt, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami). Dokumentem planistycznym w stosunku do priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo.

W ramach obszaru tematycznego **A OBSZAR GOSPODARKA** pośredniego pozytywnego wpływu na stan i zachowanie bioróżnorodności regionu można upatrywać w wyniku realizacji zadań w ramach celu operacyjnego *A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych*. Można oczekiwać, iż pozostałe działania zaplanowane w ramach niniejszego obszaru będą charakteryzowały się neutralnym oddziaływaniem na różnorodność biologiczną, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000. Realizacja działań z obszaru tematycznego **B OBSZAR ŚRODOWISKO** w kontekście długoterminowym, pośrednio przyczyni się do poprawy stanu środowiska, w tym zasobów przyrodniczych w wyniku działań w zakresie zbilansowanej energetyki rozproszonej (cel operacyjny *B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych*), a także do wzrostu bioróżnorodności w wyniku przywrócenia funkcji środowiskowych terenom zdegradowanym, a także w wyniku niwelowania skutków wpływu działalności górniczej na środowisko, w tym na zasoby przyrodnicze (cel operacyjny *B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne*). Potencjalne negatywne oddziaływanie może nastąpić w związku z realizacją inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii (cel operacyjny *B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych*) oraz w wyniku realizacji kompleksowych działań w ramach rekultywacji, remediacji, regeneracji, renaturyzacji, dekontaminacji na terenach przemysłowych oraz działań związanych z zagospodarowaniem tych terenów, w tym kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą (cel operacyjny *B2: Efektywne*

wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne). Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny, krótkoterminowy i odwracalny, wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji (emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność zwierząt, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami). Można oczekiwać, iż działania zaplanowane w ramach obszaru tematycznego **C SPOŁECZEŃSTWO** w większości będą charakteryzowały się neutralnym oddziaływaniem na różnorodność biologiczną, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000, gdyż skupiają się one na aspektach społecznych w procesie transformacji regionu, i dotyczą m.in. atrakcyjnego i efektywnego kształcenia oraz podnoszenia kwalifikacji, systemów wsparcia rynku pracy, wsparcia społecznego aktywizującego mieszkańców podregionów górniczych, a także wzmocnienia potencjału instytucjonalnego oraz podniesienia kompetencji do prowadzenia procesu transformacji w podregionach górniczych. Potencjalnych negatywnych oddziaływań można się spodziewać w wyniku działań o charakterze infrastrukturalnym (budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury edukacyjnej i społecznej) w postaci wzmożonego hałasu, emisji zanieczyszczeń, płoszenia zwierząt oraz zwiększenia ich śmiertelności, wycinki drzew i krzewów, składowania materiałów budowlanych oraz generowania większej ilości odpadów. Oddziaływania będą miały charakter krótkotrwały i będą ograniczać się jedynie do okresu, w którym będą prowadzone prace budowlane.

Przewiduje się, że działania planowane w FE SL 2021-2027 w ramach Priorytetu 9. **POMOC TECHNICZNA EFRR**, Priorytetu 10. **POMOC TECHNICZNA EFS+**, Priorytetu 11. **POMOC TECHNICZNA FST** będą charakteryzowały się neutralnym oddziaływaniem na różnorodność biologiczną, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000.

5.2. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA LUDZI

Realizacja działań przewidywanych w ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** w większości nie będzie wiązała się z negatywnym oddziaływaniem na zdrowie i jakość życia ludzi. Potencjalne negatywne oddziaływanie na ludzi może wystąpić jedynie w trakcie trwania realizacji inwestycji związanych z budową, modernizacją istniejącej infrastruktury

badawczej lub rozbudową ośrodków badań naukowych lub przemysłowych, czy też instalacji pilotażowych lub linii produkcyjnych. Budowy infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej, jak również budowy i rozwoju infrastruktury rekreacyjnej. Chwilowe uciążliwości dla ludzi mogą pojawić się podczas prac budowlanych, należą do nich: nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy, zanieczyszczenie światłem, emisja pyłów i zanieczyszczeń, utrudnienia w postaci objazdów, zwężeń odcinków dróg, podczas prowadzenia prac inwestycyjnych. Niniejsze oddziaływania będą krótkotrwałe i przemijające, występujące jedynie w wymiarze lokalnym.

Długotrwałych pozytywnych oddziaływań, zarówno pośrednich jak i bezpośrednich na zdrowie i jakość życia ludzi można upatrywać w ramach realizacji celu szczegółowego cs (i) *Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii; cs (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne oraz (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.* Pozytywne oddziaływania będą związane przede wszystkim z rozwojem gospodarczym regionu, tym samym ze wzrostem atrakcyjności regionu dla inwestorów, co w sposób bezpośredni przyczyni się do powstania nowych miejsc pracy, jednocześnie przyczyniając się do podniesienia standardów jakości życia mieszkańców. Planowane działania pozwolą obniżyć koszty pracy przedsiębiorstw, powstanie wsparcie dla osób prowadzących działalność gospodarczą lub dopiero ją rozpoczynających. Wpłynie to na wzrost ich konkurencyjności, w długiej perspektywie zapewniając pracownikom nowe i stabilne miejsca pracy. W perspektywie długoterminowej pośredniego pozytywnego oddziaływania na zdrowie i jakość życia ludzi można również upatrywać w kontekście poprawy jakości środowiska życia ludzi (w tym np. redukcja emisji zanieczyszczeń) poprzez zastosowanie rozwiązań w zakresie obiegu cykularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), jak również elementów sprzyjających adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). W ramach celu szczegółowego cs (ii) *Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych* pozytywny wpływ na jakość życia ludzi będzie wynikał ze zwiększenia ilości usług oferowanych obywatelom w Internecie, podniesieniu poziomu cyberbezpieczeństwa oraz podniesienia kompetencji cyfrowych pracowników.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym mieszkańców województwa - wspierane będą działania rozszerzające zakres oferty usług administracji samorządowej, a także instytucji publicznych poprzez wykorzystanie istniejących i nowych technologii przyczyniających się do podniesienia jakości życia w regionie. Rozwój e-usług publicznych ułatwi prowadzenie działalności gospodarczej oraz przyspieszy załatwienie spraw przez przedsiębiorców. Ponadto wsparcie ukierunkowane na projekty wdrożeniowe w zakresie innowacyjnych rozwiązań cyfrowych dla zdrowia, polegające przede wszystkim na tworzeniu systemów informatycznych w placówkach medycznych w województwie, zapewnienie ich interdyscyplinarności, cyfryzacji (np. informatyzacja, e-rejestracja, elektroniczna dokumentacja medyczna, elektroniczna archiwizacja ze szczególnym naciskiem na bezpieczeństwo danych), w perspektywie długoterminowej będzie pozytywnie wpływać na stan zdrowia mieszkańców.

Działania w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** nakierowane są na poprawę stanu środowiska, tym samym pośrednio na poprawę jakości życia ludzi w regionie. W ramach celu szczegółowego *cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* planuje się wspieranie przedsięwzięć w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej, kluczowym aspektem jest wyraźny pozytywny wpływ na środowisko życia mieszkańców poprzez racjonalizację zużycia zasobów, oszczędność energii i/lub wzrost wykorzystania OZE. Inwestycje w OZE pozwolą na podniesienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, w tym rozbudowę istniejących instalacji do produkcji energii i ciepła z OZE o magazyny energii działające na potrzeby istniejącego źródła (*cs (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą(UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*). W ramach celu szczegółowego *cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, będą wspierane działania mające pozytywny wpływ na jakość życia i zdrowie ludzi – w kontekście zapobiegania i minimalizacji zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi w wyniku wystąpienia ekstremalnych stanów pogodowych, m.in. poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury. Z kolei działania w ramach celu szczegółowego *cs (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej* oraz *cs (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności*

biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia przyczynią się do oczyszczenia terenu z azbestu, zmniejszenia ilości powstawania odpadów oraz wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców, ochrony i zachowania różnorodności biologicznej, co w perspektywie długoterminowej będzie miało odzwierciedlenie w poprawie jakości środowiska życia ludzi.

Potencjalnego, krótkotrwałego negatywnego oddziaływania na zdrowie i jakość życia ludzi można się spodziewać w związku z realizacją prac obejmujących: kompleksową, głęboką modernizację energetyczną budynków (użyteczności publicznej i budynków wielorodzinnych), podłączeniem do sieci ciepłowniczych (*cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*); budowę i rozbudowę instalacji do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania energii z OZE (*cs (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*); realizacją projektów związanych z dostosowaniem infrastruktury do ekstremalnych stanów pogodowych i ich skutków, projektów z zakresu małej retencji, oraz z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury hydrotechnicznej mających szczególne znaczenie z punktu widzenia skutecznego zarządzania, przeciwdziałania i ograniczania skutków suszy (*cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*), budową lub modernizacją sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków oraz systemów zaopatrzenia w wodę, budową instalacji unieszkodliwiania i przetwarzania osadów ściekowych (*cs (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*); działań inwestycyjnych związanych z gospodarką odpadami (*(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*), inwestycjami z zakresu rekultywacji powierzchni ziemi zdegradowanej działalnością człowieka (*(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*). Negatywne oddziaływania mogą wiązać się z nadmiernym hałasem, wibracjami, pyleniem i zanieczyszczeniem światłem w trakcie budowy, emisją pyłów i zanieczyszczeń, utrudnieniami w postaci objazdów, zwężeń odcinków dróg, podczas prowadzenia prac inwestycyjnych, składowaniem odpadów powstających w trakcie prac

budowlanych. Powyższe oddziaływania będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy, będą przede wszystkim wynikiem prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** w ramach celu szczegółowego cs (viii): *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*, w długoterminowym ujęciu przyczyni się do poprawy jakości życia ludzi poprzez zapewnienie bezpiecznego i niskoemisyjnego transportu miejskiego oraz zredukowania hałasu w wyniku inwestycji związanych z ograniczaniem indywidualnego ruchu samochodowego w centrach MOF. Pośrednio przyczyni się także do poprawy zdrowia ludzi poprzez rozwój sieci regionalnych tras rowerowych, a tym samym do ograniczenia emisji zanieczyszczeń. Negatywnego oddziaływania na jakość życia ludzi można upatrywać w kontekście uciążliwości na etapie realizacji inwestycji, takich jak: nadmierny hałas, wibracje, pylenie, zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy, zmiana organizacji ruchu.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 4 **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, celu szczegółowego cs (ii) *Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, w kontekście długoterminowym wpłynie na poprawę jakości środowiska (m.in. zmniejszenia hałasu w wyniku zmniejszenia ruchu samochodowego w centrach miejscowości oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w wyniku zakupu elektrycznego (lub wodorowego) taboru kolejowego), poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, a tym samym bezpiecznych i przyjaznych warunków życia ludzi. Negatywne oddziaływania mogą wystąpić na etapie realizacji inwestycji, mogą się wiązać z nadmiernym hałasem, wibracjami i zanieczyszczeniem światłem w trakcie budowy, emisją pyłów i zanieczyszczeń, utrudnieniami w postaci objazdów, zwężeń odcinków dróg, podczas prowadzenia prac inwestycyjnych, składowaniem odpadów powstających w trakcie prac budowlanych. W perspektywie długoterminowej potencjalne negatywne oddziaływanie może obejmować hałas i emisję zanieczyszczeń w związku intensywnym użytkowaniem infrastruktury transportu publicznego oraz dróg w bliskiej odległości od miejsca zamieszkania ludzi.

Działania planowane w ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** będą charakteryzowały się pozytywnym oddziaływaniem na zdrowie i jakość życia ludzi, z uwagi iż potencjał społeczno-gospodarczy i szanse rozwojowe regionu w dużej mierze warunkuje kapitał ludzki, stąd też planowane typy przedsięwzięć w ramach ww. priorytetu koncentrują się w obszarze społecznym. Realizacja celu szczegółowego cs (a) *Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej*, przyczyni się do podnoszenia kompetencji i nabywania kwalifikacji zawodowych, wzmocnienia umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, tym samym do aktywizacji zawodowej mieszkańców (m.in. poprzez samozatrudnienie), a przez to do poprawy sytuacji na rynku pracy w regionie, co pozytywnie przełoży się na jakość życia ludzi. Do działań skierowanych bezpośrednio na obszar zdrowia mieszkańców należą działania w ramach celu szczegółowego cs (d) *Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia*, pozytywnie wpłyną na społeczeństwo poprzez realizację wsparcia o charakterze prozdrowotnym i profilaktycznym wobec chorób, które są obecnie główną przyczyną przedwczesnego opuszczania rynku pracy. Wsparcie zostanie skierowane m.in. do przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne, adaptacyjne i modernizacyjne (w szczególności do branż innych niż branża górnicza i branże okołogórnicze) z wykorzystaniem programów wsparcia o charakterze outplacementu dla przedsiębiorców, pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika. Z uwagi na powyższe, osoby w wieku aktywności zawodowej objęte będą programami profilaktycznymi, mającymi na celu nabywanie nowych umiejętności i kompetencji dostosowanych do aktualnych potrzeb regionalnego rynku pracy, co wpłynie na wydłużenie aktywności zawodowej. Pozytywnego wpływu realizacji celu szczegółowego cs (f) *Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez*

*ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, upatruje się głównie wśród najmłodszych mieszkańców regionu, w postaci działań dostosowujących jakość edukacji do aktualnych potrzeb rynku pracy m.in. przy wykorzystaniu w większym stopniu w procesie kształcenia ogólnego oraz zawodowego potencjału otoczenia społeczno-gospodarczego szkół, w tym przedsiębiorców, uczelni wyższych, instytutów badawczo-rozwojowych, instytucji rynku pracy. Potencjalnego krótkotrwałego negatywnego wpływu działań przewidzianych w ramach ww. celu szczegółowego można się spodziewać w trakcie prac adaptacyjnych, modernizacyjnych bazy lokalowej w postaci zwiększonego hałasu, czy zapylenia. Realizacja celu szczegółowego cs (g) *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej, przyczyni się do wsparcia edukacji ustawicznej poprzez podnoszenie i nabywanie nowych umiejętności i kwalifikacji na szybko zmieniającym się rynku pracy, co ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia zarówno aktywności ludności, jak i zdolności gospodarki do innowacji. Zadania realizowane w ramach celu szczegółowego cs (h) *Wspieranie aktywnego włączenia społecznego, w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji* pozwolą na zintensyfikowanie działań o charakterze aktywizacji społeczno-zawodowej skierowanych zarówno do osób z niepełnosprawnościami, biernych zawodowo, jak i osób dotkniętych wykluczeniem społecznym. W obliczu niedostatecznej siły roboczej w woj. śląskim pozytywny wpływ realizacji działań w ramach celu szczegółowego cs (i) *Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów* można upatrywać w sytuacji związanej aktywizacją zawodową i z integracją społeczną cudzoziemców, co może przyczynić się do osiedlenia oraz podjęcia pracy w regionie, co w kontekście długoterminowym przyczyni się do rozwoju gospodarczego województwa. Z kolei działania w ramach celu szczegółowego cs (k): *Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki***

*skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej, pozwolą na rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej w formach środowiskowych, dziennych i całodobowych (opieka wytchnieniowa). Pozytywnego oddziaływania w wyniku realizacji działań w ramach celu szczegółowego cs (I): *Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci*, upatruje się w kontekście pomocy dzieci i młodzieży zagrożonej ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz kompleksowych usług i specjalistycznego wsparcia dla rodzin zastępczych.*

Działania w ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** również charakteryzują się pozytywnym charakterem oddziaływania na zdrowie i jakość życia ludzi, gdyż działania niniejszego priorytetu koncentrują się w obrębie obszaru społecznego. Pozytywnego oddziaływania w wyniku realizacji działań w ramach celu szczegółowego cs (ii) *Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online*, można oczekiwać poprzez wzmocnienie i dostosowanie infrastruktury szkolnictwa zawodowego i wyższego w regionie do aktualnych potrzeb rynku pracy, co przyczyni się do podniesienia poziomu wykształcenia mieszkańców oraz likwidacji barier w dostępie do nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych. Chwilowe uciążliwości dla ludzi mogą pojawić się podczas prac budowlanych przewidzianych w ramach ww. celu szczegółowego tj. budowy, przebudowy lub rozbudowy istniejących obiektów infrastruktury szkół wyższych, należą do nich: nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy, emisja pyłów i zanieczyszczeń. Niniejsze oddziaływania będą krótkotrwałe i przemijające, występujące jedynie w wymiarze lokalnym. Realizacja działań w ramach cs (iii) *Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne* przyczyni

się do włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych oraz grup w niekorzystnej sytuacji. Z kolei działania w ramach *cs (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej* w pozytywny sposób wpłyną na poprawę jakości życia i zdrowia mieszkańców, dzięki zwiększeniu jakości, dostępności, ciągłości i kompleksowości świadczonych usług medycznych m.in. opieki psychiatrycznej. Zarówno w ramach *cs (iii)*, jak i w ramach *cs (v)* planowane są prace remontowo-budowlane podczas, których mogą pojawić się krótkotrwałe niedogodności dla ludzi, niemniej jednak związane wyłącznie w etapie budowy inwestycji. Realizacja działań w ramach celu szczegółowego *cs (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*, pozytywnie wpłynie na jakości życia ludzi poprzez ich aktywizację społeczną, poczucie zakorzenienia i tożsamości kulturowej, a także w kontekście długoterminowym przyczyni się do wzrostu atrakcyjności turystycznej i rozwoju gospodarczego woj. śląskiego oraz zachowania dziedzictwa kulturowego regionu.

Również działania w ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** nakierowane są na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy z poszanowaniem środowiska i dziedzictwa kulturowego. Realizacja działań w ramach celu szczegółowego *cs (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich* oraz *cs (ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie* pozytywnie wpłynie na jakości życia ludzi, ich poczucie zakorzenienia i tożsamości kulturowej, a także w kontekście długoterminowym przyczyni się do wzrostu atrakcyjności turystycznej i rozwoju gospodarczego regionu oraz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa. Projekty będą miały charakter zintegrowany, tj. będą zakładały wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym obszarów wiejskich). Potencjalne negatywne oddziaływanie może nastąpić w fazie realizacji inwestycji związanych z turystyką i może się wiązać z chwilowymi uciążliwościami dla ludzi, np. wzmożony hałas i emisja zanieczyszczeń w

trakcie prac budowlanych, zmiana organizacji ruchu, zajmowanie terenu w wyniku składowania materiałów budowlanych itp.

W ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**, celu szczegółowego *Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie*, obok wsparcia dla obszaru gospodarki i środowiska planuje się również wsparcie w obszarze społecznym. Planowane działania będą miały zarówno pośredni jak i bezpośredni pozytywny wpływ na zdrowie i jakość życia ludzi. Szczególnie ważne są zmiany w zakresie alternatywnych kierunków działalności gospodarczych i zapewnienie adekwatnego wsparcia, a także opracowanie narzędzi w zakresie wsparcia zatrudnienia i współdecydowania o przyszłych kierunkach rozwoju regionalnego. Negatywne oddziaływania mogą wystąpić na etapie realizacji inwestycji, mogą się wiązać z nadmiernym hałasem, wibracjami, emisją pyłów i zanieczyszczeń, składowaniem odpadów powstających w trakcie prac budowlanych, czy też remontowych. Dokumentem planistycznym w stosunku do Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo. Dokument TPST WSL 2030 koncentruje się na sprawiedliwej i efektywnej transformacji podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniającej wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku, tym samym z założenia ma wpłynąć na poprawę standardów jakości życia mieszkańców podregionów górniczych.

Długotrwałych pozytywnych oddziaływań, zarówno pośrednich jak i bezpośrednich na zdrowie i jakość życia ludzi można upatrywać w ramach realizacji obszaru tematycznego **A** **OBSZAR GOSPODARKA** oraz wszystkich celów operacyjnych przewidzianych do realizacji:

- *Cel operacyjny A1: Innowacyjna gospodarka podregionów górniczych*
- *Cel operacyjny A2: Zdywersyfikowana oraz zasobowo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych*
- *Cel operacyjny A3: Silna przedsiębiorczość podregionów górniczych*

Pozytywne oddziaływania będą związane głównie z rozwojem gospodarczym podregionów górniczych, tworzeniem nowych miejsc pracy w sektorach alternatywnych dla górnictwa i energetyki konwencjonalnej oraz skierowania gospodarki podregionów górniczych na ścieżkę zielonego, inteligentnego i cyfrowego wzrostu. Pośredniego pozytywnego oddziaływania na zdrowie i jakość życia ludzi w perspektywie długoterminowej można również upatrywać w kontekście ograniczenia zużycia energii, surowców pierwotnych oraz zwiększenia udziału czystych technologii w procesach produkcyjnych (redukcja masy odpadów lub zapobieganie ich powstawaniu). Planowane działania przyczynią się do przeciwdziałania bezrobociu w podregionach pogórnich (tworzenia nowych, trwałych miejsc pracy), przy jednoczesnym zachowaniu dotychczasowych miejsc pracy oraz zapobiegną migracji mieszkańców posiadających wysokie kwalifikacje, tym samym przyczynią do wzrostu konkurencyjności regionu oraz zwiększania rynków zbytu (w tym w skali międzynarodowej), a w rezultacie do podniesienia standardów jakości życia mieszkańców. Potencjalnych negatywnych krótkotrwałych oddziaływań można się spodziewać na etapie realizacji inwestycji, które wiążą się z typowymi ww. uciążliwościami związanymi z budową, przebudową, czy też z pracami remontowymi.

Przewiduje się, że realizacja działań z obszaru **B OBSZAR ŚRODOWISKO** nie będzie wywierała znaczącego negatywnego wpływu na zdrowie i jakość życia ludzi. W ramach *Celu operacyjnego B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych*, planuje się wspieranie inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii, co podniesie poziom bezpieczeństwa energetycznego podregionów górniczych. W efekcie dojdzie do złagodzenia dotkliwości wzrostu kosztów energii i ogrzewania dla gospodarstw domowych. Największej skali negatywnych oddziaływań na ludzi można się upatrywać w trakcie realizacji działań przewidzianych w ramach *Celu operacyjnego B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne* tj. podczas prac związanych z rekultywacją, remediacją, regeneracją, renaturyzacją, dekontaminacją oraz zagospodarowaniem terenów przemysłowych i pogórnich, w postaci nadmiernego hałasu, wibracji, zanieczyszczeń światłem w trakcie prowadzonych prac, emisji pyłów i zanieczyszczeń, składowaniem mas ziemnych. Oddziaływanie będzie krótkotrwałe i przemijające, a w ich wyniku dojdzie do stworzenia odpowiednich warunków do rozwoju wysokiej jakości usług publicznych.

Najbardziej bezpośrednie pozytywne oddziaływania na ludzi mogą się pojawić w wyniku realizacji działań z obszaru: **C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO**. *Cel operacyjny C1: Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych*, przewiduje działania które są odpowiedzią na procesy transformacji społeczno-gospodarczej, mają zwiększyć szanse zatrudnienia oraz rozwój zawodowy mieszkańców podregionów górniczych. Przeprofilowanie oraz poprawa jakości edukacji na rzecz nowoczesnej gospodarki podregionów górniczych pozwoli zdobywać nowe, specjalistyczne umiejętności oraz kwalifikacje zgodne z najnowszymi trendami rynku pracy. Realizacja działań przewidzianych w ramach *Celu operacyjnego C2: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy podregionów górniczych*, będzie miała bezpośredni pozytywny wpływ na osoby zagrożone zwolnieniem, przewidziane do zwolnienia lub zwolnione z przyczyn ich niedotyczących. Planuje się wsparcie służące aktywizacji zawodowej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu tych mieszkańców. Z kolei inwestycje przewidziane w ramach *Celu operacyjnego C3: Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych*, istotnie wpłyną na poprawę dostępności do usług społecznych i kulturalnych. Stworzony system zachęt przyczyni się do zahamowania zjawiska depopulacji w regionie. Pozytywny charakter działań zaproponowanych w ramach *Celu operacyjnego C4: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych*, będzie się przejawiał wzmocnieniem potencjału instytucjonalnego oraz podniesieniem kompetencji do prowadzenia procesu sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych (z wykorzystaniem zasady partnerstwa). Potencjalne negatywne oddziaływania mogą pojawić się w wyniku działań o charakterze infrastrukturalnym (infrastruktura edukacyjna) w postaci zanieczyszczenia hałasem, wibracji, pylenia, składowaniem materiałów budowlanych oraz powstawaniem zwiększonej ilości odpadów. Oddziaływania będą miały charakter krótkotrwały i przemijający, związany wyłącznie z etapem budowy przedmiotowych inwestycji.

W odniesieniu do Priorytetów **POMOC TECHNICZNA** dokumentu FE SL 2021-2027, zakłada się, iż realizacja działań w ramach ww. priorytetu będzie się wiązała z pośrednim lub bezpośrednim wpływem szerokiego wachlarza planowanych działań na zdrowie i jakość życia ludzi województwa śląskiego.

5.3. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA WODY

Realizacja działań zaplanowanych w ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** w większości nie będzie wiązała się z negatywnym oddziaływaniem na jakość i zasoby wód oraz na gospodarkę wodno-ściekową. Przewidywane do realizacji działania związane będą z rozwijaniem i wzmacnianiem zdolności badawczych, wzmacnianiem rozwoju MŚP, tworzenie miejsc pracy w MŚP, rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości czy też inwestowanie w rozwój elektronicznych usług (e-usług) i zasobów cyfrowych. Przewiduje się działania polegające m.in. na zwiększeniu stopnia zaawansowania technologicznego (produkty, technologie, usługi proinnowacyjne) i optymalizacji procesów technologicznych. We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe, zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

Przewidywane działania realizowane w ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** będą miały pozytywny, długoterminowy lub względnie neutralny wpływ na systemy wodno-ściekowe. Przewiduje się, że wskutek realizacji celu szczegółowego *cs (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii* oraz *cs (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne* nastąpi pozytywny bezpośredni wpływ na jakość i zasoby wody, w tym na gospodarkę wodno-ściekową, ze względu na zwiększenie stopnia zaawansowania technologicznego, stymulowanie powstawania nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych.

Cel szczegółowy *cs (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych* oraz cel szczegółowy *cs (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości* będą miały charakter neutralny ze względu na zakres planowanych działań, np. inwestowanie w rozwój elektronicznych usług (e-usług) na rzecz obywateli i

przedsiębiorców oraz wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze inteligentnych specjalizacji poprzez wsparcie finansowe i wsparcie inicjatyw.

W ramach Priorytetu 1. **INTELIĞENTNE ŚLĄSKIE** mogą ewentualnie występować potencjalne negatywne oddziaływania związane z budową, przebudową lub rozbudową ośrodków badań naukowych lub przemysłowych, czy też instalacji pilotażowej lub linii produkcyjnych.

Potencjalnie negatywne oddziaływania będą miały charakter oddziaływań tymczasowych i krótkotrwałych, ograniczonych przeważnie lokalnie, do miejsca wykonywania ewentualnych prac budowlanych. Oddziaływanie to powinno ustąpić w chwili zakończenia etapu realizacji inwestycji, a w perspektywie długoterminowej nie powinno powodować negatywnych zmian w ogólnym stanie jakości wód i ich zasobów.

Powyższe potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań, np. zmniejszenie śladu wodnego produktów, zmniejszenie zużycia wody w procesach technologicznych w perspektywie długoterminowej oraz wykorzystanie wody w obiegu zamkniętym, w związku z tym realizacja w/w działań nie pogorszy jakości wód w porównaniu do aktualnego zidentyfikowanego stanu.

W ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, przewiduje się, że przeważająca większość planowanych działań będzie pozytywnie i długoterminowo oraz w sposób bezpośredni oddziaływać na jakość i zasobów wód. Realizacja planowanych w ramach celu szczegółowego *cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* działań przyczyni się do poprawy stanu środowiska, w szczególności poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń (opady suche i mokre) oraz ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w perspektywie długoterminowej pozwoli ograniczyć skutki zjawiska globalnego ocieplenia i związanego z tym wzrostu temperatur mającego wpływ na zubażanie ilości zasobów wodnych.

W ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, realizowane będą również inwestycje związane z rozwojem i wykorzystaniem energetyki odnawialnej (cel szczegółowy *cs (ii) – Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*). W związku z niskim udziałem energii pochodzącej

z OZE w produkcji energii ogółem wsparcie zostanie przeznaczone na inwestycje przyczyniające się do zwiększenia udziału energetyki rozproszonej w bilansie energetycznym przede wszystkim opartym o odnawialne źródła energii. Wsparcie zostanie przeznaczone na inwestycje polegające na budowie i rozbudowie, zakupie i montażu infrastruktury do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania (na potrzeby danego źródła) energii elektrycznej i ciepłej z odnawialnych źródeł energii wraz z podłączeniem do sieci. Nie przewiduje się, aby działania skoncentrowane w tym celu szczegółowym negatywnie wpływały na wody i ich jakość oraz na elementy gospodarki wodno-ściekowej. Przewiduje się pośredni pozytywny wpływ na stan wód, poprzez ograniczenie ilości zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, dzięki zastąpieniu konwencjonalnych źródeł energii. Dane literaturowe wskazują, że energetyka odnawialna pozwala na redukcję emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które mogłyby w przypadku spalania konwencjonalnych paliw dostać się do środowiska. Przykładowo szacuje się, że 1 TWh energii elektrycznej wyprodukowanej przez elektrownię wiatrową zapobiega wyemitowaniu do atmosfery 5 500 Mg dwutlenku siarki, 4 222 Mg tlenków azotu, 700 tys. Mg dwutlenku węgla oraz 49 tys. Mg różnego rodzaju pyłów i żużli. Z kolei instalacje fotowoltaiczna pozwalające wytworzyć rocznie 4000- 5000 kWh energii elektrycznej mogą przyczynić się do redukcji emisji CO₂ do środowiska o ok. 2200 kg w ciągu roku (Soliński, 1999; Lewandowski, 2001; Korban 2010; Martin 2016; McCauley, 2018). Można przypuszczać zatem, że działania polegające na rozwoju energetyki odnawialnej w sposób pośredni przyczynią się do poprawy stanu środowiska i nie będą miały negatywnego wpływu na zidentyfikowany stan gospodarki wodno-ściekowej w województwie śląskim.

W ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** wyróżnić można działania, które wprost odnoszą się do poprawy jakości i zasobów wodnych, tj. cel szczegółowy *cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego* oraz cel szczegółowy *cs (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*. Działania planowane do realizacji w ramach w/w celów szczegółowych będą bezpośrednio, długotrwale i pozytywnie wpływać na środowisko przyrodnicze, zwłaszcza w obszarze zasobów wód i ich ochrony. Przewiduje się działania polegające na realizacji projektów z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury (parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, rowy i niecki infiltracyjne, muldy

trawiaste, studnie chłonne, zbiorniki infiltracyjne); działania polegające na budowie lub modernizacji sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków oraz systemów zaopatrzenia w wodę oraz miękkie, np. wsparcie inicjatyw związanych z edukacją mieszkańców regionu, zwiększaniem świadomości, doradztwem, lepszym dostępem do wiedzy i danych w zakresie zmian klimatycznych. Zrealizowanie celu szczegółowego *cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, bezpośrednio, długoterminowo i pozytywnie będzie oddziaływać na analizowany element środowiska, poprzez działania zmierzające m.in. do poprawy lokalnego bilansu wodnego (opóźnienie lub zmniejszenie odpływu oraz wzrost zasilania wód podziemnych). Przewiduje się ponadto, że pośrednio, pozytywnie, realizacja działań w ramach omawianego priorytetu przyczyni się do wzrostu dostępności wody dla roślin i zwierząt, wzrostu bioróżnorodności oraz wzrostu świadomości mieszkańców w zakresie zmian klimatu i ochrony zasobów wodnych. Zrealizowanie celu szczegółowego *cs (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*, bezpośrednio, poprzez modernizację infrastruktury komunalnej, np. sieci wodociągowej zapewnienie produkcji wody bezpiecznej dla mieszkańców oraz przyczyni się do ograniczenia zużycia zasobów wodnych. Z kolei budowa lub modernizacja sieci kanalizacyjnych przyczyni się do zwiększeniu odsetka ludności, korzystającej z systemu oczyszczania ścieków. W ramach w/w celu szczegółowego przewiduje się modernizację infrastruktury komunalnej ze względu na wiek i strukturę infrastruktury wodociągowej przesyłowej. Bezpośrednim pozytywnym i długoterminowym oddziaływaniem na stan i zasoby wodne będzie zmniejszenie strat wody na sieciach wodociągowych oraz zmniejszenie awaryjności sieci. W ramach celu szczegółowego *cs (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*, przewiduje się realizację działań takich jak rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów, wsparcie inwestycji związanych z oczyszczeniem terenu z odpadów zawierających azbest, działania informacyjno–edukacyjne dotyczące sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów, a także zasad ich segregacji, projekty edukacyjne, zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności procesów produkcyjnych i logistycznych oraz zmniejszenie powstawania odpadów, a także wspieranie działań związanych z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ przez podmioty publiczne.

Wdrożenie ekoinnowacyjnych systemów przyczyniających się do ograniczenia ilości odpadów unieszkodliwianych na składowiskach, czy też zapewniających pozyskanie odpadów nadających się do recyklingu oraz rozwój instalacji do przetwarzania bioodpadów będzie pozytywnie i długoterminowo oddziaływało na stan i zasoby środowiska, w tym na stan i zasoby wód oraz gospodarkę wodno-ściekową. Realizacja w/w działań pozwoli m.in. wykorzystać surowce odpadowe, w tym również wodę z procesów technologicznym (w ramach realizacja zadań związanych z gospodarką cyrkularną), co pozwoli zminimalizować potencjalne negatywne oddziaływanie związane z poborem nadmiernych ilości wody na cele technologiczne. Realizacja zadań dotyczących oczyszczania terenów z odpadów zawierających azbest nie powinna prowadzić do istotnego negatywnego oddziaływania na wody zarówno powierzchniowe, jak i podziemne. Należy założyć, że wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów azbestowych będą wykonywane w odpowiednim i prawidłowym schemacie technologicznym i z poszanowaniem obowiązującego prawa, dlatego nie będą wpływały negatywnie na środowisko wód powierzchniowych i podziemnych. Usunięcie wyrobów azbestowych zlikwiduje potencjalne ognisko zanieczyszczenia włóknami azbestowymi środowiska wodnego (np. poprzez spływy wód opadowych do odbiorników). Pozytywnym skutkiem o wymiarze pośrednim, lecz długoterminowym będzie realizacja projektów o charakterze edukacyjno-informacyjnym, dzięki którym przewiduje się wzrost świadomości mieszkańców w zakresie gospodarki cyrkularnej, jak również w zakresie rozwiązań proekologicznych.

W związku z budową lub modernizacją sieci wodociągowych lub kanalizacyjnych mogą wystąpić chwilowe i krótkoterminowe, negatywne oddziaływania na wody. Oddziaływanie to potencjalnie związane będzie z przygotowaniem placu budowy, budową wodociągu/kanalizacji wraz z obiektami towarzyszącymi oraz porządkowaniem terenu po ułożeniu rurociągów i wykonaniu obiektów. W okresie tym będą występować procesy związane z wykopami, zwiększonym ruchem pojazdów ciężarowych i ciężkiego sprzętu. Oddziaływanie na środowisko dla potencjalnej przebudowy i modernizacji systemów kanalizacji, w tym rozdział kanalizacji ogólnospławnej na sanitarną i deszczową, będzie występowało wyłącznie na etapie realizacji, a skala tego oddziaływania będzie bardzo niewielka i ograniczona w czasie. Zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco

oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839), § 3. 1. do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się m.in. sieci kanalizacyjne o całkowitej długości przedsięwzięcia nie mniejszej niż 1 km, z wyłączeniem: a) przebudowy tych sieci metodą bezwykopową, b) sieci kanalizacji deszczowej zlokalizowanych w pasie drogowym i obszarze kolejowym, c) przyłączy do budynków (dotyczy to również rozbudowy, przebudowy lub montażu realizowanego lub zrealizowanego przedsięwzięcia). Zatem działanie takie potencjalnie wymagać będzie (przy spełnieniu określonych w Rozporządzeniu warunków), uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i sporządzenia karty informacyjnej przedsięwzięcia, w której zawarte są m.in. rozwiązania chroniące środowisko.

Realizacja celu szczegółowego cs (vii) *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*, obejmuje działania ukierunkowane m.in. na zabiegi z zakresu ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo; działania mające na celu tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich; inwestycje z zakresu rekultywacji powierzchni ziemi zdegradowanej działalnością człowieka.

W przeważającej większości charakter w/w przewidywanych działań będzie miał wymiar neutralny względem stanu i zasobów wód, w tym gospodarki wodno-ściekowej. Względnie, pozytywnie pośrednio i bezpośrednio do poprawy stanu i jakości wód przyczynią się inwestycje polegające, np. na remediacji lub rekultywacji terenów zdegradowanych, pod warunkiem odpowiedniego zabezpieczenia terenu przed potencjalnym wtórnym uwalnianiem zanieczyszczeń. Uwzględnieniem wymagań zawartych, m.in. w art. 101l ustawy Prawo ochrony środowiska.

Realizacja projektów dotyczących rekultywacji terenów zdegradowanych pozwoli w sposób pozytywny i bezpośredni zapobiec lub ograniczyć transfer zanieczyszczeń z tych terenów do środowiska, w tym do wód powierzchniowych, podziemnych, gruntowych. Podczas zabiegów remediacyjnych należy jednak przeciwdziałać wtórnemu uwalnianiu zanieczyszczeń z potencjalnie skażonych gruntów (oddziaływanie negatywne, pośrednie o charakterze krótkoterminowym). Remediacja historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi powinna

zostać przeprowadzona zgodnie z wymaganiami zawartymi w Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1973). Podsumowując, przewiduje się, że inwestycje związane z budową, przebudową lub modernizacją mogą bezpośrednio oddziaływać na środowisko, jednak to oddziaływanie będzie tymczasowe oraz krótkotrwałe i ustąpi w chwili zakończenia etapu realizacji inwestycji. Na etapie budowy, przebudowy lub modernizacji istnieje ryzyko potencjalnego przedostawania się zanieczyszczeń z placu budowy (np. oleje, smary, zanieczyszczone wody opadowe lub roztopowe) do wód lub do gruntu. Na etapie rozruchu technologicznego nowych urządzeń lub maszyn może wystąpić potencjalnie większe zużycie wody na cele technologiczne (o ile eksploatacja takich instalacji wiąże się ze zużyciem wody), przy czym oddziaływanie to powinno być krótkotrwałe i ustąpić po ustabilizowaniu procesów technologicznych.

Powyższe negatywne, pośrednie skutki realizacji działań powinny ustąpić w chwili zrealizowania inwestycji i będą minimalizowane w związku z inwestycjami bardziej ekologicznymi, wydajniejszymi procesami produkcyjnymi i przejściem w kierunku rozwiązań z zakresu gospodarki cyrkularnej. Powyższe potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań, np. rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, rozwój gospodarki niskoemisyjnej i energetyki odnawialnej, racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych.

W ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE**, celu szczegółowego *cs (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*, przewiduje się, że planowane działania powinny pozytywnie oddziaływać na jakość i zasobów wód.

W ramach celu szczegółowego *(viii)* przewiduje się intensyfikację działań ukierunkowanych na wsparcie zakupu taboru niskoemisyjnego (w tym trolejbusowego) wraz z niezbędną infrastrukturą do jego obsługi i tankowania/zasilania paliwami zeroemisyjnymi (np. bezemisyjne środki transportu – autobusy elektryczne, wodorowe, trolejbusy); infrastrukturę związaną ze zrównoważoną multimodalną mobilnością miejską w celu dążenia do gospodarki zeroemisyjnej (np. węzły/centra przesiadkowe, przystanki, wiaty, zadaszenia, parkingi bike&ride itp.); wsparcie na rzecz rozwoju sieci regionalnych tras rowerowych (trasy rowerowe, niezbędna infrastruktura). Przewiduje się również inwestycje związane z

ograniczaniem indywidualnego ruchu samochodowego w centrach Miejskich Obszarów Funkcjonalnych w postaci wyznaczenia stref wyłączonych z indywidualnego ruchu samochodowego, nadawania priorytetu dla transportu zbiorowego i alternatywnego, tworzenia buspasów, infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego.

Realizacja w/w działań będzie w większości oddziaływać pośrednio i bezpośrednio, długoterminowo i pozytywnie na stan środowiska. Realizacja zadań powinna przyczynić się do: redukcji emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczeń pyłowych oraz poprawie efektywności energetycznej i zmniejszeniu zużycia paliw. Działania dotyczące wyznaczenia stref ruchu lub nadawania priorytetów transportu zbiorowego i alternatywnego mogą mieć pośredni, długoterminowy wpływ w związku z optymalizacją i upłynnieniem ruchu. To z kolei może przyczynić się to zmniejszenia liczby wypadków i związaną z tym potencjalną emisją zanieczyszczeń ciekłych przedostających się do wód gruntowych. Przewiduje się, że ograniczenie ruchu samochodowego pomiędzy i w miastach pozwoli zredukować emisji zanieczyszczeń (pyłowych, gazowych), a tym samym pośrednio przedostawania się tego typu zanieczyszczeń do ekosystemów wodnych oraz do atmosfery, gdzie w bezpośrednio w postaci kwaśnych deszczy lub pośrednio w wyniku spływu powierzchniowego wprowadzane są do wód. W ramach *cs (viii)* dopuszcza się również niezbędną przebudowę infrastruktury liniowej, ale tylko jako element projektu oraz w zakresie poprawy bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych i przeznaczoną wyłącznie dla środków komunikacji publicznej.

W związku z powyższym, w/w przewidywane działania w większości nie powinny negatywnie oddziaływać na jakość wód. Ewentualne prace dotyczące przebudowy mogą potencjalnie oddziaływać na jakość wód w związku z potencjalnymi awariami sprzętu ciężkiego lub niezamierzonych wycieków paliw. Oddziaływanie to jednak będzie miało charakter chwilowy i krótkoterminowy i ustąpi w chwili zakończenia inwestycji.

Pośrednim negatywnym skutkiem realizacji zadań w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** może być przeniesienie problemów związanych z ruchem drogowym na inne tereny, poza miastami lub koncentrujące się wokół nich. Oddziaływanie to jednak ustąpi w chwili zidentyfikowania takiego potencjalnego zdarzenia, a zatem nie będzie w sposób istotny oddziaływać na stan i zasoby wodne. Jednocześnie należy zaznaczyć, że wszelkie inwestycje

dotyczące infrastruktury na potrzeby czystego transportu miejskiego, zakupu taboru na potrzeby czystego transportu miejskiego, infrastruktury przeznaczonej dla rowerów z natury są działaniami dążącymi na ograniczania zmian klimatu. Mają one na celu m.in. redukcję emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, a także upłynniają ruch, co w perspektywie długoterminowej, pozytywnie i może wpływać na jakość wód. Są to również obszary interwencji ze współczynnikiem 100% (z wyjątkiem cyfryzacji transportu miejskiego) do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu (zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2021/241 z dn. 12 lutego 2021 r. ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności).

W ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, przewiduje się, że planowane działania będą bezpośrednio pozytywnie oddziaływać na jakość i zasobów wód. W ramach celu szczegółowego cs (ii) *Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, przewiduje się realizację przedsięwzięć polegających na m.in. budowie, przebudowie, modernizacji lub zmianie przebiegu dróg wojewódzkich, w tym w miastach na prawach powiatu; dróg lokalnych inwestycje ukierunkowane na zmniejszenie ruchu samochodowego w miastach, w tym obwodnice; rozwiązania cyfrowe dla transportu; uspokojenie ruchu, zmniejszanie prędkości itp.; wsparcie przeznaczone zostanie na zakup elektrycznego (lub wodorowego) taboru kolejowego na rzecz organizowanych przez Samorząd Województwa Śląskiego kolejowych pasażerskich przewozów o charakterze regionalnym.

Realizacja w/w zadań może potencjalnie wpływać zarówno na wody powierzchniowe, jak i podziemne. Wpływ ten może być dwojaki: zarówno pozytywny, jak i negatywny. Dodatkowo, w wielu przypadkach elementy wpływu pozytywnego mogą przenikać się z oddziaływaniem negatywnym. Przedsięwzięcia realizowane w ramach omawianego celu szczegółowego w perspektywie długoterminowej powinny w większości oddziaływać pozytywnie na środowisko, w tym na stan i zasoby wód oraz gospodarkę wodno-ściekową. Będzie to zarówno pośrednie, jak i bezpośrednie oddziaływanie związane m.in. z ograniczeniem oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne wskutek zmniejszenia ryzyka potencjalnego wystąpienia wypadków, a tym samym zmniejszeniem ryzyka przedostawiania

się zanieczyszczeń (oleje, smary, paliwa i inne węglowodory ropopochodne) do wód lub do gleby.

Realizacja przewidywanych działań powinna przyczynić się do: redukcji emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczeń pyłowych oraz poprawie efektywności energetycznej i zmniejszeniu zużycia paliw. Pośrednio realizacja celu szczegółowego *cs (ii)*, może przyczynić się do pośrednio, pozytywnie i długoterminowo do wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie transportu zrównoważonego (np. przez działania polegające na zakupie taboru elektrycznego lub wodorowego). Przewidywanym potencjalnym negatywnym oddziaływaniem na środowisko mogą charakteryzować się przedsięwzięcia polegające na budowie, przebudowie przebudową lub modernizacją czy też zmianą przebiegu istniejących dróg lub sieci komunikacyjnych. Przedsięwzięcia takie prawdopodobnie mogą negatywnie wpływać na jakość wód powierzchniowych i podziemnych, gdyż związane będą z potencjalnym ryzykiem emisji zanieczyszczeń takich jak spaliny, substancje ropopochodne lub inne towarzyszące działaniom polegającym na pracach budowlanych. Oddziaływanie to jednak będzie miało charakter chwilowy i krótkoterminowy. Ustąpią one w chwili zakończenia inwestycji. Na potrzeby budowy, przebudowy lub modernizacji, wielkość pasa zajętości może miejscami wykraczać poza projektowany pas jezdni (w miejscach niezbędnych do użycia specjalistycznego sprzętu do budowy m.in. obiektu mostowego oraz w rejonach budowy skrzyżowań). Omawiane działania mogą częściowo wymagać przebudowy lokalnego systemu odwodnienia terenu (np. rowy melioracyjne, wymiana istniejących przepustów). W przypadkach wynikających z Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. 2019 poz. 1311), wody opadowe lub roztopowe, ujęte w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne, pochodzące z zanieczyszczonej powierzchni szczelnej dróg zaliczanych do kategorii dróg krajowych, wojewódzkich lub powiatowych klasy G, a także parkingów o powierzchni powyżej 0,1 ha mogą być wprowadzane do wód lub do urządzeń wodnych, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 75a ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2021 poz. 2233), o ile nie zawierają substancji zanieczyszczających w ilościach przekraczających 100 mg/l zawiesiny ogólnej oraz 15 mg/l

węglowodorów ropopochodnych. W przypadkach, gdy wody opadowe lub roztopowe pochodzące z w/w terenów zawierają substancje zanieczyszczające w ilościach przekraczających 100 mg/l zawiesiny ogólnej oraz 15 mg/l węglowodorów ropopochodnych istnieje konieczność podczyszczania w/w wód w urządzeniach podczyszczających (np. separatory, osadniki).

Stan środowiska przyrodniczego i prawdopodobny zakres oddziaływania na zasoby i wodne i gospodarkę wodno-ściekową, wynikający z realizacji w/w przedsięwzięć (np. oddziaływanie ruchu pojazdów samochodowych), będzie minimalizowany, poprzez zabezpieczenie za pomocą urządzeń podczyszczających (w przypadkach wymaganych w ww. Rozporządzeniu) wód powierzchniowych i wód podziemnych przed niepożądanymi skutkami zanieczyszczenia wód opadowych lub roztopowych. Realizacja inwestycji w ramach omawianego celu szczegółowego powinna odbywać się etapowo, aby nie doprowadzić do skumulowanych negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na jakość i zasoby wodne. Jednocześnie warto także zwrócić uwagę, że realizacja działań polegających na budowie, przebudowie i rozbudowie dróg wojewódzkich, budowie obwodnic oraz budowie dróg lokalnych może również spowodować pośrednie, pozytywne oddziaływanie na jakość i zasoby wodne. To oddziaływanie będzie długoterminowe, a związane będzie, np. z ograniczeniem transportu ciężkiego poprzez budowę obwodnic, nowych węzłów autostradowych, ograniczeniem ryzyka katastrof lub awarii drogowych. Zatem pośrednio realizacja tych projektów pozytywnie wpłynie na zmniejszenie oddziaływań związanych z infrastrukturą drogową na jakość i zasoby wodne.

Powyższe potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długotrwałe, pośrednie i pozytywne oddziaływanie na wody, między innymi takie jak: ograniczenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych z istniejących dróg, zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, zmniejszone ryzyko występowania poważnych awarii, a przez to ryzyko zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Inwestycje poprawiające stan infrastruktury poprawi ogólną płynność i prędkość ruchu pojazdów (w szczególności samochodów osobowych i ciężarowych), wpłynie na poprawę szeroko pojętej efektywności energetycznej, minimalizując wzrost zapotrzebowania na nią, poprzez zmniejszenia zużycia paliwa, a tym samym ograniczy emisję gazów cieplarnianych.

Biorąc pod uwagę możliwości minimalizowania negatywnych oddziaływań, obowiązujące przepisy restrykcyjnie podchodzą do ochrony wód. Można przyjąć, że w analizowane zadania nie przyczynią się do znaczącego negatywnego oddziaływania na JCWP i JCWPd na etapie eksploatacji. Generalnie projekty drogowe z jednej strony podnoszą sprawność transportu drogowego, czyli przyczyniają się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, z drugiej strony wpływają na podniesienie atrakcyjności transportu drogowego, co może przyczynić się do zwiększenia ruchu i tym samym zwiększenia emisji tychże gazów. Jednocześnie sama budowa nowych dróg nie przynosi istotnych zmian w emisji spalinowych, tylko powoduje jej przeniesienie na inne tereny. Efekt ograniczenia emisji gazów cieplarnianych osiągnąć jest głównie dzięki upłynnieniu ruchu, co prowadzi do zmniejszenia zużycia paliwa.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** to głównie działania systemowe, które powinny charakteryzować się oddziaływaniem neutralnym. W ramach omawianego priorytetu przewiduje się głównie projekty związane z działaniami: stabilizującymi sytuację na regionalnym rynku pracy; poprawie sytuacji na rynku pracy poprzez lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego; wsparcie na rzecz modernizacji Instytucji Rynku Pracy, działania mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji, polepszenie stanu zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej; wsparcie placówek edukacyjnych; usługi rozwojowe dla osób dorosłych (np. uczenie się przez całe życie, podwyższające i zmieniające kwalifikacje); wspieranie włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami poprzez ich aktywizację społecznozawodową; wspieranie integracji zawodowej i społecznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów; rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich; podniesieniu jakości i dostępności usług wsparcia rodziny wychowujących dzieci. Charakterystyka w/w przedsięwzięć wskazuje na ich ogólny charakter z zakresu działań miękkich, nietechnicznych, o dużych walorach użyteczności dla mieszkańców i potencjalnych przedsiębiorców, natomiast nie mających bezpośredniego wpływu na stan gospodarki wodno-ściekowej, w tym na stan i jakość zasobów wodnych.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** to głównie działania systemowe, które powinny charakteryzować się oddziaływaniem neutralnym względem jakości i stanu wód oraz na gospodarki wodno-ściekowej. Przewidywane do realizacji działania dotyczyć będą m.in. dostosowania infrastruktury szkolnictwa

zawodowego i wyższego do aktualnych potrzeb rynku pracy; rozwoju infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i aktywizacji społecznej; zwiększenie jakości usług medycznych; wyposażenie w sprzęt medyczny; przedsięwzięcia w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego.

W przeważającej części ww. działania będą miały obojętny wpływ na środowisko. Większość przedsięwzięć będzie miało charakter działań miękkich, dlatego nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na stan i jakość wód. Ewentualnie w przypadku prac remontowo-budowlanych może wystąpić do krótkotrwałego, zwiększonego pylenia w miejscu prowadzonych prac, jednak ze względu na niewielką skalę, oddziaływanie to powinno nie wpływać na ogólny stan wód (możliwość przenoszenia pyłów w kierunku wód), a ewentualne uciążliwości powinny ustąpić w chwili zakończenia prac.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** to głównie działania systemowe, które powinny charakteryzować się oddziaływaniem neutralnym względem jakości i stanu wód oraz na gospodarki wodno-ściekowej.

W ramach *cs (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich* wsparcie zostanie skierowane na zintegrowany rozwój całego obszaru subregionów, stanowiących zgodnie ze Strategią „Śląskie 2030” miejskie obszary funkcjonalne (MOF), w oparciu o strategię ponadlokalne/ strategię ZIT, odpowiadające na potrzeby społeczności lokalnych oraz wykorzystujące potencjały danych terytoriów. Przewiduje się realizację działań dotyczących m.in. sprostaniu wyzwaniom środowiskowym i klimatycznym, w szczególności transformację w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., wykorzystanie potencjału technologii cyfrowych oraz wsparcie kompleksowego rozwoju subregionów. Wsparcie będzie przeznaczone na wzmocnienie prorozwojowej i wspólnototwórczej roli kultury poprzez przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra oferujące zróżnicowaną ofertę m.in. kulturalną, animacyjną, itp. Przewiduje się również kontynuację wsparcia dla procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji.

W przypadku *cs (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie* wsparcie przeznaczone będzie na kontynuację procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego wiejskich obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji, spełniające wymogi strategii terytorialnych w formule innego instrumentu terytorialnego, opisanego w Umowie Partnerstwa. Wsparcie zostanie przeznaczone na zagospodarowanie terenów i obiektów na obszarach wiejskich, w tym pogórnicych lub poprzemysłowych, itp. Wspieranie rozwiązań cyfrowych, zwłaszcza zdalnego dostępu do usług publicznych, dostępnych w rewitalizowanych obiektach i przestrzeniach.

Charakter planowanych działań wskazuje, że w większości są to zadania ogólnosystemowe, których zakres i skala nie powinna w perspektywie krótko- i długoterminowej negatywnie wpływać na jakość wód i zasoby wodne.

Przewiduje się, że działania planowane do realizacji w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**, ze względu na charakter oraz skalę, w większości powinny pozytywnie oddziaływać na wody oraz na stan gospodarki wodno-ściekowej. Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo. Środki FST w województwie śląskim będą służyć realizacji głównego celu Funduszu, tj. łagodzeniu skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu. Fundusz ten nada nowy impet gospodarce regionu oraz otworzy lepsze perspektywy rozwoju przed jego mieszkańcami, zwłaszcza tymi najbardziej dotkniętymi negatywnymi następstwami nieuniknionego procesu transformacji.

W ramach **OBSZARU GOSPODARKA** przewiduje się działania dotyczące rozwoju ośrodków wspierających tworzenie oraz transfer wiedzy i technologii do przedsiębiorstw; tworzenie i realizacja programów rozwojowych; inwestycje produkcyjne i logistyczne; wsparcie przyczyniające się do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych w procesach produkcyjnych, wdrożenie czystych technologii redukujących masę odpadów lub zapobiegających ich powstawaniu, zwiększenie reużycia produktów, recyklingu materiałów i

efektywnego gospodarowania zasobami oraz ograniczające zużycie energii w procesach produkcyjnych.

Realizowane projekty przyczynią się do rozwoju potencjału wysokich technologii w kierunku neutralności klimatycznej oraz dostosowania gospodarki do zmian, w tym w sytuacjach kryzysowych. Planowane działania powinny przyczynić się do m.in. wprowadzenia nowych/ulepszonych neutralnych dla klimatu produktów, usług, procesów itp. a także do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych w procesach produkcyjnych (w tym wody).

Dane źródłowe pokazują (np. dokument pn. „Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach IV Osi Priorytetowej PO IG na stan środowiska naturalnego oraz efektywność energetyczną w Polsce - raport końcowy”), że wdrożenie innowacyjnych urządzeń i maszyn może przyczynić się do obniżenia odprowadzanych do środowiska ścieków i innych odpadów. Przykładowo, w wyniku realizacji projektu „Rozwój działalności badawczo-rozwojowej PCC Rokita SA” możliwa była redukcja emitowanej 1 tony substancji (odpady, ścieki) do 70 kg (redukcja o 93%). Można zatem spodziewać się, że czystych technologii, recykling materiałów, wdrożenie ulepszonych procesów i produktów powinno przyczynić się do zmniejszenia emitowanych do środowiska ścieków lub ograniczyć zużycie wody na procesy technologiczne. Można zatem spodziewać się, że realizacja przedsięwzięć w ramach Obszaru Gospodarka, a w szczególności celu operacyjnego A2: *Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych*, powinna pozytywnie i długoterminowo wpływać na wody i zasoby, a także jakość.

W ramach **OBSZARU ŚRODOWISKO** przewiduje się realizację działań upowszechniających rozwiązania oparte na odnawialnych źródłach energii (w tym również w postaci wirtualnych elektrowni), dystrybucji energii oraz jej magazynowanie; remediacja, rekultywacja czy też renaturyzacja terenów pogórniczych i przemysłowych; usuwanie zagrożenia ze strony niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów, w tym odpadów wydobywczych; wsparcie na terenach pogórniczych efektywnego systemu zagospodarowania wodami oraz oczyszczeniu zanieczyszczonych w wyniku eksploatacji górniczej wód podziemnych i powierzchniowych; uzdatnianie i zagospodarowanie wód kopalnianych na potrzeby użytkowe, jako alternatywa dla źródła zaopatrzenia z sieci miejskiej oraz do celów gospodarczych.

W ramach celu operacyjnego B1: *Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych* wsparcie powinno przyczynić się pośrednio, pozytywnie i w perspektywie długoterminowej do ograniczenia ilości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych poprzez optymalne wykorzystanie lokalnych zasobów energetycznych (inwestycje w zakresie odnawialnych źródeł energii, w tym w oparciu o lokalne potencjały na rzecz energetyki prosumenckiej). Możliwa będzie zatem redukcja emisji zanieczyszczeń, które mogłyby dostać się do środowiska w przypadku spalania konwencjonalnych paliw kopalnych.

Działania w ramach celu operacyjnego B2: *Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne* dotyczyć będą głównie przywrócenia potencjału gospodarczego, społecznego i środowiskowego zdegradowanych terenów. Tereny zdegradowane często mogą być źródłem wtórnych zanieczyszczeń wód ze względu na potencjalne występowanie na nich tzw. bomb ekologicznych. W perspektywie długoterminowej realizacja zadania może przyczynić się do perspektywicznych działań mających na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, w tym jakości wód. Ewentualne zakres i sposób prowadzenia prac remediacyjnych będzie wpływał na ryzyko ewentualnego przedostawania się zanieczyszczeń do wód. Remediacja gleb powinna odbyć się zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami, w tym między innymi zgodnie z: Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016r. w sprawie zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz.U. 2016 poz. 1395), Ustawą Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1219) oraz Ustawą o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007. (t.j. Dz.U. 2020 poz. 2187). Ewentualne prace powinny być prowadzone w sposób jak najbardziej minimalizujący potencjalne wtórne uwalnianie zanieczyszczeń, w związku z możliwym ryzykiem dalszego rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Planowane prace powinny odbywać się zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami, w ten sposób minimalizując potencjalny negatywny wpływ na wody.

Szczególne znaczenie dla stanu gospodarki wodno-ściekowej i jakości wód, w ramach celu operacyjnego B2: *Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów*

górnicych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne, będzie miało wsparcie dotyczące oczyszczania zanieczyszczonych w wyniku eksploatacji górniczej wód podziemnych i powierzchniowych oraz uzdatnianie i zagospodarowanie wód kopalnianych. Uzdatnianie i zagospodarowanie wód kopalnianych powinno zwiększyć wykorzystanie wód na potrzeby użytkowe, jako alternatywa dla źródła zaopatrzenia z sieci miejskiej oraz do celów gospodarczych. Wymienione działania w perspektywie długoterminowej, pośrednio i bezpośrednio, pozytywnie powinny wpływać zarówno na stan i jakość wód, jak i na stan gospodarki wodno-ściekowej w województwie.

Głównym założeniem **OBSZARU SPOŁECZEŃSTWO** są działania przyczyniające się m.in. do tworzenia nowych i utrzymania istniejących miejsc pracy oraz łagodzenia skutków transformacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym, co stanowi odpowiedź na główne cele FST SL 2021-2027, którymi są: łagodzenie negatywnych skutków transformacji klimatycznej w drodze wspierania najbardziej dotkniętych jej skutkami terytoriów i pracowników oraz promowanie zrównoważonej transformacji społeczno-gospodarczej. Przewiduje się realizację działań, przeważnie, o charakterze miękkim, np. poprawa jakości kształcenia; dostosowanie procesu lub profilu kształcenia zawodowego uczniów i osób dorosłych; doradztwo zawodowe; zapewnienie kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej; współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy; łagodzenie negatywnych skutków transformacji. Charakter i zakres w/w działań nie wskazują, aby mogłyby one, w perspektywie krótko- i długoterminowej, negatywnie oddziaływać na środowisko.

W ramach celu operacyjnego C1: *Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych*, przewidziano także przedsięwzięcia techniczne, polegające np. na poprawie jakości i dostępności edukacji, w tym budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej wraz z niezbędnym wyposażeniem. Również w ramach celu operacyjnego C3: *Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych*, przewidziano działania na rzecz poprawy jakości i dostępności do szeroko rozumianych usług społecznych wraz z zapewnieniem niezbędnej infrastruktury. Biorąc jednak pod uwagę niewielką skalę i typ prowadzonych prac, nie należy spodziewać się istotnego wpływu na wody i gospodarkę

wodno-ściekową. Realizacja w/w działań nie powinna pogorszyć ogólnego stanu analizowanego komponentu środowiska. Z uwagi na nie inwestycyjny charakter działań przewidzianych w ramach celu operacyjnego C2: *Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy podregionów górniczych* oraz celu operacyjnego C4: *Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych*, mających na celu przede wszystkim aktywizację zawodową i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców podregionów górniczych, jak również podniesienie kompetencji, rozszerzanie wiedzy i wielostronnej wymiany doświadczeń, wdrożenia zasady partnerstwa i zaangażowania dostępnych kapitałów/zasobów na rzecz skutecznego prowadzenia procesu sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych, przewiduje się że wymienione działania będą oddziaływały w sposób neutralny na stan i jakość wód, jak i na stan gospodarki wodno-ściekowej w województwie.

Przyszłe zadania realizowane w ramach Priorytetu 9. **POMOC TECHNICZNA EFRR** będą miały neutralny wpływ na stan i jakość wód oraz na systemy wodno-ściekowe, a ich realizacja nie będzie wiązała się z pośrednim lub bezpośrednim negatywnym oddziaływaniem na w/w elementy oraz nie pogorszy jakości wód w porównaniu do aktualnego zidentyfikowanego stanu. Omawiany Priorytet obejmuje działania polegające m.in. na wsparciu w zakresie procesu certyfikacji wydatków; zapewnienie odpowiedniego systemu wynagradzania i motywowania pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie, wdrażanie, monitoring i kontrolę FE SL 2021-2027 oraz wsparcie Rzecznika Funduszy Europejskich; organizowane działań edukacyjnych w zakresie niedyskryminacji i równości szans; zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i organizacyjnego dla pracowników zaangażowanych w realizację Programu; przygotowanie i prowadzenie badań ewaluacyjnych oraz upowszechnianie wyników badań ewaluacyjnych; wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów; przygotowanie, produkcja, dystrybucja publikacji, materiałów promocyjnych.

Zadania zaplanowane do realizacji w ramach Priorytetu 10. **POMOC TECHNICZNA EFS+** obejmuje następujące, przykładowe rodzaje działań: promowanie w miejscu pracy włączenia i dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami; organizowane działań edukacyjnych w zakresie niedyskryminacji i równości szans; działania związane z budowaniem zdolności

administracyjnych partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego; przygotowanie i wdrażanie regionalnych dokumentów wyznaczających kierunki i określających warunki realizacji Programu; wsparcie eksperckie; wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów; organizacja i współorganizacja wydarzeń (m.in. konferencji, kongresów, pikników, targów), akcji promocyjnych i społecznych i konkursów edukacyjnych i promocyjnych. Charakter i zakres w/w działań będzie miał neutralny wpływ na stan i jakość zasobów wodnych, w tym na stan gospodarki wodno-ściekowej, planowane działania mają charakter działań miękkich.

Zadania zaplanowane do realizacji w ramach Priorytetu 11. **POMOC TECHNICZNA FST** obejmuje następujące, przykładowe rodzaje działań: wsparcie działań zmierzających do usprawnienia realizacji Programu; organizowane działań edukacyjnych w zakresie niedyskryminacji i równości szans, skierowanych do pracowników instytucji zarządzających zaangażowanych we wdrażanie programu, jak i do podmiotów realizujących projekty; działania związane z budowaniem zdolności administracyjnych partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego; przygotowanie i wdrażanie regionalnych i/lub podregionalnych dokumentów wyznaczających kierunki i określających warunki realizacji Programu; organizacja i współorganizacja szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów z wyłączeniem szkoleń z zagadnień horyzontalnych objętych PO PT; wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów; tworzenie, utrzymanie i rozwój systemu portali /serwisów internetowych związanych z Programem oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej, w tym mediów społecznościowych; prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych skierowanych m.in. do opinii publicznej.

Charakter i zakres w/w działań będzie miał neutralny wpływ na stan i jakość zasobów wodnych, w tym na stan gospodarki wodno-ściekowej, planowane działania mają charakter działań miękkich.

Na podstawie powyższych analiz należy przypuszczać, że realizacja zadań w ramach priorytetów i poszczególnych celów szczegółowych nie powinna spowodować istotnych zagrożeń dla ujęć i źródeł wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, z uwzględnieniem obszarów stref ochronnych tych ujęć. Charakterystyka i skala przewidywanych działań nie

wskazuje, aby mogłyby one stwarzać istotne zagrożenia dla wód podziemnych zlokalizowanych na terenie miasta, z uwzględnieniem nakazów, zakazów i ograniczeń związanych z ochroną zasobów wody. Zbiorniki wód podziemnych znajdują się w granicach województwa narażone są m.in. na lokalne leje depresji związane prowadzonym odwodnieniem górniczym. Rozpatrując charakter przewidzianych do realizacji zadań w ramach FE SL 2021-2027, nie obejmuje on w/w działań. Nie przewiduje się również nadmiernego wykorzystywania zasobów wód podziemnych. Z uwagi na ochronę wód podziemnych, na etapie eksploatacji powinny być również stosowane odpowiednie zabezpieczenia w celu ochrony terenów najbardziej newralgicznych. Zabezpieczenia takie na tych obszarach powinny ograniczać ryzyko występowania negatywnych oddziaływań na wody podziemne w przypadku wystąpienia poważnych awarii. W przypadku standardowej eksploatacji nie należy spodziewać się wystąpienia negatywnych oddziaływań w tym zakresie.

5.4 PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA POWIETRZE

Projekty realizowane w ramach projektu Programu FE SL 2021-2027 w zależności od rodzaju planowanych przedsięwzięć oraz ich skali będą charakteryzowały się różnym stopniem oddziaływania na jakość powietrza atmosferycznego. W analizowanym dokumencie¹²⁹, w ramach celów szczegółowych (cs), nie zostały wskazane konkretne przedsięwzięcia, niemniej jednak zakłada się, iż większość projektów, które wdrażane będą w efekcie realizacji Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, będą przyczyniać się w sposób bezpośredni lub pośredni do poprawy aktualnego stanu powietrza w woj. śląskim. Wymierne, pozytywne skutki w obszarze poprawy stanu środowiska w regionie, będą następstwem realizacji przedsięwzięć o charakterze proekologicznym, w tym działań związanych z wdrażaniem nowych, innowacyjnych, a zarazem ekologicznych rozwiązań, realizowanych w szczególności w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** w ramach celu szczegółowego cs (i): *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* oraz Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** w ramach celu szczegółowego cs (viii)

¹²⁹ Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 – Projekt programu, Katowice, marzec2022r.

Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Zakłada się również, iż na etapie realizacji poszczególnych projektów, w tym w szczególności projektów o charakterze inwestycyjnym, związanych z budową, rozbudową i modernizacją zaplecza badawczo-rozwojowego jednostek naukowych i przedsiębiorstw, a także budową, rozbudową infrastruktury komunikacyjnej, wszystkie wyszczególnione w nich prace prowadzone będą z poszanowaniem środowiska.

Analiza potencjalnych działań w ramach priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** wykazała, iż skoncentrowane są one głównie wokół aspektów społeczno-ekonomicznych, obejmujących wsparcie przedsiębiorczości, innowacyjności oraz współpracy gospodarczej i promocji przedsiębiorstw i konsorcjów naukowo- przemysłowych w woj. śląskim (*cs (ii); cs (iv)*). Dlatego też przewiduje się, iż zdecydowana większość przedsięwzięć planowanych w ramach Priorytetu 1 nie będzie wiązała się z negatywnym oddziaływaniem na powietrze atmosferyczne. Potencjalne negatywne oddziaływanie na ten element środowiska naturalnego może wystąpić jedynie w odniesieniu do projektów o charakterze inwestycyjnym, w ramach których realizowane będą prace związane z budową, rozbudową i/lub modernizacją infrastruktury technicznej. Projekty o charakterze inwestycyjnym planowane są w ramach celu szczegółowego *cs (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*, wspierającego zarówno inwestycje w infrastrukturę B+R organizacji badawczych, jak również inwestycje związane z tworzeniem lub rozwojem zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach. Potencjalne negatywne oddziaływanie na powietrze atmosferyczne, może również wystąpić w efekcie realizacji projektów o charakterze inwestycyjnym w ramach *cs (iv): Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości*, w odniesieniu do przedsięwzięć związanych z poprawą infrastruktury turystycznej oraz budową i rozwojem infrastruktury rekreacyjnej w regionie. Z uwagi na rodzaj planowanych działań, negatywne oddziaływanie związane będzie głównie z emisją spalin i unosem pyłów do atmosfery wskutek prowadzonych prac budowlanych i modernizacyjnych. Oddziaływanie będzie miało charakter bezpośredni, lokalny i chwilowy oraz ustąpi z chwilą zakończenia prac inwestycji (budowlane i modernizacyjne).

W odniesieniu do Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, przewiduje się, że zdecydowana większość planowanych działań wpłynie na poprawę jakości powietrza atmosferycznego w woj. śląskim. Z uwagi na proekologiczny charakter przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach Priorytetu 2, potencjalne oddziaływania będą miały charakter pozytywny, regionalny i długoterminowy. Realizacja działań w obszarze celów szczegółowych: *cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; cs (II): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju; cs (iv): Wspieranie przystosowania do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego oraz cs (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, sprzyjających wdrażaniu rozwiązań proekologicznych, oraz promujących zrównoważoną gospodarkę zasobami, jak również sprzyjających podniesieniu świadomości ekologicznej społeczeństwa, będzie skutkowała pozytywnym, bezpośrednim i długoterminowym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze, w tym w szczególności na powietrze atmosferyczne woj. śląskiego. Zakłada się, iż w odniesieniu do Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, jedyne negatywne oddziaływania względem powietrza atmosferycznego mogą wystąpić w skutek realizacji projektów o charakterze inwestycyjnym obejmujących budowę, przebudowę, modernizację lub adaptację istniejącej infrastruktury w obszarach, które zdefiniowano poniżej w odniesieniu dla każdego celu szczegółowego:*

- *cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych: inwestycję związane z kompleksową, dogłębną modernizacją energetyczną obejmujące wymianę źródeł ciepła na źródła niskoemisyjne w obiektach użyteczności publicznej, kompleksową modernizacją energetyczną wielorodzinnych budynków mieszkalnych, których właścicielem są wspólnoty mieszkaniowe, TBS, komunalne oraz osoby prywatne; działania w obszarze poprawy efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach (w tym przedsięwzięcia związane z zastosowaniem instalacji do produkcji energii elektrycznej i/lub ciepłej ze źródeł odnawialnych), oraz projekty związane z wymianą oświetlenia przestrzeli publicznej z zastosowaniem rozwiązań efektywnych energetycznie.*

- *cs (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju:* inwestycje związane z budową i rozbudową infrastruktury służącej do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania energii elektrycznej i ciepłej z OZE wraz z pracami umożliwiającymi podłączeniem instalacji do sieci; rozbudowa istniejącej infrastruktury do produkcji energii i ciepła z OZE o magazyny energii;
- *cs (iv): Wspieranie przystosowania do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego:* inwestycje z zakresu budowy, przebudowy oraz remontu urządzeń wodnych i elementów infrastruktury hydrotechnicznej celem dostosowania ich do ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich skutków, jak również realizacja przedsięwzięć w obszarze retencjonowania wody, w tym małej retencji.
- *cs (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej:* inwestycje związane z budową, rozbudową i modernizacją infrastruktury wodno-ściekowej, z uwzględnieniem obiektów oczyszczalni ścieków oraz stacji uzdatniania wody.
- *cs (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej:* inwestycje związane z budową/rozbudową PSZOK-ów, centrów napraw, punktów powtórnego użycia oraz segregacji odpadów oraz inwestycje obejmujące budowę instalacji do recyklingu i odzysku odpadów; inwestycje obejmujące oczyszczenie terenu z odpadów zawierających azbest (prace rozbiórkowe oraz terenowe).
- *cs (vii): Wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, bioróżnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń:* działania inwestycyjne obejmujące budowę/rozbudowę infrastruktury służącej ukierunkowaniu ruchu pieszych, inwestycje w infrastrukturę turystyczną na obszarach chronionych, prace terenowe związane z poprawą i odtwarzaniem stanu siedlisk przyrodniczych oraz prace rekultywacyjne na terenach zdegradowanych wskutek działalności człowieka.

Z uwagi na rodzaj planowanych przedsięwzięć, analogicznie jak w przypadku działań inwestycyjnych planowanych w ramach priorytetu 1. **INTELIĞENTNE ŚLĄSKIE**, będą to oddziaływania negatywne, krótkoterminowe charakterze lokalnym, występujące na etapie realizacji inwestycji (budowa, rozbudowa, modernizacja, itp.), które ustąpią z chwilą zakończenia prac budowlano-remontowych.

W odniesieniu do Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE**, przewiduje się, że docelowe, działania realizowane w ramach priorytetu będą bezpośrednio pozytywnie oddziaływać na jakość powietrza atmosferycznego województwa. Oddziaływania te będą miały charakter pozytywny, długoterminowy o zasięgu regionalny. Działania realizowane w ramach *cs (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*, promujące wdrażanie rozwiązań z obszaru zrównoważonej, zeroemisyjnej multimodalnej mobilności miejskiej docelowo przyczynią się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń emitowanych z terenu województwa śląskiego do powietrza atmosferycznego. W odniesieniu do celu szczegółowego *cs (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*, negatywne oddziaływania o charakterze bezpośrednim, krótkoterminowym i lokalnym mogą wystąpić na etapie realizacji inwestycji obejmujących budowę lub rozbudowę infrastruktury związanej ze zrównoważoną multimodalną mobilnością miejską, w tym w szczególności: budowę węzłów/centrów przesiadkowych wraz z zapleczem dla podróżujących, budowę przystanków oraz działania związane z montażem lub modernizacją drobnej infrastruktury towarzyszącej (zadaszenia, wiaty, ciągi pieszo-rowerowe, itp.). Z uwagi na charakter planowanych działań zakłada się, że negatywne oddziaływania ustąpią z chwilą zakończenia prac remontowo-budowlanych.

W odniesieniu do działań planowanych w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** w obszarze *cs (ii): Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, to z uwagi na ich charakter klasyfikowane są one jako przedsięwzięcia mogące zawsze lub potencjalnie znacząco

oddziaływać na środowisko¹³⁰. Tego typu przedsięwzięcia pomimo, iż są niezbędne dla zaspokojenia potrzeb społecznych oraz rozwoju gospodarczego regionu, to jednak wiążą się z negatywnym wpływem na poszczególne komponenty środowiska naturalnego. Realizacja działań w ramach *cs (ii): Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, obejmujących budowę i przebudowę, modernizację oraz zmianę przebiegu dróg wojewódzkich oraz lokalnych będzie powodowała wyępienie dwóch typów oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska naturalnego. Pierwszy rodzaj oddziaływań wystąpi na etapie realizacji inwestycji i będą to oddziaływania bezpośrednie o charakterze lokalnym i chwilowym, które ustąpią z chwilą zakończenia prac budowlanych (prac inwestycyjnych). Drugi typ oddziaływań, to oddziaływania negatywne, o charakterze długoterminowym związane z powstaniem w efekcie realizacji inwestycji liniowych źródeł zanieczyszczeń powietrza. Oddziaływania na etapie późniejszej eksploatacji infrastruktury drogowej związane będą z emisją zanieczyszczeń wprowadzanych przez pojazdy z silnikami spalinowymi (emisja spalin oraz unoszenie zanieczyszczeń z dróg w efekcie ruchu pojazdów). Oddziaływania te będą miały charakter oddziaływań negatywnych, długoterminowych o charakterze zarówno lokalnym jak i regionalnym.

Analiza działań w ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE**, wykazała, że z uwagi na ich społeczno-edukacyjny, a zarazem nie inwestycyjny charakter, większość realizowanych przedsięwzięć, nie będzie wiązała się z negatywnym wpływem na poszczególne komponenty środowiska naturalnego. Przewiduje się, iż w odniesieniu do Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE**, jedyne potencjalne oddziaływanie względem powietrza atmosferycznego może nastąpić w skutek realizacji projektów uwzględniających prace remontowo-budowlane i adaptacyjne istniejącej infrastruktury. Niemniej jednak uwzględniaj fakt, iż prace realizowane będą głównie wewnątrz budynku, ryzyko wystąpienia negatywnych oddziaływań jest minimalne i można je przyjąć jako nieistotne. Zakres w/w działań wpisuje się w pakiet działań inwestycyjnych wskazanych w ramach celu szczegółowego *cs (f): Wspieranie równego*

¹³⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839)

dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, obejmujący m.in. prace adaptacyjne i modernizacyjne bazy lokalowej i wyposażenia placówek oświatowych.

W odniesieniu do Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA**, jedyne negatywne oddziaływanie względem powietrza atmosferycznego może nastąpić w skutek realizacji projektów o charakterze inwestycyjnym obejmujących budowę, przebudowę lub adaptację istniejącej infrastruktury. Zakres działań wpisujących się w ramy inwestycji infrastrukturalnych, wskazano poniżej, indywidualnie dla każdego celu szczegółowego (cs) wyszczególnionego w ramach Priorytetu 6:

- *cs (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspierania odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online: inwestycje w infrastrukturę placówek kształcenia zawodowego i wyższego wraz z pracami technicznymi umożliwiającymi zagospodarowanie przyległego otoczenia (adaptacja i budowa sal, pracowni, laboratoriów, itp.).*
- *cs (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne: inwestycje w infrastrukturę podmiotów świadczących usługi społeczne oraz centrów usług społecznych, jak również inwestycje związane z budową i modernizacją placówek dziennego pobytu oraz placówek krótkookresowego pobytu w formie całodobowej lub dziennej.*

Realizacja wskazanych powyżej działań będzie się wiązała z wystąpieniem na etapie realizacji inwestycji (budowa, rozbudowa, modernizacja, itp.) oddziaływań negatywnych,

krótkoterminowych o charakterze lokalnym, które ustąpią w chwili zakończenia prac remontowo-budowlanych.

W odniesieniu do Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI**, to analogicznie jak w przypadku priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE**, jedyne negatywne oddziaływanie względem powietrza atmosferycznego może nastąpić w efekcie realizacji działań o charakterze inwestycyjnym w ramach celu szczegółowego cs (i): *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*, obejmujących prace konserwacyjne i modernizacyjne istniejących obiektów instytucji kultury, sprzyjające przekształceniu ich w wielofunkcyjne centra o zróżnicowanej ofercie oraz w ramach celu szczegółowego cs (ii) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie* obejmujących m.in. dostosowanie infrastruktury usług publicznych (społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i opiekuńczych) do sytuacji demograficznej. Realizacja wskazanych powyżej działań będzie się wiązała z wystąpieniem na etapie realizacji inwestycji (rozbudowa, modernizacja, itp.) oddziaływań negatywnych, krótkoterminowych o charakterze lokalnym, które ustąpią w chwili zakończenia prac inwestycyjnych.

W odniesieniu do Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**, przewiduje się, iż zdecydowana większość działań w ramach celu szczegółowego cs (8): *Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie*, będzie miała neutralny wpływ na jakość powietrza w woj. śląskim.. Dokumentem planistycznym w stosunku do priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo. Projekty planowane do realizacji w ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST SL 2030) w zależności od

rodzaju planowanych przedsięwzięć oraz ich skali będą charakteryzowały się różnym stopniem oddziaływania na jakość powietrza w regionie.

Z uwagi na nietechniczny charakter, większości działań planowanych do realizacji w ramach TPST WSL 2030, będzie miała neutralny wpływ na jakość powietrza w woj. śląskim w tym w szczególności inwestycje planowane do realizacji w ramach celów operacyjnych wskazanych w **OBSZARZE GOSPODARKA**, tj.: *Cel operacyjny A1: Innowacyjna gospodarka podregionów górniczych oraz Cel operacyjny A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych*, jak również w ramach celów operacyjnych wskazanych w **OBSZARZE SPOŁECZEŃSTWO**, takich jak:

- *Cel operacyjny C1: Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych;*
- *Cel operacyjny C2: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynków pracy podregionów górniczych;*
- *Cel operacyjny C3: Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizacji mieszkańców podregionów górniczych;*
- *Cel operacyjny C4: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych.*

W analizowanym dokumencie¹³¹, w ramach celów operacyjnych, nie zostały wskazane konkretne przedsięwzięcia, niemniej jednak zakłada się, iż większość projektów o charakterze inwestycyjnym, które będą realizowane w ramach TPST WSL 2030, przyczyni się do poprawy aktualnego stanu powietrza w woj. śląskim. Wymierne, pozytywne skutki o charakterze długoterminowym i zasięgu regionalnym, będą następstwem realizacji przedsięwzięć o charakterze proekologicznym, w tym działań związanych m.in. z wprowadzeniem nowych/ulepszonych neutralnych dla klimatu produktów, usług oraz procesów w ramach *Celu operacyjnego A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych (OBSZAR GOSPODARKA (A))* oraz działań w ramach *Celu operacyjnego B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych w OBSZARZE ŚRODOWISKO (B)*, obejmujących m.in. inwestycje w zakresie

¹³¹ Projekt v.4- Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030, Katowice, marzec2022r.

odnawialnych źródeł energii (z uwzględnieniem lokalnego potencjału na rzecz energetyki prosumenckiej). Ewentualne negatywne oddziaływania mogą wystąpić na etapie prowadzonych w ramach inwestycji prac modernizacyjnych i budowlanych związanych z budową i lub adaptacją elementów infrastruktury technicznej, niemniej jednak oddziaływania te będą miały charakter krótkoterminowy o zasięgu lokalnym i ustąpią z chwilą zaprzestania prac.

Potencjalne negatywne oddziaływania na jakość powietrza w regionie mogą wystąpić w efekcie prowadzenia działań inwestycyjnych o charakterze technicznym w ramach *Celu operacyjnego B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne, (OBSZAR ŚRODOWISKO (B))*. W ramach w/w celu operacyjnego przewidywane jest wsparcie projektów związanych z rekultywacją, remediacją, regeneracją, renaturyzacją, dekontaminacją oraz zagospodarowaniem terenów przemysłowych, w tym w szczególności pogórniczych, obiektów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych jak również prac związanych z ich adaptacją m.in. na cele gospodarcze i środowiskowe oraz uzupełniająco kulturalne, turystyczne, edukacyjne i mieszkaniowe. Zasięg i skala oddziaływania, zależna będzie od rodzaju podejmowanych operacji technicznych, niemniej jednak będą to oddziaływania krótkoterminowe o zasięgu lokalnym, które ustąpią z chwilą zakończenia prac terenowych i remontowo-budowlanych.

W odniesieniu do Priorytetów **POMOC TECHNICZNA** dokumentu FE SL 2021-2027 zakłada się, iż realizacja działań w ramach w/w priorytetu nie będzie wiązała się z negatywnym wpływem na poszczególne komponenty środowiska naturalnego woj. śląskiego, w tym jakość powietrza atmosferycznego.

5.5 PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI

Projekty realizowane w ramach projektu Programu FE SL 2021-2027 w zależności od rodzaju planowanych przedsięwzięć oraz ich skali będą charakteryzowały się różnym stopniem oddziaływania na powierzchnię ziemi. W Programie, w ramach poszczególnych celów szczegółowych wskazano typy możliwych przedsięwzięć, co daje ogólny obraz o możliwych projektach inwestycyjnych. Zakłada się jednak, iż większość projektów inwestycyjnych

realizowanych w ramach Programu przyczyniać się będzie do poprawy aktualnego stanu środowiska województwa śląskiego, zwłaszcza tych związanych z wykorzystaniem typu brownfield, gdzie efektem będzie racjonalnego gospodarowania terenami

Analiza potencjalnych działań w ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** wiąże się z realizacją głównie projektów mających neutralny charakter względem stanu jakości środowiska (w tym powierzchnię gleb), gdyż ukierunkowane będą na ekonomiczne wsparcie przedsiębiorczości, innowacyjności, współpracy gospodarczej i promocji. Działania związane z rozwojem skali przedsiębiorstw mogą przybrać wymiar inwestycyjnych i związany z lokalizowaniem nowych obiektów budowlanych i instalacji a tym samym przekształceniem powierzchni ziemi, w szczególności w ramach celu szczegółowego (iii) *Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne*, poprawy infrastruktury turystycznej oraz budowy infrastruktury rekreacyjnej. Dla zminimalizowania tego typu oddziaływania istotne jest wykorzystywanie w pierwszej kolejności terenów już przekształconych, tzw. „brown field”. Lokalizacja tego typu nowych obszarów powinna być zgodna z dokumentami planistycznymi, jak również w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju dla zminimalizowania negatywnych skutków inwestycji na poziomie lokalnym. Oddziaływanie będzie miało wymiar krótkotrwały na etapie prowadzenia prac budowlanych. Działaniami minimalizującymi powinny być rozwiązania związane z zachowaniem zasady racjonalnego gospodarowania, minimalizacji stopnia i łagodzeniu skutków zasklepienia gleby, zapobiegania zanieczyszczeniu substancjami powodującymi ryzyko oraz remediacji oraz zachowaniu funkcji środowiskowych, w tym w kontekście adaptacji do zmian klimatu.

Program dopuszcza koncentrację wsparcia na konkretne Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Ośrodki wzrostu, które co do zasady stanowią obszary przekształcone i silnie zurbanizowane, zatem wpływ działań na powierzchnię ziemi jest w większości neutralna z uwzględnieniem jednocześnie zasad DESH.

W ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** zaplanowano interwencje, które z założenia mają charakter prośrodowiskowy i w efekcie przyczyniać się będą do poprawy stanu środowiska naturalnego, oszczędności zasobów naturalnych, zwiększenia bioróżnorodności

oraz poprawy bezpieczeństwa publicznego. W odniesieniu do zasobów gleb pozytywny charakter mają cele szczegółowe jak *cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego oraz cs (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*, w ramach których realizowana będzie ochrona zasobów gleb oraz kształtowane będą prośrodowiskowe postawy społeczne. Neutralny charakter mogą wykazywać działania realizowane w ramach celu szczegółowego *cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*, który dotyczyć będzie w głównej mierze prac budowlanych związanych z kompleksową modernizacją energetyczną istniejących budynków i nie wiązać się z przekształceniem powierzchni ziemi.

Potencjalnie negatywny wpływ na zasoby powierzchni ziemi należy upatrywać się w realizacji działań inwestycyjnych zmierzających do budowy nowych obiektów i infrastruktury w ramach celów szczegółowych:

- *cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*
- *cs (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*
- *cs (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*
- *cs (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.*

Są to przedsięwzięcia, które mają charakter inwestycyjny i wiążą się z pracami ziemnymi i oddziaływaniem na powierzchnię ziemi i gleby. Oddziaływania te będą mieć charakter krótkotrwały związane ze zmianą ukształtowania i naruszeniem powierzchni terenu. W kontekście długoterminowych oddziaływań będzie to trwałe przekształcenie powierzchni ziemi, naturalnej struktury gleby na trasie wykopów wynikające z trwałego posadowienia obiektów i infrastruktury energetyki odnawialnej, gospodarki odpadami, wodno-ściekowej. Minimalizacja tego typu oddziaływań nastąpi na etapie budowy poprzez m.in. zapewnienie racjonalnego wykorzystania przemieszczanych lub usuwanych mas ziemnych i skalnych oraz wykorzystania warstwy próchnicznej gleb, głównie w kierunku odtworzenia i ulepszenia gleb.

Istotnym działaniem będzie dostosowanie rozwiązań projektowych do ukształtowania terenu oraz uwzględnienie rozwiązań technologicznych korzystnych dla środowiska przyrodniczego na każdym etapie inwestycji i eksploatacji nowych obiektów.

Podobne potencjalne oddziaływania związane z inwestycjami, w ramach których przewidziana jest budowa obiektów i infrastruktury energetyki odnawialnej (przewidziane również w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**), jak i gospodarki odpadami na powierzchni ziemi. Projekty te dotyczyć będą typowych prac budowlanych, z czym związane są wykopy, nasypy i posadowienie nowych obiektów budowlanych. Po zakończeniu budowy zajęte tereny powinny być uporządkowane, a oddziaływania na tym etapie należy uznać jako krótkotrwałe. Przedsięwzięcia inwestycyjne zwłaszcza w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** dotyczyć będą głównie terenów zdegradowanych i przekształconych przez działalność przemysłową i skoncentrowane będą na przywrócenie ich do obiegu społeczno-gospodarczego poprzez wprowadzenie obiektów związanych odnawialnymi źródłami energii, czy też wykorzystaniem odpadów wydobywczych, celem ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko, oddziaływanie na antropogeniczną pokrywę terenu należy uznać za niewielkie ze względu na jej antropogeniczny charakter i niewykształcony profil glebowy. Inwestycje te powinny zostać zaplanowane w sposób zapewniający pełną zgodność z obowiązującymi przepisami i każdorazowo podlegać indywidualnej ocenie oddziaływania na środowisko (są przedsięwzięciami charakteryzowanymi, w zależności od mocy, jako mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko lub mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko), a zastosowane rozwiązania projektowe powinny minimalizować negatywny wpływ na powierzchnię ziemi. Dodatkowo, w przypadku stwierdzenia historycznego zanieczyszczenia ziemi władający gruntem zobowiązany jest do przeprowadzenia remediacji czyli np. usunięcia lub zmniejszenia ilości substancji powodujących ryzyko w taki sposób, aby teren zanieczyszczony był bezpieczny dla zdrowia ludzi i stanu środowiska. Działanie takie powinno być poprzedzone badaniami terenu zrealizowanymi przez akredytowaną jednostkę, sporządzenie projektu planu remediacji i uzgodnienie go z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Katowicach oraz uzyskanie decyzji określającej m.in.: granice terenu do wykonania prac remediacyjnych, nazwy substancji powodujących ryzyko, ich wartość oraz poziom, do którego doprowadzi remediacja, sposób prowadzenia remediacji, termin rozpoczęcia i zakończenia remediacji oraz sposób potwierdzenia przeprowadzonych prac

i ich efektów. Dodatkowo, NIK¹³² rekomenduje uwzględnianie w wydawanych decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach informacji związanych z potencjalnymi historycznymi zanieczyszczeniami powierzchni ziemi lub historycznymi zanieczyszczeniami powierzchni ziemi.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** mające na celu wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej w kierunku zeroemisyjnym w większości w aspektach związanych z ochroną powierzchni ziemi i gleb ma pozytywny wpływ ze względu na ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Potencjalnym negatywnym wpływem mogą charakteryzować się projekty związane z budową i przebudową infrastruktury transportu publicznego (np. infrastruktura punktowa: przystanki, wysepki, centra przesiadkowe, dworce intermodalne, obiekty P&R, B&R, ścieżki rowerowe), które związane będą z przekształceniem powierzchni ziemi i zmianą użytkowania i funkcji terenu. Będą to oddziaływania bezpośrednie o charakterze oddziaływań lokalnych i chwilowych, które ustąpią z chwilą zakończenia inwestycji. Istotne Należy założyć, że projekty realizowane będą na terenach dotychczas zurbanizowanych i skomunikowanych a projekty związane z budową i przebudową infrastruktury transportu publicznego generalnie będą mieć pośrednio docelowy pozytywny wpływ ze względu na obniżenie opadu na powierzchnię terenu zanieczyszczeń wynikających z emisji pochodzących ze środków transportu i ograniczenie indywidualnych przejazdów. Dodatkowo, inwestycje zrealizowane w ramach Programu uwzględniać będą elementy błękitno-zielonej infrastruktury, zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu w celu m.in. zapobiegania występowania wysp ciepła oraz odpowiedniego retencjonowania wody na obszarach zurbanizowanych.

Realizacja Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** w obszarze cs (ii) *Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, to z uwagi na ich charakter klasyfikowane są one jako

¹³² Działania organów administracji publicznej w zakresie usuwania historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, informacja i wynikach kontroli, KSI.430.004.2018 (nr ewid. 2/2019/P/18/047/KSI), NIK

przedsięwzięcia mogące zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko¹³³. Tego typu przedsięwzięcia pomimo, iż są niezbędne dla zaspokojenia potrzeb społecznych oraz rozwoju gospodarczego regionu, to jednak wiążą się z negatywnym wpływem na poszczególne komponenty środowiska naturalnego. Realizacja działań w ramach w/w cs (ii), obejmujących inwestycje ukierunkowanych na integrację transportu publicznego, przejść granicznych, zmniejszenie ruchu samochodowego w miastach, w tym budowę obwodnic będzie wiązała się występowaniem dwóch typów oddziaływań. Pierwszy rodzaj oddziaływań wystąpi na etapie realizacji inwestycji i będą to oddziaływania bezpośrednie o charakterze lokalnym i chwilowym, które ustąpią z chwilą zakończenia prac budowlanych (prac inwestycyjnych). Drugi typ oddziaływań to oddziaływania negatywne długoterminowe związane z powstaniem w efekcie realizacji inwestycji liniowych źródeł zanieczyszczeń powietrza. Oddziaływania na etapie późniejszej eksploatacji infrastruktury drogowej związane będą z emisją zanieczyszczeń wprowadzanych przez pojazdy z silnikami spalinowymi (emisja spalin oraz unoszenie zanieczyszczeń z dróg z efekcie ruchu pojazdów). Oddziaływania te będą miały charakter oddziaływań negatywnych, długoterminowych charakterze zarówno lokalny jak i regionalnym.

W inwestycjach tych dla ograniczenia do minimum ich potencjalnego oddziaływania oraz gwarancji optymalnej ochrony środowiska przyrodniczego, zwłaszcza powierzchni ziemi, zgodnie z zasadą przezorności – należy założyć wystąpienie istotnych negatywnych oddziaływań, jak również przewidzieć działania minimalizujące. Bezpośrednie oddziaływanie na powierzchnię ziemi będzie wiązało się z: tworzeniem wykopów, wydobywaniem ziemi i jej przemieszczaniem, co skutkuje wpływem na podłoże czy przekształceniem powierzchni ziemi. Oddziaływanie bezpośrednie będzie miało charakter oddziaływania lokalnego i chwilowego, które ustąpi z chwilą zakończenia inwestycji. Wszelkie zmiany stanu powierzchni ziemi powinny zostać przywrócone do stanu pierwotnego. Oddziaływania pośrednie inwestycji w ramach tego priorytetu będą wiązały się ze wzmożonym ruchem drogowym, co przyczyni się do powstania liniowych źródeł zanieczyszczeń powierzchni ziemi. Istotne jest zachowanie funkcji środowiskowych oraz stosowanie zieleni izolacyjnej

¹³³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839)

zmniejszającej stopień zanieczyszczenia powietrza i sprawnego odwodnienia z rozwiązaniami podczyszczającymi wody opadowe i roztopowe.

Analiza potencjalnych działań w ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** wykazała, że większość realizowanych przedsięwzięć z uwagi na ich społeczno-edukacyjny, a zarazem nieinwestycyjny charakter nie będzie wiązała się z negatywnym wpływem na środowisko. Zakres działań wpisujących się w ramy inwestycji infrastrukturalnych, wskazanych poniżej, indywidualnie dla każdego celu szczegółowego w większości nie będzie wiązał się z negatywnym wpływem na środowisko, gdyż obejmuje interwencje mające charakter nieinwestycyjny mający neutralny wpływ na powierzchnię ziemi i gleby. Potencjalne projekty inwestycyjne związane są z realizacją cs (k) w zakresie projektów obejmujących dostosowanie obiektów do potrzeb dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami oraz cs (f) w ramach którego umożliwia się adaptację/modernizację bazy lokalowej i wyposażenia placówek oświatowych realizujących kształcenie ogólne oraz zawodowe, pracowni służących kształceniu kompetencji kluczowych (w tym przedmiotów ścisłych, przyrodniczych, komputerowych), warsztatów/sal kształcenia praktycznego/dualnego, jak również cs (g) w ramach którego umożliwia się tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, co stanowi o możliwościach adaptacji/modernizacji bazy lokalowej. Potencjalne oddziaływanie na środowisko można uznać jako neutralne z uwagi na fakt, iż dotyczy terenu już zainwestowanego i zurbanizowanego. Oddziaływanie to wystąpi na etapie realizacji, i w wyniku bezpośredniego przekształcania powierzchni ziemi w wyniku ewentualnych prac ziemnych na etapie budowy. Działania minimalizujące dla ograniczenia potencjalnego negatywnego wpływu to odpowiednia organizacja placu budowy, stosowanie sprawnych urządzeń i maszyn budowlanych powinny. Realizacja wskazanych powyżej działań będzie się wiązała z wystąpieniem na etapie realizacji projektu krótkoterminowych o charakterze lokalnym, które ustąpią w chwili zakończenia prac inwestycyjnych. Istotne będzie również zapobieganie zasklepieniu gruntu na terenie gdzie nie jest to konieczne, zarówno na etapie budowy jak i użytkowania wpływającym na jakość gleb.

Przewiduje się, że większość przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** podobnie jak w przypadku Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** obejmuje

interwencje mające charakter nieinwestycyjny oddziałujące na sferę społeczną, dlatego w większości będzie wiązała się z neutralnym wpływem na środowisko.

Potencjalne projekty inwestycyjne związane są z realizacją:

- *cs (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online w zakresie projektów obejmujących budowie, przebudowie lub rozbudowie istniejących obiektów infrastruktury edukacyjnej wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia celem dostosowania obiektów do o aktualnych potrzeb rynku pracy, wyzwań w zakresie transformacji cyfrowej i transformacji w kierunku zielonej gospodarki oraz inteligentnych i technologicznych specjalizacji regionu.*
- *CS: (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych w zakresie poprawy stanu obiektów o znaczeniu regionalnym wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, terenów i obiektów unikatowych, o szczególnym znaczeniu dla regionu np. Park Śląski oraz inne obiektów kultury, turystyczne o regionalnym znaczeniu.*

Potencjalne oddziaływanie na środowisko można uznać jako neutralne z uwagi na fakt, iż dotyczy terenu już zainwestowanego i zurbanizowanego. Oddziaływanie to wystąpi na etapie realizacji, i w wyniku bezpośredniego przekształcania powierzchni ziemi w wyniku ewentualnych prac ziemnych na etapie budowy. Działania minimalizujące dla ograniczenia potencjalnego negatywnego wpływu to odpowiednia organizacja placu budowy, stosowanie sprawnych urządzeń i maszyn budowlanych powinny. Realizacja wskazanych powyżej działań będzie się wiązała z wystąpieniem na etapie realizacji projektu krótkoterminowych o charakterze lokalnym, które ustąpią w chwili zakończenia prac inwestycyjnych. Istotne będzie również zapobieganie zasklepieniu gruntu na terenie gdzie nie jest to konieczne, zarówno na etapie budowy jak i użytkowania wpływającym na jakość gleb.

działania przewidziane w ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** związane z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych, podejścia zintegrowanego systemu zarządzania i przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra oferujące zróżnicowaną ofertę kulturalną i animacyjną społeczność. Z założenia projekty realizowane będą z poszanowaniem zasobów środowiskowych i ewentualną minimalną ingerencją. Zatem potencjalne negatywne oddziaływania na powierzchnię ziemi i gleby wystąpią w fazie realizacji projektów obejmujących dostosowania istniejących obiektów budowlanych bądź tworzenia i rozwoju zrównoważonej infrastruktury turystycznej (np. rozszerzenie szlaków turystycznych różnych rodzajów m.in.: pieszych, rowerowych, konnych, narciarskich, wodnych), która z założenia powinna zostać zrealizowana w sposób harmonijny i z zachowaniem racjonalne gospodarowania zasobami terenowymi i wykorzystanie na cele społeczno-gospodarcze terenów już przekształconych. Szczególnie istotne jest to w przypadku ochrony ekosystemów górskich, gdzie szlaki turystyczne piesze i narciarskie (zjazdowe) stanowią istotne zagrożenie związane z negatywnym wpływem infrastruktury do obsługi ruchu turystycznego na powierzchnię terenu i degradację naturalnych profili glebowych, w tym zasklepianiem gleb, zwiększanie ryzyka osuwisk i erozji. Niezbędne są wszelkie działania, tj. dokonywanie niezbędnych analiz środowiskowych (badania m.in. pojemności i chłonności turystycznej oraz monitoring zmian w środowisku zawierających symulacje ruchu turystycznego) ocenę wpływu inwestycji na środowisko, aby rozwój infrastruktury turystycznej nie oddziaływał negatywnie na stan powierzchni terenu i gleb.

W przypadku realizacji projektów związanych z rozwojem szlaków turystycznych, zwłaszcza na terenach cennych przyrodniczo dla zachowania zasobów gleb istotny jest monitoring i regulacja ruchu turystycznego wraz z respektowaniem naturalnej chłonności turystycznej na danym obszarze¹³⁴.

¹³⁴ Chłonność turystyczna należy rozumieć jako miarę odporności środowiska przyrodniczego na niszczące na degradację i dewastację związaną z ruchem turystycznym. Chłonność turystyczna terenu to maksymalna liczba osób uczestnicząca w ruchu turystycznym, które mogą przebywać równocześnie na danym obszarze, nie powodując degradacji środowiska

Realizacja priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** w większości nie będzie mieć negatywnego wpływu na powierzchnię terenu. Projekt Planu TPST WSL 2030 zakłada transformację podregionów górniczych tzn. terenów które już zostały przekształcone antropogenicznie. Wprowadzane zmiany mają charakter proekologiczny z zachowaniem poszanowania dla środowiska naturalnego. Przewiduje się, że większość proponowanych działań będzie miała charakter neutralny lub pozytywny na powierzchnię ziemi i stan gleb, gdyż związane jest z remediacją zanieczyszczonych gruntów i racjonalnym gospodarowaniem terenami, tj. wykorzystywaniem zdegradowanych i przekształconych antropogenicznie terenów.

Analiza potencjalnych działań w ramach obszaru 1. **A OBSZAR GOSPODARKA** wiąże się z realizacją głównie projektów mających neutralny charakter względem powierzchni terenu. Wyjątkiem mogą być projekty ukierunkowane na tworzenie nowych i rozwój skali obecnie istniejących przedsiębiorstw. Potencjalnie wiąże się to z działaniami inwestycyjnymi i możliwością lokalizowania nowych obiektów budowlanych i instalacji przemysłowych. Działania będą dotyczyły terenów już przekształconych, dlatego szczególny nacisk powinien zostać położony na kwestie związane z remediacją terenu i prowadzeniem prac ziemnych analogicznie jak zostało to przedstawione w ramach działań w ramach priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE.**

Przewiduje się, że największą skalą oddziaływań na powierzchnię ziemi będą się charakteryzowały oddziaływania z obszaru **B OBSZAR ŚRODOWISKO**, Celu operacyjnego B2: *Efektywne wykorzystanie terenów poprzemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne.* Planuje się kompleksową rewitalizację i readaptację terenów poprzemysłowych i pogórniczych. Długotrwała działalność wydobywcza kopalń istotnie przekształciła negatywnie powierzchnię terenu, w postaci hałd pogórniczych, stawów osadowych czy deformacji terenu zmieniając bezpowrotnie naturalną morfologię terenu. Przewidziane działania naprawcze związane z rekultywacją, remediacją, regeneracją, renaturyzacją, dekontaminacją oraz zagospodarowaniem terenów poprzemysłowych, w tym

przyrodniczego i nie zmieniając jakości wypoczynku. (def.

<https://www.encyklopedialesna.pl/haslo/chlonnosc-turystyczna/>)

w szczególności pogórnicych, obiektów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych jak również ich adaptację m.in. na cele gospodarcze i środowiskowe oraz uzupełniająco kulturalne, turystyczne, edukacyjne i mieszkaniowe będą oddziaływać pozytywnie. Przewiduje się, że zaplanowane inwestycje wpłyną na poprawę stanu istniejących terenów, w tym gleb. Zakres oddziaływania jest analogiczny do projektów w ramach priorytetu 2 EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE, z uwagą, iż wraz z popularyzacją zeroemisyjnych źródeł energii, istotnie ograniczających negatywny wpływ na jakość powietrza należy również mieć w optyce ograniczenia związane z potencjalnym negatywnym wpływem na stan powierzchni terenu i gruntów, w szczególności w zakresie wykorzystania energii geotermalnej, w tym niskotemperaturowej. Celem minimalizacji tego wpływu jest ocena projektu i dostosowanie do uwarunkowań hydrogeologicznych wraz z dokładnym rozpoznaniem następujących kwestii: typ skały i jej twardość (dla wiercenia odwiertów pod pionowe GWC gruntowej pompy ciepła); charakterystyka termiczna podłoża (dla pracy gruntowej pompy ciepła); warunki wody podziemnej (dla wiercenia i pracy gruntowej pompy ciepła).

Planowane interwencje w obszarze: **C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO** mają przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców podregionów górniczych, w większości mają charakter nieinwestycyjny i będą wywierały neutralny wpływ na powierzchnię terenu. Największy wpływ na powierzchnię terenu może mieć realizacja działań przewidzianych w ramach *Celu operacyjnego C1 Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych*, przewidujących budowę lub rozbudowę infrastruktury edukacyjnej oraz *Celu operacyjnego C3 Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych*, w ramach którego umożliwiono wsparcie inwestycyjne dotyczące potrzeb infrastrukturalnych w ramach usług społecznych skierowanych dla społeczności gmin transformacji górniczej. Oddziaływanie na powierzchnię terenu i gleby będzie analogiczne jak w przypadku działań w ramach priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA**.

Przewiduje się, że planowane działania w ramach Priorytetów **POMOC TECHNICZNA** dokumentu FE SL 2021 2027 mają neutralny wpływ na środowisko, w tym powierzchnię gleb.

5.6 PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA KRAJOBRAZ

Dokument FE SL 2021-2027, co do zasady pozytywnie wpłynie na środowisko i krajobraz, co jest akcentowane w celach w szczególności odnoszących się do poprawy zasobów przyrody i bioróżnorodności oraz realizacji działań prośrodowiskowych, tworzących nową wartość krajobrazową jak błękitno-zielona infrastruktura, czy też zagospodarowanie terenów przemysłowych.

Analiza potencjalnych działań w ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** wiąże się z realizacją głównie projektów mających neutralny charakter względem krajobrazu, wyjątkiem mogą być projekty ukierunkowane na rozwój skali przedsiębiorstw. Potencjalnie wiąże się z działaniami inwestycyjnymi i możliwością lokalizowania nowych obiektów budowlanych i instalacji przemysłowych a tym samym w niektórych przypadkach zmianą charakteru krajobrazu z naturalnego na krajobraz przemysłowy lub też przewidzianej w ramach *cs (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne*, poprawy infrastruktury turystycznej oraz budowy infrastruktury rekreacyjnej. Dla zminimalizowania tego typu oddziaływania istotne jest wykorzystywanie w pierwszej kolejności terenów już przekształconych, tzw. „brown field”. Lokalizacja tego typu nowych obszarów powinna być zgodna z dokumentami planistycznymi, jak również z zasadami zrównoważonego rozwoju dla zminimalizowania negatywnych skutków inwestycji na poziomie lokalnym.

W ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** zaplanowano interwencje, które z założenia mają charakter prośrodowiskowy i w efekcie również wpływać będą pozytywnie na walory krajobrazowe, w szczególności cele szczegółowe: *cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego oraz cs (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*. Cele te wiążą się z estetyzacją i renaturyzacją przestrzeni m.in. poprzez rozwój zielono-błękitnej infrastruktury, proprzyrodniczym zagospodarowaniem przestrzeni publicznych estetyzacją

istniejących budynków. Istotne są również działania w zakresie edukacji ekologicznej i promocji prośrodowiskowych postaw społecznych i wrażliwości na krajobraz.

Neutralny charakter wykazują cele szczegółowe związane z inwestycjami dotyczącymi infrastruktury podziemnej, tj. systemów wodno-kanalizacyjnych. Potencjalnie negatywny wpływ na krajobraz należy upatrywać się w realizacji działań inwestycyjnych zmierzających do budowy nowych obiektów, infrastruktury i instalacji przemysłowych w ramach celów szczegółowych:

- *cs (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*
- *cs (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*
- *cs (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*
- *cs (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.*

Oddziaływania w trakcie budowy obiektów i infrastruktury energetyki odnawialnej (przewidziane również w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**), jak i gospodarki odpadami na krajobraz dotyczyć będą typowych prac budowlanych, z czym związane są wykopy, nasypy. Po zakończeniu budowy zajęte tereny powinny być uporządkowane, a oddziaływania na tym etapie należy uznać jako krótkotrwałe. Istotne jest oddziaływanie na krajobraz samej infrastruktury, która zmienia jego pierwotny charakter, niejednokrotnie wprowadzając dominanty o charakterze przemysłowym (np. farmy wiatrowe, farmy fotowoltaiczne, biogazownie, kompostownie, PSZOK). Inwestycje te powinny zostać zaplanowane w sposób zapewniający pełną zgodność z obowiązującymi przepisami i każdorazowo podlegać indywidualnej ocenie oddziaływania na środowisko (są przedsięwzięciami charakteryzowanymi, w zależności od mocy, jako mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko lub mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko), a zastosowane rozwiązania projektowe powinny minimalizować negatywny wpływ na krajobraz. Zatem, realizacja tego typu inwestycji możliwa będzie, jeżeli ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wykaże brak negatywnego oddziaływania na krajobraz.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** ma na celu wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej w kierunku zeroemisyjnym w większości w aspektach związanych z ochroną krajobrazu ma neutralny wpływ. Należy założyć, że projekty realizowane będą na terenach dotychczas zurbanizowanych i skomunikowanych, a projekty związane z budową i przebudową infrastruktury transportu publicznego (np. węzły/centra przesiadkowe, parkingi bike&ride, miejsca obsługi podróżnych), nie wpłyną istotnie na naturalne walory krajobrazowe. Dotyczyć będą krajobrazów miejskich, już przekształconych i szczególny nacisk powinien zostać położony na estetyzację obiektów i harmonijne ich powiązanie z istniejącymi elementami krajobrazu. Będą to oddziaływania bezpośrednie o charakterze oddziaływań lokalnych i długoterminowych. Należy pamiętać, że inwestycje w zakresie dróg rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych muszą być zgodne z jednolitymi standardami określonymi w ramach Regionalnej Polityki Rowerowej Województwa Śląskiego¹³⁵. Ponadto inwestycje (w obrębie terenu miasta wojewódzkiego) będą musiały wynikać z przygotowanego zgodnie z wytycznymi Zrównoważonego Planu Mobilności Miejskiej obejmujące Miejski Obszar Funkcjonalny¹³⁶.

Realizacja priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** wiąże się z inwestycjami obejmującymi rozwój regionalnej sieci połączeń drogowych, w tym dróg wojewódzkich i obwodnic. Tego typu przedsięwzięcia w zależności od parametrów technicznych należą do przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko¹³⁷. Najistotniejsze negatywne oddziaływania związane z fragmentacją niektórych obszarów mogą wiązać się z budową nowych dróg oraz budową obiektów inżynierskich, w tym: nasypów, estakad, mostów, wiaduktów. Dodatkowo, może wystąpić konieczność przeprowadzenia wycinki drzew (którą należy przeprowadzić zgodnie z zachowaniem standardów ochrony drzew¹³⁸) na niektórych terenach i prowadzić do częściowej bądź całkowitej zmiany wyglądu danej

¹³⁵<https://forumprzestrzeni.slaskie.pl/content/projekt-zalozen-regionalnej-polityki-rowerowej-wojewodztwa-slaskiego>; dostęp z dn. 04.03.2022

¹³⁶ <https://www.eltis.org/mobility-plans/sump-guidelines>; dostęp z dn. 04.03.2022

¹³⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839)

¹³⁸ <http://drzewa.org.pl/standardy/>; dostęp z dn. 04.03.2022

przestrzeni. Oddziaływanie dotyczy również obiektów inżynierskich, które to powinny podlegać osobnej ocenie pod kątem harmonizacji z otaczającym krajobrazem. Pozytywnym aspektem może być również aspekt harmonijnego wykonania obiektów inżynierskich w stosunku do otaczającego krajobrazu, dzięki czemu mogą one stać się lokalnym wyróżnikiem krajobrazu, stanowiącym w przyszłości także walor krajobrazu kulturowego.

Inwestycje wiążą się z występowaniem czasowego, negatywnego oddziaływania na etapie budowy. Będzie to związane z pojawieniem się maszyn, urządzeń, środków transportu oraz składowaniem materiałów niezbędnych podczas procesu budowy. W tym przypadku skala negatywnego wpływu oddziaływania będzie miała charakter chwilowy, krótkoterminowy i wraz z zakończeniem prowadzenia prac ulegać będzie stopniowej poprawie.

Wpływ na krajobraz na etapie eksploatacji i charakter oddziaływania zależą będzie od zastosowanych rozwiązań. W przypadku budowy nowych dróg, których oddziaływanie na walory krajobrazowe może być negatywne, zaleca się wykonywanie szczegółowych analiz wpływu na aspekty wizualne krajobrazu. Minimalizacja negatywnego oddziaływania inwestycji powinna odbywać się na etapie projektowania. Zaleca się tu dążenie do zachowania harmonii pomiędzy budowlą inżynierską a krajobrazem.

Analiza potencjalnych działań w ramach priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** w większości będzie wiązała się z neutralnym wpływem na środowisko, gdyż obejmuje interwencje mające charakter nieinwestycyjny oddziałujące na sferę społeczną. Potencjalne projekty inwestycyjne, które mogą oddziaływać na krajobraz związane są z budową nowych obiektów budowlanych dla poprawy jakości usług publicznych w obszarze edukacji, zdrowia publicznego, pomocy społecznej, mieszkalnictwa socjalnego i w większości dotyczyć będą krajobrazu miejskiego i wiejskiego. Nowopowstałe obiekty w przestrzeni miejskiej i wiejskiej uzupełnią istniejącą zabudowę i nie będą miały istotnego wpływu na krajobraz. Niemniej jednak celem harmonijnego uzupełnienia istniejącej zabudowy na etapie planowania inwestycji jest m.in. dbałość o estetykę nowych obiektów jak również ich bezpośredniego otoczenia. Oddziaływanie na krajobraz będzie miało charakter bezpośredni i stały.

Przewiduje się, że większość przedsięwzięć planowanych w ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** podobnie jak w przypadku Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** obejmuje interwencje mające charakter nieinwestycyjny oddziałujące na sferę społeczną, dlatego w

większości będzie wiązała się z neutralnym wpływem na środowisko. Natomiast biorąc pod uwagę działania przewidziane w ramach celu szczegółowego cs (vi) *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*, takie jak rozwój istniejących szlaków kultury i dziedzictwa kulturowego należy się spodziewać pozytywnego wpływu na krajobraz w wyniku estetyzacji obiektów już istniejących.

Przy poszanowaniu lokalnych zasobów przyrody oraz minimalnej ingerencji w środowisko naturalne wraz z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych działania przewidziane w ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ BYWATELI** nie będą wywierały negatywnego wpływu na krajobraz. Natomiast działania kompleksowe, prowadzone na obszarach rewitalizacji przy wykorzystaniu zielonej i błękitnej infrastruktury dają możliwość do stworzenia nowych wartości krajobrazowych. Należy pamiętać, że obszary wiejskie (w tym pogórnice, przemysłowe, popegeerowskie i pokolejowe) objęte rewitalizacją w ramach celu szczegółowego cs (ii) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie* muszą opierać się o Gminne Programy Rewitalizacji, odpowiadające specyfice rewitalizacji tych terenów oraz zwiększających ich potencjał do zarządzania rozwojem lokalnym w sposób harmonijny i dostosowany do aktualnego krajobrazu.

Przewiduje się, że większość przedsięwzięć planowanych w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** oraz Priorytetów **POMOC TECHNICZNA** nie będzie wiązała się z negatywnym wpływem na krajobraz. Dokumentem planistycznym w stosunku do Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo. Projekt Planu TPST WSL 2030 zakłada transformację podregionów górniczych tzn. terenów które już zostały przekształcone antropogenicznie. Wprowadzane zmiany mają charakter proekologiczny z zachowaniem poszanowania dla środowiska naturalnego. Przewiduje się, że większość proponowanych działań będzie miała charakter neutralny lub pozytywny na krajobraz, gdyż wpłynie na poprawę walorów estetycznych krajobrazów pogórniczych.

Analiza potencjalnych działań w ramach obszaru 1. **A OBSZAR GOSPODARKA** wiąże się z realizacją głównie projektów mających neutralny charakter względem krajobrazu. Wyjątkiem mogą być projekty ukierunkowane na tworzenie nowych i rozwój skali obecnie istniejących przedsiębiorstw. Potencjalnie wiąże się to z działaniami inwestycyjnymi i możliwością lokalizowania nowych obiektów budowlanych i instalacji przemysłowych. Działania będą dotyczyły krajobrazów podregionów górniczych, już przekształconych, dlatego szczególny nacisk powinien zostać położony na estetyzację obiektów oraz harmonijne ich powiązanie z istniejącymi elementami krajobrazu. Będą to oddziaływania bezpośrednie o charakterze oddziaływań lokalnych i długoterminowych, które w przyszłości mogą stanowić wizytówkę regionu.

Przewiduje się, że największą skalą oddziaływań na krajobraz będą się charakteryzowały oddziaływania z obszaru **B OBSZAR ŚRODOWISKO**, *Celu operacyjnego B2: Efektywne wykorzystanie terenów poprzemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne*. Planuje się kompleksową rewitalizację i readaptację terenów poprzemysłowych i pogórniczych. Długotrwała działalność wydobywcza kopalń odcisnęła swoje piętno na krajobrazie m.in. w postaci stawów osadowych, czy też obniżeniu powierzchni terenu powodującego zalewanie obniżonych terenów. Planuje się działania wspierające poprawę stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń, odtwarzanie krajobrazów pogórniczych. Należy pamiętać, że takie interwencje powinny być harmonijne z aktualnym krajobrazem, prowadzone w sposób ściśle zaplanowany i zgodny z Gminnymi Programami Rewitalizacji. Przewiduje się, że zaplanowane inwestycje wpłyną na poprawę walorów estetycznych i funkcjonalnych krajobrazów pogórniczych i poprzemysłowych.

Planowane interwencje w obszarze: **C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO** mają przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców podregionów górniczych, w większości mają charakter nieinwestycyjny i będą wywierały neutralny wpływ na krajobraz. Największy wpływ na krajobraz może mieć realizacja działań przewidzianych w ramach *Celu operacyjnego C1 Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych*, przewidujących budowę lub rozbudowę infrastruktury edukacyjnej oraz w ramach *Celu operacyjnego C3 Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych*, w ramach którego umożliwiono wsparcie inwestycyjne dotyczące

potrzeb infrastrukturalnych w ramach usług społecznych skierowanych dla społeczności gmin transformacji górniczej. Należy zadbać aby nowopowstałe obiekty uzupełniały istniejącą zabudowę, bez istotnego wpływu na krajobraz. Oddziaływanie na krajobraz będzie miało charakter bezpośredni i stały, dlatego celem harmonijnego uzupełnienia istniejącej zabudowy już na etapie planowania inwestycji należy zadbać o bezpośrednie otoczenie i o estetykę nowych obiektów.

5.7 WPŁYW NA KLIMAT I ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

W efekcie nasilających się zmian klimatu, których negatywne skutki coraz częściej odczuwalne są dla niemalże wszystkich stref społeczno-gospodarczych, koniecznym staje się podjęcie szeroko zakrojonych działań w tym obszarze. Jednym z działań kluczowych jest wdrożenie strategii w zakresie przeciwdziałania i równocześnie adaptacji do zmian klimatu. Opracowany strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu¹³⁹ znajduje swoje odzwierciedlenie również w zapisach Projektu Programu FE SL 2021-2027, czego bezpośrednim wyrazem jest zawarty w ramach Priorytetu 2.

EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE, cel szczegółowy cs (iv): *Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego; oraz pośrednio cele szczegółowe: cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz cs (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.*

Zgodnie z założeniami UE¹⁴⁰ działania związane z realizacją OoŚ, są dobrym sposobem pozwalającym na skoncentrowanie się wokół istotnych aspektów związanych ze zmianami

¹³⁹ <http://klimada.mos.gov.pl/> [dostęp:05.03.2022].

¹⁴⁰ <https://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm> [dostęp: 05.03.2022].

klimatu. Stąd też zaleca się, aby bazując na dokumentach^{141, 142, 143}, tematycznie związanych z globalnym problemem jakim są zmiany klimatu oraz tematach bliskich temu negatywnemu zjawisku, uwzględniać kwestie środowiskowe na wczesnym etapie procesu inwestycyjnego, kiedy rozważane są różne warianty przedsięwzięcia i istnieje wiele możliwości ich modyfikacji¹⁴⁴. Oczekuje się, iż rezultatem zawczasu podjętych działań, może być podniesienie potencjału adaptacyjnego obszarów miejskich tracących funkcje społeczno-gospodarcze z racji braku odpowiednich mechanizmów zabezpieczających do obserwowanych i prognozowanych zmian klimatu.

Projekt Programu FE SL 2021-2027 jest dokumentem wspierającym rozwój woj. śląskiego, w którym na równi z potrzebą rozwoju na płaszczyźnie społecznej i gospodarczej regionu podkreślono zarazem rangę wzrostu odporności środowiska na zmiany klimatyczne.

Zrównoważony rozwój woj. śląskiego we wszystkich aspektach (społecznym, gospodarczym i środowiskowym) poza potężnymi nakładami finansowymi i infrastrukturalnymi, zmianami prawnymi i organizacyjnymi wymaga przede wszystkim zmian postaw społecznych, które można uzyskać w efekcie prawdziwej rewolucji w myśleniu i działaniu jednostki. Dlatego też uwzględniając znaczenie jednostki w ujęciu społeczności lokalnej i regionalnej, na szczególną uwagę zasługują działania o charakterze edukacyjnym, promujące nowoczesne, prośrodowiskowe rozwiązania i technologie z obszaru energetyki, transportu i gospodarki odpadami, przewidziane w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** oraz Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**. Realizacja działań przewidziana w ramach w/w priorytetów, poprzez kreowanie wśród mieszkańców woj. śląskiego prośrodowiskowych postaw i zachowań, oraz promowanie i wdrażaniu inwestycji

¹⁴¹ <http://klimada.mos.gov.pl/> [dostęp: 05.03.2022].

¹⁴² <https://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm> [dostęp: 05.03.2022]

¹⁴³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko, Dz. Urz. UE L 26 z 28.1.2012.

¹⁴⁴ Poradnik dotyczący włączania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej do oceny oddziaływania na środowisko; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3ed0e578-7f24-4073-81c9-f279c6d4b3cf/language-en> [dostęp: 03.3.2022].

prośrodowiskowych (w szczególności tzw. rozwiązań zeroemisyjnych) bezpośrednio wpłynie na obniżenie emisji zanieczyszczeń odprowadzanych do powietrza atmosferycznego, w tym gazów cieplarnianych, odpowiedzialnych za potęgowanie negatywnych skutków zmian klimatycznych. Rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie, realizowany będzie poprzez pakiet działań prowadzonych w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, *cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*. Wsparcie na poziomie lokalnym będzie komplementarne i uzupełniające do wsparcia projektów doradztwa energetycznego finansowanych z innych źródeł.

Zakłada się, iż w efekcie realizacji działań w ramach priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** oraz Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, nastąpi obniżenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery, a tym samym w perspektywie długoterminowej obserwowany będzie pozytywny wpływ na klimat.

Dodatkowo, w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, cel szczegółowy: *cs (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, przewidziano szereg działań o charakterze inwestycyjnym z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń i infrastruktury hydrotechnicznej mających szczególne znaczenie z punktu widzenia skutecznego zarządzania, przeciwdziałania i ograniczania skutków suszy, oraz działań o charakterze prewencyjnym, w tym m.in. wyposażenie jednostek służb ratowniczych w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych, który zapewni skuteczną i efektywną pomoc mieszkańcom województwa w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych.

Zakłada się, iż realizacja większości działań wskazanych w projekcie Programu FE SL 2021-2027 w sposób pośredni lub bezpośredni wpłynie pozytywnie na klimat. Niemniej jednak, koniecznym jest zwracanie uwagi na etapie: wyboru projektów, projektowania oraz realizacji zamierzonych inwestycji, aby planowane do realizacji w ramach wszystkich celów szczegółowych przedsięwzięcia w jak największym stopniu były odporne na niekorzystne zjawiska.

Założenia zawarte w projekcie Programu FE SL 2021-2027, w kwestii nakreślonych w ramach poszczególnych celów szczegółowych i planowanych w ramach nich działań, pośrednio wskazują, iż realizacja wspieranych przez dokument projektów będzie charakteryzowała się pozytywnym wpływem na zmiany klimatu. Jak opisano powyżej, na szczególną uwagę zasługują działania planowane do realizacji w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**. Efektem realizacji działań w obszarze celów szczegółowych:

- *cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;*
- *cs (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;*
- *cs (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego;*
- *cs (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;*
- *cs (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;*

będzie istotna zmiana jakościowa dokonana w zakresie zmniejszenia emisji dwutlenku węgla i innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców. Podobna sytuacja obserwowana będzie w przypadku projektów realizowanych w ramach Priorytetu 3.

MOBILNE ŚLĄSKIE (*cs (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*) wpłynie bezpośrednio na obniżenie emisji zanieczyszczeń spalinowych emitowanych do atmosfery z sektora transportu. Zakup lub modernizacja niskoemisyjnego taboru autobusowego do połączeń miejskich i podmiejskich, przebudowa infrastruktury transportu publicznego oraz inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowanych wpłyną bezpośrednio na jakość powietrza atmosferycznego, a poprzez ograniczenia ilości emitowanych zanieczyszczeń wpłyną pozytywnie również na klimat.

W kwestii pośredniej lub bezpośredniej emisji gazów cieplarnianych, to analogicznie jak dla powietrza atmosferycznego, potencjalne oddziaływania wystąpią głównie w trakcie realizacji działań inwestycyjnych związanych z budową, rozbudową lub modernizacją infrastruktury technicznej wykazanych w ramach: Priorytetu 1. **INTELLIGENTNE ŚLĄSKIE**; Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**; priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE**, Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE**

ŚLĄSKIE, Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE**, oraz Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA**.

Zakłada się jednak, że wpływ planowanych działań inwestycyjnych na klimat będzie miał charakter lokalny i ograniczy się jedynie do terenu przeznaczonego pod budowę lub rozbudowę.

Emisja gazów cieplarnianych związana będzie głównie z zanieczyszczeniami emitowanymi z pojazdów i urządzeń spalinowych funkcjonujących na terenie budowy oraz unosem z eksploatowanych dróg miejskich, lokalnych i dojazdowych. Przewiduje się, iż na etapie inwestycji, wskazane powyżej oddziaływania będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy. Niemniej jednak, z uwagi na zmianę sposobu zagospodarowania przestrzeni miejskiej w miejscu inwestycji oraz w bezpośrednim sąsiedztwie przedsięwzięcia nastąpi zmiana wilgotności gleby, wilgotności powietrza, nasłonecznienia, temperatury gleby i częściowo temperatury powietrza. Zakładane wahania oraz potencjalne zmiany mikroklimatu jakie wystąpić mogą na etapie realizacji oraz funkcjonowania inwestycji polegały będą m.in. na: – podwyższeniu temperatury przy powierzchni gruntu, – zmniejszeniu wilgotności przy gruncie (woda łatwiej będzie parowała z gładkiej, cieplejszej powierzchni). Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że o ile skutki zmian mikroklimatu będą miały charakter trwały, to jednak za wyjątkiem gazów cieplarnianych emitowanych na etapie budowy, funkcjonowanie nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury technicznej, nie będzie wpływało na pogorszenie klimatu w ujęciu regionalnym.

W kwestii potencjalnych oddziaływań negatywnych na klimat, na szczególną uwagę zasługują działania planowane do realizacji w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, w ramach celu szczegółowego *cs (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*. O ile oddziaływania o charakterze bezpośrednim, krótkoterminowym i lokalnym wystąpią na etapie budowy inwestycji (budowa/rozbudowa/modernizacja infrastruktury dróg) i ustąpią z chwilą jej zakończenia. O tyle w efekcie eksploatacji w/w elementów infrastruktury komunikacyjnej, dochodziło będzie do trwałych, długoterminowych oddziaływań o zasięgu lokalnym i regionalnym. Wzmożony ruch pojazdów samochodowych na tych odcinkach, w aspekcie całego szlaku komunikacyjnego stanowi element oddziaływania skumulowanego w danym regionie, które można ograniczać, poprzez działania podjęte już na etapie

inwestycyjnym (zagwarantowane zapisami w projektach inwestycyjnych) poprzez budowę wzdłuż pasów drogowych ekranów porośniętych roślinnością, oraz działaniami rekomendowanymi w obszarze transportu publicznego (promowanie komunikacji zbiorczej, zamiana taboru pojazdów spalinowych na elektryczne – dotyczy komunikacji zbiorowej, promowanie pojazdów z silnikami elektrycznymi, itp.).

Dokumentem planistycznym w stosunku do Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo. Większość działań planowanych do realizacji w ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030) będzie charakteryzowała się pozytywnym lub neutralnym wpływem na klimat woj. śląskiego. Oddziaływania pozytywne o charakterze długoterminowym i zasięgu regionalnym obserwowane będą w efekcie realizacji prac zmierzających do zwiększenia udziału czystych technologii w procesach produkcyjnych w ramach *Celu operacyjnego A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych (OBSZAR GOSPODARKA (A))*. Z kolei neutralnym wpływem na klimat regionu cechują się działania planowane do realizacji w **OBSZARZE SPOŁECZEŃSTWO (C)**, w ramach *celów operacyjnych C1: Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych; C2: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynków pracy podregionów górniczych; C3: Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizacji mieszkańców podregionów górniczych, oraz cel operacyjny C4: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych*. W kwestii potencjalnych oddziaływań negatywnych, na uwagę zasługują działania planowane do realizacji w **OBSZARZE ŚRODOWISKO (B)**, w ramach *celu operacyjnego B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne*. Oddziaływania te związane będą z emisją gazów cieplarnianych z pojazdów, maszyn i urządzeń użytkowanych na placu budowy w trakcie prowadzonych prac terenowych (prace remediacyjne, rekultywacyjne, prace budowlane, itp.), niemniej jednak będą to oddziaływania o charakterze bezpośrednim, krótkoterminowym i lokalnym, które ustąpią z chwilą zakończenia prac.

5.8 PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ZASOBY NATURALNE

W ramach Priorytetu 1. **INTELLIGENTNE ŚLĄSKIE**, planowane działania ukierunkowane są na ekonomiczne wsparcie przedsiębiorczości, innowacyjności, rozwój współpracy gospodarczej i promocji i wykazują w większości neutralny wpływ na zasoby naturalne, z tym że realizacja projektów w ramach celu szczegółowy *cs (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*, przewiduje działania ukierunkowane na podniesienie poziomu innowacyjności oraz zwiększenie odporności przedsiębiorstw na przyszłe kryzysy może pośrednio wpłynąć na zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi poprzez powtórne wykorzystanie odpadów w produkcji i oszczędność zasobów.

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji dla osiągnięcia Priorytetu 2. **ZIELONE ŚLĄSKIE** – będą miały charakter środowiskowy. Ich realizacja odbywać się będzie z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, w kierunku gospodarki zasobooszczędnej z obiegiem zamkniętym (w tym wykorzystaniem materiałów pochodzących z odzysku i recyklingu odpadów), co wpłynie na racjonalizację użytkowania zasobów naturalnych związanych z ochroną naturalnych surowców energetycznych jak i zasobów wodnych. Realizacja działań mających za zadanie ograniczanie stosowania energochłonnych technologii, wspieranie efektywności energetycznej i stosowanie OZE, kompleksową, głęboką modernizację energetyczną będzie miała pośrednio pozytywny wpływ na wykorzystanie surowców naturalnych poprzez ograniczenie ich zastosowania. Badania potwierdzają, że technologie po stronie popytu zmniejszają emisję gazów cieplarnianych oraz wiele innych skutków dla środowiska. Jednak skala tej poprawy jest zróżnicowana w zależności od technologii i uwarunkowań lokalizacyjnych. Natomiast w wielu przypadkach technologie te mogą przyczyniać się do zwiększenia zużycia zasobów. Istotą jest właściwy wybór technologii w ujęciu cyklu życia dla osiągnięcia faktycznych wielowymiarowych korzyści środowiskowych.

Wykonywanie działań w ramach niniejszego priorytetu oraz przewidzianych w ramach jego realizacji celach szczegółowych będzie wymagała prowadzenia działań inwestycyjnych, które wiązać będą się z koniecznością prowadzenia prac budowlanych. Potencjalnie może wystąpić negatywne oddziaływanie na stan zasobów naturalnych, wynikające ze zwiększonego

zapotrzebowania na surowce skalne (m.in. kamienie łamane i bloczne, żwiry, piaski) na cele budowlane. Realizacja przedsięwzięć modernizacyjnych oraz budowlanych może wpłynąć na zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane, tym samym na surowce do produkcji kruszyw niezbędne do ich wytworzenia. Charakter tego typu oddziaływań wiąże się z etapem budowy i jest krótkoterminowy.

W ramach celu szczegółowego *cs (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* wspierane będą projekty oparte na energii odnawialnej, z uwzględnieniem różnych jej źródeł. Działania skoncentrowane w tym celu szczegółowym nie będą miały negatywnego wpływu na zasoby naturalne. Zwiększenie udziału energetyki odnawialnej, przyczyni się do odciążenia konwencjonalnych elektrowni, tym samym do potencjalnego zmniejszenia udziału paliw kopalnych (nieodnawialnych źródeł energii) i w konsekwencji poprawy lokalnego stanu i jakości środowiska (m. in. zasobów naturalnych, wód, powietrza i ziemi). Wykonanie inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii w sposób pośredni, jak i bezpośredni przyczyni się do poprawy stanu środowiska. Niemniej należy mieć na względzie złożoność budowy geologicznej województwa śląskiego i zależności związane z rozwojem geotermii a stanem zasobów podziemnych. Generalnie szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii pomoże spowolnić proces wyczerpywania się konwencjonalnych zasobów energii.

W celu osiągnięcia Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** (cel szczegółowy *cs (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*) planowane są działania ukierunkowane na rozwój ekologicznego i bezpiecznego transportu publicznego. Przewiduje się realizację działań inwestycyjnych pod budowę i rozbudowę ścieżek rowerowych. Realizacja przedsięwzięć na etapie budowy może wpłynąć na zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane, tym samym do zubożenia ilości kruszyw naturalnych. Charakter tego typu oddziaływań wiąże się z etapem budowy i jest krótkoterminowy. Planuje się przeprowadzenie kampanii informacyjnej, która będzie propagowała zmianę trybu życia oraz rozwój turystyki rowerowej. Przewidziane działania będą miały pozytywny wpływ na stan środowiska oraz przyczynią się do promocji walorów regionu. Zmiana zachowań konsumenckich na korzyść publicznego transportu publicznego i

rosnąca świadomość mieszkańców o wartościach regionu pozytywnie wpłynie na stan zasobów naturalnych.

W wyniku realizacji działań w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** i celu szczegółowego cs (ii) *Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, mogą wystąpić krótkotrwałe i długotrwałe oddziaływania negatywne. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w postaci chodników oraz ścieżek rowerowych może mieć negatywny wpływ na zasoby naturalne. Prace te są związane z zapotrzebowaniem na tereny i ich fragmentację, a także ze zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce skalne na potrzeby budowy i rozbudowy infrastruktury. Realizacja tego typu przedsięwzięć liniowych przyczyni się do wzrostu popytu na materiały budowlane, a tym samym na surowce niezbędne do ich wytworzenia. Lokalizacja poszczególnych inwestycji powinna wynikać z analiz wariantowych na etapie planowania w celu ochrony zasobów naturalnych, w tym o charakterze strategicznym. Zarówno na etapie projektowania, jak i budowy, należy stosować działania zapobiegawcze zgodnie z zasadami gospodarki cyrkularnej, w celu ograniczenia powstawania negatywnych oddziaływań, np. poprzez ograniczenie powstawania odpadów i minimalizowania zużycia naturalnych kruszyw poprzez wtórne wykorzystania starego tłucznia.

Realizacja Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE**, ukierunkowana będzie na aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, poprzez wsparcie w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, wsparcie przyczyniające się do zapobiegania przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy w zakresie realizacji programów zdrowotnych, promowanie elastycznych form zatrudnienia (praca zdalna), wsparcie edukacji przedszkolnej, kształcenia ogólnego i zawodowego, promowanie uczenia się przez całe życie, minimalizowanie wykluczenia społecznego, rozwój ekonomii społecznej, integrację społeczno-gospodarczą obywateli państw trzecich oraz społeczności marginalizowanych (Romowie), poprawę dostępu do usług społecznych. Przewiduje się także działania związane z rozwojem i modernizacją infrastruktury usług publicznych inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół kształcenia ogólnego, zawodowego. Realizacja tych inwestycji może mieć

charakter dwojaki. Poprawa istniejącej zabudowy na cele użyteczności publicznej, w tym lepszym wykorzystaniem budynków, czy też dostosowaniem ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wiązać się będzie z poprawą ich parametrów technicznych (m.in. poprawą izolacyjności). Pośrednio inwestycje tego typu będą miały pozytywny wpływ na środowisko, w tym zasoby naturalne. W trakcie budowy inwestycji mogą wystąpić krótkoterminowe negatywne oddziaływania związane ze wzrostem zapotrzebowania na surowce naturalne stosowane w budownictwie. Większość działań przewidzianych w ramach priorytetu 5., będzie miała neutralny wpływ na surowce naturalne, niemniej jednak pośrednio przyczynią się do wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa.

W ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA**, planowane są działania w ramach cs (vi) *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych* dla poprawy dziedzictwa kulturowego oraz cennych regionalnie obiektów zabytkowych, ułatwienie dostępu do zabytków, instytucji kultury i szlaków turystycznych. Przewiduje się, że w ramach prac inwestycyjnych mających na celu poprawę stanu istniejących obiektów budowlanych oraz uzupełnienie o niezbędną infrastrukturę poprawioną jej dostępność charakter oddziaływań na surowce naturalne będzie krótkoterminowo negatywny w wyniku wzrostu popytu na materiały budowlane, a tym samym surowce niezbędne do ich wytworzenia i będzie występował wyłącznie w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych.

Działania przewidziane w ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** związane z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych, wdrażanie zintegrowanego systemu zarządzania i przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra oferujące zróżnicowaną ofertę kulturalną i animacyjną społeczność. Z założenia projekty realizowane będą z poszanowaniem zasobów środowiskowych i ewentualną minimalną ingerencją. Zatem potencjalne negatywne oddziaływania na zasoby naturalne wystąpią w fazie realizacji w wyniku wzrostu popytu na materiały budowlane, a tym samym surowce niezbędne do ich wytworzenia i będzie występował wyłącznie w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych.

Realizacja Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** w większości nie będzie mieć neutralny wpływ na zasoby naturalne. Projekt Planu TPST WSL 2030 zakłada transformację podregionów górniczych realizując wizję rozwoju Unii Europejskiej zawartą w komunikacie

oraz regulacjach dotyczących Europejskiego Zielonego Ładu dla rozwoju zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarki. Z założenia realizacja priorytetu będzie miała pozytywny wpływ, którego realizacji skutkować będzie zmniejszeniem udziału paliw kopalnych (nieodnawialnych źródeł energii) poprzez wdrażanie zasobooszczędnych technologii i szerszego wykorzystania odnawialnych źródeł technologii.

Potencjalne oddziaływania w ramach obszaru 1. **A OBSZAR GOSPODARKA** wiąże się z realizacją głównie projektów mających neutralny charakter względem zasobów naturalnych, gdyż skoncentrowane zostaną na transferze wiedzy i technologii do przedsiębiorstw jak i rozwoju przedsiębiorczości. Wyjątkiem mogą być projekty w ramach *Celu operacyjnego A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych*, gdzie projekty ukierunkowane będą na wprowadzaniu rozwiązań na rzecz wdrażania zasobo-, energo- i materiałooszczędnych procesów produkcyjnych i logistycznych, mających na celu zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych (w tym wody) oraz ograniczeniu zużycia energii w procesach produkcyjnych. Realizacja tego typu będzie mieć pośredni i długoterminowy pozytywny wpływ na zasoby naturalne. Faza realizacji projektów może być związana z procesem budowlanym, co przełoży się na wykorzystanie materiałów budowlanych i zwiększone chwilowe zapotrzebowanie na surowce i negatywny wpływ na ten komponent środowiska.

Analiza potencjalnych oddziaływań w ramach obszaru **B OBSZAR ŚRODOWISKO** wykazała, że realizacja wyzwań polegających na zdynamizowaniu energetyki prosumenckiej w oparciu o potencjały i zasoby podregionów górniczych jak i przywrócenie terenów przemysłowych (w szczególności pogórnicych) do obiegu gospodarczego, społecznego i środowiskowego w podregionach górniczych będzie miała długoterminowo pozytywny wpływ na zasoby naturalne, w tym lokalne. W wyniku realizacji celu B1 należy spodziewać się zmniejszenia zapotrzebowania na paliwa kopalne, dzięki wdrożeniu energetyki prosumenckiej i wirtualnych elektrowni natomiast w wyniku realizacji celu B2 zmniejszenia presji na tereny zielone i wdrożenie gospodarki obiegu zamkniętego podczas działań związanych z zagospodarowaniem terenów przemysłowych. W ramach ostatniego celu następować będzie „tzw. „recykling terenów” stanowiący wdrożenie gospodarki obiegu zamkniętego w szerszym jej rozumieniu. Zdegradowane tereny zostaną wykorzystane pod różne funkcje a

zgrupowane surowce na hałdach, składowiskach oraz zabudowania i infrastruktura przemysłowa, w miarę możliwości jak i rozwoju technologii, wykorzystana i użyta do nowych celów.

Sama realizacja celów operacyjnych B1 i B2 wiąże się z chwilowym zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce stosowane w budownictwie, co będzie oddziaływać w sposób negatywny i chwilowy na stan zasobów.

Planowane interwencje w obszarze: **C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO** mają przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców podregionów górniczych, w większości mają charakter nieinwestycyjny i będą wywierały neutralny wpływ na zasoby naturalne.

Przewiduje się, że planowane działania w ramach Priorytetów **POMOC TECHNICZNA** mają neutralny wpływ na środowisko, w tym zasoby naturalne. Pośrednio, poprzez szersze wykorzystanie systemów informatycznych i komunikacji elektronicznej zużycie surowców związanych z pracą biurową może być mniejsze.

5.9 PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE

Z uwagi iż projekt Programu FE SL 2021-2027 nie zawiera wskazań lokalizacyjnych, dlatego trudno jest określić bezpośrednie oddziaływanie na zabytki i inne dobra materialne.

Równocześnie należy pamiętać, że w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, czy też w rozporządzeniach wykonawczych tej ustawy, ustawie o planowaniu przestrzennym i zagospodarowaniu przestrzennym znajdują się zabezpieczenia przed niewłaściwą lokalizacją przedsięwzięć inwestycyjnych względem obiektów zabytkowych i dóbr materialnych. Z analizy pośrednich oddziaływań wynika, że w większości należy spodziewać się pośrednich pozytywnych oddziaływań związanych z poprawą jakości środowiska.

W ramach Priorytetu 1. **INTELIGENTNE ŚLĄSKIE** przewidziano działania mające na celu zwiększenie innowacyjności śląskich przedsiębiorstw przemysłowych m.in. poprzez współpracę z jednostkami naukowymi i uczelniami wyższymi, wprowadzanie rozwiązań z zakresu eko-innowacji, rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach. Wsparcie finansowe oraz inicjatywy klastrowe w celu wzmocnienia potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego regionu przyczynią się do wprowadzania nowych rozwiązań.

Innowacyjne metody oraz komercjalizacja wynalazków zwłaszcza tych mających charakter prośrodowiskowy, będzie pozytywnie i długotrwale oddziaływać na środowisko, tym samym pośrednio pozytywnie wpłynie na stan zabytków i dóbr materialnych.

Przewiduje się, że realizacja działań zaplanowanych w ramach celu szczegółowego *cs (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych*, doprowadzi do zwiększenia ilości e-usług lokalnych, tym samym wzmocnienia istniejących produktów turystycznych. Promowanie obiektów dziedzictwa kulturowego na nowoczesnych platformach usługowych może przyczynić się do rozwoju turystyki oraz zwiększenia możliwości wykorzystania istniejących zasobów regionu.

Natomiast realizacja działań w ramach celu szczegółowego *cs (ii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne* przyczyni się do poprawy infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej, w tym potencjału kulturalnego regionu. Działania będą miały potencjalny bezpośredni i długookresowy pozytywny wpływ na stan obiektów zabytkowych.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, wiąże się z możliwością występowania znacznej skali pozytywnych oddziaływań na ochronę zabytków i dóbr materialnych. Kierunki działań skupiają się na poprawie stanu środowiska, głównie poprzez stosowanie rozwiązań w zakresie obiegu cyrkularnego, efektywnych systemów energetycznych, stosowanie energooszczędnych technologii oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Proponowane działania będą miały pośredni pozytywny wpływ na obiekty zabytkowe. Rozwiązania wpłyną na poprawę jakości powietrza oraz ograniczenie hałasu. Zmniejszenie drgań oraz poprawa jakości powietrza może pośrednio przyczynić się do ograniczenia tempa degradacji dóbr materialnych (długotrwale zanieczyszczenia powietrza oraz drgania prowadzą do negatywnych zmian w wyglądzie zabytków).

Działania związane z zapobieganiem skutkom klęsk żywiołowych, dostosowaniem do zmian klimatycznych i wiążących się z nimi nagłymi zjawiskami pogodowymi przewidziane w ramach realizacji celu szczegółowego *cs (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, należy utożsamiać z pozytywnym oddziaływaniem na obiekty zabytkowe. Poprawa stosunków wodnych zminimalizuje skutki

wystąpienia ekstremalnych zjawisk w skali lokalnej. Poprawa bezpieczeństwa powodziowego ma za zadanie chronić tereny zurbanizowane, w tym regionalne zabytki.

Przewiduje się, że działania przewidziane w ramach celu szczegółowego *cs (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*, będą miały pozytywny charakter na zabytki i dobra materialne. Ochrona terenów cennych przyrodniczo, niejednokrotnie zlokalizowanych w niewielkiej odległości od obiektów dziedzictwa kulturowego przyczyni się do koordynacji i skanalizowania ruchu turystycznego. Zwiększenie bioróżnorodności województwa przyczyni się do poprawy jakości powietrza w regionie, tym samym spowolni postępującą degradację obiektów zabytkowych.

Potencjalnych negatywnych oddziaływań można upatrywać na etapie budowy inwestycji położonych w najbliższej odległości od obiektów zabytkowych w postaci drgań i wibracji. Oddziaływanie będzie krótkotrwałe i ustąpi wraz z zakończeniem robót budowlanych.

Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w ramach Priorytetu 3. **MOBLINE ŚLĄSKIE**, może mieć zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki na stan zabytków i dóbr materialnych. Działania w ramach celu szczegółowego *cs (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*, mają na celu poprawę dostępności i jakości niskoemisyjnego transportu publicznego (w tym drobnej infrastruktury towarzyszącej) wraz z rozbudową infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej. Wykonywaniu prac budowlanych, a później eksploatacji infrastruktury liniowej towarzyszą negatywne czynniki m.in. drgania, hałas i pylenie, które mogą mieć niekorzystny wpływ na stan zabytków zlokalizowanych w bliskiej odległości od inwestycji. Natomiast długotrwałe oddziaływania pozytywne będą efektem promowania ekologicznego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego, co wiąże się z poprawą stanu środowiska oraz zwiększeniem dostępności do dóbr materialnych.

Realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych przewidzianych w ramach realizacji Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, może mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny charakter oddziaływań na obiekty zabytkowe. Działania te mają na celu poprawę stanu (budowę, przebudowę, modernizację lub zmianę przebiegu) infrastruktury drogowej wraz z

towarzyszącymi inwestycjami służącymi poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego (likwidacja miejsc niebezpiecznych). Realizacji prac budowlanych, a później eksploatacji infrastruktury liniowej towarzyszą negatywne czynniki takie jak drgania, hałas i pylenie. Należy zwrócić uwagę, iż w przypadku lokalizacji nowych obiektów liniowych w sąsiedztwie istniejących zabytków może występować niekorzystny wpływ na ich stan oraz konstrukcję. W wyniku zwiększonego ruchu komunikacyjnego, zwłaszcza w przypadku ciężkiego taboru samochodowego niedostatecznie zabezpieczone konstrukcje obiektów zabytkowych mogą zostać naruszone. Stan oraz zabezpieczenie obiektów budowlanych mogą być bardzo zróżnicowane, dlatego niemożliwym jest jednoznaczne scharakteryzowanie tego oddziaływania. Należy pamiętać, że drgania i zanieczyszczenia, będące efektem prowadzonych prac oraz samej eksploatacji, mogą przyczyniać się do przyspieszenia degradacji zabytków zlokalizowanych najbliżej planowanych inwestycji. Dlatego do długotrwałych negatywnych oddziaływań na obiekty zabytkowe należy zaliczyć działania związane z przebudową, a później eksploatacją dróg lokalnych. Niemniej jednak rozbudowa oraz poprawa jakości sieci komunikacyjnej może zwiększyć dostępność zabytków, tym samym potencjalnie zwiększyć zainteresowanie wśród turystów oraz inwestorów. Można przewidzieć, że planowane inwestycje przyczynią się do poprawy stanu technicznego obiektów.

Skala oddziaływań powstających w wyniku realizacji przedsięwzięć liniowych związana będzie przede wszystkim z ich lokalizacją względem obiektów zabytkowych. Prace należy prowadzić z zachowaniem wszelkich regulacji oraz zasad obejmujących ochronę zabytków. Stosowanie się do wytycznych wojewódzkiego konserwatora zabytków zminimalizuje negatywne oddziaływanie na elementy dziedzictwa kulturowego.

Działania w ramach priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE**, nakierowane są przede wszystkim na aktywizację i wsparcie osób długotrwale bezrobotnych (z naciskiem na osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy) m.in. poprzez podnoszenie i nabywanie kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego. Przewiduje się, że planowane działania w zdecydowanej większości będą miały neutralny wpływ na stan zabytków. Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w ramach celu szczegółowego cs (h) *Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa,*

*oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji, polegających na zintensyfikowaniu działań z zakresu kultury, na rzecz zwiększenia oferty spędzania wolnego czasu, w tym w szczególności osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pośrednio pozytywnie wpływały będą na dobra materialne i zabytki. Podobnie działania w ramach celu szczegółowego (f) *Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, poprzez wzrost jakości kształcenia, szerzenie wiedzy wśród najmłodszych mieszkańców regionu oraz wzmacnianie tożsamości regionalnej będą miały pośredni pozytywny wpływ na zabytki oraz dobra materialne. Efektem długofalowym związanym z aktywizacją zawodową, a tym samym podniesieniem jakości standardów życia będzie zwiększenie zapotrzebowania na rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, m.in. polegających na wykorzystaniu naturalnego potencjału regionu (szlaki kulturowe), działania mające na celu urozmaicenie oferty kulturalnej i turystycznej regionu. Dzięki temu zwiększy się możliwość przeprowadzenia prac renowacyjnych, a tym samym poprawi stan techniczny obiektów dziedzictwa kulturowego.**

Zdecydowanie największy bezpośredni i długotrwały pozytywny charakter oddziaływań na zabytki i dobra materialne może wystąpić w wyniku realizacji Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA**. W ramach celu szczegółowego cs (vi) *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*, planuje się działania które mają za zadanie podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu skierowane przede wszystkim na obiekty o znaczeniu regionalnym wpisane do rejestru zabytków Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Planowane działania ukierunkowane na rozwój istniejących szlaków kultury i dziedzictwa kulturowego, jak również terenów i obiektów unikatowych mających szczególne znaczenie dla regionu (np. Park Śląski) przyczynią się do wzmocnienia tożsamości regionalnej, zabezpieczenia obiektów cennych historycznie oraz poprawy atrakcyjności oferty turystycznej regionu. Zwiększenie świadomości społecznej o regionalnych uwarunkowaniach

kulturowych będzie przedkładać się na zwiększenie szansy ochrony zabytków, poprawę ich stanu technicznego a tym samym na podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionu.

Przewiduje się wystąpienie szeregu pozytywnych bezpośrednich oddziaływań na stan obiektów kulturalnych w ramach działań zaplanowanych w Priorytecie 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI**. Cel szczegółowy cs (i) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*, przewiduje działania promujące idee zrównoważonej turystyki i kultury, wspierane będą obiekty przynależne do funkcjonujących w regionie szlaków dziedzictwa kulturowego oraz rozwój i tworzenie nowych szlaków (w tym ponadlokalnych). Planuje się rozwój e-informacji kulturalnej, spójnego oznakowania obszarów atrakcyjnych kulturowo wraz z promocją szlaków dziedzictwa kulturowego (z wykorzystaniem technologii cyfrowych). Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w ramach ww. celu będzie miała pozytywny i bezpośredni charakter na stan zabytków, wpłynie korzystnie na wartość estetyczną i użytkową dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza obszarów zdegradowanych lub wiejskich o nieodkrytych dotąd na większą skalę walorach kulturalnych i turystycznych.

Działania przewidziane w ramach celu (ii) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie*, skupiają się przede wszystkim na zagospodarowaniu terenów i obiektów na obszarach wiejskich. Działania będą miały bezpośredni i długotrwały pozytywny wpływ na stan obiektów dziedzictwa kulturowego.

W ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** planuje się szereg działań mających charakter prośrodowiskowy, które mają pośredni pozytywny wpływ na stan obiektów zabytkowych. Możliwe będzie zagospodarowanie terenów zdegradowanych oraz zdewastowanych obiektów również na cele kulturalne i turystyczne, co bezpośrednio przełoży się na wzrost estetyki i atrakcyjności regionu.

Priorytet 9. **POMOCY TECHNICZNEJ** obejmuje Priorytety: Pomocy technicznej EFRR, Pomocy technicznej EFS+ oraz Pomocy technicznej FST, które przewidują działania mające na celu

wzmocnienie potencjału instytucjonalnego przez zmniejszenie obciążeń administracyjnych oraz poprawę jakości świadczonych usług. Trudno przewidzieć bezpośredni wpływ tego priorytetu na stan zabytków, jednak potencjalnie przewiduje się, że realizacja tych działań będzie wywierała pozytywny wpływ na obiekty dziedzictwa materialnego. Kluczowa będzie ocena i wybór projektów w ramach FE SL 2021-2027, działania informacyjne oraz promowanie FE SL 2021-2027.

Realizacja działań przewidzianych w Projekcie Planu TPST WSL 2030 ma na celu wprowadzenie procesu transformacji terenów pogórnich w kierunku gospodarki niskoemisyjnej opartej o czyste technologie, w tym energetyczne. Przewiduje się, że realizacja zamierzeń nie będzie miała bezpośredniego negatywnego wpływu na stan obiektów dziedzictwa kulturowego, a dzięki poprawie jakości środowiska pośrednio przyczyni się do zmniejszenia tempa degradacji zabytków.

Działania zaplanowane w obszarze: **A OBSZAR GOSPODARKA** przewidują projekty mające najprawdopodobniej neutralny wpływ na stan zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego. Rozwój zielonej, inteligentnej i cyfrowej gospodarki przewidziany w ramach *Celu operacyjnego A1: Innowacyjna gospodarka podregionów górniczych* przyczyni się do poprawy jakości powietrza oraz ograniczenia hałasu w regionie. Zmniejszenie drgań oraz poprawa jakości powietrza może pośrednio przyczynić się do spowolnienia degradacji dóbr materialnych. Wyjątkiem mogą być projekty ukierunkowane na tworzenie nowych i rozwój skali obecnie istniejących przedsiębiorstw występujących w bliskim sąsiedztwie obiektów zabytkowych, dlatego prace należy prowadzić z zachowaniem wszelkich regulacji oraz zasad obejmujących ochronę zabytków.

Realizacja działań w obszarze: **B OBSZAR ŚRODOWISKO**, z uwagi na prośrodowiskowy charakter zmian wykazuje możliwość występowania dużej skali pozytywnych oddziaływań na ochronę zabytków i dóbr materialnych. Kierunki działań zaproponowanych w *Celu operacyjnym B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych*, skupiają się na poprawie bezpieczeństwa energetycznego podregionów górniczych, głównie poprzez stosowanie efektywnych, ekologicznych i przystępnych cenowo systemów energetycznych (wykorzystujących odnawialne źródła energii). Proponowane działania będą miały pośredni pozytywny wpływ na obiekty zabytkowe. Rozwiązania wpłyną na poprawę jakości powietrza

oraz ograniczenie hałasu w regionie. Długotrwałe zanieczyszczenia powietrza oraz drgania prowadzą do negatywnych zmian w wyglądzie obiektów zabytków, dlatego zmniejszenie drgań oraz poprawa jakości powietrza może pośrednio przyczynić się do ograniczenia degradacji dóbr materialnych. Największej skali negatywnych oddziaływań na obiekty zabytkowe można się spodziewać w wyniku realizacji działań przewidzianych w *Celu operacyjnym B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne*. Podczas prac inwestycyjnych związanych z niwelowaniem skutków działalności górniczej na środowisko takich jak: remediacja, rekultywacja, regeneracja, renaturyzacja, dekontaminacja terenów przemysłowych oraz oczyszczanie zanieczyszczonych wód podziemnych i powierzchniowych – może dochodzić do niekorzystnego wpływu na stan obiektów dziedzictwa kulturowego w postaci wzmożonych drań i pylenia, dlatego prace należy prowadzić z zachowaniem wszelkich regulacji oraz zasad obejmujących ochronę zabytków. Jednak stworzenie warunków do rozwoju wysokiej jakości usług, w tym kulturalnych przyczyni się do promocji oraz wzrostu atrakcyjności regionu.

Działania w obszarze: **C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO** w zdecydowanej większości mają charakter nieinwestycyjny, w związku z powyższym przewiduje się że ich charakter oddziaływań na stan zabytków i obiektów dziedzictwa materialnego będzie neutralny. Pozytywnych aspektów można oczekiwać w wyniku realizacji zamierzeń w ramach *Celu operacyjnego C3: Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych*. Planuje się aktywizację społeczeństwa ukierunkowaną na wzrost tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji podregionów górniczych. Działania będą miały bezpośredni i długotrwały pozytywny wpływ na stan obiektów dziedzictwa kulturowego.

5.10 POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ODDZIAŁYWAŃ SKUMULOWANYCH

Pozytywne oddziaływania programu na środowisko

Projekt Programu FE SL 2021-2027 zakłada prowadzenie działań dla poprawy środowiska, również w aspektach związanych z poprawą stanu środowiska naturalnego poprzez:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń do środowiska naturalnego,
- ograniczenie zużycia energii,
- rozwój OZE,
- kompleksowe działania na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz ochrony gatunków stanowiących zasoby przyrodnicze województwa śląskiego,
- zapobieganie niekorzystnym zjawiskom i procesom, wynikających ze zmian klimatu,
- poprawa dostępu do zasobów wodnych o dobrej jakości, a jednocześnie racjonalizacja ich wykorzystania,
- rozwój gospodarki obiegu zamkniętego i racjonalizacja wykorzystania zasobów naturalnych,
- zmniejszenie hałasu,
- poprawę jakości powietrza,
- poprawę jakości infrastruktury wodno-ściekowej.

Ponadto planowane są działania na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego na terenach pogórnich, w tym:

- Dywersyfikacja oraz prowadzenie zasobo- i energooszczędnej gospodarki na terenach pogórnich
- Wprowadzenie zbilansowanej energetyki rozproszonej na terenach pogórnich.

Realizacja Programu FE SL 2021-2027 pozytywnie wpłynie też na zdrowie i jakość życia mieszkańców poprzez:

- rozwój elektronicznych usług (e-usług) i zasobów cyfrowych dla obywateli i przedsiębiorstw
- rozwój zasobów rynku pracy poprzez aktywizację zawodową, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób pracujących, w tym posiadających niestabilną pozycję na rynku pracy, odchodzących z rolnictwa oraz ubogich pracujących,
- podniesienie jakości i dostępności do podmiotów świadczących usługi społeczne,
- wsparcie integracji społeczno-gospodarczej,
- poprawa dostępności do usług medycznych, w tym rozwój jakości świadczenia tych usług poprzez rozwój infrastruktury i wyposażenia,

- rozwój zrównoważonej turystyki i rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu,
- poprawę stanu zdrowia ludzi (np. poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń),
- wzrost poczucia bezpieczeństwa, ładu i równowagi społecznej mieszkańców.

Potencjalny pozytywny wpływ na środowisko realizacji działań w ramach poszczególnych celów szczegółowych wystąpi poprzez:

- wprowadzanie rozwiązań z zakresu obiegu zamkniętego,
- wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł,
- przystosowanie do zmian klimatu w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu, jak i tworzenie lub podnoszenie ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu,
- podniesienie standardów usług leczniczych,
- podniesienie poziomu życia i oczekiwań względem jakości życia, w tym stanu środowiska.

Działania o charakterze pośrednim będą w przeważającej części miały charakter pozytywny bądź neutralny, gdyż większość tych działań ma wymiar naukowy, techniczny, organizacyjny, finansowy i handlowy, których celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów¹⁴⁵. Można spodziewać się także, że w rezultacie działań edukacyjnych i projektów aktywizujących lokalne społeczności, stan wiedzy i świadomość ekologiczna społeczeństw poprawi się, a wymiernym skutkiem tego będzie większa troska o stan wszystkich komponentów środowiska.

Potencjalne znaczące oddziaływania negatywne

Negatywne oddziaływanie będzie występowało głównie na etapie realizacji nowych przedsięwzięć inwestycyjnych, produkcyjnych i wdrożeniowych i w większości będzie miało charakter krótkookresowy, co szczegółowo opisano rozdziałach 5.1 – 5.9, w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska.

¹⁴⁵J. Kurpanek, A. Skowrońska. Analiza warunków rozwoju technologii środowiskowych w Polsce, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Katowice-Białystok 2006

Potencjalnym znaczącym negatywnym oddziaływaniem bezpośrednim o charakterze tymczasowym i średnioterminowym będą charakteryzowały się inwestycje skupione w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, a w szczególności działania w ramach celów szczegółowych cs (i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*, cs (ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*, cs (v) *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*, cs (vi): *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*, a także w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** w ramach celu szczegółowego cs (viii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*. Potencjalnym negatywnym oddziaływaniem na środowisko będą charakteryzowały się działania związane są z inwestycjami w infrastrukturę komunikacyjną, a także projekty oparte o implementację energii odnawialnej, a zwłaszcza energetyki wiatrowej. Realizacja tych działań powodowała będzie krótkoterminowe negatywne oddziaływania na etapie budowy obejmujące zniszczenia szaty roślinnej, siedlisk przyrodniczych, płoszenie zwierząt w granicy terenu inwestycji lub w bliskiej odległości w związku z zanieczyszczeniem hałasem i światłem, czy pogorszenie powierzchni ziemi. W chwili zakończenia inwestycji (budowy, przebudowy, modernizacji), przewiduje się, że oddziaływania krótkoterminowe ustąpią, a stan poszczególnych komponentów środowiska (np. powierzchni ziemi) zostanie przywrócony do pierwotnego.

W fazie eksploatacji potencjalnego negatywnego i długoterminowego wpływu można upatrywać w szczególności na krajobraz oraz na zwierzęta, a w szczególności na awifaunę i chiropterofaunę – śmiertelność w wyniku kolizji z elementami konstrukcyjnymi wiatraków, efekt odstrasżający, powodujący opuszczenia żerowisk, zmianę tras przelotu, a także efekt bariery na szlakach migracyjnych.

Dla działań długoterminowych bezpośrednio oddziałujących na stan środowiska, czy to na etapie realizacji, czy to w późniejszej perspektywie w trakcie funkcjonowania (oddziaływania pośrednie) zaplanowano odpowiednie działania prewencyjne i minimalizujące, które szczegółowo omówiono w rozdziale 7 niniejszej prognozy.

Potencjalnego, choć w znacząco mniejszym zakresie, oddziaływania na środowisko można również spodziewać się w wyniku realizacji działań w ramach celu szczegółowego cs (iii) *Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne* (Priorytet 1. **INTELLIGENTNE ŚLĄSKIE**). W ramach tych działań potencjalne średnioterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z budową nowych obiektów i instalacji przemysłowych. Potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań, zwłaszcza tych ukierunkowanych na poprawę stanu środowiska naturalnego, np. poprzez zmniejszenie śladu wodnego.

Działania inwestycyjne prowadzone w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** obejmujące przedsięwzięcia infrastrukturalne, takie jak budowa, przebudowa i rozbudowa dróg wojewódzkich poza TEN-T, budowa obwodnic na drogach wojewódzkich poza TEN-T, budowa i przebudowa dróg lokalnych, inwestycje w infrastrukturę rowerową również mogą powodować krótkoterminowe negatywne oddziaływania na etapie budowy. Potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań dzięki uporządkowaniu systemu transportu na obszarach miejskich i wiejskich.

Negatywne oddziaływania mogą także wystąpić wskutek realizacji działań w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** związanych z kompleksowym przygotowaniem terenów poprzemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą. Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy i wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji (emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność zwierząt, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami).

Zestawienie analiz

Dla zapewnienia czytelności oceny środowiskowych skutków realizacji przedsięwzięć w ramach projektu Programu FE SL 2021-2027, w załączniku 3 przedstawiono zbiorczą tabelę ilustrującą wpływ typów przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska wraz z uwzględnieniem celów operacyjnych TPST WSL 2030 odnoszących się bezpośrednio do

Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI**. Tabela podsumowuje wyniki analiz przeprowadzonych dla poszczególnych komponentów środowiska oraz aspektów oddziaływań (rozdziały 5.1 – 5.9). W załączniku 4 przedstawiono tabelę, w której zestawiono pozytywne, negatywne i neutralne oddziaływania analizowanych typów przedsięwzięć FE SL 2021-2027 na komponenty środowiska, a w załączniku 5 zestawiono potencjalne oddziaływania związane z realizacją przedsięwzięć przewidzianych w TPST SL 2030.

Oddziaływania skumulowane

Ocena skumulowanych oddziaływań na środowisko projektu Programu FE SL 2021-2027 wynika z cząstkowej oceny oddziaływań ze strony poszczególnych działań przewidzianych do realizacji w ramach tego Programu, jak i z oceny możliwości kumulacji tych oddziaływań z oddziaływaniami wynikającymi z planowanymi do realizacji w najbliższych latach innymi dokumentami strategicznymi, planami i programami na obszarze województwa śląskiego.

A. Kumulacja oddziaływań przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu FE SL 2021-2027

W celu określenia skumulowanego wpływu na środowisko przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach FE SL 2021-2027 przeprowadzono analizę potencjalnego oddziaływania różnych typów przedsięwzięć. Umożliwiło to określenie istotności skumulowanego wpływu na środowisko planowanych przedsięwzięć (znaczące lub nieistotne).

W analizie skumulowanego wpływu uwzględniono także aspekty związane z podejmowaniem działań mających na celu zapobieganie, zminimalizowanie i kompensację zidentyfikowanych potencjalnych negatywnych oddziaływań planowanych przedsięwzięć. Ponadto, rozpatrzono kwestie związane z rekompensatą ogólnego negatywnego oddziaływania poszczególnych działań przez długoterminowe pozytywne skutki powodowane ich realizacją.

Analiza wykazała, że przy zachowaniu ostrożności i uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju zarówno na etapie wyboru, jak i realizacji różnego typu przedsięwzięć, w większości ich realizacja będzie miała pozytywny wpływ na środowisko. W przypadku zidentyfikowania oddziaływania negatywnego podjęte będą działania minimalizujące zaproponowane w rozdziale 7, które w większości pozwolą na uniknięcie występowania negatywnego

oddziaływania lub jego minimalizację. Przy spełnieniu tych warunków wystąpienie zjawiska kumulacji przestrzennej i czasowej oddziaływań negatywnych lub ich synergii będzie bardzo mało prawdopodobne.

Istotny jest też fakt, że projekt Programu FE SL 2021-2027 nie zawiera konkretnych informacji na temat liczby, czy też harmonogramu planowanych realizacji, dlatego też nie można całkowicie wykluczyć prawdopodobieństwa kumulowania się w czasie i przestrzeni oddziaływań przez nie generowanych. Istotne jest ustalenie odpowiedniego harmonogramu realizacji działań w celu uniknięcia kumulacji negatywnych oddziaływań, przy osiągnięciu jak największego efektu środowiskowego.

Należy podkreślić, że przewidziane do realizacji działania zabezpieczające **pozwolą na znaczące ograniczenie powstawania skumulowanych oddziaływań w trakcie realizacji Programu FE SL 2021-2027**. W takim przypadku, nie będzie potrzeby podejmowania działań kompensujących.

W przypadku niezachowania powyższych założeń oddziaływania skumulowane mogą przejawiać się przede wszystkim:

- a) zmniejszeniem areálu biologicznego oraz zaburzeniem ciągłości korytarzy ekologicznych,
- b) zubożeniem zasobów naturalnych,
- c) lokalną emisją zanieczyszczeń do wód, gruntów i powietrza,
- d) negatywnymi zmianami w krajobrazie i naruszeniem ładu przestrzennego,
- e) negatywnym wpływem na stan zabytków i dóbr materialnych,
- f) negatywnym wpływem na zdrowie i samopoczucie ludzi – głównie na etapie budowy w przypadku projektów inwestycyjnych.

B. Kumulacja między oddziaływaniami przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu FE SL 2021-2027i przedsięwzięć realizowanych w ramach innych strategii czy planów inwestycyjnych

Przeprowadzona analiza prognoz oddziaływania na środowisko w ramach innych strategii i planów inwestycyjnych dla województwa śląskiego przewidzianych do realizacji w perspektywie 2021 – 2025 pozwala stwierdzić, że wiele z nich może kumulować się

z oddziaływaniami Programu FE SL 2021-2027. W szczególności skumulowany efekt może wystąpić podczas realizacji działań związanych z rozwojem transportu, energetyki odnawialnej, tworzeniem nowych obiektów przemysłowych, rozwojem sieci ciepłowniczych, dostosowaniem infrastruktury do ekstremalnych zjawisk pogodowych, czy inwestycjami z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

Kumulacja negatywnych oddziaływań Programu FE SL 2021-2027 z oddziaływaniami ze strony innych strategii może wystąpić w dwóch skalach:

- skala bezpośrednich oddziaływań wynikających z realizacji działań inwestycyjnych w chwili, gdy realizowane byłby one w tym samym miejscu i w tym samym czasie; oddziaływania te będą miały charakter oddziaływań krótkoterminowych i przemijających.
- skala oddziaływań na poziomie skutków realizacji Programu.

Skumulowanie bezpośrednich oddziaływań wystąpić może w trakcie realizacji działań/przedsięwzięć infrastrukturalnych w zakresie inwestycji liniowych/transportowych, a także w przypadku budowy farm wiatrowych przewidzianych do realizacji w ramach Programu FE SL 2021-2027, a także w ramach innych strategii czy planów inwestycyjnych na obszarze województwa śląskiego.

W przypadku innych typów przedsięwzięć (wdrożenie nowych technologii, zakupy środków trwałych, wsparcie ekonomiczne, techniczne i prawne czy działania szkoleniowe) oddziaływania skumulowane można uznać za pomijalne.

Realizacja działań w ramach Programu FE SL 2021-2027 powinna odbywać się w zgodzie z zasadami dobrej praktyki budowlanej, połączonej z ochroną lokalnej szaty roślinnej, w szczególności drzew i krzewów, co skutecznie ograniczy negatywny wpływ przedsięwzięć na środowisko, w tym na warunki życia mieszkańców w trakcie fazy budowy.

Skumulowane oddziaływania na poziomie skutków realizacji Programu wystąpić mogą w przypadku, gdy zaniechane zostanie prowadzenie działań minimalizujących skutki tych oddziaływań, przy założeniu, że do podobnych zaniechań doszło w trakcie realizacji innych strategii czy planów inwestycyjnych. W takim przypadku efektem kumulacji negatywnych oddziaływań może być, poza oddziaływaniami krótkoterminowymi na poszczególne

elementy środowiska, także trwałe pogorszenie jakości krajobrazu lub naruszenie zasobów bioróżnorodności i integralności obszarów chronionych.

5.11 ANALIZA SPEŁNIANIA ZASADY „DO NO SIGNIFICANT HARM” (DNSH) DLA TYPÓW DZIAŁAŃ

Celem analizy jest ocena zgodności rodzajów działań w ramach poszczególnych celów szczegółowych, zawartych w projekcie Programu, z wytycznymi Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska. Dla realizacji przedmiotowej oceny przyjęto następujące wytyczne i założenia:

- przy sporządzaniu analiz uwzględniono wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczących stosowania zasady DNSH, na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Zawiadomienie Komisji 2021/C 58/01).
- ocenę zgodności przedsięwzięć w ramach celów szczegółowych, pod kątem niewyrządzenia znaczącej szkody, przeprowadzono przy uwzględnieniu sześciu celów środowiskowych, wynikających z art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 (rozporządzenie w sprawie taksonomii) tj.:
 - łagodzenie zmian klimatu;
 - Adaptacja do zmian klimatu;
 - Odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
 - Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling;
 - Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi;
 - Ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów;
- w ocenie wykorzystano ogólnie dostępne źródła i zbiory danych o środowisku i wpływie na środowisko określonych rodzajów działań, z uwzględnieniem danych zgromadzonych przez Wykonawcę w ramach realizacji prac dotyczących projektów krajowych planów i programów, w tym strategicznych ocen oddziaływania na środowisko.

Szczegółową analizę oceny zgodności przedsięwzięć dla rodzajów działań w ramach poszczególnych celów szczegółowych ujętych w projekcie Programu z wytycznymi UE przedstawiono w załączniku 6.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że wszystkie rodzaje działań ujęte w ramach poszczególnych celów szczegółowych projektu FE SL 2021-2027 spełniają zasadę DNSH („nie czyn poważnych szkód”) w odniesieniu do wyznaczonych celów środowiskowych, a podjęte działania ze względu na ich charakter nie będą miały znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

W działania przewidziane do realizacji ramach głównych ośmiu priorytetów FE SL 2021-2027 ukierunkowane są na szerokie spektrum działań, z których wszystkie przyczyniają się do realizacji wytycznych strategicznych szczebla europejskiego i krajowego. W ramach Priorytetu 1. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE przewidziano działania mające na celu zwiększenie innowacyjności śląskich przedsiębiorstw m.in. poprzez budowę i modernizację infrastruktury B+R, wsparcie konsorcjów przemysłowo – naukowych, rozwój e-usług, wzmocnienie przedsiębiorczości i innowacyjności oraz promocję regionu. Dodatkowo przewidziano działania w obszarze dalszego rozwijania inteligentnych specjalizacji i ośrodków innowacji. Na uwagę zasługują działania związane z rozwojem turystyki, które ze względu na intensyfikację ruchu turystycznego mogą oddziaływać na osiągnięcie celów środowiskowych związanych z łagodzeniem zmian klimatu i zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych oraz ochronę bioróżnorodności, dlatego też zaleca się szczególną weryfikację projektów na etapie ich wyboru pod kątem wypełnienia celów środowiskowych oraz rozwiązań przyjętych dla łagodzenia potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko. Działania w ramach priorytetu 1. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE służą wsparciu osiągnięcia celów środowiskowych i są zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Przejściowe miejscowe negatywne oddziaływania na środowisko związane z realizacją inwestycji nie będą miały wpływu na osiągnięcie celów środowiskowych, a w dłuższej perspektywie przyczyniać się będą do lepszego ich wypełnienia. Realizacja działań w ramach Priorytetu 2. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE pozwoli na lepsze wykorzystanie środków ujętych w FE SL 2021-2027 dla łagodzenia negatywnych oddziaływań środowiskowych. Działania podejmowane w

ramach priorytetu koncentrują się na poprawie efektywności energetycznej, adaptacji do zmian klimatu w tym zwiększaniu odporności na zjawiska ekstremalne oraz domykanie obiegu różnych strumieni materiałowych, w tym odpadowych i ściekowych. Bardzo ważnym rodzajem działań w ramach priorytetu jest zwiększenie potencjału terenów w województwie śląskim do świadczenia usług ekosystemowych oraz ochrona bioróżnorodności biologicznej. W programie przewidziano wsparcie dla terenów wyłączonych z użytkowania (zdegradowanych) zrównoważonego użytkowania gospodarczo-społecznego. Biorąc pod uwagę charakter działań służą one osiągnięciu zakładanych celów środowiskowych, przy czym niektóre (np.: Odnawialne źródła energii), wymagające realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych mogą przejściowo (zwłaszcza w fazie realizacyjnej) wywoływać negatywne oddziaływania, które można ograniczyć stosując należyte dobre praktyki, uregulowania prawne oraz dobór sprzętu do realizacji inwestycji.

Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w ramach Priorytetu 3. MOBLINE ŚLĄSKIE służą rozwojowi zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Działania polegająca na zakupie taboru na rzecz czystego transportu miejskiego oraz infrastruktury na rzecz czystego transportu miejskiego są monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako takie uznaje się je za zgodne z zasadą „nie czyni poważnych szkód” (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności).

Realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych przewidzianych w ramach realizacji Priorytetu 4. LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE, mogą mieć w fazie początkowej realizacji negatywny wpływ na środowisko i osiągnięcie celów środowiskowych, zwłaszcza związanych z łagodzeniem zmian klimatu, zanieczyszczeniem powietrza, wód i gleb. Dlatego zaleca się poprzedzić ich realizację każdorazowo przygotowaniem szczegółowego raportu dotyczącego oddziaływań na środowisko i przedstawieniem planu działań ograniczających potencjalne negatywne oddziaływania. Warto zwrócić uwagę, że działania związane z regionalnym taborem kolejowym zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności dotyczą bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego i są

monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 40%. Działania te powinny być zgodne z hierarchią minimalizowania (zgodnie z wytycznymi metodycznymi dotyczącymi przepisów art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG) i innymi odpowiednimi wymogami przewidzianymi w dyrektywie siedliskowej i dyrektywie ptasiej. Szczególną uwagę należy zwrócić na przyjęte rozwiązania w zakresie realizacji prac budowlanych i eksploatacji infrastruktury liniowej, gdyż towarzyszą im negatywne oddziaływania, które mogą wpłynąć na stopień osiągnięcia celów środowiskowych. Przyjęcie należytych, rekomendowanych i usankcjonowanych prawnie rozwiązań powinno jednak w znaczącym stopniu zminimalizować negatywne oddziaływania.

Priorytety 5. SPOŁECZNE ŚLĄSKIE, 6. ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA. 7. ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI obejmują działania związane ze sferą społeczną w województwie śląskim i co do zasady nie będą one ingerowały negatywnie w realizację celów środowiskowych, lecz będą pozwalały pośrednio wspierać ich osiągnięcie m.in. poprzez budowę świadomości ekologicznej i poprawę jakości życia. Nieliczne działania o charakterze inwestycyjnym wymagać będą przeprowadzenia ocen oddziaływania na środowisko na etapie wyboru do dofinansowania.

W ramach Priorytetu 8. ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI planuje się szereg działań mających charakter prośrodowiskowy, o pozytywnym wpływie na osiągnięcie celów środowiskowych. Zasadniczy cel działań w ramach priorytetu to realizacja celów ujętych w TPST WSL 2030 i łagodzenie skutków transformacji. Działania ujęte w tym priorytecie w głównej mierze ukierunkowane są na aspekty społeczne i cechują się realizacją działań nie inwestycyjnych – nieinwazyjnych dla środowiska.

Priorytet 9. POMOCY TECHNICZNEJ obejmuje Priorytety: Pomocy technicznej EFRR, Pomocy technicznej EFS+ oraz Pomocy technicznej FST, w ramach których przewiduje się działania mające na celu wzmocnienie potencjału instytucjonalnego przez zmniejszenie obciążeń administracyjnych oraz poprawę jakości świadczonych usług. Działania w ramach tego priorytetu zapewnić mają sprawne wdrażanie i wykorzystanie środków FE SL 2021-2027, w tym właśnie należyty nadzór nad osiągnięciem celów środowiskowych.

6. INFORMACJA O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANU NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art. 46 pkt. 1 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (OOŚ)¹⁴⁶ program *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)* jako dokument wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jest dokumentem dla którego wymagane jest przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko. Niezbędnym elementem prowadzonej oceny jest przeprowadzenie analizy prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływań transgranicznych (art. 49 pkt. 2 ustawy OOŚ).

Przedsięwzięcia zaplanowane w FE SL 2021 – 2027 w zależności od rodzaju planowanych przedsięwzięć oraz ich skali będą charakteryzowały się różnym stopniem oddziaływania. W Projekcie programu FE SL 2021-2027, w ramach poszczególnych celów szczegółowych wskazano typy możliwych przedsięwzięć, z czego można wnioskować o zakresie merytorycznym możliwych projektów inwestycyjnych. Jednocześnie jedynie dla części przedsięwzięć można wnioskować o ich przyszłej lokalizacji, bowiem program FE SL 2021-2027 obejmuje swym zasięgiem cały obszar woj. Śląskiego, natomiast TPST WSL 2030 siedem z ośmiu podregionów. Żadne z planowanych przedsięwzięć nie jest z założenia przedsięwzięciem transgranicznym, międzyregionalnym, czy transnarodowym, ale niektóre z planowanych przedsięwzięć mogą być realizowane w obszarze przygranicznym. Pod względem administracyjnym w skład woj. śląskiego wchodzi 36 powiatów z czego 17 powiatów ziemskich i 19 grodzkich. Na terenie woj. jest 167 gmin, w tym 49 gmin miejskich, 22 gmin miejsko-wiejskich oraz 96 gmin wiejskich. 71 miejscowości na terenie woj. śląskiego ma prawa miejskie¹⁴⁷. Województwo śląskie graniczy z Republiką Czeską na długości 142,9 km (powiat raciborski, powiat wodzisławski, Jastrzębie-Zdrój -miasto na prawach powiatu,

¹⁴⁶ Ustawa z d.3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 2373, 2389].

¹⁴⁷ <https://www.slaskie.pl/content/podzial-administracyjny> [dostęp:06.03.2022]

powiat cieszyński) oraz ze Słowacją na odcinku granicznym równym długości 85,3 km (powiat cieszyński, powiat żywiecki) ¹⁴⁸.

Rysunek 31 Podział administracyjny województwa śląskiego wraz ze wskazaniem strefy przygranicznej

Źródło: <https://www.slaskie.pl/content/podzial-administracyjny> [dostęp:06.03.2022]

Działania planowane w ramach Priorytetu 1. **INTELIĞENTNE ŚLĄSKIE** wiążą się z realizacją głównie projektów mających neutralny charakter względem stanu jakości środowiska, gdyż ukierunkowane będą na ekonomiczne wsparcie przedsiębiorczości, innowacyjności, współpracy gospodarczej i promocji regionu na arenie krajowej i międzynarodowej. W ramach Priorytetu 1. **INTELIĞENTNE ŚLĄSKIE** projekty o charakterze inwestycyjnym planowane

¹⁴⁸ ibidem

są jedynie w ramach celu szczegółowego: *cs (i): Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*, wspierającego inwestycje w infrastrukturę B+R organizacji badawczych oraz inwestycje związane z tworzeniem lub rozwojem zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach, jak również celu szczegółowego *cs (iv): Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości*, w zakresie inwestycji w infrastrukturę turystyczną. Zakłada się jednak, iż charakter i skala planowanych działań nie będzie powodowała żadnych oddziaływań o charakterze transgranicznym.

W ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** zaplanowano interwencje, które z założenia mają charakter prośrodowiskowy i w efekcie przyczyniać się będą do poprawy stanu środowiska woj. śląskiego, oszczędności zasobów naturalnych, zwiększenia bioróżnorodności oraz poprawy bezpieczeństwa publicznego. Potencjalnie negatywny wpływ może wynikać z realizacji działań inwestycyjnych zmierzających do budowy nowych obiektów i infrastruktury w ramach celów szczegółowych:

- *cs (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*
- *cs (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*
- *cs (iv): Wspieranie przystosowania dla zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*
- *cs (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*
- *cs (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.*

Ponieważ obszar interwencji obejmuje teren całego województwa, a w *Projekcie Programu FE SL 2021-2027* nie określono szczegółowej lokalizacji inwestycji, ewentualne prowadzenie działań inwestycyjnych w bezpośrednim sąsiedztwie granicy może prowadzić do krótkoterminowych lokalnych negatywnych oddziaływań zdiagnozowanych we wcześniejszych rozdziałach. W przypadku wystąpienia takiej sytuacji, konieczne może być

wykonanie szczegółowej analizy potencjalnych oddziaływań transgranicznych w ramach raportu oddziaływania na środowisko dla poszczególnych inwestycji.

Realizacja Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** mająca na celu wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej w kierunku zeroemisyjnym, z uwagi na docelowe obniżenie emisji zanieczyszczeń w skali lokalnej i regionalnej ma zasadniczo pozytywny wpływ na poszczególne elementy środowiska. Negatywne oddziaływania o charakterze bezpośrednim, krótkoterminowym i lokalnym mogą wystąpić jedynie na etapie realizacji inwestycji objętych celem szczegółowym *cs (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*, które związane są m.in. z budową i przebudową infrastruktury transportu publicznego, w tym budową zaplecza technicznego do obsługi taboru, budową/rozbudową infrastruktury punktowej: zajezdnie autobusowe, przystanki, wysepki, centra przesiadkowe, dworce intermodalne, obiekty P&R, B&R. Uwzględniając fakt, iż wsparcie dedykowane jest ośrodkom miejskim, w zakresie potencjalnych oddziaływań transgranicznych szczególna uwaga winna zostać skupiona na ośrodkach zlokalizowanym w strefie przygranicznej. Niemniej jednak, ze względu na rodzaj emisji i oddziaływań typowych dla tego typu inwestycji w infrastrukturę, ryzyko wystąpienia rzeczywistego oddziaływania transgranicznego można uznać za minimalne.

Realizacja działań w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE**, w tym szczególnie w obszarze celu szczegółowego: *cs (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*, wiąże się z inwestycjami ukierunkowane na poprawę bezpośredniego dostępu do sieci TEN-T, miejsc inwestycyjnych, terminali intermodalnych/centrów logistycznych, węzłów transportowych zapewniających integrację transportu publicznego oraz przejść granicznych. Dodatkowo zakresem wsparcia objęte zostały inwestycje w drogi wojewódzkie położone na terenach miast na prawach powiatu (typu: budowa obwodnic, budowa obiektów P+R zlokalizowanych poza centrami miast, przebudowa dróg mająca na celu uspokojenie ruchu itp.), z zastrzeżeniem, że inwestycje związane z drogami wojewódzkimi wynikają z Regionalnego Planu Transportowego. Wszystkie opisane powyżej przedsięwzięcia, w zakresie

budowy/przebudowy dróg lokalnych, wojewódzki i budowy obwodnic w zależności od skali i parametrów technicznych należą do przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko¹⁴⁹. Dlatego też, realizacja działań w ramach w/w cs (ii), obejmujących budowę i przebudowę dróg wojewódzkich oraz budowę obwodnic na drogach wojewódzkich, a także budowę/ przebudowę i modernizację dróg lokalnych może powodować wystąpienie zarówno negatywnych oddziaływań bezpośrednich o charakterze lokalnym i chwilowym, występujących na etapie inwestycji, jak i oddziaływań długoterminowych związanych z powstaniem w efekcie realizacji inwestycji liniowych źródeł zanieczyszczeń powietrza.

W FE SL 2021-2027 nie zdefiniowano konkretnych przedsięwzięć w obszarze rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, dlatego też zgodnie z zasadą przeczności, w przeprowadzonych analizach uwzględniono szeroką listę potencjalnych inwestycji wskazanych w dokumentach programowych i projektowych, z których przedmiotowe inwestycje będą wynikały¹⁵⁰, mimo, iż tylko część z przedmiotowych inwestycji będzie potencjalnie realizowane w ramach FE SL 2021-2027.

W ramach *Programu Budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030*¹⁵¹ na terenie woj. śląskiego planowana jest budowa obwodnic: Blachowni i Herb (ciąg drogi krajowej nr 46); obwodnica Szczekocin i Goleniowych (ciąg drogi krajowej nr 78); obwodnica Kroczyca (ciąg drogi krajowej nr 78), obwodnica Pradeł (ciąg drogi krajowej nr 78) oraz obwodnica Nakła Śląskiego oraz Świerklańca (ciąg drogi krajowej nr 78). Potencjalne oddziaływanie transgraniczne działań jest uzależnione przede wszystkim od szczegółowej lokalizacji planowanych obwodnic oraz zasięgu oddziaływania proponowanych obejść drogowych na etapie realizacji, eksploatacji

¹⁴⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko [Dz.U. 2019 poz. 1839]

¹⁵⁰ W tym m.in. Program Budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030. Ministerstwo Infrastruktury, 2020

¹⁵¹<https://www.gov.pl/web/infrastruktura/wojewodztwo-slaskie> [dostęp: 08.03.2022]

oraz w przypadku wystąpienia ewentualnych awarii¹⁵². Stopień szczegółowości tej oceny uzależniony jest od stanu zaawansowania prac przygotowawczych. Niemniej jednak, z uwagi na znaczną odległość miejsc planowanych inwestycji w infrastrukturę drogową od najbliższych stref przygranicznych, dla wskazanych powyżej inwestycji - brak jest możliwości wystąpienia oddziaływań o charakterze transgranicznym.

W ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** planowane są głównie interwencje mające charakter nieinwestycyjny oddziaływujące na sferę społeczną. Realizacja większości działań w Priorytecie 5 przewidywana jest na terenie całego woj. śląskiego. Potencjalne, negatywne oddziaływanie krótkoterminowe o charakterze lokalnym może nastąpić w skutek realizacji działań (projektów) o charakterze inwestycyjnym obejmujących budowę, przebudowę lub adaptację istniejącej infrastruktury (inwestycje punktowe), natomiast ze względu na lokalny i krótkoterminowy charakter oddziaływania, przedsięwzięcia te nie będą oddziaływać transgranicznie.

Przewiduje się, że większość przedsięwzięć planowanych w ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** oraz Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** nie będzie wiązała się z negatywnym wpływem na środowisko.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** mają na celu wsparcie procesu transformacji podregionów górniczych, który to sprzyjał będzie realizacji wizji rozwoju Unii Europejskiej zawartej w komunikacie oraz regulacjach dotyczących Europejskiego Zielonego Ładu. Z założenia, realizacja Priorytetu 8, poprzez zmniejszenie udziału paliw kopalnych (nieodnawialnych źródeł energii), wdrażanie zasobooszczędnych technologii oraz promowanie i szerokie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, będzie miała pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego. Mając na uwadze nie inwestycyjny charakter większości działań planowanych do realizacji w ramach celu szczegółowego (*Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na*

¹⁵² Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Budowy 100 Obwodnic na lata 2020-2030, ATMOTERM S.A./HYDROACUSTIC, Warszawa 2021, <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-budowy-100-obwodnic-na-lata-2020---2031>, [data pobrania: 13.09.2021],

społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie (FST)), jak również fakt, iż ewentualne działania inwestycyjne będą miały charakter lokalny i ograniczą się będą do niezbędnych inwestycji produkcyjnych i logistycznych w ramach zmiany profilu działalności przedsiębiorstw lub związane będą z wprowadzeniem nowych lub ulepszonych, neutralnych dla klimatu produktów i usług, brak jest podstaw do wnioskowania o możliwości wystąpienia oddziaływań o charakterze transgranicznym.

Podsumowując, bardziej szczegółowa analiza oddziaływania transgranicznego będzie dotyczyła jedynie pojedynczych, konkretnych przedsięwzięć i będzie możliwa do przeprowadzenia na etapie oceny (raportu) oddziaływania na środowisko, dla inwestycji zdefiniowanych w ujęciu miejsca i skali.

Bazując na wynikach przeprowadzonych analiz i analiz i oceny oddziaływania, można stwierdzić, iż w przypadku całości analizowanego *Projektu Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)*, **brak jest podstaw do jednoznacznej identyfikacji ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na kraje sąsiadujące, które zgodnie z artykułem 104 ustawy OOS¹⁵³, implikowałyby konieczność przeprowadzenia dla niego tzw. postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.**

TPST WSL 2030

Analiza skali i zakresu inwestycji planowanych do realizacji w ramach celów operacyjnych poszczególnych obszarów tematycznych [(A) **OBSZAR GOSPODARKA**], (B) **OBSZAR ŚRODOWISKO**, (C) **OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO**], objętych wsparciem w ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030), wykazała, iż **brak jest podstaw do jednoznacznej identyfikacji ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na kraje sąsiadujące, które zgodnie z artykułem 104**

¹⁵³ Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 2373, 2389]

ustawy OOS¹⁵⁴, implikowałyby konieczność przeprowadzenia dla niego tzw. postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

7. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Szczegółowa analiza skutków środowiskowych przedsięwzięć przewidzianych do realizacji/wsparcia w ramach Programu FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030 przedstawiona została w rozdziale 5.

Negatywne oddziaływanie będzie występowało głównie na etapie realizacji nowych przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE**, a w szczególności w wyniku realizacji działań w ramach celów szczegółowych cs (i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*, cs (ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*, cs (v) *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*, cs (vi): *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*. W ramach Priorytetu 2 planowane są działania inwestycyjne obejmujące m.in. kompleksową, dogłębną modernizacją energetyczną w obiektach użyteczności publicznej, wielorodzinnych budynkach mieszkalnych, działania inwestycyjne w obszarze poprawy efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach, inwestycje związane z budową i rozbudową infrastruktury służącej do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania energii elektrycznej i ciepłej, remontu urządzeń wodnych i elementów infrastruktury hydrotechnicznej, inwestycje związane z budową, rozbudową i modernizacją infrastruktury wodno-ściekowej, PSZOK-ów, instalacji do recyklingu i odzysku odpadów; inwestycje obejmujące oczyszczenie terenu z odpadów zawierających azbest, inwestycje w infrastrukturę turystyczną na obszarach chronionych. Negatywne oddziaływania w przypadku tych przedsięwzięć występowały będą głównie na

¹⁵⁴ Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 2373, 2389]

etapie budowy i będą miały charakter oddziaływań krótkoterminowych związanych z prowadzonymi pracami na budowie. Przedsięwzięcia te mogą powodować też negatywne oddziaływanie długoterminowe wskutek oddziaływania nowo powstałych inwestycji na poszczególne elementy środowiska (środowisko przyrodnicze, powietrze, wody, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne), jak i na krajobraz, klimat, zdrowie mieszkańców oraz jakość ich życia, a także na obiekty budowlane, w tym obiekty zabytkowe i dobra kultury. Przewiduje się, że oddziaływania krótkoterminowe ustąpią wraz z zakończeniem prac budowlanych, a stan poszczególnych komponentów środowiska (np. powierzchni ziemi) zostanie przywrócony do pierwotnego. Dla oddziaływań długoterminowych wskazane jest zastosowanie działań minimalizujących, jak np. stosowanie ekranów akustycznych w celu ograniczenia oddziaływania inwestycji liniowych na klimat akustyczny, implementację przejść dla zwierząt, z uwzględnieniem zarówno dużych zwierząt, jak i mniejszych ssaków, ryb czy płazów. Wykaz działań minimalizujących dla zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań krótko- i długoterminowych dla działań inwestycyjnych podejmowanych w ramach Priorytetu 2. **EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE** przedstawiono w załączniku 4.

Potencjalne negatywne oddziaływania powstawać mogą także w trakcie realizacji działań w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** i celu szczegółowego *cs (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*. W ramach Priorytetu 3 planowane są działania inwestycyjne obejmujące m.in. budowę lub rozbudowę infrastruktury związanej ze zrównoważoną multimodalną mobilnością miejską, w tym w szczególności: budowę węzłów/centrów przesiadkowych wraz z zapleczem dla podróżujących, budowę przystanków oraz działania związane z montażem lub modernizacją drobnej infrastruktury towarzyszącej.

Przedsięwzięcia te mogą powodować krótkoterminowe negatywne oddziaływania na etapie budowy związane z naruszeniem powierzchni ziemi, pogorszeniem estetyki krajobrazu, niszczeniem szaty roślinnej, czy emisjami powodującymi zanieczyszczenia wód, powietrza, gleb, a także uciążliwości dla mieszkańców. Nie przewiduje się długoterminowych oddziaływań negatywnych, gdyż wszelkie zamierzenia inwestycyjne w ramach Priorytetu 3 zmierzają do poprawy jakości środowiska wskutek uporządkowania transportu na obszarach miejskich i wiejskich.

Do działań minimalizujących długoterminowe negatywne oddziaływania zalicza się wykorzystywanie różnych form zielonej infrastruktury, ograniczenie stosowania herbicydów na rzecz np. koszenia lub ręcznego usuwania roślinności na poszczególnych odcinkach.

W celu minimalizacji krótkoterminowych oddziaływań negatywnych zaleca się prowadzenie racjonalnej gospodarki materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych, minimalizację okresu wykonywania prac budowlanych unikanie zagęszczenia urządzeń pracujących równocześnie na małym obszarze i minimalizację hałasu w porze nocnej. Ponadto, wskazane jest kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek i usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych oraz zabezpieczanie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych. W celu minimalizacji emisji zanieczyszczeń pyłowych wskazane jest zamiatanie dróg dojazdowych do miejsca budowy i wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, mycie kół pojazdów. Do działań minimalizujących negatywne oddziaływania zidentyfikowanych w ramach Priorytetu 3 zalicza się także racjonalną gospodarkę materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych.

Wykaz działań minimalizujących dla zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań krótko- i długoterminowych dla działań inwestycyjnych podejmowanych w ramach Priorytetu 3. **MOBILNE ŚLĄSKIE** przedstawiono w załączniku 4.

Działania inwestycyjne mogące powodować negatywne oddziaływanie prowadzone będą także w ramach Priorytetu 1. **INTELLIGENTNE ŚLĄSKIE**, w szczególności w trakcie realizacji inwestycji w infrastrukturę B+R organizacji badawczych, inwestycji dla rozwoju zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach oraz przedsięwzięć związanych z poprawą infrastruktury turystycznej oraz budową i rozwojem infrastruktury rekreacyjnej w regionie. Do zidentyfikowanych krótkoterminowych oddziaływań negatywnych (opisanych szczegółowo w rozdziale 5) zaliczono: płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wycinkę drzew i krzewów, emisje zanieczyszczeń pyłowych do powietrza, a także innych zanieczyszczeń do powietrza, wód czy gleby, których źródłem mogą być maszyny pracujące na budowie. Krótkoterminowe oddziaływania związane będą również ze zmianami w krajobrazie (chaos przestrzenny), a prowadzone prace budowlane mogą być źródłem uciążliwości dla mieszkańców (hałas, emisje zanieczyszczeń,

zanieczyszczenie światłem). Zakłada się, że oddziaływania te ustąpią wraz z zakończeniem prac budowlanych.

Do działań minimalizujących negatywne oddziaływania zalicza się minimalizację okresu wykonywania prac budowlanych, w miarę możliwości stosowanie urządzeń podlegających ograniczeniu emisji hałasu oraz unikanie zagęszczenia urządzeń pracujących równocześnie na małym obszarze i minimalizację hałasu w porze nocnej. Ponadto, wskazane jest kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek i usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. W celu ochrony wód zaleca się stosowanie wody technologicznej; stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; zabezpieczanie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych. Do działań minimalizujących emisję zanieczyszczeń pyłowych wskazuje się stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych, zmiatanie dróg dojazdowych do miejsca budowy i wyłączenie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju.

Działania minimalizujące dla zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań krótko- i długoterminowych przedstawiono w załączniku 4.

Działania inwestycyjne prowadzone w ramach Priorytetu 4. **LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE** obejmują przedsięwzięcia infrastrukturalne, takie jak budowa, przebudowa, modernizacja lub zmiana przebiegu dróg wojewódzkich i lokalnych, budowa obwodnic oraz inwestycje z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do obsługi i serwisowania zakupionego taboru. Przedsięwzięcia te mogą powodować krótkoterminowe negatywne oddziaływania na etapie budowy. Do długoterminowych oddziaływań negatywnych zaliczyć można ryzyko kolizji ze zwierzętami oraz potencjalny efekt barierowy, w wyniku fragmentacja siedlisk, co może utrudniać przemieszczanie się gatunków i ograniczać ciągłość korytarzy migracyjnych. Inwestycje liniowe mogą także potencjalnie negatywnie wpływać na stan i funkcjonalność korytarzy ekologicznych oraz system powiązań obszarów chronionych.

W celu minimalizacji zidentyfikowanych oddziaływań negatywnych wskazuje się przede wszystkim środowiskowe planowanie i projektowanie inwestycji, a w szczególności

unikanie, gdy tylko jest to możliwe, kolizji z obszarami przyrodniczo cennymi w procesie planowania i projektowania inwestycji. Do działań minimalizujących zaliczamy także tworzenie przejść (o odpowiednim zagęszczeniu) dla zwierząt, tworzenie korytarzy siedliskowych prowadzących w kierunku przejść oraz szlaków naprowadzających, a także prowadzenie prac pielęgnacyjnych roślinności wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

W celu minimalizacji negatywnych oddziaływań na etapie budowy wskazane jest ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji, rozściełanie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu, minimalizacja zużycia naturalnych kruszyw m.in. poprzez wtórne wykorzystania starego tłucznia, prowadzenie prac odtworzeniowych rzędnych terenu i jego ukształtowania, zachowanie szybkiego tempa prac budowlanych i planowego wykonania wykopów z zachowaniem zabezpieczeń przed uplastycznieniem gruntów spoistych, jak i optymalnych warunków do prowadzenia zagęszczeń nasypów.

Wykaz działań minimalizujące dla zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań krótko- i długoterminowych dla działań inwestycyjnych podejmowanych w ramach Priorytetu 4.

LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE przedstawiono w załączniku 4.

W ramach Priorytetu 5. **SPOŁECZNE ŚLĄSKIE** podejmowane działania w głównej mierze nakierowane będą na aktywizację i wsparcie osób długotrwale bezrobotnych, z naciskiem na osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, dyskryminowane, czy też zapobieganie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy. Do działań inwestycyjnych w ramach Priorytetu 5 zaliczyć możemy prace adaptacyjne i modernizacyjne bazy lokalowej i wyposażenia placówek oświatowych. Wskutek realizacji przedsięwzięć w ramach priorytetu 5. nie przewiduje się występowania negatywnych oddziaływań (załącznik 4).

Działania inwestycyjne przewidziane do realizacji w ramach Priorytetu 6. **ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA** obejmujące m.in. budowę, przebudowę lub rozbudowę istniejących obiektów infrastruktury dla działalności leczniczej czy budowę nowoczesnej infrastruktury kultury i turystyki. Podczas budowy tych obiektów wystąpić mogą potencjalne krótkoterminowe oddziaływania negatywne, które ustąpią wraz z zakończeniem budowy.

W celu minimalizacji negatywnych oddziaływań na etapie budowy wskazane jest ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji, rozściełanie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu, minimalizacja zużycia naturalnych kruszyw, minimalizacja

okresu prowadzenia prac budowlanych, ograniczenie prac prowadzonych w porze nocnej, wyłączanie maszyn i urządzeń podczas postojów, zmiatanie dróg i podjazdów, mycie kół.

Wykaz działań minimalizujących dla zidentyfikowanych oddziaływań zamieszczono w załączniku 4.

Działania inwestycyjne przewidziane do realizacji w ramach Priorytetu 7. **ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI** obejmujące m.in. tworzenie i rozwój infrastruktury turystycznej, przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra oraz wsparcie dla procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym obszarów wiejskich, pogórnicych i poprzemysłowych), objętych rewitalizacją w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji będą miały potencjalnie krótkotrwały charakter negatywny, ustąpią jednak w momencie zakończenia budowy związane z naruszeniem powierzchni ziemi, pogorszeniem estetyki krajobrazu, niszczeniem szaty roślinnej, czy emisjami powodującymi zanieczyszczenia wód, powietrza, gleb, a także uciążliwości dla mieszkańców. W celu minimalizacji krótkoterminowych oddziaływań negatywnych zaleca się prowadzenie racjonalnej gospodarki materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych, minimalizację okresu wykonywania prac budowlanych unikanie zagęszczenia urządzeń pracujących równocześnie na małym obszarze i minimalizację hałasu w porze nocnej. Ponadto, wskazane jest kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek i usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych oraz zabezpieczanie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych. W celu minimalizacji emisji zanieczyszczeń pyłowych wskazane jest zmiatanie dróg dojazdowych do miejsca budowy i wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, mycie kół pojazdów. Działania minimalizujące dla zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań krótko- i długoterminowych przedstawiono w załączniku 4.

Do działań mogących powodować negatywne oddziaływania w ramach Priorytetu 8. **ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI** zaliczyć można działania inwestycyjne związane z kompleksowym przygotowaniem terenów poprzemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą. Oddziaływania te jednak będą miały charakter lokalny i krótkoterminowy, wynikać będą głównie z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji inwestycji (emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie i zwiększona śmiertelność

zwierząt, wycinka drzew i krzewów, składowanie materiałów budowlanych i generowanie odpadów w związku z prowadzonymi pracami).

Dla zidentyfikowanych oddziaływań negatywnych przewidziano następujące działania minimalizujące:

- minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym,
- ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew,
- przed przystąpieniem do inwestycji - dokonywanie niezbędnych analiz środowiskowych (badania m.in. pojemności i chłonności turystycznej oraz monitoring zmian w środowisku zawierających symulacje ruchu turystycznego), ocena wpływu inwestycji na środowisko, aby rozwój infrastruktury turystycznej nie oddziaływał negatywnie na stan powierzchni terenu i gleb.

Ponadto, projekty powinny zostać dostosowane do lokalnych uwarunkowań geologicznych i hydrogeologicznych.

Szczegółowy wykaz oddziaływań negatywnych wraz z katalogiem działań minimalizujących dla działań w ramach Priorytetu 8 przedstawiono w załączniku 4.

W ramach Priorytetu 9. **POMOC TECHNICZNA EFRR**, Priorytetu 10. **POMOC TECHNICZNA EFS+**, Priorytetu 11. **POMOC TECHNICZNA FST** nie przewiduje się działań inwestycyjnych, a tym samym występowania negatywnych oddziaływań (załącznik 4).

Zidentyfikowane potencjalne negatywne oddziaływania powinny być ograniczane lub eliminowane poprzez prowadzenie działań minimalizujących zarówno na etapie projektowania inwestycji, jak i jej realizacji. Lokalizacja przyszłych inwestycji powinna być zgodna z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP), a w przypadku braku MPZP wskazane jest jego opracowanie przed przystąpieniem do planowania na tym terenie inwestycji. Ponadto, w celu minimalizacji potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko wskazane jest w pierwszej kolejności lokowanie inwestycji na terenach przekształconych, typu „brown field” oraz ograniczanie lokowania

inwestycji na terenach leśnych, łąkach, a zwłaszcza na łąkach podmokłych i innych obszarach cennych przyrodniczo.

Kierując się zasadą przezorności¹⁵⁵, należy zastosować środki techniczne i nietechniczne wykluczające lub ograniczające szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego. Działania minimalizujące powinny^{156,157}:

- 1) stanowić integralną część projektu inwestycji mogącej potencjalnie powodować oddziaływanie negatywne, w tym powinny być uwzględnione we wszystkich rozpatrywanych dokumentach dotyczących danej inwestycji: projekcie budowlanym, karcie informacyjnej przedsięwzięcia, raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, wniosku o wydanie zezwolenia na realizację inwestycji lub pozwolenia na budowę, zgłoszeniu wodnoprawnym lub wniosku o pozwolenie zintegrowane¹⁵⁸;

¹⁵⁵ Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13.12.2007r. (Dz. U. UE. z 17.12.2007r., s. 1, wersja polska opublikowana w Dz. W. z 2009r. nr 203, poz. 1569); traktat ustanawiający wspólnotę europejską sporządzony w Rzymie dnia 25.03.1957r. (tekst skonsolidowany: dz. urz. ue c z 24.12.2002r., s. 33; wersja polska opublikowana w dz. u. z 2004r. nr 90, poz. 864/2).

¹⁵⁶ Ogólne wytyczne w zakresie oceny oddziaływań skumulowanych zostały przygotowane przez DG Środowisko (Hyder Consulting 1999)

¹⁵⁷ Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów Artykułu 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG przygotowane przez DG Środowisko (2001), Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 200 (Uniwersytet Oxford Brookes 2001), https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_pl.pdf (dostęp z dn. 03.08.2022)

¹⁵⁸ Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Szczegółowe wymagania do dokumentacji P-50.00, Opracowania środowiskowe, Bydgoszcz, 2016

- 2) odnosić się bezpośrednio do negatywnych skutków danej inwestycji i eliminować je u źródła ich powstawania;
- 3) zapewnić efektywne zmniejszanie lub eliminację negatywnego oddziaływania najpóźniej w momencie jego powstania;
- 4) być zgodne z najlepszymi dostępnymi technikami (m. in. Dyrektywa 96/61/UE¹⁵⁹), szczególnie jeżeli planowane przedsięwzięcie jest związane z użyciem instalacji objętej obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego (art. 66 ust. 5 z Ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*¹⁶⁰).

Zidentyfikowane potencjalne oddziaływania negatywne mają w większości charakter oddziaływań przemijających, a zaproponowane możliwe do zastosowania działania minimalizujące będą wystarczające dla ograniczenia, a nawet zapobiegania ich wystąpienia.

Jednocześnie należy zauważyć, iż Program FE SL 2021-2027 nie zawiera konkretnych informacji na temat dokładnej liczby, lokalizacji, czy też harmonogramu planowanych realizacji, dlatego też kierując się zasadą przezorności, poniżej przedstawiono katalog możliwych do zastosowania działań kompensacyjnych, w przypadku gdy wprowadzone środki minimalizujące będą niewystarczające, a przede wszystkim gdy wystąpi negatywne oddziaływanie na cele ochrony obszarów Natura 2000¹⁶¹.

Kompensacja przyrodnicza to zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych (art. 3. pkt 8 z Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska – Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 ze zm. – zw. POŚ). Środki

¹⁵⁹ Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli

¹⁶⁰ Stan prawny aktualny na dzień: 08.03.2022

¹⁶¹https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_pl.pdf

kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”. Brak możliwości zapewnienia odpowiedniej kompensacji przyrodniczej skutkuje brakiem możliwości zezwolenia na realizację przedsięwzięcia w trybie art. 6 (4) Dyrektywy Siedliskowej. W przypadku, gdy wystąpi konieczność wprowadzenia działań kompensacyjnych powinny one obejmować następujące działania:

1) Tworzenie siedlisk, np.:

- tworzenie nowych miejsc rozrodu (np. budki dla ptaków, platformy gniazdowe dla ptaków drapieżnych) w zamian za ubytek miejsc rozrodu wynikający z prowadzenia gospodarki leśnej, usuwania zadrzewień, dokonywania wylesień, likwidacji miejsc gniazdowania w obiektach infrastruktury,
- przekształcanie gruntów rolnych/nieużytków w siedliska o podwyższonych walorach przyrodniczych (np. zalesianie gruntów),
- sadzenie wybranych gatunków np. łąk kośnych lub leśnych¹⁶².

2) Poprawa siedlisk:

- odtwarzanie siedliska przyrodniczego / siedliska gatunku w innym miejscu obszaru Natura 200,
- odtwarzanie stanu populacji gatunków zniszczonych wskutek oddziaływania planu lub przedsięwzięcia¹⁶³.

3) Przemieszczanie (translokacja gleby i/lub gatunków z miejsca oddziaływania do nowego miejsca), np.:

- przenoszenie płazów z zagrożonych zniszczeniem zbiorników wodnych do specjalnie wykonanych zbiorników wodnych.

Wprowadzenie środków kompensacyjnych wymaga monitorowania ich skuteczności w trakcie i po wdrożeniu w kontekście zaleceń przedstawionych w dokumencie interpretacyjnym Komisji „Zarządzanie obszarami Natura 2000: Postanowienia Artykułu 6

¹⁶²http://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/2177/materialy_informacyjne/20130620_kompensacje.pdf (dostęp z dn. 08.03.2022)

¹⁶³ ibidem

Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG”¹⁶⁴, a także opracowania środków awaryjnych do planów kompensacyjnych, w przypadku, gdyby ich skuteczność była niewystarczająca¹⁶⁵.

¹⁶⁴https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_pl.pdf (dostęp z dn. 08.03.2022)

¹⁶⁵ Ibidem

8. ANALIZA WARIANTOWA PRZEWIDYWANYCH SKUTKÓW REALIZACJI PROJEKTÓW FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030

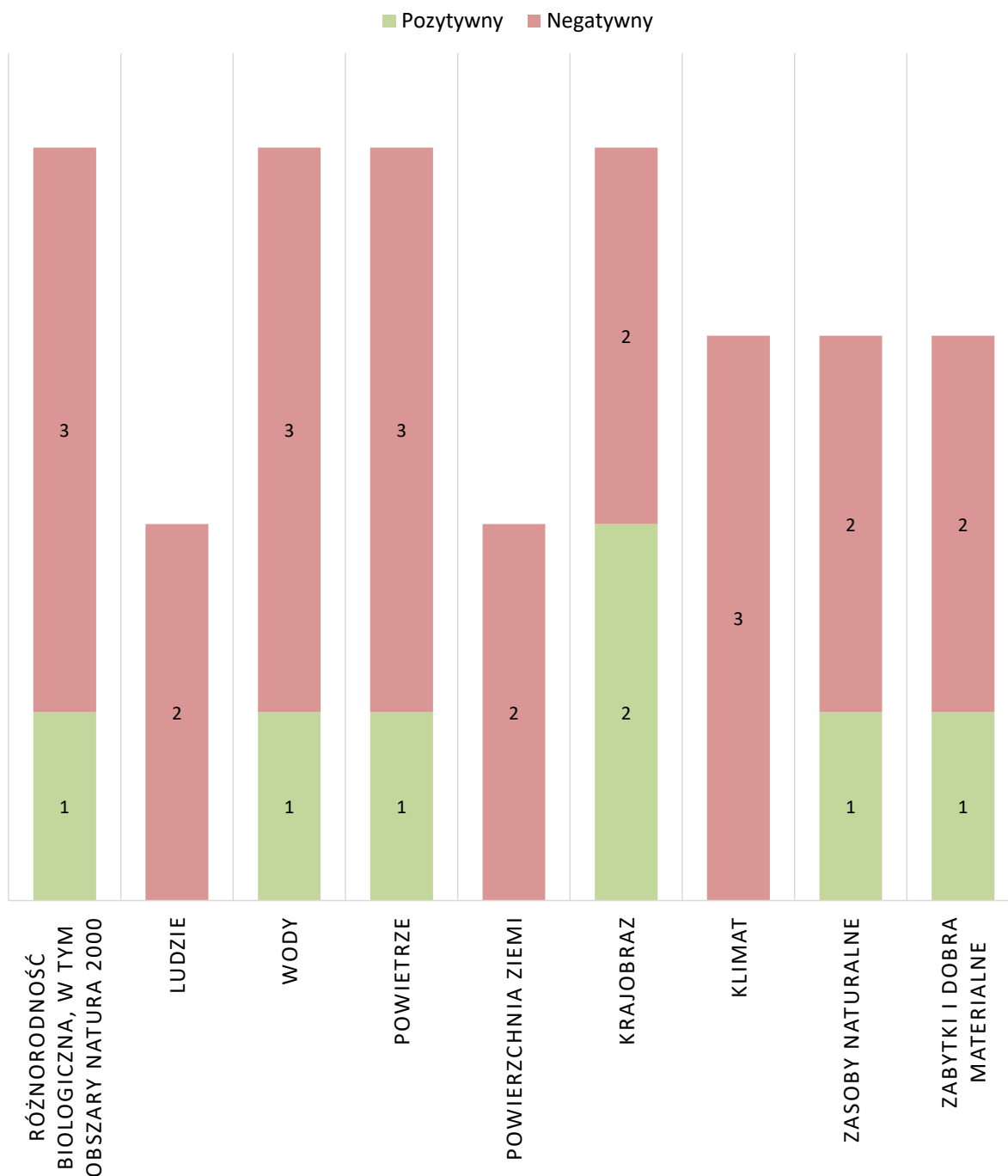
8.1 ANALIZA WARIANTU ZMIAN STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTÓW FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt. 2a Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 2373), jednym z elementów Prognozy oddziaływania na środowisko jest analiza i ocena potencjalny zmian istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu (tzw. wariant „zero”). Ocena wariantu „zero” pozwala określić, jaki wpływ będzie miało odstąpienie od realizacji Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 na zidentyfikowany, aktualny stan środowiska. **W ocenie wariantu „zero” uwzględniono również zapisy dokumentu TPST WSL 2030.**

Jak przedstawiono we wcześniejszych rozdziałach, Projekt FE SL 2021-2027 (wraz z TPST WSL 2030) generalnie nie powinien powodować istotnego, negatywnego wpływu na środowisko. Do głównych, potencjalnie negatywnych oddziaływań można zaliczyć przedsięwzięcia techniczne o charakterze prac budowlanych, związanych z przebudową lub modernizacją obiektów. Przeważająca większość w/w oddziaływań ma charakter tymczasowy i powinna ustąpić w chwili ukończenia inwestycji. Dodatkowo, stosowane będą działania minimalizujące ewentualnie wyrządzone szkody lub ograniczające ryzyko wystąpienia tych szkód. Należy przede wszystkim spodziewać się długoterminowego i pozytywnego wpływu na środowisko. Można przypuszczać, że Projekt FE SL 2021-2027 może istotnie przyczynić się do wdrażania polityki ochrony środowiska, a tym samym do osiągnięcia celów środowiskowych wynikających z planów i programów regionalnych, krajowych i unijnych.

W związku z powyższym można stwierdzić, że brak realizacji Projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST WSL 2030 może spowodować zaniechanie lub ograniczenie realizacji działań istotnych z punktu widzenia ochrony przyrody i ochrony środowiska, w tym w odniesieniu do różnorodności biologicznej, roślin, zwierząt, obszarów chronionych i obszarów Natura 2000.

Na rysunku poniżej (Rysunek 32) przedstawiono w sposób graficzny potencjalne skutki braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 (z uwzględnieniem TPST WSL 2030). Do oceny skutków „pozytywnych” i „negatywnych” braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 zastosowano następującą skalę: 0 – skutki nieznaczące; 1 – skutki małe; 2 – skutki średnie; 3 – skutki duże.

Rysunek 32. Wpływ braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 na stan poszczególnych komponentów środowiska z uwzględnieniem zapisów TPST WSL 2030

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie analizy danych przedstawionych na rysunku można stwierdzić, że realizacja wariantu „zero”, w nielicznych przypadkach, może pozornie mieć „pozytywny” wpływ na środowisko. Przykładowo, brak realizacji Projektu FE SL 2021-2027 ograniczy pewne potencjalne negatywne oddziaływania na różnorodność biologiczną, poprzez wykluczenie niektórych uciążliwości związanych z ewentualną nadmierną emisją hałasu, zakłóceniem spokoju zwierząt, niszczeniem lokalnych siedlisk. Z kolei „pozytywnym” skutkiem braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027, w odniesieniu do jakości i stanu wód, może być ograniczenie chwilowych, tymczasowych oddziaływań dotyczących potencjalnego uwalniania zanieczyszczeń na etapie budowy, np. w wyniku prac ciężkiego sprzętu, awarii, niezamierzonego rozlania substancji.

Natomiast przedstawione „pozytywne” efekty realizacji wariantu „zero” odnoszą się głównie do perspektywy krótkoterminowej. W perspektywie długoterminowej, brak realizacji Projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST 2030 może powodować dalsze pogłębianie negatywnych wpływów środowiskowych, wskutek braku realizacji nowych inwestycji. Istotne skutki braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST 2030 mogą wystąpić w sferze społecznej i gospodarczej. W związku z powyższym, zrezygnowanie z przyjęcia Projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST 2030 nie spowoduje poprawy lub zmniejszenia oddziaływania stanu obecnego na jakość środowiska. Negatywne skutki braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 oraz TPST 2030 mogą nasuwać wniosek, że korzystnym z punktu środowiskowego, społecznego i gospodarczego jest wariant doprowadzenia do realizacji Projektu.

8.2 ANALIZA MOŻLIWYCH ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH W STOSUNKU DO CELÓW ZAPROPONOWANYCH W PROJEKTACH FE SL 2021-2027 i TPST WSL 2030

Artykuł 51 ust. 2 pkt. 3b Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 2373) wskazuje, że prognoza oddziaływania na środowisko powinna przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie, wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opisem metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań

alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy. Informacje zawarte w Prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa w art. 51 ust. 2, powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem (zgodnie z art. 52. ust. 1. Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 2373).

Program FE SL 2021-2027 służy realizacji wizji i celów rozwojowych regionu, zawartych w jednogłośnie uchwalonej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie i stanowi jeden z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej. Program FE SL 2021-2027 określa główne obszary i szczegółowe kierunki działań na rzecz rozwoju województwa w nowej perspektywie unijnego finansowania na lata 2021-2027.

Projekt FE SL 2021-2027 w celu realizacji polityki regionalnej ma charakter dokumentu strategicznego. Dla przeważającej większości celów szczegółowych nie określono konkretnego wskazania lokalizacyjnego, technologicznego i organizacyjnego. W związku z powyższym, szczegółowe rozwiązania alternatywne, o ile to możliwe, powinny zostać uwzględnione na etapie realizacji inwestycji wynikających z dokumentu. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839) określa rodzaje przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz rodzaje przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. W przypadku, gdy konkretna inwestycja zostanie zakwalifikowana do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla takich przedsięwzięć wymagane jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i sporządzenie kart informacyjnej przedsięwzięcia. Dodatkowo, w przypadku przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, wymagane jest sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko. W obu przypadkach, elementem wymaganych dokumentów jest opracowanie, m.in. rozwiązań chroniących środowisko, opisu przewidywanych skutków dla środowiska w

przypadku niepodejmowania przedsięwzięcia czy też opisu wariantów uwzględniających szczególne cechy przedsięwzięcia lub jego oddziaływania.

Zgodnie z obowiązującą Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373), w tabeli poniżej (Tabela 30) przedstawiono wybrane, możliwe rozwiązania alternatywne w stosunku do rozwiązań zaproponowanych w Projekcie FE SL 2021-2027. **W ocenie wariantów alternatywnych uwzględniono również zapisy dokumentu TPST WSL 2030.** Analizę wariantu „zero” przedstawiono w poprzednim punkcie.

Tabela 30. Możliwe alternatywne warianty w stosunku do rozwiązań zaproponowanych w Projekcie FE SL 2021-2027 z uwzględnieniem zapisów TPST WSL 2030

Wariant	Objaśnienie
Skorzystanie z instrumentów wsparcia z krajowych programów operacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Silna konkurencja i mniejsze szanse w rywalizacji o środki; brak samodzielności w przeciwdziałaniu zjawiska przegrywania z regionami „silniejszymi”
Organizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uwzględnienie zgodności z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP), a w przypadku braku obowiązujących MPZP uzyskanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego ▪ Uzgodnienie z właściwym konserwatorem zabytków ▪ Uzyskanie stosowanych zgód, decyzji i pozwoleń przed rozpoczęciem inwestycji ▪ Uwzględnienie zapisów w wydanych decyzji administracyjnych na etapie poprzedzającym rozpoczęcie inwestycji ▪ Unikanie sytuacji, w której wiele urzędzeń pracuje równocześnie szczególnie na małym obszarze

Lokalizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza wrażliwości środowiska ▪ Analiza stanu terenu, np. stan degradacji terenu ▪ Uwzględnienie charakteru lokalnych uwarunkowań, historii, walorów przyrodniczych
Technologiczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uwzględnienie rozwiązań minimalizujących lub kompensacyjnych na etapie realizacji, eksploatacji i zakończenia inwestycji ▪ Wybór technologii prowadzenia robót / inwestycji zgodne z właściwymi konkluzjami dotyczącymi najlepszych dostępnych technik (BAT) lub z dokumentami referencyjnymi dotyczącymi najlepszych dostępnych technik (BREF) lub obowiązującymi normami ISO w danym sektorze ▪ Stosowanie technologii ponownego wykorzystania materiałów / surowców lub jakakolwiek inna działalność, która przyczynia się do ochrony lub poprawy jakości wód w Unii zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE (np. technologie o zminimalizowanym zużyciu wody lub wykorzystujące wodę wielokrotnie) ▪ Respektowanie ogólnie obowiązujących przepisów prawa i zaleceń wynikających z dobrych praktyk w zakresie realizacji danej inwestycji
Termin realizacji przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwentaryzacja przyrodnicza na etapie planowania konkretnego przedsięwzięcia ▪ Analiza wrażliwości miejsc, np. terminy rozrodu, okresów lęgowych, hibernacji ▪ Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę strategiczny charakter dokumentu, dokładny wybór optymalnego wariantu powinien zostać uwzględniony na etapie projektowania danego przedsięwzięcia oraz w szczególności tych inwestycji, których realizacja może zawsze znacząco lub

potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Analiza wariantów alternatywnych powinna odnosić się do tych projektowanych przedsięwzięć, których zakres planowanych działań umożliwia ich wariantowanie.

Na etapie prognozy Projektu FE SL 2021-2027 nie stwierdzono istotnych, znaczących i długotrwałych, mogących wyrządzić stałe i nieodwracalne szkody w środowisku. Na chwilę obecną nie ma możliwości określenia, czy przedstawione warianty są korzystniejsze środowiskowo, ekonomicznie i społecznie. Można jednak stwierdzić, że potencjalne skutki środowiskowe podejmowanych inwestycji będą uzależnione od chłonności środowiska oraz lokalizacji inwestycji w pobliżu miejsc szczególnie wrażliwych.

9. PROPOZYCJE ZAPISÓW DOTYCZĄCYCH METOD WYBORU I REALIZACJI PROJEKTÓW, METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIENÍ FE SL 2021-2027

Rozstrzygnięcia strategiczne FE SL 2021-2027 wykazują zgodność z celami wspierania zrównoważonego rozwoju oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód”. A ich wdrażanie z założenia ma się odbywać z pełnym poszanowaniem dorobku prawnego Unii w dziedzinie środowiska. W perspektywie finansowej 2021-2027 szczególnego znaczenia nabierają działania związane z wdrażaniem Europejskiego Zielonego Ładu i respektowania taksonomii UE. Istotnym jest również stosowanie podejścia całościowego, czyli udziału wszystkich działań i polityk UE dla osiągnięcia celów związanych z osiągnięciem neutralności klimatycznej, co w kontekście wdrażania FE SL 2021-2027 przekładać się będzie na stosowaniu zasady „nie czyń poważnej szkody”, tzw. zasady DNSH w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852¹⁶⁶. Pod pojęciem „poważnej szkody” uznaje się działalności skutkujące:

- 1) znaczącą emisją gazów cieplarnianych,
- 2) nasileniem niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych,
- 3) poważnymi szkodami dobrego stanu lub dobrego potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub dobrego stanu środowiska wód morskich,
- 4) znaczącym brakiem efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, lub jeżeli długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać poważne i długoterminowe szkody dla środowiska,
- 5) znaczącym wzrostem emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi,

¹⁶⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Tekst mający znaczenie dla EOG)

- 6) znacznymi szkodami dobrego stanu i odporności ekosystemów lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii.

W FE SL 2021-2027 przyjęto, że w ramach każdego priorytetu Programu wsparciem zostaną objęte wyłącznie projekty zgodne z zasadą DNSH, zatem proponuje się monitorować intensywność wkładu w realizacji celów środowiskowych określonych rozporządzeniem (UE) 2020/852 dla możliwości zmaksymalizowania efektu środowiskowego zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem dla osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii do 2050 r. Ocena projektów powinna zatem przebiegać pod kątem wkładu w realizację polityki zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do sześciu celów środowiskowych wymienionych w ww. rozporządzeniu:

- 1) łagodzenie zmian klimatu;
- 2) adaptacja do zmian klimatu;
- 3) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
- 4) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- 5) zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola;
- 6) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

Kryterium to jest zgodne z rozporządzeniem (UE) 2020/852 i brzmi: kryterium istotnego wkładu danej działalności gospodarczej w realizację co najmniej jednego z celów środowiskowych.

Beneficjent powinien zatem odnieść się do powyższych kryteriów środowiskowych na etapie aplikowania wykazując, że wnioskowany projekt nie powinien powodować poważnych szkód dla celów środowiskowych i jednocześnie określić intensywność wkładu projektu w realizację celów środowiskowych z wykorzystaniem uregulowań odnoszących się do taksonomii UE, w szczególności w odniesieniu do spełnienia technicznych kryteriów klasyfikacji. Kryteria te, są punktem odniesienia dla podmiotów przygotowujących przedsięwzięcia, jak i osób oceniających projekty dla różnych przedsięwzięć celem jednoznacznego przesądzenia o zgodności z zasadą „nie czyń poważnej szkody”.

W w/w rozporządzeniu ustanowiono również kryterium związane z minimalnymi gwarancjami dla prowadzonej działalności.

Dla nowej perspektywy sugeruje się zatem uzupełnienie dotychczas stosowanych oświadczeń związanych z ochroną środowiska o deklarację zgodności projektu z kryteriami w rozumieniu art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii (UE) nr 2020/852.

Zasada maksymalizacji efektywności realizacji celów środowiskowych i klimatycznych Unii Europejskiej w ramach FE SL 2021-2027 proponuje się zastosować fakultatywne, w oparciu o dodatkowe kryteria oceny merytorycznej, które w założeniach mają beneficjentów motywować dla formułowania projektów wnoszących wkład w realizacji celów środowiskowych ale jednocześnie nie powinny stanowić bariery dla realizacji innych niezbędnych projektów, stanowiących ważny wkład w realizację celów FE SL 2021-2027. Są to:

- Projekt wnosi wkład w łagodzenie zmian klimatu,
- Projekt wnosi wkład w adaptację do zmian klimatu,
- Projekt wnosi wkład w zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich,
- Projekt wnosi wkład w przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów oraz ich ponowne użycie i recykling,
- Projekt wnosi wkład w zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrolę,
- Projekt wnosi wkład w ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów.

Zmiana podejścia oceny projektów i ich rezultatów w kontekście cyklu ich życia powinno również zostać uwzględniona. Zasadna jest promocja w projektach wspieranych w ramach FE SL 2021-2027 podejścia ekoprojektowania oraz innych rozwiązań związanych z minimalizowaniem negatywnego wpływu na środowisko i klimat, zrównoważonych środowiskowo modeli biznesowych. Proponuje się uwzględnić kryterium na etapie oceny projektów:

- Projekt uwzględnia ekoprojektowanie lub inne rozwiązania związane z optymalizacją zużycia surowców, materiałów, energii i ograniczeniem ilości odpadów, stosowaniem zrównoważonych środowiskowo modeli biznesowych.

Proponowane zasady monitoringu skutków realizacji postanowień Programu wynikają bezpośrednio z zapisów art. 55 ust. 3 pkt. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, a ostatecznie obligują Zarząd

Województwa Śląskiego do realizacji jego postanowień (art. 55 ust.5 Ustawy OOŚ). Określone zasady oparto o dotychczasowe doświadczenia związane z opracowaniem prognoz oddziaływania na środowisko planów i programów.

Wskazane jest, aby ocenę wpływu Programu na kwestie zrównoważonego rozwoju dokonać w trybie ex-ante, on-going i ex-post dla zobrazowania tendencji zmian:

- badanie ex-ante przeprowadzane przed rozpoczęciem interwencji dla dokonania oceny programu pod względem trafności, spójności oraz przewidywanej skuteczności i efektywności planowanych działań na kwestie zrównoważonego rozwoju, w tym klimatyczne,
- badanie on-going, realizowane na etapie wdrażania programu dla identyfikacji czynników zagrażających prawidłowej realizacji programu operacyjnego oraz wprowadzenie korekt dla osiągnięcia zamierzonych efektów programów w obszarze środowiskowym, w tym klimatycznym,
- badanie ex post, przeprowadzane po zakończeniu realizacji programu dla oceny efektów działań podejmowanych w interwencji na kwestie środowiskowe, w tym klimatyczne.

Rekomenduje się, aby proces ewaluacji umożliwiał rozpoznanie efektywności i trwałości interwencji publicznej w zakresie wdrażania strategii Zielony Ład, a w szczególności w zakresie obszarów tematycznych:

- zarządzanie zasobami naturalnymi w sposób zrównoważony,
- zmniejszenie zależności od nieodnawialnych, niezrównoważonych zasobów,
- ograniczenie zmian klimatu i dostosowanie się do nich,
- wzmocnienie konkurencyjności Europy i tworzenie zielonych miejsc pracy,

oraz stanu realizacji w ramach Programu celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu (UE) 2020/852.

Skutki realizacji Programu wymagają systematycznego monitorowania i przeprowadzania okresowych przeglądów, które pozwalają na ocenę stopnia wdrożenia założeń dokumentu i zidentyfikowania obszarów o mniejszej intensywności działań i efektów oraz weryfikację przyjętych założeń i wprowadzania odpowiednich korekt w odniesieniu do zmieniających się

w czasie uwarunkowań FE SL 2021-2027. Proponuje się, aby monitorowanie Programu, w oparciu o metodę wskaźnikową, obejmował wskaźniki odnoszące się do aspektu wkładu w realizację celów środowiskowych oraz aspektów zrównoważonego podejścia do realizacji projektów. poniżej w tabeli przedstawiono propozycję dodatkowych wskaźników odnoszących się do realizacji celów środowiskowych i klimatycznych UE w ramach FE SL 2021-2027.

Tabela 31 Propozycja wskaźników odnoszących się do realizacji celów środowiskowych i klimatycznych UE w ramach FE SL 2021-2027

Lp.	Wskaźniki środowiskowe	Jednostka miary	Opis dostępności	Metody ustalania wartości
1	Udział liczby projektów zrównoważonych środowiskowo w FE SL 2021-2027 wnoszących wkład w realizację celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852	%	Dane z systemu monitorowania i sprawozdawczość i Programu	Wartość wskaźnika powinna obejmować projekty realizowane w ramach FE SL 2021-2027 spełniające co najmniej jeden
2	Udział wartości projektów zrównoważonych środowiskowo w FE SL 2021-2027 wnoszących wkład w realizację celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852	%	Dane z systemu monitorowania i sprawozdawczość i Programu	warunek określony w art. 10-15 rozporządzenia (UE) 2020/852 i zostać odniesiona do wszystkich projektów realizowanych w ramach FE SL 2021-2027
3	Udział liczby projektów w FE SL 2021-2027, które w wyniku	%	Dane z systemu monitorowania	Wartość wskaźnika powinna obejmować

Lp.	Wskaźniki środowiskowe	Jednostka miary	Opis dostępności	Metody ustalania wartości
	ekoprojektowania osiągnęły wymierny efekt środowiskowy w postaci mniejszego zużycia surowców, materiałów, energii lub ograniczenia ilości odpadów		i sprawozdawczość i Programu	projekty realizowane w ramach FE SL 2021-2027 zaprojektowane z wykorzystaniem zasad ekoprojektowania,
4	Udział wartości projektów w FE SL 2021-2027, które w wyniku ekoprojektowania osiągnęły wymierny efekt środowiskowy w postaci mniejszego zużycia surowców, materiałów, energii lub ograniczenia ilości odpadów	%	Dane z systemu monitorowania i sprawozdawczość i Programu	koncepcji zarządzania cyklem i pozytywnie wpływające na środowisko, klimat i zostać odniesiona do wszystkich projektów realizowanych w ramach FE SL 2021-2027

Źródło: opracowanie własne

Premiowanie projektów w ramach Programu, w oparciu o zaproponowane kryteria powinno przyczynić się do stymulowania i zwiększenia pozytywnego wkładu w realizację kluczowych celów środowiskowych i klimatycznych UE.

10. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Przedmiotem przeprowadzonej w niniejszej dokumentacji prognozy była ocena potencjalnych oraz rzeczywistych skutków oddziaływania realizacji projektu Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027) oraz projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST 2030) na środowisko z uwzględnieniem możliwych wariantów projektu Programu FE SL 2021-2027. Prognoza przeprowadzona została zgodnie z wymogami ustawy z dn. 3 października 2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227). W tabelach poniżej przedstawiono syntetyczne wnioski (Tabela 32 i Tabela 33) oraz rekomendacje (Tabela 34 i Tabela 35) z przeprowadzonych analiz.

Tabela 32 Wnioski wynikające z realizacji prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
Rozdział 3	Przedstawione w projekcie Programu FE SL 2021-2027 <i>Priorytety</i> i cele szczegółowe wpisują się w cele oraz priorytety wskazane w programach i strategiach międzynarodowych, uwzględniając w sposób szczególny dokumenty unijne oraz obowiązujące akty szczebla krajowego. W szczególności istotne są powiązania projektu Programu FE SL 2021-2027 z priorytetami i celami wskazanymi w Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), Krajową strategią rozwoju regionalnego 2030 oraz Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie.
Rozdział 3	W projekcie Programu FE SL 2021-2027 przewidziano <i>Priorytet: pomocy technicznej EFRR</i> , zapewni przygotowanie do perspektywy finansowej po roku 2027 oraz wzmocni potencjał instytucjonalny, poprzez zmniejszenie obciążeń administracyjnych i poprawę jakości świadczonych usług, tym

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	samym stanowił będzie gwarant płynnego przejścia z okresu 2014-2020 do okresu 2021-2027.
Rozdział 3	Projekt Programu FE SL 2021-2027 w odniesieniu do polityki zrównoważonego rozwoju UE obejmuje aspekty związane z poprawą jakości życia poprzez łączenie różnorodnych aspektów rozwojowych woj. śląskiego, zwłaszcza związanych z zachowaniem przyrody i ochroną bioróżnorodności (<i>Priorytet: Ekologiczne Śląskie</i>). Deklarowane w ramach <i>Priorytetu: Inteligentne Śląskie</i> wsparcie sektora gospodarczego zgodne jest z polityką zrównoważonego rozwoju ukierunkowaną na poprawę warunków do rozwoju regionu oraz wzrost konkurencyjności gospodarczej przedsiębiorstw w województwie śląskim.
Rozdział 3	Szczegółowa analiza zgodności projektu Programu FE SL 2021-2027 z innymi dokumentami wskazała, że wskazane w ramach <i>Priorytetu: Ekologiczne Śląskie</i> , cele środowiskowe, zmierzające w kierunku zwiększenia efektywności energetycznej oraz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i osiągnięcia neutralności klimatycznej, a także zapewnienia racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi oraz wspierające transformację w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego i gospodarki zasobooszczędnej są zgodne z celami środowiskowymi sformułowanymi w krajowych politykach i strategiach, oraz spójne co do przekazu ze strategicznymi dokumentami szczebla międzynarodowego.
Rozdział 3	Realizacja celów szczegółowych, w ramach <i>Priorytetów: Inteligentne Śląskie</i> oraz <i>Spoteczne Śląskie</i> , poprzez: trwałe podnoszenie konkurencyjności MŚP, tworzenie nowych miejsc pracy, poprawę dostępu do zatrudnienia oraz podejmowanie działań aktywizujących dla osób poszukujących zatrudnienia, będzie miało bezpośredni wpływ na

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	spadek bezrobocia i zmniejszenie wskaźnika migracji mieszkańców, jak również przyczyni się do podniesienia poziomu życia mieszkańców, co z kolei wpłynie pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy województwa.
Rozdział 3	W projekcie Programu FE SL 2021-2027 w ramach <i>Priorytetu: Społeczne Śląskie</i> , uwzględniono unijne cele skoncentrowane na transformacji i rozwoju społeczno-gospodarczym regionu w aspekcie wyrównania szans mieszkańców, poprzez wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, obywateli państw trzecich (w tym migrantów) , osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, oraz poprawę dostępu do szerokiego wachlarza usług wspierających aktywne włączenie społeczne.
Rozdział 3 i 4	Cele szczegółowe, które zostały zdefiniowane w ramach <i>Priorytetów</i> projektu Programu FE SL 2021-2027 zostaną osiągnięte poprzez działania o zróżnicowanym charakterze oddziaływań na środowisko, uwarunkowanych zarówno skalą jak i rodzajem planowanych przedsięwzięć/ inwestycji. Opracowana Prognoza oddziaływania przeprowadzona została w sposób kompleksowy ujmując wszystkie istotne uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne.
Rozdział 5	Przeprowadzona pod kątem potencjalnych skutków środowiskowych analiza przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach poszczególnych <i>Priorytetów</i> projektu Programu FE SL 2021-2027, wykazała że znaczna część planowanych do realizacji przedsięwzięć będzie charakteryzowała się neutralnym lub pozytywnym oddziaływaniem na środowisko naturalne oraz pozytywnym wpływem na jakość życia mieszkańców województwa.

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
Rozdział 5	Część nie inwestycyjnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach poszczególnych <i>Priorytetów</i> projektu Programu FE SL 2021-2027 (przedsięwzięcia o charakterze: naukowym, organizacyjnym, finansowym, społecznym itp.), będzie się charakteryzowała pozytywnym lub neutralnym wpływem na środowisko. W tej kwestii szczególne znaczenie mają działania edukacyjne i aktywizujące lokalne społeczności, których wymiernym skutkiem będzie wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, zwiększona wrażliwość oraz troska o stan środowiska naturalnego woj. Śląskiego, jak i aktywizacja społeczna w obszarze zatrudnienia oraz w strefie kulturalno-edukacyjnej.
Rozdział 5	Realizacja działań zaproponowanych w projekcie Programu FE SL 2021-2027 w obszarze <i>Priorytetu: Ekologiczne Śląskie</i> oraz <i>Priorytetu: Mobilne Śląskie</i> związanych z obniżeniem emisyjności gospodarki, poprawą efektywności energetycznej, wdrożeniem systemowych rozwiązań opartych na OZE jak również wdrożeniem zrównoważonego multimodalnego transportu miejskiego będzie miała bezpośredni wpływ na poprawę jakości środowiska w ujęciu lokalnym z przełożeniem na efekty mierzalne w skali regionu i kraju.
Rozdział 5	W odniesieniu do obszarów Natura 2000 nie zidentyfikowano znacząco negatywnego charakteru oddziaływań, który naruszałby cel czy przedmiot ochrony ww. obszarów , bądź też spójność czy integralność sieci i tym samym wykluczyły możliwość realizacji celów szczegółowych wskazanych w ramach poszczególnych <i>Priorytetów</i> projektu Programu FE SL 2021-2027.
Rozdział 5	Zidentyfikowane potencjalne negatywne oddziaływania powinny być ograniczane lub eliminowane poprzez prowadzenie działań

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	<p>minimalizujących zarówno na etapie projektowania, jak również na etapie realizacji inwestycji. Pamiętając o zasadzie przezorności, należy każdorazowo zastosować środki techniczne i nietechniczne wykluczające lub minimalizujące szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego.</p>
Rozdział 5	<p>Inwestycje związane z rozbudową/budową/modernizacją infrastruktury komunikacyjnej, które w zależności od parametrów technicznych mogą zaliczać się do przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko¹⁶⁷ - będą charakteryzowały się potencjalnym znaczącym negatywnym oddziaływaniem bezpośrednim o charakterze tymczasowym i średnioterminowym. Przewiduje się jednak, że w chwili zakończenia inwestycji oddziaływania te ustąpią, a stan poszczególnych komponentów środowiska zostanie przywrócony do pierwotnego.</p>
Rozdział 5	<p>Stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju oraz zagwarantowanie odpowiednich działań zabezpieczających zarówno na etapie wyboru, jak i na etapie realizacji planowanych przedsięwzięć, pozwoli na znaczące ograniczenie powstawania skumulowanych oddziaływań w trakcie realizacji Programu FE SL 2021-2027. Spełnienie tego wymogu warunkuje brak potrzeby podejmowania działań kompensujących. W przypadku gdy powyższe założenia nie zostaną zachowane, a zwłaszcza w przypadku, gdy wystąpi negatywne oddziaływanie na cele ochrony obszarów Natura 2000 należy wprowadzić działania kompensacyjne obejmujące tworzenie siedlisk, poprawę siedlisk lub przemieszczania siedlisk w inne miejsce, poza obszar negatywnego oddziaływania.</p>

¹⁶⁷Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839).

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
Rozdział 5	<p>Działania ujęte w ramach poszczególnych celów projektu FE SL 2021-2027 spełniają zasadę DNSH. Odpowiednio zaprojektowane działania ograniczające, redukujące wpływ pośredni i bezpośredni wraz z uwzględnieniem zasady DNSH, już na etapie planowania i projektowania działań, zapewnią jej zachowanie w odniesieniu do wszystkich podejmowanych działań.</p>
Rozdział 6	<p>Ryzyko transmisji zanieczyszczeń poza granice kraju można uznać za pomijalne, z uwagi na zakres, skalę oraz lokalizację przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach celi szczegółowych, w obrębie poszczególnych <i>Priorytetów</i> zawartych w projekcie Programu FE SL 2021-2027. Brak jest podstaw do jednoznacznej identyfikacji ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na kraje sąsiadujące, które implikowałyby konieczność przeprowadzenia dla niego tzw. postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, zgodnie z artykułem 104 ustawy OOS¹⁶⁸.</p>
Rozdział 7	<p>Zidentyfikowane potencjalne negatywne oddziaływania winny być ograniczane lub eliminowane poprzez prowadzenie działań minimalizujących zarówno na etapie projektowania inwestycji, jak i jej realizacji. Pamiętając o zasadzie przezorności, każdorazowo należy zastosować środki techniczne, jak i nietechniczne wykluczające lub ograniczające szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego.</p>

¹⁶⁸ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [Dz.U. 2021.247 t.j.: Dz. U. z 2021 r. poz. 247, 784, 922, 1211, 1551].

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
Rozdział 8	Głównym negatywnym skutkiem braku realizacji projektu Programu FE SL 2021-2027 w obszarze społecznym będzie widoczna dalsza, pogłębiająca się marginalizacja części obszarów, w tym szczególnie obszarów wiejskich, średnich miast tracących funkcje gospodarcze. Odstąpienie od realizacji projektu Programu FE SL 2021-2027 może przyczynić się do wstrzymania inicjatyw oraz procesów zmierzających do poprawy stanu środowiska w województwie śląskim.
Rozdział 8	Wariant „zero”, związany z brakiem realizacji projektu Programu FE SL 2021-2027 jest niekorzystny ze względów środowiskowych, ekonomicznych i społecznych. Brak realizacji projektu Programu FE SL 2021-2027 spowoduje pogłębianie barier ochrony środowiska w województwie śląskim w odniesieniu do pozostałych województw w kraju, zatrzymanie pozytywnych trendów w zakresie poprawy jakości poszczególnych elementów środowiska, wzrost presji środowiskowej oraz pogorszenie ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej.
Rozdział 9	Skutki realizacji projektu Programu FE SL 2021-2027 wymagają systematycznego monitorowania i przeprowadzania okresowych przeglądów, umożliwiających ocenę stopnia wdrażania założeń dokumentów oraz identyfikację obszarów o mniejszej intensywności działań i efektów. Umożliwi to weryfikację przyjętych założeń i wprowadzenie korekt w odniesieniu do zmieniających się w czasie uwarunkowań i celów powyższego projektu.
Rozdział 9	Monitoring skutków realizacji postanowień projektu Programu FE SL 2021-2027 winien obejmować wskaźniki odnoszące się do aspektu wkładu w realizację celów środowiskowych oraz aspektów zrównoważonego podejścia do realizacji projektów. W ramach Programu

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	FE SL 2021-2027 winno premiować się projekty, w oparciu o zaproponowane w dokumencie wskaźniki środowiskowe, co przyczyni się do stymulowania i zwiększenia pozytywnego wkładu w realizację kluczowych celów środowiskowych i klimatycznych UE.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 33 Wnioski wynikające z realizacji prognozy oddziaływania na środowisko projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030)

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
Rozdział 3	Przedstawione w projekcie Planu TPST WSL 2030 <i>Obszary</i> jak i cele operacyjne, wpisują się w cele oraz priorytety wskazane w programach i strategiach międzynarodowych, uwzględniając w sposób szczególny dokumenty unijne oraz obowiązujące akty szczebla krajowego. Istotne są powiązania projektu Planu TPST WSL 2030 z priorytetami i celami wskazanymi w Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie oraz Projektem Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego.
Rozdział 3	W odniesieniu do polityki zrównoważonego rozwoju UE projekt Planu TPST WSL 2030 obejmuje aspekty związane z poprawą jakości życia mieszkańców poprzez łączenie różnorodnych aspektów rozwojowych woj. śląskiego, zwłaszcza związanych z przewróceniem potencjału środowiskowego do stanu pierwotnego terenów zdegradowanych, w szczególności terenów przemysłowych i pogórnicych (<i>Obszar: Środowisko</i>). Deklarowane w ramach <i>Obszaru: Gospodarka</i> wsparcie

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	<p>sektora gospodarczego zgodne jest z polityką zrównoważonego rozwoju ukierunkowaną na poprawę warunków do rozwoju podregionów górniczych oraz wzrost konkurencyjności gospodarczej przedsiębiorstw w województwie śląskim.</p>
Rozdział 3	<p>Analiza zgodności projektu Planu TPST WSL 2030 z innymi dokumentami wskazała, że wskazane w ramach <i>Obszaru: Środowisko</i>, cele operacyjne, zmierzające w kierunku zwiększenia efektywności energetycznej, promowania czystych źródeł energii, dążenia do neutralności klimatycznej, a także wspierające transformację w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego i gospodarki zasobooszczędnej są zgodne z celami środowiskowymi sformułowanymi w krajowych politykach i strategiach, oraz spójne co do przekazu ze strategicznymi dokumentami szczebla międzynarodowego.</p>
Rozdział 3	<p>Realizacja celów operacyjnych, w ramach <i>Obszaru: Gospodarka</i> oraz <i>Obszaru: Społeczeństwo</i>, poprzez wzmocnienie poziomu innowacyjności podregionów górniczych, tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy, poprawę dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie rozwoju kompetencji pracowników, podejmowanie działań aktywizujących dla osób poszukujących zatrudnienia lub będących zagrożonych zwolnieniem z przyczyn niezależnych od pracownika, będzie miało bezpośredni wpływ na spadek bezrobocia i zmniejszenie wskaźnika migracji mieszkańców, jak również przyczyni się do podniesienia poziomu życia mieszkańców, co z kolei wpłynie pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy województwa.</p>
Rozdział 3	<p>W projekcie Planu TPST WSL 2030 w ramach <i>Obszaru: Społeczeństwo</i>, uwzględniono unijne cele skoncentrowane na transformacji i rozwoju</p>

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	społeczno-gospodarczym podregionów górniczych w aspekcie wyrównania szans mieszkańców zatrudnionych w górnictwie, energetyce konwencjonalnej lub przedsiębiorstwach powiązanych, poprzez wspieranie integracji społeczno-gospodarczej osób zagrożonych zwolnieniem oraz wykluczeniem społecznym.
Rozdział 3 i 4	Cele operacyjne, które zostały zdefiniowane w ramach <i>Obszarów</i> działań wydzielonych w projekcie Planu TPST WSL 2030 zostaną osiągnięte poprzez działania o zróżnicowanym charakterze oddziaływań na środowisko, uwarunkowanych zarówno skalą jak i rodzajem planowanych przedsięwzięć/ inwestycji. Opracowana Prognoza oddziaływania przeprowadzona została w sposób kompleksowy ujmując wszystkie istotne uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne.
Rozdział 5	Szczegółowa analiza przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach poszczególnych <i>Obszarów</i> działań projektu Planu TPST WSL 2030 przeprowadzona pod kątem potencjalnych skutków środowiskowych, wykazała że znaczna część planowanych do realizacji przedsięwzięć będzie charakteryzowała się neutralnym lub pozytywnym oddziaływaniem na środowisko naturalne oraz pozytywnym wpływem na jakość życia mieszkańców województwa.
Rozdział 5	Część przedsięwzięć o charakterze nie inwestycyjnym, planowanych do realizacji w ramach poszczególnych <i>Obszarów</i> działań projektu Planu TPST WSL 2030 będzie się charakteryzowała pozytywnym lub neutralnym wpływem na środowisko. W tej materii szczególne znaczenie mają działania edukacyjne i aktywizujące mieszkańców regionów podgórnich, których wymiernym skutkiem będzie wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, zwiększona wrażliwość oraz troska o stan środowiska naturalnego regionu, w tym całego woj. śląskiego, jak i

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	aktywizacja społeczna w obszarze zatrudnienia oraz w strefie kulturalno-edukacyjnej.
Rozdział 5	Realizacja działań zaproponowanych w projekcie Planu TPST WSL 2030 w obszarze <i>Obszaru: Środowisko</i> i <i>Obszaru: Gospodarka</i> związanych z obniżeniem emisyjności gospodarki, poprawą efektywności energetycznej, wdrożeniem systemowych rozwiązań opartych na OZE będzie miała bezpośredni wpływ na poprawę jakości środowiska w ujęciu lokalnym z przełożeniem na efekty mierzalne w skali regionu i kraju.
Rozdział 5	Nie zidentyfikowano znacząco negatywnego charakteru oddziaływań w odniesieniu do obszarów Natura 2000, który naruszałaby cel czy przedmiot ochrony ww. obszarów , bądź też spójność czy integralność sieci i tym samym wykluczyły możliwość realizacji celów operacyjnych wskazanych w ramach poszczególnych <i>Obszarów</i> działań projektu Planu TPST WSL 2030.
Rozdział 5	Zidentyfikowane potencjalne negatywne oddziaływania powinny być ograniczane lub eliminowane poprzez prowadzenie działań minimalizujących zarówno na etapie projektowania, jak również na etapie realizacji inwestycji. Mając na uwadze zasadę przezorności, należy każdorazowo zastosować środki techniczne i nietechniczne wykluczające lub minimalizujące szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego.
Rozdział 5	Stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju oraz zagwarantowanie odpowiednich działań zabezpieczających zarówno na etapie wyboru, jak i na etapie realizacji planowanych przedsięwzięć, pozwoli na znaczące ograniczenie powstawania skumulowanych oddziaływań w trakcie

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	<p>realizacji projektu Planu TPST WSL 2030. Spełnienie tego wymogu warunkuje brak potrzeby podejmowania działań kompensujących. W przypadku gdy powyższe założenia nie zostaną zachowane, a zwłaszcza w przypadku, gdy wystąpi negatywne oddziaływanie na cele ochrony obszarów Natura 2000 należy wprowadzić działania kompensacyjne obejmujące tworzenie siedlisk, poprawę siedlisk lub przemieszczania siedlisk w inne miejsce, poza obszar negatywnego oddziaływania.</p>
Rozdział 6	<p>Ryzyko transmisji zanieczyszczeń poza granice kraju można uznać za pomijalne, z uwagi na zakres, skalę oraz lokalizację przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach celi operacyjnych, w obrębie poszczególnych <i>Obszarów</i> zawartych w projekcie Planu TPST WSL 2030. Brak jest podstaw do jednoznacznej identyfikacji ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na kraje sąsiadujące, które implikowałyby konieczność przeprowadzenia dla niego tzw. postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, zgodnie z artykułem 104 ustawy OOŚ¹⁶⁹.</p>
Rozdział 7	<p>Zidentyfikowane potencjalne negatywne oddziaływania winny być ograniczane lub eliminowane poprzez prowadzenie działań minimalizujących zarówno na etapie projektowania inwestycji, jak i jej realizacji. Pamiętając o zasadzie przeczności, każdorazowo należy zastosować środki techniczne, jak i nietechniczne wykluczające lub ograniczające szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego.</p>

¹⁶⁹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [Dz.U. 2021.247 t.j.: Dz. U. z 2021 r. poz. 247, 784, 922, 1211, 1551].

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
Rozdział 8	<p>Głównym negatywnym skutkiem braku realizacji projektu Planu TPST WSL 2030 w obszarze społecznym będzie widoczna dalsza, pogłębiająca się marginalizacja części obszarów pogórnicych i przemysłowych. Odstąpienie od realizacji projektu Planu TPST WSL 2030 może przyczynić się do wstrzymania inicjatyw oraz procesów zmierzających do poprawy stanu środowiska w województwie śląskim.</p>
Rozdział 8	<p>Wariant „zero”, związany z brakiem realizacji projektu Planu TPST WSL 2030 jest niekorzystny ze względów środowiskowych, ekonomicznych i społecznych. Brak realizacji projektu Planu TPST WSL 2030 spowoduje pogłębianie barier ochrony środowiska w województwie śląskim (w szczególności podregionach górniczych) w odniesieniu do pozostałych województw w kraju, zatrzymanie pozytywnych trendów w zakresie poprawy jakości poszczególnych elementów środowiska, wzrost presji środowiskowej oraz pogorszenie ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej.</p>
Rozdział 9	<p>Skutki realizacji projektu Planu TPST WSL 2030 wymagają systematycznego monitorowania i przeprowadzania okresowych przeglądów, umożliwiających ocenę stopnia wdrażania założeń dokumentów oraz identyfikację obszarów o mniejszej intensywności działań i efektów. Umożliwi to weryfikację przyjętych założeń i wprowadzenie korekt w odniesieniu do zmieniających się w czasie uwarunkowań i celów powyższego projektu.</p>
Rozdział 9	<p>Monitoring skutków realizacji postanowień projektu Planu TPST WSL 2030 winien obejmować wskaźniki odnoszące się do aspektów zrównoważonego podejścia do realizacji projektów. W ramach Planu TPST WSL 2030 winno premiować się projekty, w oparciu o</p>

Wskazanie w dokumencie	WNIOSKI
	zaproponowane w dokumencie wskaźniki środowiskowe, co przyczyni się do stymulowania i zwiększenia pozytywnego wkładu w realizację kluczowych celów środowiskowych i klimatycznych UE.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 34 Rekomendacje dla przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach projektu Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
1	Rekomenduje się preferowanie w ramach Programu FE SL 2021-2027 projektów dla których wykazana zostanie komplementarność z innymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi zarówno szczebla krajowego jak i regionalnego. Głównie w kwestiach związanych ze środowiskiem, rozwojem regionalnym, rozwojem infrastruktury komunikacyjnej i transportowej oraz energetyki.	Wybór najlepszych projektów bez konieczności realizacji prac przygotowawczych przez zainteresowane podmioty, przyspieszenie cyklu oceny i podpisania umów realizacyjnych. Minimalizacja ryzyka realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym oraz ograniczenie potencjalnych oddziaływań skumulowanych.
2	W aspekcie potencjalnego oddziaływania na środowisko planowanych do realizacji projektów (w szczególności projektów o charakterze inwestycyjnym) rekomenduje się aby w proces ich preselekcji i selekcji zaangażowani zostali specjaliści,	Uniknięcie realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym.

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	<p>eksperci z dziedzin związanych ze środowiskowym, przestrzennym i kulturowym wymiarem zielonej gospodarki i zrównoważonego rozwoju.</p>	
3	<p>Rekomenduje się uwzględnienie zachowania zasady DNSH w warunkach konkursowych projektów oraz przyjęcie jej jako kryterium dla tworzonych pozakonkursowych list podmiotów i beneficjentów.</p>	<p>Uniknięcie realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym.</p>
4	<p>Rekomenduje się przeprowadzenie rzetelnej oceny oddziaływania na środowisko - w odniesieniu do projektów co do których istnieje podejrzenie, że zawarte w nich przedsięwzięcia mogą znacząco oddziaływać na środowisko (przede wszystkim inwestycji związanych z budową/rozbudową/przebudową/modernizacją infrastruktury technicznej, infrastruktury B+R, infrastruktury liniowej itp.). W ramach przeprowadzonej oceny konieczne jest skonfrontowanie inwestycji planowanych w ramach projektu Programu FE SL 2021-2027 z inwestycjami planowanymi do realizacji w ramach innych projektów i zaradczych m.in. w sytuacji wystąpienia potencjalnych oddziaływań skumulowanych w efekcie realizacji spójnych do miejsca lub wzajemnie uzupełniających się inwestycji.</p>	<p>Minimalizacja negatywnych oddziaływań na środowisko. Identyfikacja potencjalnych oddziaływań skumulowanych na środowisko.</p>
5	<p>Rekomenduje się przeprowadzenie oceny zgodności co do lokalizacji i skali planowanych przedsięwzięć w obszarze: (1) rozbudowy zaplecza B+R jednostek</p>	<p>Unikanie realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym.</p>

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	<p>naukowych, szkół wyższych oraz przedsiębiorstw, (2) rozbudowy infrastruktury technicznej, (3) komunikacyjnej oraz (4) infrastruktury zwiększającej odporność miast na zmiany klimatu z Miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wojewódzkim Planem Zagospodarowania Przestrzennego. Powyższe kwestie są szczególne istotne w aspekcie wdrażania rozwiązań indywidualnych i systemowych w obszarze OZE, oraz zapobiegania lokalizacji zabudowy służącej ochronie przeciwpowodziowej na terenach zalewowych.</p>	
6	<p>Rekomenduje się każdorazowo rozpatrzenie wariantów alternatywnych dla przedsięwzięć inwestycyjnych związanych m.in. z budową, rozbudową lub modernizacją infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Zaleca się aby warianty alternatywne obejmowały tzw. wariant „zero”, jak również uwzględniały czynniki lokalizacyjne oraz organizacyjno-techniczne związane z realizacją inwestycji.</p>	<p>Ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków środowiskowych przy jednoczesnym zapewnieniu osiągnięcia wskaźników rezultatu przedsięwzięcia.</p>
7	<p>Rekomenduje się aby w kwestii inwestycji (1) sprzyjających adaptacji do zmian klimatu, (2) zapobiegających ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także (3) zwiększającymi odporność na w/w zjawiska, postępować w myśl zasadzie, zgodnie z którą, w przypadku realizacji działań o charakterze wielkopowierzchniowym jako potencjalne obszary</p>	<p>Optymalizacja efektów środowiskowych.</p>

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	<p>inwestycyjne w pierwszej kolejności wykorzystać tereny zdegradowane lub wymagające rewitalizacji, a także nieużytki charakteryzujące się niskimi walorami społeczno-środowiskowymi.</p>	
8	<p>W odniesieniu do działań związanych z ochroną przeciwpowodziową rekomenduje się zwiększenie udziału metod nietechnicznych (renaturyzacja wybranych odcinków rzek, zwiększenie retencji naturalnej, działania w obszarze mikroretencji, itd.).</p>	<p>Optymalizacja wykorzystania zasobów środowiskowych.</p>
9	<p>Rekomenduje się promowanie projektów proekologicznych. W odniesieniu do projektów o charakterze inwestycyjnym, zaleca się, stosowane na etapie ich realizacji metody oraz rozwiązania technologiczne, które będą bazowały na najlepszych dostępnych technikach (<i>ang. Best Available Techniques</i>), jak również innowacyjnych rozwiązaniach stanowiących rezultaty współpracy pomiędzy sferą nauki i gospodarki.</p>	<p>Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania przedsięwzięć na środowisko w efekcie stosowania rozwiązań sprzyjających ograniczeniu emisji zanieczyszczeń.</p>
10	<p>Rekomenduje się uwzględnienie partycypacji społecznej mieszkańców regionu na wszystkich etapach realizacji zamierzonych przedsięwzięć związanych z budową, rozbudową lub modernizacją infrastruktury oraz działaniami ulokowanymi w obrębie terenów o walorach kulturowo-rekreacyjnych (turystycznych), które z uwagi na lokalizację, skalę lub charakter planowanego przedsięwzięcia mogą uchodzić za kontrowersyjne.</p>	<p>Partycypacja społeczeństwa oraz podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu stanowią istotny element wszelkich działań i przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu FE SL 2021-2027, minimalizujący</p>

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
		<p>ryzyko wystąpienia konfliktów społecznych na poszczególnych etapach realizacji inwestycji.</p>
11	<p>Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców stanowi kluczowy element w procesie angażowania społeczności lokalnych i regionalnych w działania o charakterze prośrodowiskowym. Rekomenduje się zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie podnoszenia świadomości ekologicznej najmłodszych grup społecznych, zarówno na etapie planowania jak i realizacji działań z obszaru edukacji ekologicznej. Przekazywanie wiedzy na temat ekologii oraz uświadamianie dzieci i młodzieży o wpływie naszych działań na środowisko, nie tylko uczy ich wrażliwości ale również odpowiedzialności za wspólne dobro jakim jest środowisko naturalne.</p>	<p>Partycypacja społeczeństwa oraz podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu stanowią istotny element wszelkich działań i przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu FE SL 2021-2027. Działania z zakresu edukacji ekologicznej skierowane do dzieci i młodzieży sprzyjały będą kreowaniu proekologicznych postaw wśród przedstawicieli najmłodszego pokolenia.</p>
12	<p>Rekomenduje się wdrożenie systemu monitoringu realizacji celów szczegółowych wykazanych w ramach poszczególnych priorytetów projektu Programu FE SL 2021-2027, którego podstawę stanowią będą dane ilościowe oraz analizy jakościowe, umożliwiające identyfikację stopnia zmian będących efektem</p>	<p>Potrzeba wypracowania obiektywnych kryteriów oceny osiągniętych efektów przedsięwzięć, wynikających z charakteru podejmowanych inwestycji</p>

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	zrealizowanych przedsięwzięć w aspekcie społecznym, gospodarczym i środowiskowym.	(społeczne, ekonomiczne, środowiskowe).
13	Rekomenduje się rozszerzenie zakresu monitorowania projektu Programu FE SL 2021-2027 opartego na wskaźnikach udostępnionych za pomocą bazy GUS STRATEG o ocenę skutków realizacji w/w Programu w trybie ex-ante, on-going i ex-post dla oceny spójności i efektywności planowanych działań oraz oceny wpływu realizacji projektu Programu FE SL 2021-2027 na kwestie środowiskowe. Z uwagi, iż w Programie FE SL 2021-2027 nie określono lokalizacji przedsięwzięć, w tym w szczególności lokalizacji przedsięwzięć z zakresu infrastruktury ochrony środowiska, rekomenduje się, do rozpatrzenia na etapie operacjonalizacji zapisów dokumentu, rozszerzenie zakresu monitorowania Programu FE SL 2021-2027 o wskaźniki pośrednio opisujące wpływ Programu na kwestie zrównoważonego rozwoju.	Monitorowanie skutków realizacji celów szczegółowych w ramach wskazanych w Programie FE SL 2021-2027 priorytetów w trybie ex-ante, on-going i ex-post dla oceny spójności i efektywności planowanych działań oraz oceny wpływu projektu Programu FE SL 2021-2027 na kwestie środowiskowe.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 35 Rekomendacje dla przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030).

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
1	Rekomenduje się preferowanie w ramach Planu TPST WSL 2030 projektów dla których wykazana zostanie komplementarność z innymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi zarówno szczebla	Wybór najlepszych projektów bez konieczności realizacji prac przygotowawczych przez

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	krajowego jak i regionalnego. Głównie w kwestiach związanych ze środowiskiem, rozwojem regionalnym, rozwojem infrastruktury komunikacyjnej i transportowej oraz energetyki.	zainteresowane podmioty, przyspieszenie cyklu oceny i podpisania umów realizacyjnych. Minimalizacja ryzyka realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym oraz ograniczenie potencjalnych oddziaływań skumulowanych.
2	W aspekcie potencjalnego oddziaływania na środowisko planowanych do realizacji projektów (w szczególności projektów o charakterze rekultywacyjnym, remediacyjnym i inwestycyjnym) rekomenduje się aby w proces ich preselekcji i selekcji zaangażowani zostali specjaliści, eksperci z dziedzin związanych ze środowiskowym, przestrzennym i kulturowym wymiarem zielonej gospodarki i zrównoważonego rozwoju.	Uniknięcie realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym.
3	Rekomenduje się uwzględnienie zachowania zasady DNSH w warunkach konkursowych projektów oraz przyjęcie jej jako kryterium dla tworzonych pozakonkursowych list podmiotów i beneficjentów.	Uniknięcie realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym.
4	Rekomenduje się przeprowadzenie rzetelnej oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do projektów co do których istnieje podejrzenie, że zawarte w nich przedsięwzięcia mogą znacząco	Minimalizacja negatywnych oddziaływań na środowisko. Identyfikacja potencjalnych

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	<p>oddziaływać na środowisko. W ramach przeprowadzonej oceny konieczne jest skonfrontowanie inwestycji planowanych w ramach projektu Planu TPST WSL 2030 z inwestycjami planowanymi do realizacji w ramach innych projektów i zaradczych m.in. w sytuacji wystąpienia potencjalnych oddziaływań skumulowanych w efekcie realizacji spójnych do miejsca lub wzajemnie uzupełniających się inwestycji.</p>	<p>oddziaływań skumulowanych na środowisko.</p>
5	<p>Rekomenduje się przeprowadzenie oceny zgodności co do lokalizacji i skali planowanych przedsięwzięć w obszarze: (1) rozbudowy zaplecza B+R jednostek naukowych, przedsiębiorstw, (2) rozbudowy infrastruktury technicznej, (3) infrastruktury zwiększającej odporność miast na zmiany klimatu oraz (4) charakteru rekultywacji z Miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wojewódzkim Planem Zagospodarowania Przestrzennego. Powyższe kwestie są szczególnie istotne w aspekcie wdrażania rozwiązań indywidualnych i systemowych w obszarze OZE.</p>	<p>Unikanie realizacji projektów o znaczącym ryzyku środowiskowym.</p>
6	<p>Rekomenduje się aby w kwestii inwestycji jako potencjalne obszary inwestycyjne w pierwszej kolejności wykorzystać tereny zdegradowane lub wymagające rewitalizacji, przede wszystkim zdegradowane tereny przemysłowe, w tym pogórnice.</p>	<p>Optymalizacja efektów środowiskowych.</p>

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
7	<p>Rekomenduje się promowanie projektów proekologicznych. W odniesieniu do projektów o charakterze inwestycyjnym, zaleca się, stosowane na etapie ich realizacji metody oraz rozwiązania technologiczne, które będą bazowały na najlepszych dostępnych technikach (<i>ang. Best Available Techniques</i>), jak również innowacyjnych rozwiązaniach stanowiących rezultaty współpracy pomiędzy sferą nauki i gospodarki.</p>	<p>Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania przedsięwzięć na środowisko w efekcie stosowania rozwiązań sprzyjających ograniczaniu emisji zanieczyszczeń.</p>
8	<p>Rekomenduje się uwzględnienie partycypacji społecznej mieszkańców regionu na wszystkich etapach realizacji zamierzonych przedsięwzięć związanych z działaniami ulokowanymi w obrębie terenów o walorach kulturowo-rekreacyjnych (turystycznych), które z uwagi na lokalizację, skalę lub charakter planowanego przedsięwzięcia mogą uchodzić za kontrowersyjne.</p>	<p>Partycypacja społeczeństwa oraz podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu stanowią istotny element wszelkich działań i przedsięwzięć realizowanych w ramach Planu TPST WSL 2030, minimalizujący ryzyko wystąpienia konfliktów społecznych na poszczególnych etapach realizacji inwestycji.</p>
9	<p>Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców stanowi kluczowy element w procesie angażowania społeczności lokalnych i regionalnych w działania o charakterze prośrodowiskowym. Rekomenduje się zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie podnoszenia świadomości ekologicznej najmłodszych grup</p>	<p>Partycypacja społeczeństwa oraz podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu stanowią istotny element wszelkich działań i</p>

Lp.	Rekomendacje	Uzasadnienie
	<p>społecznych, zarówno na etapie planowania jak i realizacji działań z obszaru edukacji ekologicznej. Przekazywanie wiedzy na temat ekologii oraz uświadamianie dzieci i młodzieży o wpływie naszych działań na środowisko, nie tylko uczy ich wrażliwości ale również odpowiedzialności za wspólne dobro jakim jest środowisko naturalne.</p>	<p>przedsięwzięć realizowanych w ramach Planu TPST WSL 2030. Działania z zakresu edukacji ekologicznej skierowane do dzieci i młodzieży sprzyjały będą kreowaniu proekologicznych postaw wśród przedstawicieli najmłodszego pokolenia.</p>
10	<p>Rekomenduje się wdrożenie systemu monitoringu realizacji celów operacyjnych wykazanych w ramach poszczególnych <i>Obszarów</i> Planu TPST WSL 2030, którego podstawę stanowią będą dane ilościowe oraz analizy jakościowe, umożliwiające identyfikację stopnia zmian będących efektem zrealizowanych przedsięwzięć w aspekcie społecznym, gospodarczym i środowiskowym.</p>	<p>Potrzeba wypracowania obiektywnych kryteriów oceny osiągniętych efektów przedsięwzięć, wynikających z charakteru podejmowanych inwestycji (społeczne, ekonomiczne, środowiskowe).</p>

Źródło: Opracowanie własne

SPIS TABEL

Tabela 1 Bioróżnorodność województwa śląskiego (wg bazy CDPGŚ, stan na wrzesień 2020 r.)	52
Tabela 2 Liczba poszczególnych form ochrony przyrody w obrębie województwa śląskiego.	61
Tabela 3 Obszary natura 2000 w województwie śląskim	64
Tabela 4 Ostoje przyrody ożywionej na obszarze województwa śląskiego	68
Tabela 5 Główne rzeki płynące w granicach województwa śląskiego	81
Tabela 6. Wybrane przykłady typów JCWP rzecznych w granicach województwa śląskiego..	82
Tabela 7 GZWP i LZWP w granicach województwa śląskiego	87
Tabela 8 Obszary bilansowe w granicach województwa śląskiego wg stanu na dzień 31.12.2021 r.....	90
Tabela 9. Najważniejsze informacje o JCWPd w granicach województwa śląskiego	94
Tabela 10 Dane dotyczące sieci wodociągowej	103
Tabela 11 Dane dotyczące użytkowania urządzeń sieciowych - kanalizacyjnych.....	106
Tabela 12 Dane dotyczące oczyszczalni ścieków i ich użytkowania w województwie śląskim w latach 2015-2020.....	106
Tabela 13 Dane dotyczące sposobu oczyszczania i odprowadzania ścieków przemysłowych	108
Tabela 14 Charakterystyka stref w woj. śląskim dla których prowadzona jest ocena jakości powietrza.....	113
Tabela 15 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej dla województwa śląskiego w roku 2020 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C oraz A1, C1 dla pyłu PM2,5).	117
Tabela 16 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej w strefach województwa śląskiego w roku 2020 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C)	118
Tabela 17 Zestawienie wielkości emisji tlenków siarki na obszarze stref województwa śląskiego	119
Tabela 18 Zestawienie wielkości emisji tlenków azotu na obszarze stref województwa śląskiego	120
Tabela 19 Zestawienie wielkości emisji pyłu PM10 na obszarze stref województwa śląskiego	121

Tabela 20 Zestawienie wielkości emisji pyłu PM _{2,5} na obszarze stref województwa śląskiego	122
Tabela 21 Zestawienie wielkości emisji benzo(a)pirenu na obszarze stref województwa śląskiego	124
Tabela 22 Dane dotyczące obszarów przekroczeń dla wybranych grup zanieczyszczeń w roku 2020 z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony zdrowia.....	129
Tabela 23 Zestawienie informacji dotyczących obszarów przekroczeń dla poszczególnych zanieczyszczeń w roku 2020 w województwie śląskim, z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony roślin	132
Tabela 24 Solanki, wody lecznicze i termalne w województwie śląskim.....	152
Tabela 25 Wykaz złóż surowców skalnych w województwie śląskim wg stanu na 31 XII 2020 r.	154
Tabela 26 Odpady komunalne zebrane w tys. ton.....	157
Tabela 27 Dane statyczne dotyczące odpadów wytworzonych z wyłączeniem odpadów komunalnych w latach 2010-2019	161
Tabela 28 Instalacje do przetwarzania odpadów zlokalizowane na terenie województwa śląskiego	162
Tabela 29 Zabytki nieruchome w województwie śląskim	167
Tabela 30. Możliwe alternatywne warianty w stosunku do rozwiązań zaproponowanych w Projekcie FE SL 2021-2027 z uwzględnieniem zapisów TPST WSL 2030	289
Tabela 31 Propozycja wskaźników odnoszących się do realizacji celów środowiskowych i klimatycznych UE w ramach FE SL 2021-2027	296
Tabela 32 Wnioski wynikające z realizacji prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu <i>Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027</i> (FE SL 2021-2027)	298
Tabela 33 Wnioski wynikające z realizacji prognozy oddziaływania na środowisko projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030).....	305
Tabela 34 Rekomendacje dla przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach projektu Programu <i>Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027</i> (FE SL 2021-2027)	311
Tabela 35 Rekomendacje dla przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST WSL 2030).....	316

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Obszary prawnie chronione w granicach województwa śląskiego	63
Rysunek 2 Obszary Natura 2000 w granicach województwa śląskiego	67
Rysunek 3 Korytarze ekologiczne na obszarze województwa śląskiego.....	71
Rysunek 4 Liczba mieszkańców województwa śląskiego w wieku 80 lat i więcej na przestrzeni lat.....	74
Rysunek 5 Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie śląskim	78
Rysunek 6. Hydrografia województwa śląskiego	81
Rysunek 7 GZWP w granicach województwa śląskiego	85
Rysunek 8 LZWP w granicach województwa śląskiego	86
Rysunek 9 Obszary bilansowe w granicach województwa śląskiego według stanu na dzień 31.12.2021r.	89
Rysunek 10 Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie śląskim w 2020 r. ...	91
Rysunek 11 JCWPd w granicach województwa śląskiego	92
Rysunek 12 Klasy jakości wód podziemnych w punktach monitoringu operacyjnego	100
Rysunek 13 JCWP w granicach województwa śląskiego	101
Rysunek 14. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r.	104
Rysunek 15 Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r.	105
Rysunek 16 Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków w podziale na rodzaj oczyszczania w latach 2015-2020.....	108
Rysunek 17 Podział woj. śląskiego na strefy (A) dla celów oceny jakości powietrza oraz lokalizacja stacji pomiarowych (B) wykorzystanych w ocenie jakości powietrza za rok 2020	112
Rysunek 18 Udział źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w woj. śląskim w roku 2020.....	127
Rysunek 19 Lokalizacja terenów przemysłowych – wstępna identyfikacja według stanu na luty 2022 r. sporządzona w ramach projektu „Rozbudowa systemu zarządzania terenami pogórnictwa na terenie województwa śląskiego”, realizowanego przez Główny Instytut Górnictwa w Katowicach.....	135
Rysunek 20 Krajobrazy kulturowe województwa śląskiego.....	139
Rysunek 21 Waloryzacja krajobrazów województwa śląskiego na tle jednostek zarządzania krajobrazem.....	141
Rysunek 22 Regionalizacja klimatyczna województwa śląskiego wg. Wiszniewski, Chęłchowski (1979) oraz Gumiński (1948)	143

Rysunek 23 Przestrzenny rozkład temperatur w Polsce w roku 2020	145
Rysunek 24 Rozkład miesięczny temperatury powietrza uzyskany w Katowicach w 2020 r.	145
Rysunek 25 Przestrzenny rozkład wybranych parametrów meteorologicznych w Polsce w okresie letnim i zimowym 2020 r.	147
Rysunek 26 Rozkład miesięczny wysokości opadu atmosferycznego uzyskany w Katowicach w roku 2020	147
Rysunek 27 Lokalizacja złóż w granicach województwa śląskiego wg stanu na 03.2022	150
Rysunek 28 Masa odpadów selektywnie zebranych w latach 2010-2020.....	158
Rysunek 29 Sposoby zagospodarowania odpadów komunalnych w latach 2017-2020 w województwie śląskim.....	159
Rysunek 30 Dane dotyczące dzikich wysypisk w latach 2017-2020.....	160
Rysunek 31 Podział administracyjny województwa śląskiego wraz ze wskazaniem strefy przygranicznej.	268
Rysunek 32. Wpływ braku realizacji Projektu FE SL 2021-2027 na stan poszczególnych komponentów środowiska z uwzględnieniem zapisów TPST WSL 2030	286

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1 SPOSÓB DOSTOSOWANIA ZAWARTOŚCI NINIEJSZEJ PROGNOZY DO WYMOGÓW ARTYKUŁU 51 USTAWY OOS

Ustawowy wymóg zawartości prognozy		Rozdział
Informacje o zawartości, o głównych celach projektowanego dokumentu oraz o jego powiązaniach z innymi dokumentami		3
Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy		2.2
Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania		6, 9
Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko		7
Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym		Streszczenie
Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu		4, 8
Analiza i ocena stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem		4
Analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody		4
Informacje o celach ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu		3
Analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych oraz pozytywnych i negatywnych, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru, a także na środowisko, w szczególności zaś na:	różnorodność biologiczną, w tym rośliny i zwierzęta	5.1
	ludzi	5.8
	zwierzęta	5.1
	rośliny	5.1
	wodę	5.2
	powietrze	5.4
	powierzchnię ziemi	5.3
	krajobraz	5.5
	klimat	5.6
	zasoby naturalne	5.7
zabytki	5.9	
dobra materialne	5.9	
Opis rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko,		6

Ustawowy wymóg zawartości prognozy	Rozdział
<p>mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru,</p>	
<p>Analiza rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonanej oceny, prowadzącej do tego wyboru, albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności, wynikających z niedostatków techniki lub z luk we współczesnej wiedzy.</p>	8

ZAŁĄCZNIK 2 ANALIZA SPÓJNOŚCI PRIORYTETÓW PROJEKTU PROGRAMU FE SL 2021-2027 I CELÓW TPST WSL 2030 Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Dokument	Cele dokumentu	Priorytety FE SL 2021-2027 z wyłączeniem Pomocy technicznej							
		Inteligentne Śląskie	Ekologiczne Śląskie	Mobilne Śląskie	Lepiej połączone Śląskie	Spoleczne Śląskie	Śląskie dla mieszkańca	Śląskie bliżej obywateli	Śląskie w transformacji
Dokumenty strategiczne szczebla międzynarodowego i unijnego									
Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. 70/1. Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	Dokument określa cele rozwojowe do 2030 r. Wśród celów należy zwrócić uwagę na: Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi, Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie, Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność, Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu, Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom, Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.	X	X	X	X	X	X	X	X
Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu	Głównym celem Konwencji jest doprowadzenie, do ustabilizowania koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który zapobiegłby niebezpiecznej, antropogenicznej ingerencji w system klimatyczny. Dla uniknięcia zagrożenia produkcji żywności i dla umożliwienia zrównoważonego rozwoju ekonomicznego, poziom taki powinien być osiągnięty w okresie wystarczającym do naturalnej adaptacji ekosystemów do zmian klimatu.		X	X	X				X
Porozumienie Paryskie	Głównym celem jest ograniczenie wzrostu średniej temperatury globalnej do poziomu znacznie niższego niż 2 °C powyżej poziomu przedindustrialnego oraz podejmowanie wysiłków mających na celu ograniczenie wzrostu temperatury do 1,5 °C powyżej poziomu przedindustrialnego, uznając, że to znacząco zmniejszy ryzyka związane ze zmianami klimatu i ich skutki		X	X	X				X
Konwencja o różnorodności biologicznej	Celami konwencji są: ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści, wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie ochrony różnorodności biologicznej.	X	X						
Europejska konwencja krajobrazowa	Celami konwencji są: promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. Strony konwencji zobowiązały się wdrożyć jej postanowienia zgodnie z ich zasadami konstytucyjnymi i organizacją administracyjną oraz poszanowaniem zasady subsydiarności, przy uwzględnieniu Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego oraz zharmonizować jej wdrażanie z polityką.	X	X	X	X				X
Konwencja w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości LRTAP	Priorytetami konwencji do 2020 r. są: ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z punktu widzenia wpływu na zdrowie (szczególnie w zakresie pyłów PM _{2,5}), zwiększenie znaczenia monitoringu przy ocenie wywiązywania się państw z przyjętych zobowiązań w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń i poprawy jakości powietrza oraz zwiększenie znaczenia ocen zintegrowanych z punktu widzenia wpływu na ekosystemy.	X	X	X	X				X

<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski zielony ład (COM(2019) 640 final)</p>	<p>Jest to nowa strategia na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych. Zawiera m. in. następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bardziej ambitne cele klimatyczne UE na lata 2030 (50-55% redukcji GHG w stosunku do 1990 r.) i 2050 (neutralność klimatyczna); - dostarczenie czystej, dostępnej cenowo energii; - zmobilizowanie sektora przemysłu do czystej i o obiegu zamkniętym gospodarki; - budowanie i remontowanie w sposób oszczędzający energię i zasoby; - zerowy poziom emisji zanieczyszczeń; - ochrona i odbudowa ekosystemów i różnorodności biologicznej; - "Od pola do stołu" zdrowy i przyjazny środowisku system żywnościowy; - przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność. 	X	X	X	X	X	X	X	X
<p>Komunikaty Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów zawierające: 1) Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację, COM(2020) 456 final, 2) Propozycję budżetu do ww. planu pt.: The EU budget powering the recovery plan for Europe COM(2020)442 final.</p>	<p>Główne elementy Planu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - masowa fala renowacji budynków i infrastruktury, - gospodarka o obiegu zamkniętym, przynosząca lokalne miejsca pracy; - wdrażanie projektów w zakresie energii odnawialnej, zwłaszcza wiatru, energii słonecznej, oraz rozpoczęcie czystej gospodarki wodorowej w Europie; - czystszy transport i logistyka, w tym instalacja miliona punktów ładowania pojazdów elektrycznych oraz zwiększenie liczby podróży koleją i czysta mobilność w naszych miastach i regionach; - wzmocnienie funduszu Just Transition w celu wspierania przekwalifikowania, pomagając przedsiębiorstwom tworzyć nowe możliwości gospodarcze. <p>Podkreślono też konieczność realizacji strategii - Europejskiego zielonego Ładu, która powinna przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy.</p>	X	X	X	X	X	X	X	X
<p>Prawo klimatyczne Propozycja Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady ustalająca ramy dla osiągnięcia neutralności klimatycznej oraz zmieniająca Rozporządzenie (EU) 2018/1999 (European Climate Law) COM (2020) 80 final</p>	<p>Prawo Klimatyczne ustanawia definicję „trajektorii osiągnięcia neutralności klimatycznej” na okres 2030–2050, w oparciu o cel dotyczący ograniczenia emisji CO₂ do 2030 r. (50-55%). W przypadku niedotrzymania przez państwa członkowskie Komisja Europejska przyjmie, w drodze aktów delegowanych, dodatkowe środki mające na celu osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Oceny monitorujące postępy Unii będą przeprowadzane co 5 lat od 2023 r.</p>	X	X	X	X				X
<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowy Plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystej i bardziej konkurencyjnej Europy, COM(2020)98 final z załącznikiem</p>	<p>Dokument określa kompleks działań w kierunku transformacji do gospodarki obiegu zamkniętego m. in. w zakresie</p> <ul style="list-style-type: none"> - polityki zrównoważonych produktów, - kluczowych łańcuchów produktów (elektronika, ICT, baterie, akumulatory, pojazdy, opakowania, tworzywa sztuczne, wyroby włókiennicze, budownictwo, żywność, woda itp., - zmniejszenie ilości odpadów i zwiększenie ich wartości, - dostosowanie obiegu zamkniętego do potrzeb ludzi, regionów i miast, - działań przekrojowych jak stworzenie obiegu zamkniętego jako warunku neutralności klimatycznej, badań naukowych, - monitoringu postępu. 	X	X	X	X				X
<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowa strategia</p>	<p>Strategia przewiduje dwojaką transformację – ekologiczną i cyfrową, która wpłynie na każdy aspekt naszej gospodarki i społeczeństwa. Wymagać będzie nowych technologii, którym towarzyszyć muszą odpowiednie inwestycje i innowacje. Dzięki tej transformacji powstaną nowe produkty, usługi, rynki i modele biznesowe. Ukształtują się nowe rodzaje miejsc pracy, wymagające umiejętności,</p>	X	X	X	X	X	X	X	X

przemysłowa dla Europy, COM(2020) 102 final	których jeszcze nie posiadamy. Transformacja oznaczać będzie przejście z produkcji linearnej na nisko/zero emisyjną gospodarkę o obiegu zamkniętym.								
A roadmap for recovery. Towards a more resilient, sustainable and fair Europe	W Planie odbudowy podkreśla się, że zielona transformacja oraz informatyzacja będą odgrywały centralną i priorytetową rolę w ponownym uruchomieniu i modernizacji gospodarki. Ważne przy tym będą inwestycje w czyste i z informatyzowane technologie z jednoczesnym przejściem na gospodarkę obiegu zamkniętego, co spowoduje wzrost gospodarczy oraz zwiększenie zatrudnienia. Powinno to pozwolić Europie na zajęcie korzystnej pozycji, w skali globalnej, w odbudowie gospodarki po koronawirusie.	X	X	X	X	X	X	X	X
Pakiet legislacyjny dla polityki spójności 2021-2027	Określa zasady realizacji funduszu polityki spójności UE	X	X	X	X	X	X	X	X
Dokument roboczy służb Komisji Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 {COM(2019) 150 final}	Zawiera ocenę postępu w realizacji reform strukturalnych w Polsce oraz wskazuje kierunki inwestycji w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027: 1) Bardziej inteligentna Europa – innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza, 2) Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa – czysta i sprawiedliwa transformacja energetyki, zielone i niebieskie inwestycje, gospodarka o obiegu zamkniętym, przystosowanie się do zmiany klimatu oraz zapobieganie ryzyku, 3) Lepiej połączona Europa – mobilność oraz regionalne sieci informacyjne i komunikacyjne (ICT), 4) Europa o silniejszym wymiarze społecznym – wdrożenie Europejskiego filaru praw socjalnych, 5) Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.	X	X	X	X	X	X	X	X
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów Czysta planeta dla wszystkich - Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki COM(2018) 773 Final	Dokument jest zgodny z celami Porozumienia Paryskiego i wyznacza proponowane kierunki działań do 2050 r. w 7 obszarach strategicznych: efektywność energetyczna; energia ze źródeł odnawialnych; czysta, bezpieczna i oparta na sieci mobilność; konkurencyjny przemysł i gospodarka o obiegu zamkniętym; infrastruktura i połączenia międzysystemowe; biogospodarka i naturalne pochłaniacze dwutlenku węgla; wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla oraz jego wykorzystanie. Dokument wskazuje na konieczność osiągnięcia do 2050 r. neutralnej dla klimatu gospodarki (z uwzględnieniem działań w zakresie pochłaniania gazów cieplarnianych).	X	X	X	X		X		X
Biała Księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009), COM(2009) 147 final	Celem jest osiągnięcie w UE takiej zdolności adaptacji, by mogła ona stawić czoła skutkom zmian klimatu. Zawiera następujące kierunki działań: - Tworzenie podstaw wiedzy, - Włączenie kwestii adaptacji do polityki UE w poszczególnych dziedzinach, - Poprawa zdolności adaptacji polityki zdrowotnej i społecznej, - Poprawa zdolności adaptacji sektora rolnictwa i leśnictwa, - Poprawa zdolności adaptacji różnorodności biologicznej, ekosystemów i wody, - Poprawa zdolności adaptacji obszarów przybrzeżnych i morskich, - Poprawa zdolności adaptacji systemów produkcyjnych i infrastruktury fizycznej.	X	X	X	X	X			X
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia UE adaptacji do zmiany klimatu (COM(2013)216 wersja ostateczna)	Strategia określa działania w celu poprawy odporności Europy na zmiany klimatu. Wskazuje na konieczność zwiększenia gotowości i zdolności do reagowania na skutki zmian klimatu na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym oraz opracowania spójnego podejścia i poprawy koordynacji działań.		X	X	X	X	X	X	X

<p>Biała Księga: Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu (COM(2011) 144 final)</p>	<p>Dokument przewiduje następujące kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie wzrostu sektora transportu i wspieranie mobilności przy jednoczesnym osiągnięciu celu obniżenia emisji o 60 %. W tym min.: - zmniejszenie o połowę liczby samochodów o napędzie konwencjonalnym w transporcie miejskim do 2030 r.; eliminacja ich z miast do 2050 r.; osiągnięcie zasadniczo wolnej od emisji CO2 logistyki w dużych ośrodkach miejskich do 2030; osiągnięcie poziomu 40 % wykorzystania paliwa niskoemisyjnego w lotnictwie do 2050 r.; ograniczenie emisji z morskich paliw płynnych o 40 % do 2050 r.; - przeniesienie do 2030 r. 30 % drogowego transportu towarów na odległościach większych niż 300 km na inne środki transportu, np. kolej lub transport wodny, zaś do 2050 r. powinno to być ponad 50 % tego typu transportu), - ukończenie szybkiej europejskiej sieci kolejowej do 2050 r. Trzykrotny wzrost istniejącej sieci szybkich kolei do 2030 r. oraz zachowanie gęstej sieci kolejowej we wszystkich państwach członkowskich. Do 2050 r. - stworzenie do 2030 r. w pełni funkcjonalnej ogólnounijnej multimodalnej sieci bazowej TEN-T, zaś do 2050 r. osiągnięcie wysokiej jakości i przepustowości tej sieci, - do 2050 r. połączenie wszystkich lotnisk należących do sieci bazowej z siecią kolejową, najlepiej z szybkimi kolejami; zapewnienie, aby wszystkie najważniejsze porty morskie miały dobre połączenie z kolejowym transportem towarów oraz, w miarę możliwości, systemem wodnego transportu śródlądowego. - efektywna sieć multimodalnego podróżowania i transportu między miastami - równe szanse na całym świecie dla podróżowania na dalekie odległości i międzykontynentalnego transportu towarów, - ekologiczny transport miejski i dojazdy do pracy. 	X	X	X	X			X	X
<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności - europejski transport na drodze ku przyszłości (COM) 789 final)</p>	<p>Strategia określa cel do 2050 r. - ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 90%. Cele pośrednie: do 2030 r.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - po europejskich drogach będzie jeździć co najmniej 30 mln pojazdów bezemisyjnych; 100 europejskich miast będzie neutralnych dla klimatu; dwukrotnie zwiększy się ruch kolei dużych prędkości; regularny transport zbiorowy do 500 km powinien być neutralny pod względem emisji dwutlenku węgla w obrębie UE; wdrożenie na szeroką skalę zautomatyzowanej mobilności; przygotowanie bezemisyjnych statków do wprowadzenia na rynek; do 2035 r.: - przygotowanie bezemisyjnych dużych statków powietrznych do wprowadzenia na rynek; do 2050 r.: - niemal wszystkie samochody osobowe, samochody dostawcze, autobusy oraz nowe pojazdy ciężkie będą bezemisyjne; dwukrotnie zwiększy się ruch, jeżeli chodzi o kolejowe przewozy towarowe; trzykrotnie zwiększy się ruch kolei dużych prędkości; multimodalna transeuropejska sieć transportowa (TEN-T) wyposażona na potrzeby zrównoważonego i inteligentnego transportu zapewniającego szybkie połączenia będzie działać w ramach sieci kompleksowej. 	X	X	X	X	X	X	X	X
<p>Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE</p>	<p>Cele wskazane w Rozporządzeniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przyczynianie się, zgodnie ze strategią „Europa 2020”, do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez tworzenie nowoczesnych i wysoce efektywnych sieci transeuropejskich uwzględniających oczekiwane przyszłe przepływy ruchu, - Umożliwienie Unii osiągnięcie do 2020 r. poziomów docelowych w zakresie zrównoważonego rozwoju, w tym zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 20 % w porównaniu z poziomem z 1990 r. i zwiększenia efektywności energetycznej o 20 %, a tak że podniesienia udziału energii ze źródeł odnawialnych do 20 %, - Zapewnienie zrównoważonych i efektywnych systemów 		X	X	X	X	X	X	X

	<p>transportowych w długim okresie, umożliwiających dekarbonizację wszystkich rodzajów transportu przez przejście na innowacyjne, niskoemisyjne i energooszczędne technologie transportowe.</p> <p>- Przyczynienie się do zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, między innymi poprzez włączenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych do sieci przesyłowej oraz poprzez rozwój inteligentnych sieci energetycznych i sieci przesyłowych dwutlenku węgla.</p>								
<p>Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 11 grudnia 2013 r. nr 1316/2013 ustanawiające instrument łącząc Europę, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 680/2007 i (WE) nr 67/2010</p>	<p>Cele wskazane w Rozporządzeniu:</p> <p>- Przyczynianie się, zgodnie ze strategią „Europa 2020”, do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez tworzenie nowoczesnych i wysoce efektywnych sieci transeuropejskich uwzględniających oczekiwane przyszłe przepływy ruchu,</p> <p>- Umożliwienie Unii osiągnięcie do 2020 r. poziomów docelowych w zakresie zrównoważonego rozwoju, w tym zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 20 % w porównaniu z poziomem z 1990 r. i zwiększenia efektywności energetycznej o 20 %, a tak że podniesienia udziału energii ze źródeł odnawialnych do 20 %,</p> <p>- Zapewnienie zrównoważonych i efektywnych systemów transportowych w długim okresie, umożliwiających dekarbonizację wszystkich rodzajów transportu przez przejście na innowacyjne, niskoemisyjne i energooszczędne technologie transportowe.</p> <p>- Przyczynienie się do zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, między innymi poprzez włączenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych do sieci przesyłowej oraz poprzez rozwój inteligentnych sieci energetycznych i sieci przesyłowych dwutlenku węgla.</p>	X	X	X	X			X	X
<p>XII Ogólny unijny program działań w zakresie środowiska do 2020 r. Dobrze żyć w granicach naszej planety (7 EAP)</p>	<p>Zawiera następujące kierunki działań:</p> <p>- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,</p> <p>- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,</p> <p>- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,</p> <p>- maksymalizacja korzyści płynących z prawodawstwa Unii w zakresie środowiska poprzez lepsze wdrażanie tego prawodawstwa,</p> <p>- doskonalenie bazy wiedzy i bazy dowodowej unijnej polityki w zakresie środowiska,</p> <p>- zabezpieczenie inwestycji na rzecz polityki w zakresie środowiska i klimatu oraz podjęcie kwestii ekologicznych efektów zewnętrznych,</p> <p>- wspieranie zrównoważonego charakteru miast Unii,</p> <p>- zwiększenie efektywności Unii w podejmowaniu międzynarodowych wyzwań związanych ze środowiskiem i klimatem.</p>	X	X	X	X				X
<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Europa, która chroni czyste powietrze dla wszystkich, t. zw. Pakiet czyste powietrze, COM(2018) 330 final</p>	<p>Pakiet zawiera:</p> <p>- nowy Program czystego powietrza dla Europy z propozycją środków dla poprawy jakości powietrza w krótkim terminie oraz cele do 2030r.,</p> <p>- rewizje Dyrektywy pułapowej (zmiana protokołu z Goeteborga do Konwencji LRTAP), ograniczającą poważnie krajowe pułapy emisji zanieczyszczeń powietrza,</p> <p>- propozycję nowej dyrektywy na temat redukcji emisji zanieczyszczeń ze średniej wielkości instalacji o mocy 1-50 MW.</p> <p>Proponowane Pakietem działania legislacyjne zostały zrealizowane.</p>		X	X	X			X	X
<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Czysta energia dla wszystkich Europejczyków tzw. Pakiet zimowy COM(2016) 860</p>	<p>Głównymi priorytetami pakietu są: wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz praw konsumentów, sprawiedliwe wsparcie wszystkich regionów tak, aby osiągnąć równomierny poziom wzrostu gospodarczego i równocześnie wyeliminować ubóstwo energetyczne. Realizacja tych celów ma umożliwić UE osiągnięcie przywództwa w realizacji celów Porozumienia Paryskiego. W ramach działań objętych pakietem zostało przyjętych szereg dokumentów. Mają one umożliwić osiągnięcie do 2030 roku głównych Unijnych celów energetycznych jakimi</p>	X	X	X	X	X	X	X	X

	są m. in.: ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o minimum 40%, osiągnięcie 32% udziału odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii brutto oraz zwiększenie efektywności energetycznej o 32,5 % , jednocześnie zakładając, iż w 2030 r. zużycie energii pierwotnej nie będzie większe niż 1 273 Mtoe, co stanowi ok. 53,3 mln TJ. Ponadto przyjęto szereg innych dokumentów dotyczących m. in. zarządzania Unią Energetyczną, efektywności energetycznej budynków, emisji z transportu itp.								
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, EU Biodiversity Strategy for 2030, Bringing nature back into our lives COM(2020) 380 final	Głównymi celami Strategii jest: <ul style="list-style-type: none"> • Ustanowienie większej ogólnounijnej sieci obszarów chronionych na lądzie i morzu, w oparciu o istniejące obszary Natura 2000, ze ścisłą ochroną dla obszarów o bardzo wysokiej różnorodności biologicznej i wartości klimatycznej (minimum 30% powierzchni mórz i lądu w UE powinno podlegać ochronie, w ty 10% tych powierzchni powinno podlegać ścisłej ochronie). • Unijny plan odbudowy przyrody - szereg konkretnych zobowiązań i działań mających na celu przywrócenie zdegradowanych ekosystemów w całej UE do 2030 r. I zarządzanie nimi w sposób zrównoważony, uwzględniając główne czynniki utraty różnorodności biologicznej. • Zestaw środków umożliwiających niezbędne zmiany transformacyjne: uruchomienie nowych, wzmocnionych ram zarządzania w celu zapewnienia lepszego wdrażania i śledzenia postępów, poprawy wiedzy, finansowania i inwestycji oraz lepszego poszanowania natury w podejmowaniu decyzji publicznych i biznesowych. • Środki mające na celu rozwiązanie globalnego wyzwania w zakresie różnorodności biologicznej, pokazujące, że UE jest gotowa dawać przykład w kierunku pomyślnego przyjęcia ambitnych globalnych ram dotyczących różnorodności biologicznej na mocy Konwencji o różnorodności biologicznej. 		X				X	X	
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów	Celem dokumentu jest ochrona wysokiej wartości europejskich krajobrazów miejskich i wiejskich oraz poprawianie ich jakości. W tym zakresie wskazuje na potrzebę poprawy zarządzania i budowanie powiązań między ekologicznymi, krajobrazowymi i kulturowymi walorami regionów w tym: wspólne zarządzanie ryzykiem uwzględniające zróżnicowane specyficzne cechy geograficzne, włączanie systemów ekologicznych i obszarów chronionych, ze względu na ich wartości przyrodnicze, do sieci infrastruktury ekologicznej na wszystkich szczeblach.	X	X	X	X	X	X	X	X
Horyzont 2020 i Horyzont Europa;	Horyzont 2020 – Program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji jest największym programem UE integrującym badania naukowe i innowacje z budżetem na lata 2014-2020 wynoszącym ok. 80 mld Euro. w ramach nowej perspektywy finansowej na nową wersję Programu – Horyzont Europa przewiduje się ok. 100 mld Euro. Aktualnie finansowane projekty dotyczą 3 głównych wzajemnie wspierających się priorytetów: doskonała baza naukowa, wiodąca rola w przemyśle oraz wyzwania społeczne. Konkursy dotyczące energii znajdują się w priorytecie Wyzwania Społeczne (Social Challenges) w temacie SC 3 bezpieczna, czysta i efektywna energia. Dostępne są również konkursy w tematach przekrojowych dotyczące: efektywności energetycznej, OZE, inteligentnej i czystej energii, inteligentnych systemów energetycznych, inteligentne miasta (smart cities), zero emisji ze źródeł węglowych itp. Wypracowane w ramach Programu innowacje mają wspierać m. in. transformacje w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz gospodarki obiegu zamkniętego.	X	X	X	X	X	X	X	X
The European Parliament resolution; European Year of Greener Cities 2020	Inicjatywa, której celem jest podkreślenie faktu, że wprowadzanie przyrody do miast i zazielenianie naszych dzielnic jest jedną z największych niewykorzystanych szans na poprawę jakości życia obywateli Europy, poprawę ilości i jakości badań oraz wspieranie rozwoju innowacji. Ponadto ma zachęcać obywateli do działania na rzecz poprawy		X	X		X	X	X	X

	własnych dzielnic; stworzyć kulturę doceniania naszych zielonych przestrzeni; zwiększyć liczbę projektów zielonej infrastruktury; stworzyć mapę drogową ekologizacji miast europejskich do 2030 r., a ostatecznie połączyć wszystkie istniejące inicjatywy w dziedzinie zielonej infrastruktury, dzielić się najlepszymi praktykami i nadać impet ogólnemu programowi na szczeblu lokalnym, krajowym i UE.									
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno - Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia „od pola do stołu” Na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego, COM(2020)381	Cele dokumentu do 2030 r.: - Ograniczenie zużycia pestycydów o 50 %, - Ograniczenie zużycia nawozów sztucznych o 20%, - Ograniczenie zużycia antybiotyków o 50%, W stosunku do obecnego zużycia oraz: - Przeznaczenia 20% areалу na gospodarstwa organiczne, - Restorację naturalnego środowiska UE i transformację co najmniej 30% obszaru łądów i mórz UE w efektywnie zarządzane obszary chronione, żeby odwrócić negatywny trend utraty bioróżnorodności.	X	X			X				
Konkluzje Rady Europejskiej z 12 grudnia 2019 r.	Rada Europejska zatwierdza cel polegający na osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., zgodnie z celami Porozumienia Paryskiego."	X	X	X	X	X	X	X	X	
Dokumenty strategiczne szczebla krajowego										
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio i długofalowej polityki gospodarczej definiującym główny cel rozwoju jakim jest „tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Cele szczegółowe to: • Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, • Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, • Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu, Strategia określa nowe ramy dla polityk publicznych i jest podstawą do zmian w systemie zarządzania rozwojem kraju oraz do aktualizacji dokumentów strategicznych takich jak strategię, polityki i programy, we wszystkich dziedzinach gospodarki i życia społecznego.	X	X	X	X	X	X	X	X	
Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2030	W strategii przedstawiono cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. Obejmuje zakres: - adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska, - przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych, - rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego, - wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarce, - rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach, - zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami, - przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.	X	X	X	X	X	X	X	X	
Polityka energetyczna Polski do 2040 roku	Celem Polityki jest zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych i uzyskanie: - 56-60% udziału węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030 r., - 21-23% OZE w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r., - wdrożenie energetyki jądrowej w 2033 r.,	X	X	X	X				X	

	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie emisji CO2 o 30% do 2030 r. (w stosunku do 1990 r.), - wzrost efektywności energetycznej o 23% do 2030 r. (w stosunku do prognoz energii pierwotnej z 2007 r.). 								
Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku	<p>Strategia wyznacza najważniejsze kierunki interwencji i działań w celu osiągnięcia celu głównego, jakim jest zwiększenie dostępności transportowej oraz bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez tworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym.</p> <p>Strategia ma się przyczynić do rozwoju transportu, jako jednego z elementów napędzającego rozwój gospodarki. Polski system transportowy ma być nowoczesny, wykorzystujący pojazdy bezemisyjne i niskoemisyjne, z nowymi rodzajami napędu, a także dążący do stopniowego rozwoju technologii automatyzujących.</p> <p>Strategia zakłada między innymi, rozwój łańcuchów ekomobilności w miastach i ich obszarach funkcjonalnych, działania zmierzające do wymiany taboru wykorzystywanego do świadczenia usług publicznego transportu na ekologiczny i niskoemisyjny, wykorzystujący napęd elektryczny lub paliwa alternatywne. W tym celu przewiduje rozwój systemów ładowania i tankowania jednostek niskoemisyjnych.</p>		X	X	X		X		X
Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	<p>Celem głównym Polityki jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Cele szczegółowe uwzględniają najważniejsze trendy w obszarze środowiska, w sposób umożliwiający zharmonizowanie kwestii związanych z ochroną środowiska z potrzebami gospodarczymi i społecznymi. Temat energii jest uwzględniony w kierunkach interwencji dotyczących likwidacji źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza. Określone są tu kierunki działań, które otrzymają wsparcie takie jak: inwestycje związane ze zwiększeniem udziału OZE, modernizację systemów elektrociepłowni, elektrowni i ciepłowni w celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, rozwój transportu niskoemisyjnego, zmniejszenie strat energii związanych z jej przesyłem oraz rozwój kłajstrów energii i transformacji gmin w samowystarczalne energetycznie.</p>	X	X	X	X	X	X	X	X
Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030	<p>Cele na 2030 r.:</p> <ul style="list-style-type: none"> -7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do poziomu w roku 2005; - 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie, roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie; - wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007; - redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej. 	X	X	X	X				X
Krajowy program ograniczania zanieczyszczenia powietrza	<p>Celem głównym programu jest ograniczenie wielkości emisji substancji objętych krajowymi zobowiązaniami w zakresie redukcji emisji określonych w dyrektywie NEC, cel ten będzie zrealizowany przez wskazane działania i środki wynikające z polityk, planów, programów oraz przyjętych aktów prawnych. Program określa działania we wszystkich sektorach dla dotrzymania zobowiązań jw.</p>	X	X	X	X		X	X	X
Aktualizacja Krajowego Programu ochrony powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)	<p>Program m. in obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podniesienie rangi zagadnienia jakości powietrza poprzez skonsolidowanie działań na szczeblu krajowym, - Stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza, - Włączenie społeczeństwa w działania na rzecz poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie świadomości społecznej oraz tworzenie trwałych platform dialogu 	X	X	X	X			X	X

	z organizacjami społecznymi, - Rozwój i rozpowszechnienie technologii sprzyjających poprawie jakości powietrza, - Rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji sprzyjających poprawie jakości powietrza.								
Plan rozwoju elektromobilności	Plan jest jednym z trzech elementów opracowanego przez Ministerstwo Energii Pakietu na rzecz czystego transportu, na który składają się jeszcze: Krajowe ramy polityki infrastruktury paliw alternatywnych i Fundusz Niskoemisyjnego Transportu. Zakłada on stworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności, rozwój przemysłu związanego z tym sektorem oraz stabilizację sieci elektroenergetycznej. Główne działania będą dotyczyły przygotowania infrastruktury do ładowania 1 miliona pojazdów elektrycznych, rozwinięcia systemu car-sharingu oraz produkcji polskiego samochodu elektrycznego.	X	X	X					X
Krajowy plan gospodarki odpadami 2022	Plan określa politykę i sposób gospodarowania odpadami, zgodny z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. Wśród celów, w dokumencie wymienione są między innymi: zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. W planie podkreślono, że należy przede wszystkim zapobiegać powstawaniu odpadów, następnie zapewnić ich przygotowanie do ponownego użycia, recykling i w dalszej kolejności zastosować inne procesy odzysku, a w ostateczności poddać unieszkodliwianiu. Gospodarowanie odpadami zgodnie ze wskazaną wyżej hierarchią ma umożliwić dalsze pogłębianie obserwowanego w ostatnich latach trendu, jakim jest oddzielanie wzrostu masy wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego (PKB).	X	X				X		X
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel główny realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe: 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne, 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich, 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.					X	X	X	X
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	Celem głównym strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Cele szczegółowe zaś to: 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.					X	X	X	X
Aktualizacja krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI)	Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. W ramach piątej aktualizacji planowane jest wybudowanie 116 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 1010 oczyszczalniach. Planowane jest również wybudowanie 14 661 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 506 km sieci istniejącej.		X				X		
Plany zarządzania ryzykiem powodziowym;	Plany obejmują wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, ze szczególnym uwzględnieniem działań służących zapobieganiu powodzi i ochronie przed powodzią oraz informacji na temat stanu należytego przygotowania w przypadku wystąpienia powodzi. Zgodnie z ustawą - Prawo wodne ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem PZRP, a ustalenia tych dokumentów uwzględnia się w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województwa, planach zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach		X						

	zagospodarowania przestrzennego. Zatwierdzone przez Radę Ministrów plany zostaną wykorzystane przy ocenie lokalizacji inwestycji.								
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Plan zawiera: 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; 4) katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.		X						
Założenia do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030	Celem głównym jest zwiększenie retencji wodnej w Polsce. Cel ten realizowany będzie przez następujące priorytetowe działania: 1. Wskazanie i realizacja działań z zakresu budowy zintegrowanego systemu naturalnej i sztucznej retencji wodnej, 2. Stworzenie warunków do zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych, 3. Wzmocnienie świadomości społecznej w zakresie potrzeby retencjonowania i oszczędzania wody.		X						
Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju	Cele Programu: - niepogarszanie stanu wód, - osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych, - spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych, (w tym m. in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie), - zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.		X						
Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)	Celem głównym dokumentu jest: zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Cele szczegółowe to: zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska, skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich, rozwój transportu w warunkach zmian klimatu, zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu, stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu, kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.	X	X					X	X
Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.)	Program przewiduje m. in: - zwiększenie spójności sieci dróg krajowych (kontynuacja budowy, rozbudowy istniejących odcinków, budowa węzłów), - wzmocnienie efektywności transportu drogowego (skrócenie średniego czasu przejazdów), - wzrost bezpieczeństwa ruchu drogowego (redukcja liczby wypadków i ich ofiar), - poprawa dostępu do rynków i usług (połączenie miast wojewódzkich z Warszawą).		X	X	X			X	X
Krajowy program kolejowy do 2023 roku	Cel główny KPK obejmuje wzmocnienie roli transportu kolejowego w zintegrowanym systemie transportowym kraju poprzez stworzenie spójnej i nowoczesnej sieci linii kolejowych. Ponto: - wzmocnienie efektywności transportu kolejowego, - zwiększenie bezpieczeństwa funkcjonowania transportu kolejowego, - poprawę jakości w przewozach pasażerskich i towarowych.		X	X	X		X	X	X

Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016–2020 z perspektywą do roku 2030	<p>Głównym celem rozwoju śródlądowych dróg wodnych istotnych z punktu widzenia transportowego jest ich budowa lub zmodernizowanie do parametrów co najmniej IX klasy żeglowności oraz spełnienie wymogów infrastruktury transportu wodnego śródlądowego dla sieci TEN-T. Zawiera następujące priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Odrzańska Droga Wodna (E-30) – osiągnięcie międzynarodowej klasy żeglowności i włączenie w europejską sieć dróg wodnych. 2. Droga wodna rzeki Wisły – uzyskanie znacznej poprawy warunków nawigacyjnych. 3. Połączenie Odra – Wisła – Zalew Wiślany i Warszawa – Brześć – rozbudowa dróg wodnych E-70 i E-40. 4. Rozwój partnerstwa i współpracy na rzecz śródlądowych dróg wodnych. 	X								
Dokumenty strategiczne szczebla regionalnego										
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie	<p>Wizja rozwojowa ujęta w Strategii wskazuje, że województwo śląskie będzie nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniającym możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku. Realizacja wizji wiąże się z realizacją następujących celów strategicznych:</p> <ol style="list-style-type: none"> A. Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej B. Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca C. Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni D. Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym 	X	X	X	X	X	X	X	X	
Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030	<p>Plan jest uszczegółowieniem Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” –Zielone Śląskie w zakresie transformacji społeczno-gospodarczej i koncentruje się na wyzwaniach transformacyjnych, stojących przed siedmioma podregionami górniczymi regionu w najbliższych 10 latach. Głównym celem jest sprawiedliwa i efektywna transformacja podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację szczegółowych celów operacyjnych, odpowiadających na kluczowe wyzwania rozwojowe podregionów pogrupowanych w trzy obszary tematyczne: gospodarka, środowisko i społeczeństwo.</p>	X	X	X	X	X	X	X	X	
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024	<p>Głównym celem Programu jest dążenie do poprawy stanu środowiska w województwie oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko źródeł zanieczyszczeń, ochrona i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Dokument określa cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmów prawno-ekonomicznych i środków finansowych. Cele polityki ochrony środowiska zawarte w Programie oraz wynikające z nich zadania pozwolą osiągnąć harmonijny rozwój województwa, w którym wymagania ochrony środowiska mają istotny wpływ na rozwój regionu.</p>		X	X	X		X		X	
Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022	<p>Głównym założeniem planu jest kontynuacja budowy nowoczesnego, kompleksowego i regionalnego systemu gospodarki odpadami pozwalającego w racjonalny sposób zagospodarować wszystkie strumienie wytwarzanych odpadów. Jednakże osiągnięcie wynikających z planu docelowych poziomów recyklingu odpadów komunalnych, w tym radykalne ograniczenie ilości składowanych odpadów, nie będzie możliwe bez dalszego rozwijania selektywnej zbiórki u źródła wraz z systematycznymi i systemowymi działaniami edukacyjnymi oraz wdrożenia termicznego przekształcania odpadów nienadających się do recyklingu a posiadających potencjał energetyczny, jako elementu uzupełniającego kompleksowy system zagospodarowania odpadów komunalnych. Integralną częścią dokumentu jest Plan Inwestycyjny, w którym wskazano infrastrukturę w</p>	X	X						X	

	zakresie gospodarki odpadami komunalnymi niezbędną do osiągnięcia celów określonych w polskim prawie i dyrektywach UE.								
Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego (2020)		X							X
Program ochrony środowiska przed hałasem do roku 2023		X	X	X					
Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030		X	X	X					X
Strategia polityki społecznej województwa śląskiego na lata 2020-2030				X	X	X	X	X	X

ZAŁĄCZNIK 3 ZESTAWIENIE POTENCJALNYCH ODDZIAŁYWAŃ POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH MOŻLIWYCH DO WYSTĄPIENIA WSKUTEK REALIZACJI DZIAŁAŃ PROGRAMU FE SL 2021-2027 ORAZ TPST WSL 2030 WRAZ Z KATALOGIEM DZIAŁAŃ MINIMALIZUJĄCYCH

PRIORYTETY INNE NIŻ POMOC TECHNICZNA			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Priorytet I: Inteligentne Śląskie			
Cel polityki CP1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowe			
Cel szczegółowy 1.(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii			
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosownie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K:(1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: 1) rozwój gospodarczy regionu; 2) nowe, stabilne miejsca pracy; 3) podnoszenie kompetencji pracowników	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: pośrednie: 1) chwilowy, zwiększony pobór wód związany z uruchamianiem nowych linii technologicznych, maszyn i urządzeń (w okresie planowanych prac rozruchowych); bezpośrednio: 1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie	(1) stosowanie wody technologicznej; (2) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (3) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym wpływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (4) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (5) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (6) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu

		realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji).	
	D: bezpośrednio: 1) zmniejszenie śladu wodnego produktów; 2) zmniejszenie zużycia wody w procesach technologicznych; 3) wykorzystanie wody w obiegu zamkniętym	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano	K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z rozbudowa infrastruktury B+R organizacji badawczych (emisje w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji): (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas budowy/ przebudowy/ modernizacji infrastruktury; (2) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów:	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych do miejsca budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: bezpośrednio długoterminowe: promowanie rozwiązań innowacyjnych (zaawansowanych, przyjaznych środowisku technologii), których zarówno	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	produkcja jak i eksploatacja nie będzie powodowała nadmiernej emisji zanieczyszczeń do atmosfery		
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z rozbudowa infrastruktury (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji): (1) emisja gazów cieplarnianych związanych z pracą urządzeń spalinowych na etapie budowy i uruchamiania inwestycji	Ad.1. wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: bezpośrednio długoterminowe: (1) promowanie rozwiązań innowacyjnych, ekologicznych,	D: nie zidentyfikowano	nie zidentyfikowano

	obniżających emisję gazów cieplarnianych do atmosfery;		
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: pośrednie długoterminowe: zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi poprzez powtórne wykorzystanie odpadów w produkcji i oszczędność zasobów	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 1.(ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) zwiększenie ilości usług oferowanych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	obywatelom w Internecie; (2) zwiększenie poziomu cyberbezpieczeństwa; (3) podniesienie kompetencji cyfrowych pracowników		
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K:nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 1.(iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt, (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosownie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum,

		miejscu prowadzenia inwestycji	stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; 2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych
	D: wsparcie dla osób prowadzących/rozpoczynających działalność gospodarczą	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: pośrednie: (1) chwilowy, zwiększony pobór wód związany z uruchamianiem nowych linii technologicznych, maszyn i urządzeń; bezpośrednio: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji).	(1) stosowanie wody technologicznej; (2) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (3) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (4) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (5) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (6) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: bezpośrednio: (1) zmniejszenie śladu wodnego produktów; (2) zmniejszenie zużycia wody	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K:nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K:inwestycje w rozwój przedsiębiorstw zwiększające skalę ich działalności.	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchniczej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozściełanie

	miały charakter neutralny	(1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	warstwy próchniczej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) chaos przestrzenny	Ad.1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: estetyzacja przestrzeni	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: (1) wibracje na etapie budowy inwestycji	nie dotyczy
	D: rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu	D: (1) zwiększenie ruchu turystycznego	Ad.1. Dostosowanie liczby turystów np. poprzez wprowadzenie limitów wejść
Cel szczegółowy 1.(iv): Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości			

Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) dostosowanie umiejętności pracowników w zakresie inteligentnych specjalizacji i transformacji przemysłowej; (2) podnoszenie kompetencji pracowników instytucji, przedsiębiorstw oraz środowiska naukowego; (3) wzmacnianie współpracy podmiotów działających w klastrach; (4) świadczenie nowych usług na rzecz przedsiębiorstw działających w klastrze	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
Powietrze	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z poprawą infrastruktury turystycznej oraz budowa i rozbudowa i rozwojem infrastruktury rekreacyjnej w regionie (emisje w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji): (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas budowy/ przebudowy/ modernizacji infrastruktury; (2) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów	Ad.1. Zamiatanie drogi na mokro, mycie i splukiwanie drogi, mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Priorytet II. Ekologiczne Śląskie			
Cel polityki CP2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej			
Cel szczegółowy 2.(i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące

Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt, zniszczenie miejsc bytowania zwierząt np. ptaków, nietoperzy w wyniku prowadzonych prac termomodernizacyjnych; (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosownie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonanie ekspertyzy ornitologicznej i/lub chiropterologicznej oraz zapewnienie odpowiedniej ochrony ptaków i nietoperzy; wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: Poprawa stanu środowiska, w tym zasobów przyrodniczych poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska.	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji (w tym termomodernizacji); (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: (1) przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu; (2) podnoszenie świadomości i wiedzy w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji); pośrednio: (1) potencjalne ryzyko awarii	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym sptywem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie

			maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: bezpośrednio: (1) ograniczenie emisji zanieczyszczeń (opady suche i mokre); (2) lokalne zagospodarowanie wód opadowych; (3) zwiększenie zdolności retencyjnych; pośrednio: (1) ograniczenie zjawiska kwaśnych opadów; (2) ograniczenie zjawiska zakwaszania wód wskutek kwaśnych opadów; (3) ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pozwoli ograniczyć skutki zjawiska globalnego ocieplenia i związanego z tym wzrostu temperatur mającego wpływ na zubożenie ilości zasobów wodnych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z kompleksową modernizacją energetyczną budynków; budową i modernizacją systemów dostaw ciepła i gazu: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas budowy/ przebudowy/ modernizacji infrastruktury;	Ad.1. Zamiatanie drogi dojazdowej do miejsca / placu budowy na mokro, mycie i sflukowanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2 wyłączenie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju

		(2) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów	
	D:bezpośrednie długoterminowe: (1) modernizacja energetyczna obiektów oraz likwidacja indywidualnych źródeł ciepła, jak również zastosowanie w przestrzeni publicznej rozwiązań efektywnych energetycznie przyczyni się bezpośrednio do obniżenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchniczej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielenie warstwy próchniczej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z kompleksowa modernizacją energetyczną budynków; budową i modernizacją systemów dostaw ciepła i gazu: (1) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO2, NOx, CO2 podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów:	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: modernizacja energetyczna obiektów oraz likwidacja indywidualnych źródeł ciepła przyczyni się bezpośrednio do obniżenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na surowce naturalne na etapie trwania budowy	Działania informacyjne, odpowiednie dysponowanie dostępnymi zasobami surowców naturalnych.
	D:bezpośrednie: (1) zmniejszenie zapotrzebowania na surowce naturalne (2) spowolnienie	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	procesu wyczerpywania się konwencjonalnych zasobów energii		
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 2.(ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosownie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: pośrednie, poprzez produkcję energii odnawialnej poprawa jakości środowiska naturalnego, w tym zasobów bioróżnorodności	D: (1) zajęcie arealu pod inwestycję, zniszczenie/przeobrażenia siedlisk przyrodniczych	Ad. 1. Ograniczenie zajęcia terenu pod inwestycję; w zakresie energetyki wodnej współfinansowane będą tylko projekty na już istniejących budowach piętrzących, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska podczas realizacji inwestycji
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; 2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: poprawa jakości środowiska w związku ze zmniejszeniem	D: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; (2) zanieczyszczenie oświetleniem	

	emisji zanieczyszczeń	w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: pośrednie: (1) chwilowy, zwiększony pobór wód związany z uruchamianiem nowych linii technologicznych, maszyn i urządzeń; bezpośrednie: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji)	(1) stosowanie wody technologicznej; (2) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (3) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (4) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (5) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (6) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: bezpośrednio: (1) ograniczenie emisji zanieczyszczeń (opady suche i mokre); (2) ograniczenie zjawiska kwaśnych opadów i związanego z tym zakwaszania wód; (3) ograniczenie poborów wód związanych z procesami technologicznymi w konwencjonalnych elektrowniach; (4) ograniczenie zmian stosunków wodnych; (5) ograniczenie ingerencji w przepływ wód gruntowych i podziemnych; pośrednie: (1) ograniczenie zużycia wody; (2) zmniejszenie ilości ścieków przemysłowych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	emitowanych do środowiska; (3) obniżenie emisji ładunków zanieczyszczeń do ekosystemów wodnych; (4) ograniczenie zjawiska eutrofizacji; (5) wzrost świadomości mieszkańców w zakresie stosowania OZE		
Powietrze	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową/rozbudową instalacji OZE: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas budowy/przebudowy/modernizacji infrastruktury; (2) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów	Ad.1. Zamiatanie drogi dojazdowej do miejsca / placu budowy na mokro, mycie i splukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: bezpośrednio długoterminowe: (1) budowa i rozbudowa instalacji do produkcji energii z OZE, oraz rozbudowa istniejącej infrastruktury do produkcji ciepła i energii z OZE o magazyny energii przyczyni się	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	bezpośrednio do obniżenia emisji zanieczyszczeń z sektora energetycznego		
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozściełanie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: (1) estetyzacja i renaturyzacja przestrzeni (rozwój zielono-błękitnej infrastruktury); (2) estetyzacja istniejących budynków; (3) promocja prośrodowiskowych postaw społecznych i wrażliwości na krajobraz	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową/rozbudową instalacji OZE: (1) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów;	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju

	D: promowanie i wdrażanie systemów energetycznych opartych na OZE przyczyni się bezpośrednio do obniżenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na surowce naturalne na etapie trwania budowy	Działania informacyjne, odpowiednie dysponowanie dostępnymi zasobami surowców naturalnych.
	D: bezpośrednio: (1) zmniejszenie zapotrzebowania na surowce naturalne (2) spowolnienie procesu wyczerpywania się konwencjonalnych zasobów energii	D: nie zidentyfikowano	
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji	Właściwa lokalizacja przedsięwzięć inwestycyjnych względem obiektów zabytkowych i dóbr materialnych.
	D: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska przyczyni się do spowolnienia degradacji obiektów zabytkowych.	D: nie zidentyfikowano	
Cel szczegółowy 2.(iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie

obszary Natura 2000		(2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: wzmocnienie adaptacji do zmian klimatu oraz przeciwdziałanie skutkom suszy i powodzi; rozwój błękitno-zielonej infrastruktury stanowiącej siedliska dla fauny i flory; wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	D: (1) zajęcie arealu pod inwestycję, zniszczenie/przeobrażenia siedlisk przyrodniczych	Ad.1. Ograniczenie zajęcia terenu pod inwestycję, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska podczas realizacji inwestycji
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. - kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: (1) zwiększenie świadomości w zakresie zmian klimatycznych; (2) zwiększenie odporności na nagłe zjawiska klimatyczne (skuteczniejsza pomoc w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych)	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych i spalinowych w trakcie prac budowlanych (o charakterze lokalnym)	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w

			miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	<p>D: bezpośrednio: (1) minimalizacja skutków wystąpienia ekstremalnych zjawisk hydrologiczno-meteorologicznych w skali lokalnej; (2) poprawa zarządzania zasobami wodnymi, m.in. poprzez wykorzystanie wód pochodzących z opadów atmosferycznych w miejscu występowania opadu; (3) poprawa lokalnego bilansu wodnego, np. w postaci mikroretencji (gromadzenie wody w wielu miejscach na danym obszarze, dotyczy zarówno zbiorników naturalnych, jak też sztucznych); pośrednie: (1) wzrost dostępności wody dla roślin i zwierząt; (2) wzrost świadomości mieszkańców w zakresie zmian klimatu i ochrony zasobów wodnych</p>	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z pracami budowlanymi i adaptacyjnymi służącymi dostosowaniu infrastruktury do ekstremalnych zjawisk pogodowych wraz z inwestycjami w obszarze tzw. małej retencji : (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych i spalinowych w trakcie prac remontowo-budowlanych	Ad.1 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju; - splukiwanie dróg i ulic dojazdowych do placu lub miejsca budowy;
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: Ochrona zasobów gleb	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: Kształtowane będą prośrodowiskowe postawy społeczne	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: 1) estetyzacja i renaturyzacja przestrzeni (rozwój zielono-błękitnej infrastruktury); 2) estetyzacja istniejących budynków; 3) zwiększenie świadomości w zakresie zmian klimatycznych i wrażliwości na krajobraz	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju

		związanych z pracami budowlanymi i adaptacyjnymi służącymi dostosowaniu infrastruktury do ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz obiektów infrastruktury z obszaru tzw. małej retencji: (1) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów	
	D:działania związane z adaptacją infrastruktury do ekstremalnych zjawisk pogodowych przyczyni się do łagodzenia skutków związanych z ich występowaniem na terenie województwa śląskiego	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji	nie dotyczy
	D: Poprawa bezpieczeństwa powodziowego	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 2.(v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące

Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: nie zidentyfikowano	D: (1) zajęcie arealu pod inwestycję, zniszczenie/przeobrażenia siedlisk przyrodniczych	Ad.1. Ograniczenie zajęcia terenu pod inwestycję, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska podczas realizacji inwestycji
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: zwiększenie odsetka ludności, korzystającej z systemu oczyszczania ścieków	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji).	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: bezpośrednio: (1) zmniejszenie strat wody na sieciach wodociągowych; (2) zmniejszenie awaryjności sieci; (3) zwiększenie wydajności stacji uzdatniania wody; (4) zapewnienie ciągłości dostaw	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	<p>wody pitnej dla mieszkańców; (5)</p> <p>obniżenie emisji ładunków zanieczyszczeń do ekosystemów wodnych; (4)</p> <p>wzrost świadomości mieszkańców w zakresie zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi;</p> <p>pośrednie: (1)</p> <p>ograniczenie zjawiska eutrofizacji; (2)</p> <p>wzrost efektywności uzdatniania wody, tym samym utrzymanie produkcji wody bezpiecznej dla mieszkańców</p>		
Powietrze	<p>K: nie zidentyfikowano: działa będą miały charakter neutralny</p>	<p>K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową infrastruktury wodno-ściekowej (wraz z budową obiektów oczyszczalni ścieków oraz stacji uzdatniania wody)</p> <p>(1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych;</p> <p>(2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych</p>	<p>Ad.1. Zamiatanie drogi na mokro, mycie i sflukowanie drogi, mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy;</p> <p>- stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych;</p> <p>Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju</p>
	<p>D: nie zidentyfikowano:</p>	<p>D: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>

	działa będą miały charakter neutralny		
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielenie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na surowce naturalne na etapie trwania budowy	Racjonalna gospodarka materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych
	D: (1) ograniczenie strat wody na przesyle (2) zmniejszenie negatywnego wpływu ścieków	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	komunalnych na zasoby wodne		
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 2.(vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: pośredni wpływ na zasoby przyrodnicze poprzez ekologiczny, zielony wzrost gospodarczy	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i vibracje w trakcie budowy inwestycji oraz prac demontażowych; (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: (1) ograniczenie zagrożeń związanych z wykorzystywaniem azbestu; 2) zwiększenie	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	świadomości w zakresie GOZ		
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji) lub potencjalnej rekultywacji terenów zanieczyszczonych.	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: bezpośrednio: (1) ograniczenie transferu zanieczyszczeń do środowiska, w tym do wód (powierzchniowe, podziemne, gruntowe) wskutek działań polegających na remediacji terenów zanieczyszczonych; (2) wzrost świadomości mieszkańców w zakresie gospodarki cyrkularnej pośrednie: pośrednie: (1) zmniejszenie zużycia wody w procesach technologicznych w perspektywie długoterminowej; (2) wykorzystanie wody w obiegu zamkniętym; (3) wzrost świadomości mieszkańców w zakresie rozwiązań proekologicznych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	(zielone dachy i ściany, OZE)		
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową PSZOK-ów, stacji przeladunkowych, punktów powtórnego użycia, punktów segregacji odpadów, itp.: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju; - sflukiwanie dróg i ulic dojazdowych do placu lub miejsca budowy; Ad.2. Wyłączanie urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie postoju w pracach budowlano- modernizacyjnych;
	D: budowa i rozbudowa przyjaznych środowisku instalacji do przetwarzania odpadów przyczyni się bezpośrednio do obniżenia emisji zanieczyszczeń z sektora komunalnego (obszar: gospodarka odpadami)	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1)naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielenie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) chaos przestrzenny	Ad.1. Lokalizacja inwestycji z preferencją "brown field", terenów zurbanizowanych,
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: (1) chaos przestrzenny	Ad.1. Wprowadzenie zieleni osłonowej
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową instalacji do przetwarzania odpadów (PSZOK, stacje przeladunku i segregacji odpadów, itp.): (1) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	Ad.1. Wyłączanie urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie postoju w pracach budowlano- modernizacyjnych;
	D: budowa i rozbudowa przyjaznych środowisku instalacji do przetwarzania odpadów przyczyni się bezpośrednio do obniżenia emisji gazów cieplarnianych z sektora komunalnego (obszar: gospodarka odpadami) do atmosfery	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na surowce naturalne na etapie trwania budowy	Racjonalna gospodarka materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych

	D: Zastosowanie rozwiązań z zakresu obiegu cyrkularnego przyczyni się do spowolnienia wyczerpywania zasobów naturalnych oraz wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców.	D: nie zidentyfikowano	Działania informacyjne, odpowiednie dysponowanie dostępnymi zasobami surowców naturalnych.
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 2.(vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury stanowiącej siedliska dla fauny i flory; odtwarzanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, wsparcie w obszarze ochrony, regeneracji i zrównoważonego wykorzystania obszarów chronionych, przywracanie	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew

	terenom zdegradowanym funkcji środowiskowych		
	D: Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej; wzrost poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa, ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego na obszarach przyrodniczo cennych, poprawa kondycji ekosystemów w kontekście zapewnienia usług ekosystemowych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: 1) zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa; 2) rozwój infrastruktury turystycznej	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy;

		zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji) lub potencjalnej rekultywacji terenów zanieczyszczonych	(2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: bezpośrednie długoterminowe: (1) ograniczenie transferu zanieczyszczeń do środowiska, w tym do wód (powierzchniowe, podziemne, gruntowe) wskutek działań polegających na rekultywacji terenów zanieczyszczonych; (2) wzrost świadomości mieszkańców w zakresie ochrony przyrody; pośrednie: (1) zmniejszenie zużycia wody i innych surowców wskutek implementacji rozwiązań gospodarki cyrkularnej (tam, gdzie jest to zasadne i możliwe)	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
Powierzchnia ziemi	K: Ochrona zasobów gleb	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: Kształtowane będą środowiskowe postawy społeczne	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: (1) renaturyzacja przestrzeni; (2) zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: popularyzacja błękitno-zielonej infrastruktury	K: zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane na etapie budowy, tym samym do zubożenie ilości kruszyw naturalnych	Racjonalna gospodarka materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych
	D: zwiększenie zasobów wód powierzchniowych na terenach zurbanizowanych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: skanalizowanie ruchu turystycznego	D: zwiększenie ruchu turystycznego	stosowanie limitów wejść

Priorytet III.			
Mobilne			
Śląskie			
Cel polityki CP2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej			
Cel szczegółowy 3.(viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: poprawa jakości środowiska, w tym zasobów przyrodniczych, w kontekście redukcji hałasu i emisji zanieczyszczeń do wód, gleby i powietrza	D: (1) zajęcie areалу pod inwestycję, zniszczenie/przeobrażenia siedlisk przyrodniczych	Ad. 1. Ograniczenie zajęcia terenu pod inwestycję, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska podczas realizacji inwestycji, unikanie kolizji z obszarami przyrodniczo cennymi
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas i wibracje w trakcie budowy inwestycji; (2) zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji; (3) emisja pyłów i zanieczyszczeń	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: (1) zwiększenie multimobilności miejskiej; (2) ułatwienie dostępu do transportu publicznego; (3) poprawa bezpieczeństwa	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Wody	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio: (1) potencjalne ryzyko skażenia wód na skutek awarii (wycieki, przecieki) na etapie budowy, przebudowy, modernizacji; pośrednio: (1) przeniesienie problemów związanych z ruchem drogowym na inne tereny	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu; (6) stosowanie urządzeń podczyszczających (separator, osadniki) do oczyszczania wód opadowych lub roztopowych pochodzących z powierzchni szczelnych (dróg) w przypadkach wskazanych obowiązującymi przepisami oraz innych technicznych metod ograniczających ryzyko przedostawania się substancji szczególnie niebezpiecznych (węglowodory ropopochodne, oleje, paliwa)
	D: bezpośrednio: (1) zmniejszenie emisji zanieczyszczeń (pyłowych, gazowych) poprzez ograniczenie ruchu samochodowego pomiędzy i w miastach – zmniejszenie prawdopodobieństwa występowania kwaśnych opadów; (2) ograniczenie potencjalnego ryzyka wypadków i tym samym ryzyka przedostawania się zanieczyszczeń do wód lub do gleby (np. poprzez systemy kanalizacji deszczowej niewyposażonej w urządzenia podczyszczające); (3) ograniczenie skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	(retencjonowanie wody, zapobieganie zjawiska miejskich wysp ciepła); pośrednie: (1) wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców; (2) zwiększony i ułatwiony dostęp do informacji o środowisku; (3) rozwiązywanie wybranych problemów ekologicznych; (3) retencjonowanie wody na obszarach zurbanizowanych		
Powietrze	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową i przebudową infrastruktury transportu publicznego w kierunku taboru zeroemisyjnego: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	Ad.1. Zamiatanie drogi dojazdowej do miejsca / placu budowy na mokro, mycie i sptukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: bezpośrednio długoterminowe: wdrożenie rozwiązań z obszaru zrównoważonej, zeroemisyjnej multimodalnej mobilności	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miejskiej przyczyni się do długoterminowego obniżenia ilości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych emitowanych do powietrza atmosferycznego (obniżenie natężenia ruchu pojazdów spalinowych w miastach)		
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad. 1. i 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, w celu zapobiegania niekontrolowanym wyciekom substancji zanieczyszczających - usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. - ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozściełanie warstwy próchniczej na powierzchni terenu. - zachowanie szybkiego tempa prac budowlanych i planowego wykonania wykopów z zachowaniem zabezpieczeń przed uplastycznieniem gruntów spoistych, jak i optymalnych warunków do prowadzenia zagęszczeń nasypów.
	D: nie zidentyfikowano	D: (1) emisja zanieczyszczeń do gleby, w tym wskutek stosowania herbicydów do usuwania roślinności inwazyjnej wzdłuż torowiska, pasa ruchu drogowego	Ad.1. Wykorzystywanie różnych form zielonej infrastruktury - ograniczenie stosowania herbicydów na rzecz np. koszenia lub ręcznego usuwania roślinności na odcinkach.
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową i przebudową	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju

		<p>infrastruktury transportu publicznego:</p> <p>(1) emisja zanieczyszczeń gazowych (w tym gazów cieplarnianych) związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych</p>	
	<p>D:wdrożenie rozwiązań z obszaru zrównoważonej, zeroemisyjnej multimodalnej mobilności miejskiej przyczyni się do długoterminowego obniżenia ilości zanieczyszczeń gazowych (ze szczególnym uwzględnieniem gazów cieplarnianych) emitowanych do powietrza atmosferycznego (obniżenie natężenia ruchu pojazdów spalinowych w miastach)</p>	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane na etapie budowy, tym samym do zubożenia ilości kruszyw naturalnych	Racjonalna gospodarka materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych
	D: Zmiana zachowań konsumenckich na korzyść publicznego transportu publicznego i	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców		
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: hałas, pylenie i wibracje w trakcie budowy inwestycji	nie dotyczy
	D: Promowanie ekologicznego transportu publicznego, zwiększenie dostępności do dóbr materialnych	D: działania związane z przebudową, a później eksploatacją dróg lokalnych	Właściwa lokalizacja przedsięwzięć inwestycyjnych względem obiektów zabytkowych i dóbr materialnych.
Priorytet IV. Lepiej połączone Śląskie			
Cel polityki CP 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększaniu mobilności			
Cel szczegółowy 4.(ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) zajęcie arealu siedliska pod inwestycję i związana z tym wycinka drzew i krzewów, przemieszczanie dużych ilości mas ziemnych, wykopy, składowanie materiałów budowlanych, zwiększona emisja zanieczyszczeń, hałasu, zanieczyszczenie światłem, płoszenie zwierząt i ich wzmożona śmiertelność	Ad. 1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym, unikanie zagęszczenia urządzeń pracujących równocześnie na małym obszarze; ograniczenie negatywnego wpływu prac budowlanych na cenne gatunki roślin i zwierząt Ad. 2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: Poprawa jakości środowiska w tym zasobów przyrodniczych w kontekście redukcji hałasu i emisji zanieczyszczeń do wód, gleby i powietrza	D: (1) ryzyko wystąpienia efektu barierowego - fragmentacji siedlisk, utrudnienia w przemieszczaniu się gatunków, ograniczenia ciągłości korytarzy migracyjnych; ryzyko kolizji ze zwierzętami; zniszczenie/zubożenie siedlisk przyrodniczych; (2) potencjalny negatywny wpływ na funkcjonalne powiązania obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000; (3)	Ad. 1 i 2. Unikanie, w sytuacji gdy jest to możliwe, kolizji z obszarami przyrodniczo cennymi w procesie planowania i projektowania inwestycji; tworzenie przejść (o odpowiednim zagęszczeniu) dla zwierząt; tworzenie korytarzy siedliskowych prowadzących w kierunku przejść oraz szlaków naprowadzających Ad. 3. Prowadzenie prac pielęgnacyjnych roślinności wzdłuż ciągów komunikacyjnych

		linie komunikacyjne mogą stanowić dogodną drogę dla rozprzestrzeniania się gatunków obcych, w tym inwazyjnych	
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas, wibracje, pylenie, zanieczyszczenie oświetleniem w trakcie budowy inwestycji	Ad.1 Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych); ograniczenie oświetlenia placu budowy w godzinach nocnych.
	D: 1) Podniesienie komfortu życia mieszkańców, a także rozwoju gospodarczego regionu w kontekście dobrej dostępności transportowej i komunikacyjnej	D: (1) Hałas i emisja zanieczyszczeń w związku z bliskością dróg	Ad. 1. Stosowanie rozwiązań techniczno-technologicznych w zakresie redukcji hałasu i zanieczyszczeń w związku z użytkowaniem infrastruktury drogowej
Wody	K: nie zidentyfikowano	D: pośrednie: (1) potencjalne ryzyko skażenia wód na skutek awarii (wycieki, przecieki) na etapie budowy, przebudowy, rozbudowy; (2) potencjalny wzrost ryzyka katastrof drogowych wskutek zwiększonej ilości infrastruktury komunikacyjnej	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczenie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu; (6) stosowanie urządzeń podczyszczających (separator, osadniki) do oczyszczania wód opadowych lub roztopowych pochodzących z powierzchni szczelnych (dróg) w przypadkach wskazanych obowiązującymi przepisami oraz innych technicznych metod ograniczających ryzyko przedostawania się substancji szczególnie niebezpiecznych (węglowodory ropopochodne, oleje, paliwa)
	D: bezpośrednio: (1) ograniczenie potencjalnego ryzyka wypadków – tym samym ryzyka przedostawania się zanieczyszczeń (oleje, smary, paliwa i inne węglowodory	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	<p>ropopochodne) do wód lub do gleby;</p> <p>(2) ograniczenie oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne;</p> <p>pośrednie: (1) wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie transportu zrównoważonego</p>		
Powietrze	<p>K: nie zidentyfikowano</p>	<p>K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową sieci dróg i obwodnic:</p> <p>(1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych;</p> <p>(2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych</p>	<p>Ad.1. Zamiatanie drogi dojazdowej do miejsca / placu budowy na mokro, mycie i splukiwanie drogi;</p> <ul style="list-style-type: none"> - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; <p>Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju</p>
	<p>D: bezpośrednio długoterminowe: wdrożenie rozwiązań w obszarze intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym przyczyni się do długoterminowego obniżenia ilości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych</p>	<p>D: bezpośrednio o charakterze lokalnym i regionalnym:</p> <p>(1) emisja gazów i pyłów z pojazdów korzystających z nowej sieci dróg;</p>	<p>Ad.1. Redukcja zanieczyszczeń poprzez stosowania barier i stref zieleni, odpowiedzialnej za pochłanianie części emitowanych zanieczyszczeń;</p>

	emitowanych do powietrza atmosferycznego (rozbudowa sieci dróg szybkiego ruchu i obwodnic przyczyni się do zmniejszenie zużycia paliwa, a tym samym redukcji gazów i zanieczyszczeń emitowanych z pojazdów spalinowych);		
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad. 1. i 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, w celu zapobiegania niekontrolowanym wyciekom substancji zanieczyszczających - usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. - ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozściełanie warstwy próchniczej na powierzchni terenu. - minimalizacja zużycia naturalnych kruszyw m.in. poprzez wtórne wykorzystania starego tłucznia. - prowadzenie prac odtworzeniowych rzędnych terenu i jego ukształtowania. - zachowanie szybkiego tempa prac budowlanych i planowego wykonania wykopów z zachowaniem zabezpieczeń przed uplastycznieniem gruntów spoistych, jak i optymalnych warunków do prowadzenia zagęszczeń nasypów.
	D: nie zidentyfikowano	D: (1) emisja zanieczyszczeń do gleby, w tym wskutek stosowania herbicydów do usuwania roślinności inwazyjnej wzdłuż torowiska, pasa ruchu drogowego	Ad.1. Wykorzystywania różnych form zielonej infrastruktury - ograniczyć stosowanie herbicydów na rzecz np. koszenia lub ręcznego usuwania roślinności na odcinkach.
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) zmiany w krajobrazie na etapie budowy, przebudowy dróg,	Ad.1. Właściwa organizacji placów budów - minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych. - w miarę możliwości wytyczać drogi dojazdowe wykorzystywane w trakcie robót budowlanych, w oparciu o istniejącą sieć dróg. - ograniczyć wycinkę drzew i krzewów do niezbędnego minimum.
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: (1) zmiany w krajobrazie wskutek budowy, przebudowy dróg	Ad. 1. Stosowanie zieleni izolacyjnej, ekranów akustycznych porośniętych pnączami

Klimat	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową sieci dróg i obwodnic: (1) emisja gazów cieplarnianych związana z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych;	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: (długoterminowe) wdrożenie rozwiązań w obszarze intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym przyczyni się do długoterminowego obniżenia ilości gazów cieplarnianych emitowanych do powietrza atmosferycznego;	D: bezpośrednio o charakterze lokalnym i regionalnym: (1) emisja gazów spalinowych (w tym gazów cieplarnianych) z pojazdów korzystających z nowej sieci dróg;	Ad.1. Redukcja zanieczyszczeń poprzez stosowania barier i stref zieleni, odpowiedzialnej za pochłanianie części emitowanych zanieczyszczeń;
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane na etapie budowy, tym samym do zubożenia ilości kruszyw naturalnych	Stosowanie obiegu cyrkularnego surowców skalnych (o ile jest zasadne i możliwe) ograniczenie powstawania odpadów i minimalizowanie zużycia naturalnych kruszyw poprzez wtórne wykorzystanie starego tłucznia.
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: hałas, pylenie i wibracje w trakcie budowy inwestycji	nie dotyczy
	D: Promowanie ekologicznego transportu publicznego, zwiększenie	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	dostępności do dóbr materialnych		
Priorytet V. Społeczne Śląskie			
Cel polityki CP4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)			
Cel szczegółowy 5.(a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) zwiększenie stabilizacji na regionalnym rynku pracy; (2) poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich, długoterminowo bezrobotnych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 5.(b): Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji; (2) podniesienie jakości świadczonych usług	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 5.(d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględni zagrożenia dla zdrowia			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) polepszenie stanu zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej; (2) wydłużenie okresu aktywności zawodowej; (3) uzupełnienie i podwyższenie umiejętności, kompetencji, kwalifikacji zawodowych (m.in. cyfrowych) kadry administracji samorządowej; (4) przeciwdziałanie zwolnieniu z przyczyn	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	niedotyczących pracownika		
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 4.(f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z pracami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi bazy	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych;

		<p>lokalowej i wyposażenia placówek oświaty:</p> <p>emisja zanieczyszczeń pyłowych, gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych, zwiększenie hałasu</p>	Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	<p>D: (1) podniesienie jakości i dostępności usług w zakresie edukacji przedszkolnej (w tym dzieci za specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi); (2) dostosowanie kształcenia do potrzeb aktualnego rynku pracy; (3) podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry pedagogicznej</p>	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	<p>K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	<p>D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	<p>K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	<p>D: nie zidentyfikowano:</p>	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	działania będą miały charakter neutralny		
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano:	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	działania będą miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 4.(g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery i wspieranie mobilności zawodowej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych adekwatnie do potrzeb rynku pracy	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 4.(h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego, w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami (aktywizacja zawodowa); (2) aktywizacja osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo; (3) kształtowanie kompetencji dotyczących spędzania czasu wolnego, promowanie prawidłowych relacji rodzinnych i sąsiedzkich, wsparcie	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	psychologiczne, profilaktyka i terapia uzależnień; (4) integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; (5) rozwój kompetencji i kwalifikacji kadr, pracowników pomocy społecznej i podmiotów reintegracyjnych		
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie osadów ziemnych na etapie budowy budynków, infrastruktury (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy (3) zasklepienie gruntu	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozściełanie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. Ad. 3. Zachowywanie lub tworzenie powierzchni biologicznie czynnych gleby, zdolnych do łagodzenia degradującego działania terenów zabudowanych i zanieczyszczeń środowiska

	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: kształtowanie kompetencji dotyczących spędzania czasu wolnego	D: zwiększenie ruchu turystycznego	stosowanie limitów wejść
Cel szczegółowy 4.(i): Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów			

Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) integracja zawodowa i społeczna obywateli państw trzecich	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 4.(j): Interwencje w ramach funduszy			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
		K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 4.(k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
		K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich; (2) zwiększenie potencjału lokalnych usługodawców; (3) wsparcie osób w wieku senioralnym; (4) rozwój mieszkalnictwa adaptowalnego dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Priorytet VI. Śląskie dla mieszkańca			
Cel polityki CP4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)			
Cel szczegółowy 6.(ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: (1) nadmierny hałas, wibracje, pylenie w trakcie budowy inwestycji	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: (1) zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie do aktualnych potrzeb rynkowych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K:bezpośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji inwestycji związanych z rozbudową/modernizacją placówek kształcenia zawodowego i wyższego wraz z pracami technicznym: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy budynków, infrastruktury (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy (3) zasklepienie gruntu	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielanie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. Ad. 3 Zachowywanie lub tworzenie powierzchni biologicznie czynnych gleby, zdolnych do łagodzenia degradującego działania terenów zabudowanych i zanieczyszczeń środowiska
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane na etapie budowy, tym samym do zubożenia ilości kruszyw naturalnych	Racjonalna gospodarka materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych
	D: Zmiana zachowań konsumenckich na korzyść publicznego transportu publicznego i wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Cel szczegółowy 6.(iii): Wspieranie włączenia społeczno –gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
		D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji prac modernizacyjnych placówek i centrów świadczących usługi społeczne (tj. placówki pobytu krótkookresowego, placówki dziennej opieki, itp.): (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) wzmożony hałas związany z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek
	D: (1) rozwój infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej; 2) deinstytucjonalizacja usług regionalnej pieczy zastępczej; 3) rozwój mieszkalnictwa chronionego	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji prac modernizacyjnych placówek i centrów świadczących usługi społeczne (tj. placówki pobytu krótkookresowego, placówki dziennej opieki, itp.): (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: 1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 6.(v): Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: 1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt 2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad. 1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad. 2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji prac modernizacyjnych placówek i centrów świadczących usługi społeczne (tj. placówek medycznych): (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych;	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek

		(2) wzmożony hałas związany z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych	
	D: (1) poprawa stanu zdrowia społeczeństwa; (2) ułatwienie dostępu do lekarzy; (3) cyfryzacja opieki zdrowotnej	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano:	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych

	działania będą miały charakter neutralny		
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Cel szczegółowy 6 (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew

	D: Ochrona walorów przyrodniczych w kontekście zrównoważonej turystyki	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) aktywizacja społeczna mieszkańców w kulturze; (2) wzmocnienie tożsamości regionalnej	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie osadów ziemnych na etapie budowy budynków, infrastruktury (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy (3) zasklepienie gruntu	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyłazach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielenie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. Ad. 3. Zachowywanie lub tworzenie powierzchni biologicznie czynnych gleby, zdolnych do łagodzenia degradującego działania terenów zabudowanych i zanieczyszczeń środowiska

	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy budynków, infrastruktury (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy (3) zasklepienie gruntu	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielenie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych. Ad. 3. Zachowywanie lub tworzenie powierzchni biologicznie czynnych gleby, zdolnych do łagodzenia degradującego działania terenów zabudowanych i zanieczyszczeń środowiska
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu; (2) wzmocnienie	D: (1) zwiększenie ruchu turystycznego	Ad. 1. Dostosowanie liczby turystów np. poprzez wprowadzenie limitów wejść

	tożsamości regionalnej		
Priorytet VII. Śląskie bliżej obywateli			
Cel polityki CP 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych			
Cel szczegółowy 7.(i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: zrównoważone wykorzystanie endogenicznych potencjałów przyrodniczych na rzecz rozwoju ponadlokalnych i subregionalnych produktów kulturowych i turystycznych; przywrócenie funkcji środowiskowych terenom zdegradowanym i poprawa jakości środowiska naturalnego	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) zwiększenie oferty turystycznej regionu; (2) wzmocnienie tożsamości regionalnej	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: ochrona powierzchni terenów i gleb	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: ochrona powierzchni terenów i gleb	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu; (2) wzmocnienie tożsamości regionalnej	D: (1) zwiększenie ruchu turystycznego	Ad. 1. Dostosowanie liczby turystów np. poprzez wprowadzenie limitów wejść
Cel szczegółowy 7.(ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosowanie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: zrównoważone wykorzystanie endogenicznych potencjałów przyrodniczych na obszarach innych niż miejskie	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji prac konserwacyjnych i modernizacyjnych istniejących	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych;

		<p>obiektów instytucji kultury: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) emisja hałasu związanego z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych</p>	<p>Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek</p>
	<p>D: zwiększenie spójności terytorialnej oraz rozwój obszarów wiejskich</p>	<p>D: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>
Wody	<p>K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	<p>K: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>
	<p>D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	<p>D: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>
Powietrze	<p>K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	<p>K: bezpośrednio, chwilowe o charakterze lokalnym na etapie realizacji prac konserwacyjnych i modernizacyjnych istniejących obiektów instytucji kultury: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych w trakcie prac remontowo-budowlanych; (2) emisja zanieczyszczeń gazowych związanych z pracą urządzeń i pojazdów spalinowych w trakcie wykonywanych prac remontowo-budowlanych</p>	<p>Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju</p>
	<p>D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	<p>D: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>
Powierzchnia ziemi	<p>K: nie zidentyfikowano:</p>	<p>K: potencjalna degradacja powierzchni ziemi i gleb, w</p>	<p>Niezbędne są wszelkie działania, tj. dokonywanie niezbędnych analiz środowiskowych (badania m.in. pojemności i chłonności turystycznej</p>

		szczegółności związana z realizacją szlaków pieszych i narciarskich i infrastruktury towarzyszącej w ekosystemach górskich	oraz monitoring zmian w środowisku zawierających symulacje ruchu turystycznego) ocenę wpływu inwestycji na środowisko, aby rozwój infrastruktury turystycznej nie oddziaływał negatywnie na stan powierzchni terenu i gleb.
	D:ochrona powierzchni terenów i gleb	D: potencjalna degradacja powierzchni ziemi i gleb, w szczególności związana z realizacją szlaków pieszych i narciarskich i infrastruktury towarzyszącej w ekosystemach górskich	Monitoring i regulacja ruchu turystycznego wraz z respektowaniem naturalnej chłonności terenów cennych przyrodniczej
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: estetyzacja przestrzeni wiejskiej (w tym terenów pogórnich, przemysłowych, powojennych, popegeerowskich i kolejowych)	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: zwiększenie zapotrzebowania na materiały budowlane na etapie budowy, tym samym do zużycia ilości kruszyw naturalnych	Racjonalna gospodarka materiałami, w tym surowcami naturalnymi podczas prac budowlanych
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: (1) rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu; 2) wzmocnienie tożsamości regionalnej; 3) modernizacja obiektów kulturalnych	D: (1) zwiększenie ruchu turystycznego	Ad. 1. Dostosowanie liczby turystów np. poprzez wprowadzenie limitów wejść
Priorytet VIII. Śląskie w transformacji			
Cel polityki CP6. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i			
Cel szczegółowy 8: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie			
Cel główny TPST SL: Sprawiedliwa i efektywna transformacja podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku			
A OBSZAR GOSPODARKA			
Wyzwanie: Budowa pozycji wiodącego ośrodka w obszarze innowacyjnego i wysokotechnologicznego przemysłu.			
Cel operacyjny TPST SL A1: Innowacyjna gospodarka podregionów górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
			nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) rozwój kompetencji osób zatrudnionych w sektorze B+R oraz w przedsiębiorstwach; (2) zapobieganie migracji mieszkańców; (3) tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowani	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wyzwanie: Przekierowanie gospodarki podregionów górniczych na ścieżkę zielonego, inteligentnego i cyfrowego wzrostu			
Cel operacyjny TPST SL A2: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter	nie dotyczy
	D: Zdywersyfikowana i zasobooszczędna gospodarka w pośredni pozytywny sposób wpłynie na stan środowiska, w tym na zasoby przyrodnicze	neutralny	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) rozwój osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach; (2) generowanie nowych, stabilnych miejsc pracy (w szczególności dla osób odchodzących z	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	górnictwa i branż powiązanych)		
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: (1) chwilowy, zwiększony pobór wód związany z uruchamianiem nowych linii technologicznych, maszyn i urządzeń (w okresie planowanych prac rozruchowych)	(1) stosowanie wody technologicznej; (2) wykorzystywanie nadmiaru wód lub produkcja wody technologicznej i stosowanie do własnych potrzeb; (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) realizacja przedsięwzięcia zgodnie z posiadanymi decyzjami, w razie konieczności aktualizacja niezbędnych decyzji i pozwoleń (np. pozwolenia wodnoprawne)
	D: bezpośrednio: (1) zmniejszenie śladu wodnego produktów; (2) zmniejszenie zużycia wody w procesach technologicznych; (3) wykorzystanie wody w obiegu zamkniętym	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K:nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: wdrażania zasobo-, energo- i materiałoszczędnych procesów produkcyjnych i logistycznych, mających na celu zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych oraz ograniczeniu zużycia energii w procesach produkcyjnych, co przełoży się na obniżenie ilości zanieczyszczeń emitowanych w efekcie prowadzonych	D:nie zidentyfikowani	nie dotyczy

	procesów produkcyjnych		
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: promowanie innowacyjnych rozwiązań proekologicznych, w tym nowych/ulepszonych, neutralnych dla klimatu produktów i usług, przyczyni się do redukcji emisji gazów cieplarnianych do atmosfery	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: pośrednie długoterminowe, zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi poprzez wdrożenie efektywnych procesów w	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	przedsiębiorstw h na rzecz oszczędności i powtórnego wykorzystanie odpadów w produkcji i oszczędność zasobów		
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: poprawa jakości środowiska przyczyni się do spowolnienia tempa degradacji obiektów zabytkowych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wyzwanie: Wzmocnienie potencjału lokalnej przedsiębiorczości na rzecz tworzenia alternatywnych miejsc pracy w podregionach górniczych.			
Cel operacyjny TPST SL A3: Silna przedsiębiorczość podregionów górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy; 2) rozwój	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	kompetencji osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach; 3) wzrost przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności usług; 4) utrzymanie konkurencyjności oraz rozszerzenie rynków zbytu		
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
B OBSZAR ŚRODOWISKO			
Wyzwanie: Zdynamizowanie energetyki prosumenckiej w oparciu o potencjały i zasoby podregionów górniczych.			
Cel operacyjny TPST SL B1: Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosownie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: Poprawa stanu środowiska, w tym zasobów przyrodniczych w wyniku działań w zakresie zbilansowanej energetyki rozproszonej	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano, działania będą	K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi; - mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy;

	miały charakter neutralny	realizacji inwestycji związanych z rozbudowa/ rozbudową lub modernizacją infrastruktury: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas budowy/ przebudowy/ modernizacji infrastruktury; (2) zwiększony hałas	- stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek
	D: (1) wzrost poziomu bezpieczeństwa energetycznego podregionów górniczych; 2) zmniejszenie dotkliwości wzrostu kosztów energii i ogrzewania dla gospodarstw domowych i gmin górniczych; 3) dywersyfikacja i modernizacja lokalnej gospodarki	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: (1) potencjalne ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń na etapie realizacji inwestycji (w trakcie budowy, przebudowy, modernizacji)	(1) stosowanie urządzeń podczyszczających lub zabezpieczających potencjalne przedostawanie się zanieczyszczeń na etapie budowy; (2) zabezpieczanie budowy przed potencjalnym spływem zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (plac budowy lub miejsce postoju maszyn oddalone od koryt cieków); (3) przekazywanie ścieków wytworzonych na etapie realizacji podmiotom posiadającym uprawnienia do unieszkodliwiania; (4) tankowanie maszyn w miejscach do tego wyznaczonych; (5) stosowanie sprawnego technicznie sprzętu
	D: (1) redukcja emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które mogłyby dostać się do środowiska w przypadku spalania konwencjonalnych paliw kopalnych;	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	(2) zmniejszenie ryzyka powstawania kwaśnych deszczy; (3) ograniczenie emisji zanieczyszczeń (opady suche i mokre); (4) popularyzacja rozwiązań proekologicznych (OZE)		
Powietrze	K: nie zidentyfikowano	K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z rozbudowa/ rozbudową lub modernizacją infrastruktury; (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas budowy/ przebudowy/ modernizacji infrastruktury; (2) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO ₂ , NO _x , CO ₂ podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów	Ad.1. Zamiatanie drogi na mokro, mycie i splukiwanie drogi, mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy; - stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych; Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju
	D:promowanie i wdrażanie rozwiązań z obszaru OZE, wpłynie na redukcje emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano	K: (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji,	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozścielenie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu.

		(2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: nie zidentyfikowano	D: w uzasadnionych przypadkach systemy energetyczne gruntowych pomp ciepła mogą powodować: zanieczyszczenie gruntu poprzez otwory wiertnicze łączące się z powierzchnią (m.in. poprzez stosowanie środków przeciwwzamarzających), zmiany podziemnej temperatury, która może wpłynąć na chemizm oraz skład i wzrost bakterii pod ziemią jak i uwarunkowania geomechaniczne gruntu skutkujące nawet uszkodzeniem budynków.	Projekty powinny zostać dostosowane do lokalnych uwarunkowań geologicznych, hydrogeologicznych wraz z dokładnym rozpoznaniem następujących kwestii: typ skały i jej twardość (dla wiercenia odwiertów pod pionowe GWC gruntowej pompy ciepła); charakterystyka termiczna podłoża (dla pracy gruntowej pompy ciepła); warunki wody podziemnej (dla wiercenia i pracy gruntowej pompy ciepła).
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac budowlanych
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: zmniejszenie zapotrzebowania na paliwa kopalne,	W uzasadnionych przypadkach systemy energetyczne gruntowych	Projekty powinny zostać dostosowane do lokalnych uwarunkowań geologicznych, hydrogeologicznych wraz z dokładnym rozpoznaniem następujących kwestii: typ skały i jej twardość (dla

	w tym węgiel kamienny	pomp ciepła mogą powodować zmiany podziemnej temperatury	wiercenia odwiertów pod pionowe GWC gruntowej pompy ciepła); charakterystyka termiczna podłoża (dla pracy gruntowej pompy ciepła); warunki wody podziemnej (dla wiercenia i pracy gruntowej pompy ciepła).
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wyzwanie: Przywrócenie terenów przemysłowych (w szczególności pogórnictwa) do obiegu gospodarczego, społecznego i środowiskowego w podregionach górniczych.			
Cel operacyjny TPST SL B2: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano	K: (1) płoszenie zwierząt na skutek hałasu i nadmiernego oświetlenia placu budowy, wzmożona śmiertelność zwierząt; (2) potencjalna wycinka drzew i krzewów w miejscu prowadzenia inwestycji	Ad.1. Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych, stosownie odpowiednich rozwiązań techniczno-organizacyjnych i zabezpieczeń, wykonywanie określonych prac budowlanych w odpowiednich terminach np. poza okresem lęgowym Ad.2. Ograniczenie wycinki drzew i krzewów w obrębie prowadzonych prac budowlanych do niezbędnego minimum, stosowanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew
	D: Wzrost bioróżnorodności w wyniku przywrócenia funkcji środowiskowych terenom zdegradowanym, niwelowanie skutków wpływu działalności górniczej na środowisko, w tym na zasoby przyrodnicze	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: adaptacja obiektów	K: chwilowe o charakterze lokalnym występujące na	Ad.1. Zamiatanie dróg dojazdowych i chodników; mycie i spłukiwanie drogi;

	<p>pogórnicych i przemysłowych na cele edukacyjne i mieszkaniowe</p>	<p>etapie realizacji inwestycji związanych z pracami terenowymi (prace remediacyjne, rekultywacyjne, itp.) oraz budowlanymi (usuwanie elementów infrastruktury, budowa zaplecza technicznego, rozbudowa/adaptacja istniejących elementów infrastruktury):</p> <p>(1) emisja zanieczyszczeń pyłowych i kurzu podczas prac wydobywczych i w trakcie transportu materiału (wywożenie gruzu, nawożenia wierzchniej warstwy gleby itd.); 2) wzmożony hałas na etapie prowadzenia prac</p>	<p>- mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy;</p> <p>- stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych;</p> <p>Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju, kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek</p>
	<p>D: poprawa jakości środowiska</p>	<p>D: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>
<p>Wody</p>	<p>K: nie zidentyfikowano</p>	<p>K: (1) wtórne uwalnianie zanieczyszczeń na etapie prac remediacyjnych; (2) potencjalne ryzyko awarii sprzętu na etapie prac remediacyjnych; (3) spłukiwanie zanieczyszczeń z oczyszczanego gruntu</p>	<p>(1) analiza budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych gruntu; (2) przegrody lub izolacje chroniące przed wtórnym uwalnianiem zanieczyszczeń; (3) systemy drenażowe zbierające wody lub inne substancje użyte do remediacji chroniące przed wtórnym uwalnianiem zanieczyszczeń; (4) prowadzenie prac remediacyjnych zgodnie z wymaganiami zawartymi w Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1973)</p>
	<p>D: (1) likwidacja bomb ekologicznych; (2) ograniczenie transferu zanieczyszczeń do środowiska, w tym do wód (powierzchniowe, podziemne, gruntowe) wskutek działań polegających na remediacji terenów zanieczyszczonych; (3) poprawa</p>	<p>D: nie zidentyfikowano</p>	<p>nie dotyczy</p>

	<p>jakości wód podziemnych</p> <p>wskutek likwidacji źródeł uwalniania zanieczyszczeń; (4)</p> <p>zagospodarowanie wód kopalnianych;</p> <p>(5) uzdatnianie wód kopalnianych;</p> <p>(6) zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego mieszkańcom terenów dotkniętych działalnością górniczą; (7)</p> <p>zabezpieczenie mieszkańcom wysokiej jakości wody pitnej</p>		
Powietrze	<p>K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny</p>	<p>K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z pracami terenowymi (prace remediacyjne, rekultywacyjne, itp.) oraz budowlanymi (usuwanie elementów infrastruktury, budowa zaplecza technicznego, rozbudowa/adaptacja istniejących elementów infrastruktury)</p> <p>(1) emisja zanieczyszczeń pyłowych i kurzu podczas prac wydobywczych i w trakcie transportu materiału (wywożenie gruzu, nawożenie wierzchniej warstwy gleby, itp.)</p> <p>(2) emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw w stosowanych w trakcie prac budowlano-remontowych maszyn i urządzeń budowlanych: SO₂,</p>	<p>Ad.1. Zamiatanie drogi dojazdowej na mokro, mycie i spłukiwanie drogi, mycie kół pojazdu przy wyjeździe z terenu budowy;</p> <p>- stosowanie kołnierzy i ekranów przeciwkurzowych (przeciwpyłowych) przy pracach demontażowych i rozbiórkowych;</p> <p>Ad.2 Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju</p>

		NOx, CO2 podczas budowy; emisje związane z rozładunkiem i załadunkiem pojazdów	
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: inwestycje w rozwój przedsiębiorstw zwiększające skalę ich działalności. (1) naruszenie powierzchni ziemi, powstawanie odkładów ziemnych na etapie budowy instalacji, (2) emisja zanieczyszczeń do gleby na etapie budowy.	Ad.1. Zdejmowanie wierzchniej, próchnicznej warstwy gleby i składowanie jej w osobnych przyzmach; ponowne wykorzystanie materiału wydobywanego w miejscu inwestycji; rozściełanie warstwy próchnicznej na powierzchni terenu. Ad. 2. Kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie usterek, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: poprawa stanu gleb, poprzez doprowadzenie jakości gleby i gruntu co najmniej do wymaganych standardów	D: nie zidentyfikowano	działania naprawcze związane z rekultywacją, remediacją, regeneracją, renaturyzacją, dekontaminacją oraz zagospodarowaniem terenów przemysłowych
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. Utrzymywanie porządku podczas prac
	D: (1) odtworzenie krajobrazów pogórnich; 2) poprawa walorów estetycznych i funkcjonalnych krajobrazów pogórnich i przemysłowych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: pośrednie, chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z pracami terenowymi (prace remediacyjne, rekultywacyjne,	Ad.1. Wyłączanie silników maszyn i urządzeń (w tym pojazdów samochodowych) w trakcie postoju

		itp.) oraz budowlanymi (usuwanie elementów infrastruktury, budowa zaplecza technicznego, rozbudowa/adaptacja istniejących elementów infrastruktury); (1) emisja gazów cieplarnianych związana z pracą urządzeń spalinowych na etapie budowy;	
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano	K: zwiększenie zapotrzebowania na surowce naturalne na etapie trwania budowy	Racjonalne dysponowanie dostępnymi zasobami surowców naturalnych na etapie budowy
	D: bezpośrednio: spowolnienie procesu wyczerpywania się konwencjonalnych zasobów energii	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: adaptacja obiektów pogórnictwa i przemysłowych na cele kulturalne i turystyczne	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO			
Wyzwanie: Rozwój i dostosowanie kształcenia w celu budowania przyszłości podregionach górniczych w odpowiedzi na wyzwania gospodarki.			
Cel operacyjny TPST SL C1: Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
			nie dotyczy

Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: chwilowe o charakterze lokalnym występujące na etapie realizacji inwestycji związanych z pracami budowlanymi infrastruktury edukacyjnej: (1) emisja zanieczyszczeń pyłowych, (2) nadmierny hałas, wibracje	Ad.1. Działania informacyjne i właściwa organizacji placów budów; prowadzenie budowy z ograniczeniem uciążliwości dla mieszkańców (np. prowadzenie prac nie powodujących hałasu w porze nocnej, minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych). Ad. 2. - kontrolowanie maszyn i urządzeń, usuwanie, usuwanie wszelkich odpadów po zakończeniu prac budowlanych.
	D: (1) zwiększenie szansy zatrudnienia oraz rozwój zawodowy mieszkańców podregionów górniczych; (2) poprawa jakości edukacji na rzecz nowoczesnej gospodarki podregionów górniczych	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K:nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowani	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano: działania będą	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: (1) chaos przestrzenny	Ad. 1. utrzymywanie porządku podczas prac
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	Dbanie o estetykę i bezpośrednie otoczenie nowopowstałych obiektów
Klimat	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowani	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Wyzwanie: Utrzymanie aktywności zawodowej osób zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem w podregionach górniczych.			
Cel operacyjny TPST SL C2: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy podregionów górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) reorientacja zawodowa osób zagrożonych zwolnieniem z przyczyn ich nie dotyczących; (2) aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowani	nie dotyczy

Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowani	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wyzwanie: Poprawa jakości życia mieszkańców podregionów górniczych			
Cel operacyjny TPST SL C3: Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: 1) poprawa dostępności do usług społecznych i kulturalnych; 2) zahamowanie zjawiska depopulacji	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowani	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K: nie zidentyfikowano,	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	działania będą miały charakter neutralny		
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K:nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D:nie zidentyfikowani	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: wzrost tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	poszanowaniem tradycji podregionów górniczych		
Wyzwanie: Wzmocnienie potencjału społecznego i zarządczego dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych.			
Cel operacyjny TPST SL C4: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) wzmocnienie potencjału instytucjonalnego; 2) podniesienie kompetencji do prowadzenia procesu sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych (z wykorzystaniem zasady partnerstwa)	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D:nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
PRIORYTETY POMOCY TECHNICZNEJ			
Priorytet IX: Pomoc techniczna EFRR			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) rozwój kompetencji pracowników; (2) włączenie społeczne i zawodowe osób z niepełnosprawnościami; (3) zmniejszenie dyskryminacji pracowników	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Wody	K: nie zidentyfikowano: działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano,	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	działania będą miały charakter neutralny		
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K:nie zidentyfikowano,	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	działania będą miały charakter neutralny		
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Priorytet X: Pomoc techniczna EFS+			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) zwiększenie kompetencji i rozwój pracowników; 2) włączenie i zwiększenie dostępności w miejscu pracy dla osób z niepełnosprawnościami;	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

Wody	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Priorytet XI: Pomoc techniczna FST			
Komponent środowiska	Oddziaływania pozytywne	Oddziaływania negatywne	Działania minimalizujące
Różnorodność biologiczna, w tym rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Ludzie	K: nie zidentyfikowano	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: (1) zwiększenie kompetencji i rozwój pracowników; 2)	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	włączenie i zwiększenie dostępności w miejscu pracy dla osób z niepełnosprawnościami;		
Wody	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powietrze	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Powierzchnia ziemi	K:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D:nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Krajobraz	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

	miały charakter neutralny		
Klimat	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zasoby naturalne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
Zabytki i dobra materialne	K: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	K: nie zidentyfikowano	nie dotyczy
	D: nie zidentyfikowano, działania będą miały charakter neutralny	D: nie zidentyfikowano	nie dotyczy

ZAŁĄCZNIK 4 MACIERZ ODDZIAŁYWAŃ BEZPOŚREDNICH (B) I POŚREDNICH (P) MOŻLIWYCH DO WYSTĄPIENIA WSKUTEK REALIZACJI DZIAŁAŃ PROGRAMU FE SL 2021-2027 NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

Komponent środowiska	Różnorodność biologiczna, w tym obszary Natura 200	Ludzie	Wody	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki i dobra materialne
----------------------	--	--------	------	-----------	--------------------	-----------	--------	------------------	----------------------------

Rodzaj oddziaływania		B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P
bezpośrednie/ pośrednie																			
Priorytet I: Inteligentne Śląskie	cs (i)	-	0	+/-	+	+/-	0	+/-	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0
	cs (ii)	0	0	+/-	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (iii)	-	0	+/-	+	+/-	0	0	0	+/-	0	0	+/-	0	0	0	0	0	+/-
	cs (iv)	0	0	+/-	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorytet II. Ekologiczne Śląskie	cs (i)	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+/-	0	0	0	+	+/-	+	0	0	0
	cs (ii)	-	+/-	0	+/-	+/-	+	+/-	+	+/-	0	0	0	+	+/-	+	0	0	0
	cs (iv)	+/-	+	0	+/-	+/-	+	+/-	+	+	0	+	+	+	0	+	0	0	+
	cs (v)	0	+	+/-	+	+/-	+	+/-	0	+/-	0	0	0	+	0	+/-	+	0	0
	cs 2 (vi)	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+/-	0	0	0	+	0	+/-	+	0	0
	cs (vii)	+/-	+	+/-	+	+/-	+	0	0	+	0	0	+	0	0	+	0	+/-	0
Priorytet III. Mobilne Śląskie	cs (viii)	+/-	+	+/-	+	+/-	+/-	+/-	+	+/-	0	0	0	+	+/-	0	0	0	+/-
Priorytet IV. Lepiej połączone Śląskie	cs (ii)	-	+/-	+/-	+	0	0	0	0	+/-	0	0	-	0	0	0	0	0	+
Priorytet V. Społeczne Śląskie	cs (a)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (b)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (d)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (f)	0	0	+/-	+	0	+/-	0	+/-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (g)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (h)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	cs (i)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (k)	0	0	+	+	0	0	0	0	-	+/-	0	0	0	0	-	0	0	0
	cs (l)	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorytet VI. Śląskie dla mieszkańca	cs (ii)	0/-	0	+/-	+	0	0	0	0	0	0	+/-	0	0	0	0	0	0	
	cs (iii)	0	0	+/-	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs (iv)	0/-	0	+/-	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	cs 6(v)	0/-	+	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+/-
Priorytet VII. Śląskie bliżej obywateli	cs (i)	0/-	+	+	+	0	+/-	0	0	0	0	0	0	0	0	+/-	0	0	+/-
	cs (ii)	0/-	+	+/-	+	0	+/-	0	0	0	0	+	+/-	0	0	+/-	0	+	+/-

Priorytet VIII. Śląskie w transformacji	cs 8	+/-	+	+	+	+/-	+/-	0	0	+/-	+	0	0	0	0	+/-	+	0	0
Priorytet IX: Pomoc techniczna EFRR		0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorytet X: Pomoc techniczna EFS+		0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorytet XI: Pomoc techniczna FST		0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

+ dominujące oddziaływanie pozytywne

0 brak oddziaływania/oddziaływanie neutralne

+/- realizacja celu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia. Obydwa rodzaje skutków mogą być znaczące.

- dominujące oddziaływanie negatywne

ZAŁĄCZNIK 5 MACIERZ ODDZIAŁYWAŃ BEZPOŚREDNICH (B) I POŚREDNICH (P) MOŻLIWYCH DO WYSTĄPIENIA WSKUTEK REALIZACJI DZIAŁAŃ TPST WSL 2030 NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

Komponent środowiska	Różnorodność biologiczna, w tym obszary Natura 200		Ludzie		Wody		Powietrze		Powierzchnia ziemi		Krajobraz		Klimat		Zasoby naturalne		Zabytki i dobra materialne			
	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P	B	P		
Rodzaj oddziaływania																				
bezpośrednie/																				
pośrednie																				
Cel główny: Sprawiedliwa i efektywna transformacja podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki,	A OBSZAR GOSPODARKA	Cel operacyjny A1	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Cel operacyjny A2	0	+	+	+	+	+	+	+	+/-	0	0	0	+/-	+/-	+/-	+	0	0
		Cel operacyjny A3	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	B OBSZAR ŚRODOWISKO	Cel operacyjny B1	+/-	+	+	+/-	0	+	+	+	+/-	0	0	0	0	0	+/-	+	0	0
		Cel operacyjny B2	+/-	+	+	+/-	+	+/-	+/-	+/-	+/-	+	+	+/-	0	0	+/-	+	+	0
	C OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO	Cel operacyjny C1	0	0	+	+/-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Cel operacyjny C2	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Cel operacyjny C3	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
		Cel operacyjny C4	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

+ dominujące oddziaływanie pozytywne

0 brak oddziaływania/oddziaływanie neutralne

+/- realizacja celu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia. Obydwa rodzaje skutków mogą być znaczące.

- dominujące oddziaływanie negatywne

Priorytet: Inteligentne Śląskie				
Cel szczegółowy: Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii				
Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	B+R - organizacje badawcze		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”
	B+R - konsorcja przemysłowo - naukowe, przedsiębiorstwa		x	
Adaptacja do zmian klimatu	B+R - organizacje badawcze		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”
	B+R - konsorcja przemysłowo - naukowe, przedsiębiorstwa		x	
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	B+R - organizacje badawcze		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Działanie powinno w pośrednio powodować pozytywny wpływ na jakość i zasoby wodne, ze względu na zwiększenie stopnia zaawansowania technologicznego, stymulowanie powstawania nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych.
	B+R - konsorcja przemysłowo - naukowe, przedsiębiorstwa		x	
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	B+R - organizacje badawcze		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Działanie powinno w pośrednio powodować pozytywny wpływ na jakość i zasoby wodne, ze względu na zwiększenie stopnia zaawansowania technologicznego, stymulowanie powstawania nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych.
	B+R - konsorcja przemysłowo - naukowe, przedsiębiorstwa		x	
	B+R - organizacje badawcze		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające

Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	B+R - konsorcja przemysłowo - naukowe, przedsiębiorstwa	x	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Działanie powinno w pośrednio powodować pozytywny wpływ na jakość i zasoby wodne, ze względu na zwiększenie stopnia zaawansowania technologicznego, stymulowanie powstawania nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	B+R - organizacje badawcze	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %.
	B+R - konsorcja przemysłowo - naukowe, przedsiębiorstwa	x	Działanie powinno w pośrednio powodować pozytywny wpływ na jakość i zasoby wodne, ze względu na zwiększenie stopnia zaawansowania technologicznego, stymulowanie powstawania nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych.

Cel polityki: Inteligentne Śląskie

Rodzaje działań: Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	E-usługi publiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	E-zdrowie		x	
	Digitalizacja zasobów publicznych		x	
Adaptacja do zmian klimatu	E-usługi publiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	E-zdrowie		x	
	Digitalizacja zasobów publicznych		x	
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	E-usługi publiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	E-zdrowie		x	
	Digitalizacja zasobów publicznych		x	
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	E-usługi publiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	E-zdrowie		x	
	Digitalizacja zasobów publicznych		x	
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	E-usługi publiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	E-zdrowie		x	
	Digitalizacja zasobów publicznych		x	

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	E-usługi publiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczný wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	E-zdrowie		x	
	Digitalizacja zasobów publicznych		x	

Priorytet: Inteligentne Śląskie

Rodzaje działań: Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP; w tym poprzez inwestycje produkcyjne

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Przedsiębiorczość MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczný wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Innowacje w MŚP		x	
	Turystyka MŚP	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczące zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy). Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji.
	Konkurencyjność MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczný wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Promocja regionu i internacjonalizacja MŚP		x	
Adaptacja do zmian klimatu	Przedsiębiorczość MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczný wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Innowacje w MŚP		x	
	Turystyka MŚP		x	
	Konkurencyjność MŚP		x	
	Promocja regionu i internacjonalizacja MŚP		x	
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Przedsiębiorczość MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczný wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Innowacje w MŚP		x	
	Turystyka MŚP	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczące zwiększenie ilości ścieków (napływ turystów). Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.
	Konkurencyjność MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczný wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Promocja regionu i internacjonalizacja MŚP		x	

Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Przedsiębiorczość MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Innowacje w MŚP		x	
	Turystyka MŚP		x	
	Konkurencyjność MŚP		x	
	Promocja regionu i internacjonalizacja MŚP		x	
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Przedsiębiorczość MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Innowacje w MŚP		x	
	Turystyka MŚP	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy) lub ścieków (napływ turystów). Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.
	Konkurencyjność MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Promocja regionu i internacjonalizacja MŚP		x	
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Przedsiębiorczość MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Innowacje w MŚP		x	
	Turystyka MŚP	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne ryzyko niszczenia roślinności. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.
	Konkurencyjność MŚP		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Promocja regionu i internacjonalizacja MŚP		x	

Priorytet: Inteligentne Śląskie

Rodzaje działań: Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji/Ekosystem RIS		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Ośrodki innowacji	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych lub nie oczekuje się wzrostu emisji zanieczyszczeń w wyniku ich realizacji lub eksploatacji.
Adaptacja do zmian klimatu	Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji/Ekosystem RIS	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Ośrodki innowacji	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych lub nie oczekuje się wzrostu emisji zanieczyszczeń w wyniku ich realizacji lub eksploatacji.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji/Ekosystem RIS	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Ośrodki innowacji	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych lub nie oczekuje się wzrostu emisji zanieczyszczeń w wyniku ich realizacji lub eksploatacji.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji/Ekosystem RIS	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Ośrodki innowacji	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych lub nie oczekuje się wzrostu emisji zanieczyszczeń w wyniku ich realizacji lub eksploatacji.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji/Ekosystem RIS	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Ośrodki innowacji	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych lub nie oczekuje się wzrostu emisji zanieczyszczeń w wyniku ich realizacji lub eksploatacji.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji/Ekosystem RIS	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Ośrodki innowacji	x	Przewidywane działania mają nieznacznym wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych lub nie oczekuje się wzrostu emisji zanieczyszczeń w wyniku ich realizacji lub eksploatacji.

Rodzaje działań: Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych				
Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej		x	Działanie wnosi „istotny wkład” w realizację celu środowiskowego zgodnie z rozporządzeniem w sprawie systematyki i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyn poważnych szkód” w odniesieniu do odpowiedniego celu - działanie: poprawa efektywności energetycznej.
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		x	
	Efektywność energetyczna przedsiębiorstw		x	
Adaptacja do zmian klimatu	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej		x	Działanie wnosi „istotny wkład” w realizację celu środowiskowego zgodnie z rozporządzeniem w sprawie systematyki i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyn poważnych szkód” w odniesieniu do odpowiedniego celu - działanie: zapobieganie negatywnym skutkom zmiany klimatu dla danej działalności gospodarczej związanym z konkretną lokalizacją lub konkretnym kontekstem bądź ograniczanie tych skutków
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		x	
	Efektywność energetyczna przedsiębiorstw		x	
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej		x	Zgodnie z wytycznymi technicznymi dotyczącymi stosowania zasady „nie czyn poważnych szkód” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, w odniesieniu do niektórych działań, w przypadku których nie przewiduje się żadnego wpływu na wszystkie lub niektóre z sześciu celów środowiskowych lub przewiduje się, że wpływ ten będzie niewielki, przyjęto podejście uproszczone. Charakter działań nie wskazuje, aby w perspektywie krótko- i długoterminowej mogły powodować negatywny wpływ na cel środowiskowy.
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		x	
	Efektywność energetyczna przedsiębiorstw		x	
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej		x	Zgodnie z wytycznymi technicznymi dotyczącymi stosowania zasady „nie czyn poważnych szkód” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, w odniesieniu do niektórych działań, w przypadku których nie przewiduje się żadnego wpływu na wszystkie lub niektóre z sześciu celów środowiskowych lub przewiduje się, że wpływ ten będzie niewielki, przyjęto podejście uproszczone. Charakter działań nie wskazuje, aby w perspektywie krótko- i długoterminowej mogły powodować negatywny wpływ na cel środowiskowy.
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		x	
	Efektywność energetyczna przedsiębiorstw		x	
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej		x	Zgodnie z wytycznymi technicznymi dotyczącymi stosowania zasady „nie czyn poważnych szkód” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, w odniesieniu do niektórych działań, w przypadku których nie przewiduje się
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		x	

	Efektywność energetyczna przedsiębiorstw		x	żadnego wpływu na wszystkie lub niektóre z sześciu celów środowiskowych lub przewiduje się, że wpływ ten będzie niewielki, przyjęto podejście uproszczone. Charakter działań nie wskazuje, aby w perspektywie krótko- i długoterminowej mogły powodować negatywny wpływ na cel środowiskowy.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej		x	Zgodnie z wytycznymi technicznymi dotyczącymi stosowania zasady „nie czyn poważnych szkód” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		x	Odbudowy i Zwiększania Odporności, w odniesieniu do niektórych działań, w przypadku których nie przewiduje się
	Efektywność energetyczna przedsiębiorstw		x	żadnego wpływu na wszystkie lub niektóre z sześciu celów środowiskowych lub przewiduje się, że wpływ ten będzie niewielki, przyjęto podejście uproszczone. Charakter działań nie wskazuje, aby w perspektywie krótko- i długoterminowej mogły powodować negatywny wpływ na cel środowiskowy.

Priorytet: EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównowzonego rozwoju

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Odnawialne źródła energii		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyn poważnych szkód”
Adaptacja do zmian klimatu	Odnawialne źródła energii		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyn poważnych szkód”
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Odnawialne źródła energii		x	Na etapie budowy poszczególnych obiektów mogą wystąpić emisje zanieczyszczeń do wód w związku z tymczasowym odwodnieniem wykopów (np. ryzyko przecieków paliw, olejów, smarów itp.). Oddziaływania te będą miały charakter krótkoterminowy, a potencjalna zwiększona emisja ustąpi w chwili zakończenia realizacji danej fazy inwestycji. W przypadku inwestycji mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, należy

			przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć stosowne wnioski z tej oceny (np. działania minimalizujące, rozwiązania alternatywne).
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Odnawialne źródła energii	x	Na etapie realizacji (budowy, rozbudowy) OZE mogą wystąpić prace budowlane, które wiążą się z pracami ziemnymi i w związku z tym z generowaniem nieznaczącej ilości odpadów budowlanych. Przewidywane działania nie powinny wpływać negatywnie na analizowany komponent ani przyczynić się do powstawania zwiększonych ilości odpadów.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Odnawialne źródła energii	x	Na etapie budowy poszczególnych obiektów mogą wystąpić emisje zanieczyszczeń do powietrza z maszyn roboczych i środków transportu lub w związku z tymczasowym odwodnieniem wykopów (np. ryzyko przecieków paliw, olejów, smarów itp.). Oddziaływania te będą miały charakter krótkoterminowy, a potencjalna zwiększona emisja ustąpi w chwili zakończenia realizacji danej fazy inwestycji. W przypadku inwestycji mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć stosowne wnioski z tej oceny (np. działania minimalizujące, rozwiązania alternatywne).
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Odnawialne źródła energii	x	Planowane działania mogą powodować oddziaływania na bioróżnorodność (zakłócenia w funkcjonowaniu siedlisk, kolizje z ptakami, nietoperzami itp.) W przypadku inwestycji mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć stosowne wnioski z tej oceny (np. działania minimalizujące, rozwiązania alternatywne). W pozwoleniach środowiskowych odnoszących się do tych inwestycji należy wprowadzić wymagania minimalizujące tego rodzaju wpływy. Minimalizacja stopnia szkodliwości w tym obszarze jest technicznie wykonalna.

Priorytet: EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			

Łagodzenie zmian klimatu	Adaptacja do zmian klimatu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające
	Przeciwdziałanie skutkom suszy	x	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Adaptacja do zmian klimatu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające
	Przeciwdziałanie skutkom suszy	x	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Adaptacja do zmian klimatu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające
	Przeciwdziałanie skutkom suszy	x	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Adaptacja do zmian klimatu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające
	Przeciwdziałanie skutkom suszy	x	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Adaptacja do zmian klimatu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające
	Przeciwdziałanie skutkom suszy	x	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Adaptacja do zmian klimatu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Przeciwdziałanie skutkom suszy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	x	

Priorytet: EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna		x	Zgodnie z Projektem Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (Ministerstwo Infrastruktury, 2021), działania dotyczące budowy (lub modernizacji) sieci kanalizacyjnych uznano jako niewpływające na klimat. W przypadku budowy nowych oczyszczalni ścieków możliwe jest występowanie negatywnych oddziaływań na etapie wykonywania prac budowlanych w czasie realizacji konkretnych inwestycji, ale wpływ jej na zmiany klimatu będzie znikomy. Zgodnie z opublikowanym przez Komisję Europejską w dniu 14 października 2020 r. Komunikat dotyczący strategii UE na rzecz ograniczenia emisji metanu, budowa nowych oczyszczalni oparta o nowe technologie w perspektywie długoterminowej pozytywnie wpłynie na klimat i powietrze.
Adaptacja do zmian klimatu	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna		x	Zgodnie z Projektem Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (Ministerstwo Infrastruktury, 2021), działania dotyczące budowy (lub modernizacji) sieci kanalizacyjnych uznano jako niewpływające na klimat. W przypadku budowy nowych oczyszczalni ścieków możliwe jest występowanie negatywnych oddziaływań na etapie wykonywania prac budowlanych w czasie realizacji konkretnych inwestycji, ale wpływ jej na zmiany klimatu będzie znikomy. Zgodnie z opublikowanym przez Komisję Europejską w dniu 14 października 2020 r. Komunikat dotyczący strategii UE na rzecz ograniczenia emisji metanu, budowa nowych

			oczyszczalni oparta o nowe technologie w perspektywie długoterminowej pozytywnie wpłynie na klimat i powietrze.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Priorytet: EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Gospodarka odpadami komunalnymi		x	Planowane działania muszą wykazywać zgodność z aktualnym Planem Gospodarki Odpadami dla województwa śląskiego. W ujęciu całościowym realizacja planowanych działań powinna pozytywnie wpływać na jakość powietrza. Minimalizacja ilości powstających odpadów zmniejszy skalę oddziaływania związaną z procesem ich transportu, zagospodarowania i składowania. Recykling i odzysk energii pozwoli na oszczędność surowców i zasobów oraz zmniejszenie użycia energii pierwotnej, a więc uniknięcie związanych z tym emisji do powietrza. Przy założeniu, że prace związane z usuwaniem azbestu będą wykonywane w odpowiednim schemacie technologicznym i z

			poszanowaniem obowiązującego prawa, nie powinny wpływać negatywnie na klimat.
	Gospodarka o obiegu zamkniętym	x	Działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ, jak również projekty edukacyjne i projekty w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności mają charakter rozwiązań systemowych i nie powinny negatywnie oddziaływać na cel środowiskowy.
Adaptacja do zmian klimatu	Gospodarka odpadami komunalnymi	x	Planowane działania muszą wykazywać zgodność z aktualnym Planem Gospodarki Odpadami dla województwa śląskiego. W ujęciu całościowym realizacja planowanych działań powinna pozytywnie wpływać na jakość powietrza. Minimalizacja ilości powstających odpadów zmniejszy skalę oddziaływania związaną z procesem ich transportu, zagospodarowania i składowania. Recykling i odzysk energii pozwoli na oszczędność surowców i zasobów oraz zmniejszenie użycia energii pierwotnej, a więc uniknięcie związanych z tym emisji do powietrza. Przy założeniu, że prace związane z usuwaniem azbestu będą wykonywane w odpowiednim schemacie technologicznym i z poszanowaniem obowiązującego prawa, nie powinny wpływać negatywnie na klimat.
	Gospodarka o obiegu zamkniętym	x	Działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ, jak również projekty edukacyjne i projekty w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności mają charakter rozwiązań systemowych i nie powinny negatywnie oddziaływać na cel środowiskowy.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Gospodarka odpadami komunalnymi	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Gospodarka o obiegu zamkniętym	x	Działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ, jak również projekty edukacyjne i projekty w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności mają charakter rozwiązań systemowych i nie powinny negatywnie oddziaływać na cel środowiskowy.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Gospodarka odpadami komunalnymi	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Gospodarka o obiegu zamkniętym	x	Działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ, jak również projekty edukacyjne i projekty w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i

			materiałochłonności mają charakter rozwiązań systemowych i nie powinny negatywnie oddziaływać na cel środowiskowy.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Gospodarka odpadami komunalnymi	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Gospodarka o obiegu zamkniętym	x	Działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ, jak również projekty edukacyjne i projekty w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności mają charakter rozwiązań systemowych i nie powinny negatywnie oddziaływać na cel środowiskowy.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Gospodarka odpadami komunalnymi	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Gospodarka o obiegu zamkniętym	x	Działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ, jak również projekty edukacyjne i projekty w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności mają charakter rozwiązań systemowych i nie powinny negatywnie oddziaływać na cel środowiskowy.

Priorytet: EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wzmocnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Ochrona i regeneracja obszarów chronionych		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływanie. Biorąc pod uwagę znaczenie przeciwdziałania dramatycznej utracie różnorodności biologicznej, niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej.
		Ochrona różnorodności biologicznej	x	

	Rekultywacja terenów zdegradowanych	x	W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na klimat. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń do atmosfery.
Adaptacja do zmian klimatu	Ochrona i regeneracja obszarów chronionych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %.
	Ochrona różnorodności biologicznej	x	Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływanie. Biorąc pod uwagę znaczenie przeciwdziałania dramatycznej utracie różnorodności biologicznej, niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej.
	Rekultywacja terenów zdegradowanych	x	W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na klimat. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń do atmosfery.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Ochrona i regeneracja obszarów chronionych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Ochrona różnorodności biologicznej	x	
	Rekultywacja terenów zdegradowanych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Ochrona i regeneracja obszarów chronionych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Ochrona różnorodności biologicznej	x	
	Rekultywacja terenów zdegradowanych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Ochrona i regeneracja obszarów chronionych		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Ochrona różnorodności biologicznej		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Rekultywacja terenów zdegradowanych		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Ochrona i regeneracja obszarów chronionych		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Ochrona różnorodności biologicznej		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Rekultywacja terenów zdegradowanych		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Priorytet: MOBILNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Zrównoważony transport miejski		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działania polegająca na zakupie taboru na rzecz czystego transportu miejskiego oraz infrastruktury na rzecz czystego transportu miejskiego są monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
		Regionalne Trasy Rowerowe		x

			środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Adaptacja do zmian klimatu	Zrównoważony transport miejski	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działania polegająca na zakupie taboru na rzecz czystego transportu miejskiego oraz infrastruktury na rzecz czystego transportu miejskiego są monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
	Regionalne Trasy Rowerowe	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Zrównoważony transport miejski	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działania są monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Zakup taboru na rzecz czystego transportu miejskiego powinien przyczynić się do znaczącego ograniczenia emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, a zatem powodować pośredni pozytywny wpływ na stan i jakość wód. Tabor na rzecz czystego transportu miejskiego powinien spełniać wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej 2009/33/WE. Rozwój infrastruktury na rzecz czystego transportu miejskiego, pod warunkiem że odnosić się będzie do infrastruktury umożliwiającej eksploatację taboru bezemisyjnego, wskazuje na istotny wkład w ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, w tym emisji CO ₂ i innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców, w tym zanieczyszczeń mogących pośrednio przedostawać się do wód.
	Regionalne Trasy Rowerowe	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Zrównoważony transport miejski	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działania są monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. W odniesieniu do ewentualnych odpadów powstałych w wyniku eksploatacji autobusów elektrycznych muszą zostać zastosowane nowoczesne systemy recyklingu, regeneracji oraz ponownego użycia zarówno całych urządzeń jak i odzyskanych części/podzespołów. Rozwój infrastruktury na rzecz czystego transportu miejskiego na etapie budowy lub przebudowy może generować odpady budowlane. W perspektywie długoterminowej, eksploatacja obiektów nie powinna przyczynić się do powstawania zwiększonej ilości odpadów.
	Regionalne Trasy Rowerowe	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Zrównoważony transport miejski	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działania są monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter planowanych działań wskazuje na istotny wkład w łagodzenie zmiany klimatu i pozytywny wpływ na powietrze, wody lub glebę. Generalnie projekty ukierunkowane na zrównoważony mobilny transport bezemisyjny powinny przyczynić się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych wskutek zmniejszenia udziału transportu indywidualnego na korzyść zwiększenia udziału transportu miejskiego.
	Regionalne Trasy Rowerowe	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Zrównoważony transport miejski	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działania są monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Realizacja działań może przyczynić się do poprawy jakości przestrzeni miejskiej, zmniejszając ewentualne oddziaływania, jakie wywołuje transport indywidualny. Można wskazać również pozytywny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów w związku ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza i ograniczeniem emisji hałasu. Zakładając, że rozwój infrastruktury na rzecz czystego transportu miejskiego dotyczyć będzie obszarów miejskich, a więc i tak już miejsc przekształconych antropogenicznie, ewentualne oddziaływania na bioróżnorodność (np. zwierzęta, rośliny) nie powinny być wyższe niż te wywierane przez środowiska miejskie. Należy przeprowadzić weryfikację inwestycji pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ), zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE.
	Regionalne Trasy Rowerowe	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Priorytet: LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Drogi wojewódzkie	x		W dokumencie "Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014 – 2023" wykazano, że znaczna ilość ciągów komunikacyjnych może powodować ponadnormatywne stężenia zanieczyszczeń powietrza (w analizie wykazano wyłącznie dwutlenek azotu), jednak ograniczają się one prawie zawsze do pasa drogowego, co potwierdzono na podstawie modelowania wykonanego w ramach w/w dokumentu. Potencjalne zwiększone emisje będą występować na etapie prac budowlanych i powinny ustąpić po ich zakończeniu. W
	Drogi gminne i powiatowe	x		

			<p>przypadkach uwzględnionych w obowiązujących przepisach, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć wnioski z tej oceny (rozwiązania alternatywne, działania minimalizujące, oddziaływania skumulowane, potencjalne oddziaływania transgraniczne).</p>
	Regionalny tabor kolejowy	x	<p>Zwiększenie udziału transportu kolejowego powinno przyczynić się do wspomagania procesu transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Negatywne oddziaływanie kolei na środowisko w kontekście m.in. emisji dwutlenku węgla jest znacznie niższe niż w przypadku transportu drogowego czy lotniczego. Realizacja planowanych inwestycji nie powinna istotnie wpływać na cel środowiskowy. Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie dotyczące bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.</p>
Adaptacja do zmian klimatu	Drogi wojewódzkie	x	<p>Planowane działania powinny zakładać dostosowanie ich do zmian klimatu i występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych. Nie oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa.</p>
	Drogi gminne i powiatowe	x	
	Regionalny tabor kolejowy	x	<p>Zwiększenie udziału transportu kolejowego powinno przyczynić się do wspomagania procesu transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Negatywne oddziaływanie kolei na środowisko w kontekście m.in. emisji dwutlenku węgla jest znacznie niższe niż w przypadku transportu drogowego czy lotniczego. Realizacja planowanych inwestycji nie powinna istotnie wpływać na cel środowiskowy. Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie dotyczące bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.</p>
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Drogi wojewódzkie	x	<p>Potencjalnym prawdopodobieństwem wystąpienia negatywnego oddziaływania charakteryzują się przedsięwzięcia związane z budową odcinków infrastruktury drogowej, wymagającą przez to zajęcia dodatkowego terenu oraz prowadzenia głębokich wykopów i konieczności ich odwodnienia. Potencjalnie na etapie eksploatacji może dojść</p>
	Drogi gminne i powiatowe	x	

			do awarii drogowej lub wypadku/stłuczki i spowodować wycieki substancji ropopochodnych, a następnie ich migrację do wód powierzchniowych lub przeciek poprzez grunt do wód gruntowych. W perspektywie długoterminowej realizacja działań nie powinna zagrażać dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych. W przypadkach uwzględnionych w obowiązujących przepisach, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć wnioski z tej oceny (rozwiązania alternatywne, działania minimalizujące, oddziaływania skumulowane, potencjalne oddziaływania transgraniczne).
	Regionalny tabor kolejowy	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie dotyczące bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Projekt dokumentu „PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku” wskazuje, że ładunki zanieczyszczeń wprowadzane przez transport kolejowy do środowiska wodnego są niewielkie, a prawidłowo eksploatowana infrastruktura kolejowa nie jest istotnym elementem generującym oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne. Nie przewiduje się, aby w perspektywie długoterminowej realizacja działań dotyczących inwestycji w infrastrukturę mogła powodować negatywny wpływ na wody.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Drogi wojewódzkie	x	Realizacja działania związanego z budową dróg prawdopodobnie spowoduje powstawaniu wykopów i odkładanie mas ziemnych. W związku z tym można spodziewać się, że część nadmiarów mas ziemnych nie będą nadawały się do ponownego wykorzystania. Działanie powinno zapewnić skuteczne i efektywne wykorzystanie odpadów w miejscu ich powstania (np. wydobytych mas ziemnych). Nie prognozuje się wystąpienia odpadów niebezpiecznych. Realizacja inwestycji nie doprowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów. Potencjalnie powstające odpady generowane będą wyłącznie na etapie budowy dróg, natomiast na etapie eksploatacji przewiduje się że będą to w większości zawiesiny i szlamy usuwane okresowo z urządzeń podczyszczających wody opadowe lub roztopowe.
	Drogi gminne i powiatowe	x	

	Regionalny tabor kolejowy	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie dotyczące bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Nie należy spodziewać się znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów lub że działanie doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub realizacja inwestycji spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Drogi wojewódzkie	x	W dokumencie "Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014 – 2023" wykazano, że znaczna ilość ciągów komunikacyjnych może powodować ponadnormatywne stężenia zanieczyszczeń powietrza (w analizie wykazano wyłącznie dwutlenek azotu), jednak ograniczają się one prawie zawsze do pasa drogowego, co potwierdzono na podstawie modelowania wykonanego w ramach w/w dokumentu. W przypadku wód mogą to być potencjalne emisje gazów i pyłów emitowanych zarówno na etapie budowy jak i późniejszej eksploatacji nowej drogi. Do gleb potencjalnie emitowane mogą być metale ciężkie (głównie na etapie eksploatacji). Przy odpowiednio prowadzonych pracach budowlanych i ujętych na etapie prac projektowych rozwiązań minimalizujących, realizacja działania nie powinna istotnie przyczynić się do znacznych emisji zanieczyszczeń. W przypadkach uwzględnionych w obowiązujących przepisach, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć wnioski z tej oceny (rozwiązania alternatywne, działania minimalizujące, oddziaływania skumulowane, potencjalne oddziaływania transgraniczne).
	Drogi gminne i powiatowe	x	
	Regionalny tabor kolejowy	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie dotyczące bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Projekt dokumentu „PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku” wskazuje, że ładunki zanieczyszczeń wprowadzane przez transport kolejowy bezpośrednio do powietrza są niewielkie, podobnie w przypadku ładunku emitowanych do

			<p>środowiska glebowego i wodnego. Nie przewiduje się, aby w perspektywie długoterminowej realizacja działań dotyczących inwestycji w infrastrukturę mogła powodować negatywny wpływ na środowisko, w tym na powietrze, wody lub gleby.</p>
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Drogi wojewódzkie	x	<p>Potencjalne niekorzystne oddziaływanie na bioróżnorodność jest zróżnicowane w zależności od zakresu i konkretnej lokalizacji inwestycji i może wynikać głównie z budowy infrastruktury drogowej. Potencjalne oddziaływanie na bioróżnorodność roślin i zwierząt oraz ich siedliska może nastąpić przede wszystkim na etapie realizacji inwestycji, poprzez zajęcie arealu siedliska pod pas drogowy (wycinka drzew i krzewów), przemieszczanie dużych ilości mas ziemnych, składowanie materiałów budowlanych, płoszenie zwierząt, zwiększoną emisję zanieczyszczeń i hałasu. Do pogorszenia jakości siedlisk doprowadzić może również wycinanie drzew i krzewów oraz naruszenie reżimu wodnego. Zastosowanie działań minimalizujących w odpowiednim zakresie, uszczegółowionym po weryfikacji terenowej, zapewni skuteczne ograniczenie oddziaływania do poziomu nieznaczącego. Działania dotyczące budowy dróg powinny być zgodne z hierarchią minimalizowania (zgodnie z wytycznymi metodycznymi dotyczącymi przepisów art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG) i innymi odpowiednimi wymogami przewidzianymi w dyrektywie siedliskowej i dyrektywie ptasiej. Działania dotyczące budowy dróg, w zależności od parametrów technicznych, powinny zostać objęte oceną oddziaływania na środowisko.</p>
	Drogi gminne i powiatowe	x	
	Regionalny tabor kolejowy	x	<p>Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie dotyczące bezemisyjnego/zasilanego energią elektryczną taboru kolejowego jest monitorowane jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Działania powinny być zgodne z hierarchią minimalizowania (zgodnie z wytycznymi metodycznymi dotyczącymi przepisów art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG) i innymi odpowiednimi wymogami przewidzianymi w dyrektywie siedliskowej i dyrektywie ptasiej. W zakresie inwestycji w infrastrukturę może dojść do potencjalnego negatywnego oddziaływania (np. hałas, płoszenie zwierząt), jednak oddziaływania będą miały charakter krótkotrwały.</p>

Rodzaje działań: Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Poprawa dostępu do zatrudnienia		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Samozatrudnienie i zakładanie działalności gospodarczej		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Inicjatywa dla osób młodych ALMA		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja zawodowa osób młodych, w tym młodych biernych zawodowo (klienci OHP)		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących oraz osób zatrudnionych na umowach cywilno-prawnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach sieci EURES		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Poprawa dostępu do zatrudnienia		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Samozatrudnienie i zakładanie działalności gospodarczej		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Inicjatywa dla osób młodych ALMA		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja zawodowa osób młodych, w tym młodych biernych zawodowo (klienci OHP)		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących oraz osób		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	zatrudnionych na umowach cywilno-prawnych		
	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach sieci EURES	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Poprawa dostępu do zatrudnienia	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Samozatrudnienie i zakładanie działalności gospodarczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Inicjatywa dla osób młodych ALMA	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja zawodowa osób młodych, w tym młodych biernych zawodowo (klienci OHP)	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących oraz osób zatrudnionych na umowach cywilno-prawnych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach sieci EURES	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Poprawa dostępu do zatrudnienia	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Samozatrudnienie i zakładanie działalności gospodarczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Inicjatywa dla osób młodych ALMA	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja zawodowa osób młodych, w tym młodych biernych zawodowo (klienci OHP)	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących oraz osób zatrudnionych na umowach cywilno-prawnych	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach sieci EURES		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Poprawa dostępu do zatrudnienia		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Samozatrudnienie i zakładanie działalności gospodarczej		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Inicjatywa dla osób młodych ALMA		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja zawodowa osób młodych, w tym młodych biernych zawodowo (klienci OHP)		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących oraz osób zatrudnionych na umowach cywilno-prawnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach sieci EURES		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Poprawa dostępu do zatrudnienia		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Samozatrudnienie i zakładanie działalności gospodarczej		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Inicjatywa dla osób młodych ALMA		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja zawodowa osób młodych, w tym młodych biernych zawodowo (klienci OHP)		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących oraz osób zatrudnionych na umowach cywilno-prawnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	transnarodowej w ramach sieci EURES		
--	-------------------------------------	--	--

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Koordinacja współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Koordinacja współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Koordinacja współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Koordinacja współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Koordinacja współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Koordinacja współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Ochrona zdrowia na rzecz rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Podmiotowy System Finansowania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Outplacement	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Ochrona zdrowia na rzecz rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Podmiotowy System Finansowania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Outplacement	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Ochrona zdrowia na rzecz rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Podmiotowy System Finansowania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Outplacement	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Ochrona zdrowia na rzecz rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Podmiotowy System Finansowania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Outplacement	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Ochrona zdrowia na rzecz rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Podmiotowy System Finansowania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Outplacement	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Ochrona zdrowia na rzecz rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Podmiotowy System Finansowania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Outplacement	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
--	--------------	---	---

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Edukacja przedszkolna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Kształcenie ogólne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Szkolnictwo zawodowe		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Edukacja przedszkolna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Kształcenie ogólne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Szkolnictwo zawodowe		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Edukacja przedszkolna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Kształcenie ogólne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Szkolnictwo zawodowe		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Edukacja przedszkolna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Kształcenie ogólne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Szkolnictwo zawodowe		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Edukacja przedszkolna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Kształcenie ogólne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Szkolnictwo zawodowe		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Edukacja przedszkolna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Kształcenie ogólne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Szkolnictwo zawodowe		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Kształcenie osób dorosłych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Lokalne punkty wsparcia edukacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Kształcenie osób dorosłych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Lokalne punkty wsparcia edukacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Kształcenie osób dorosłych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Lokalne punkty wsparcia edukacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Kształcenie osób dorosłych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Lokalne punkty wsparcia edukacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Kształcenie osób dorosłych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Lokalne punkty wsparcia edukacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Kształcenie osób dorosłych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Lokalne punkty wsparcia edukacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej oceny pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Ekonomia społeczna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych społecznie, w tym biernych zawodowo oraz wsparcie podmiotów reintegracyjnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Adaptacja do zmian klimatu	Ekonomia społeczna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych społecznie, w tym biernych zawodowo oraz wsparcie podmiotów reintegracyjnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Ekonomia społeczna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych społecznie, w tym biernych zawodowo oraz wsparcie podmiotów reintegracyjnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Ekonomia społeczna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych społecznie, w tym biernych zawodowo oraz wsparcie podmiotów reintegracyjnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Ekonomia społeczna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych społecznie, w tym biernych zawodowo oraz wsparcie podmiotów reintegracyjnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Ekonomia społeczna		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych społecznie, w tym biernych zawodowo oraz wsparcie podmiotów reintegracyjnych		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka			Uzasadnienie
	tak	nie	

merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”				
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Aktywizacja zawodowa i społeczna migrantów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Aktywizacja zawodowa i społeczna migrantów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Aktywizacja zawodowa i społeczna migrantów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Aktywizacja zawodowa i społeczna migrantów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Aktywizacja zawodowa i społeczna migrantów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Aktywizacja zawodowa i społeczna migrantów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Usługi społeczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Usługi społeczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Usługi społeczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Usługi społeczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Usługi społeczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Usługi społeczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: SPOŁECZNE ŚLĄSKIE

Rodzaje działań: Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Rozwój usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, w tym wsparcie psychiczne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi dla osób w kryzysie bezdomności		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Oddolne inicjatywy społeczne i zdrowotne		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Adaptacja do zmian klimatu	Rozwój usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, w tym wsparcie psychiczne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi dla osób w kryzysie bezdomności	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Oddolne inicjatywy społeczne i zdrowotne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Rozwój usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, w tym wsparcie psychiczne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi dla osób w kryzysie bezdomności	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Oddolne inicjatywy społeczne i zdrowotne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Rozwój usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, w tym wsparcie psychiczne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi dla osób w kryzysie bezdomności	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Oddolne inicjatywy społeczne i zdrowotne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Rozwój usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, w tym wsparcie psychiczne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi dla osób w kryzysie bezdomności	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Oddolne inicjatywy społeczne i zdrowotne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Rozwój usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, w tym wsparcie psychiczne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Usługi dla osób w kryzysie bezdomności	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Oddolne inicjatywy społeczne i zdrowotne	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA

Rodzaje działań: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość online

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Infrastruktura szkolnictwa wyższego i zawodowego		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Adaptacja do zmian klimatu	Infrastruktura szkolnictwa wyższego i zawodowego		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Infrastruktura szkolnictwa wyższego i zawodowego		x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na zasoby wodne. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Infrastruktura szkolnictwa wyższego i zawodowego		x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (wytwarzanie

			odpadów budowlanych) powinny być krótkotrwałe i ustana po zakończeniu robót.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Infrastruktura szkolnictwa wyższego i zawodowego	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na powietrze, wody lub gleby. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (maszyny budowlane, wytwarzanie odpadów budowlanych) powinny być krótkotrwałe i ustana po zakończeniu robót.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Infrastruktura szkolnictwa wyższego i zawodowego	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (hałas, płoszenie zwierząt) powinny być krótkotrwałe i ustana po zakończeniu robót, przy czym działania w większości powinny być realizowane w obszarach miejskich, które i tak wywierają pewne oddziaływania na bioróżnorodność.

Priorytet: ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA

Rodzaje działań: Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Infrastruktura usług społecznych		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Adaptacja do zmian klimatu	Infrastruktura usług społecznych		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Infrastruktura usług społecznych		x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na zasoby wodne. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustana po zakończeniu robót.

Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Infrastruktura usług społecznych	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (wytwarzanie odpadów budowlanych) powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Infrastruktura usług społecznych	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na powietrze, wody lub gleby. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (maszyny budowlane, wytwarzanie odpadów budowlanych) powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Infrastruktura usług społecznych	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (hałas, płoszenie zwierząt) powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót, przy czym działania w większości powinny być realizowane w obszarach miejskich, które i tak wywierają pewne oddziaływania na bioróżnorodność.

Priorytet: ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA

Rodzaje działań: Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Infrastruktura ochrony zdrowia		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
	E-zdrowie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Infrastruktura ochrony zdrowia		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.

	E-zdrowie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Infrastruktura ochrony zdrowia	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na zasoby wodne. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
	E-zdrowie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Infrastruktura ochrony zdrowia	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (wytwarzanie odpadów budowlanych) powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
	E-zdrowie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Infrastruktura ochrony zdrowia	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na powietrze, wody lub gleby. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (maszyny budowlane, wytwarzanie odpadów budowlanych) powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
	E-zdrowie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Infrastruktura ochrony zdrowia	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru (o ile dotyczyć będzie działań technicznych). Ewentualne uciążliwości (hałas, płoszenie zwierząt) powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót, przy czym działania w większości powinny być realizowane w obszarach miejskich, które i tak wywierają pewne oddziaływania na bioróżnorodność.
	E-zdrowie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA				
Rodzaje działań: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych				
Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyni poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Kultura i turystyka szczebla regionalnego	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić tymczasowa zwiększona emisja zanieczyszczeń w związku z pracą maszyn budowlanych. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji.
Adaptacja do zmian klimatu	Kultura i turystyka szczebla regionalnego		x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić tymczasowa zwiększona emisja zanieczyszczeń w związku z pracą maszyn budowlanych. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Kultura i turystyka szczebla regionalnego	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie ilości ścieków (napływ turystów). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić zwiększone ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń do gruntu. Potencjalne uciążliwości powinny być krótkotrwałe. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Kultura i turystyka szczebla regionalnego		x	Przewiduje się, że realizacja działań nie ma istotnego wpływu na gospodarkę obiegu zamkniętego. Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić zwiększenie wytwarzania odpadów budowlanych. Potencjalne uciążliwości powinny być krótkotrwałe.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Kultura i turystyka szczebla regionalnego	x		Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy) lub ścieków (napływ turystów). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić zwiększone ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń do gruntu. Potencjalne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i

			nie powinny powodować zmiany ogólnego stanu powietrza, wody lub gleby. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Kultura i turystyka szczebla regionalnego	x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne ryzyko niszczenia roślinności. Ewentualne roboty budowlane mogą powodować hałas lub płoszenie zwierząt. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.

Priorytet: ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI

Rodzaje działań: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym		x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić tymczasowa zwiększona emisja zanieczyszczeń w związku z pracą maszyn budowlanych. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji.
	Rozwój ZIT		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rewitalizacja obszarów miejskich		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Adaptacja do zmian klimatu	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym		x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić tymczasowa zwiększona emisja zanieczyszczeń w związku z pracą maszyn budowlanych. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji.

	Rozwój ZIT	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rewitalizacja obszarów miejskich	x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym	x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie ilości ścieków (napływ turystów). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić zwiększone ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń do gruntu. Potencjalne uciążliwości powinny być krótkotrwałe. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływania.
	Rozwój ZIT	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rewitalizacja obszarów miejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na zasoby wodne. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym	x	Przewiduje się, że realizacja działań nie ma istotnego wpływu na gospodarkę obiegu zamkniętego. Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić zwiększenie wytwarzania odpadów budowlanych. Potencjalne uciążliwości powinny być krótkotrwałe.
	Rozwój ZIT	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rewitalizacja obszarów miejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym	x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne nieznaczne zwiększenie emisji gazów cieplarnianych (np. ruch samochodowy) lub ścieków (napływ turystów). Na etapie ewentualnych robót budowlanych może wystąpić zwiększone ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń do gruntu. Potencjalne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i nie powinny powodować zmiany ogólnego stanu powietrza,

			wody lub gleby. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływanie.
	Rozwój ZIT	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rewitalizacja obszarów miejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na powietrze, wody lub gleby. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym	x	Przewiduje się realizacja działań może powodować wzmożony ruch turystyczny, a w związku z tym potencjalne ryzyko niszczenia roślinności. Ewentualne roboty budowlane mogą powodować hałas lub płoszenie zwierząt. Należy dokonać szczegółowej analizy inwestycji na etapie procedury uzyskiwania stosowanych zgód i decyzji oraz podjąć działania minimalizujące ewentualne oddziaływanie.
	Rozwój ZIT	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rewitalizacja obszarów miejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru.

Priorytet: ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI

Rodzaje działań: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Odnowa obszarów wiejskich		x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.

Adaptacja do zmian klimatu	Odnowa obszarów wiejskich	x	Charakter i skala działań nie powinna zasadniczo powodować zwiększonych emisji gazów cieplarnianych. Nie przewiduje się aby działania mogły istotnie wpływać na klimat i powodować zwiększone emisje zanieczyszczeń.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Odnowa obszarów wiejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na zasoby wodne. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Odnowa obszarów wiejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Odnowa obszarów wiejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na powietrze, wody lub gleby. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru. Ewentualne uciążliwości powinny być krótkotrwałe i ustaną po zakończeniu robót.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Odnowa obszarów wiejskich	x	Charakter działań, zarówno na etapie inwestycji, jak i realizacji nie wskazuje na pośrednie i bezpośrednie negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną. Skala działań ograniczona będzie wyłącznie do niewielkiego obszaru.

Priorytet: ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI

Rodzaje działań: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie - GOSPODARKA

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Rozwój potencjału wysokich technologii oraz instytucji wspierających innowacyjność w kierunku neutralności klimatycznej		x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.

	Wspieranie dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym cyfryzacja, automatyzacja i działania na rzecz GOZ	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Poprawa konkurencyjności MŚP podlegających transformacji	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
Adaptacja do zmian klimatu	Rozwój potencjału wysokich technologii oraz instytucji wspierających innowacyjność w kierunku neutralności klimatycznej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wspieranie dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym cyfryzacja, automatyzacja i działania na rzecz GOZ	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań

			nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Poprawa konkurencyjności MŚP podlegających transformacji	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Rozwój potencjału wysokich technologii oraz instytucji wspierających innowacyjność w kierunku neutralności klimatycznej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które pośrednio mogą przedostawać się do wód. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wspieranie dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym cyfryzacja, automatyzacja i działania na rzecz GOZ	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które pośrednio mogą przedostawać się do wód. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.

	Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które pośrednio mogą przedostawać się do wód. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które pośrednio mogą przedostawać się do wód. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Poprawa konkurencyjności MŚP podlegających transformacji	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, które pośrednio mogą przedostawać się do wód. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Rozwój potencjału wysokich technologii oraz instytucji wspierających innowacyjność w kierunku neutralności klimatycznej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do generowania odpadów budowlanych, które zostaną wywiezione i zagospodarowane przez uprawniony podmiot. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wspieranie dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym cyfryzacja, automatyzacja i działania na rzecz GOZ	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do generowania odpadów budowlanych, które zostaną wywiezione i zagospodarowane przez uprawniony podmiot. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do generowania odpadów budowlanych, które zostaną wywiezione i zagospodarowane przez uprawniony podmiot. Oddziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie

			<p>pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.</p>
	<p>Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych</p>	x	<p>Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do generowania odpadów budowlanych, które zostaną wywiezione i zagospodarowane przez uprawniony podmiot. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.</p>
	<p>Poprawa konkurencyjności MŚP podlegających transformacji</p>	x	<p>Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do generowania odpadów budowlanych, które zostaną wywiezione i zagospodarowane przez uprawniony podmiot. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.</p>
<p>Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola</p>	<p>Rozwój potencjału wysokich technologii oraz instytucji wspierających innowacyjność w kierunku neutralności klimatycznej</p>	x	<p>Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, które pośrednio mogą przedostawać się do wód i gleby. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.</p>
	<p>Wsparcie dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym cyfryzacja, automatyzacja i działania na rzecz GOZ</p>	x	<p>Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, które pośrednio mogą przedostawać się do wód i gleby. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.</p>
	<p>Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej</p>	x	<p>Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, które pośrednio mogą przedostawać się do wód i gleby. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i</p>

			realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, które pośrednio mogą przedostawać się do wód i gleby. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Poprawa konkurencyjności MŚP podlegających transformacji	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, które pośrednio mogą przedostawać się do wód i gleby. Odziaływanie to będzie miało charakter tymczasowy i nie pogorszy ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Rozwój potencjału wysokich technologii oraz instytucji wspierających innowacyjność w kierunku neutralności klimatycznej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji hałasu oraz płoszenia zwierząt. Nie przewiduje się istotnego wpływu na siedliska, zakładając że realizacja działań dotyczyć będzie środowiska miejskiego. Ewentualne odziaływania będą miały charakter tymczasowy i nie pogorszą ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparanie dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym cyfryzacja, automatyzacja i działania na rzecz GOZ	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji hałasu oraz płoszenia zwierząt. Nie przewiduje się istotnego wpływu na siedliska, zakładając że realizacja działań dotyczyć będzie środowiska miejskiego. Ewentualne odziaływania będą miały charakter tymczasowy i nie pogorszą ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji hałasu oraz płoszenia zwierząt. Nie przewiduje się istotnego wpływu na siedliska, zakładając że realizacja

			działań dotyczyć będzie środowiska miejskiego. Ewentualne oddziaływania będą miały charakter tymczasowy i nie pogorszą ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji hałasu oraz płoszenia zwierząt. Nie przewiduje się istotnego wpływu na siedliska, zakładając że realizacja działań dotyczyć będzie środowiska miejskiego. Ewentualne oddziaływania będą miały charakter tymczasowy i nie pogorszą ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.
	Poprawa konkurencyjności MŚP podlegających transformacji	x	Działania polegające na budowie ośrodków wspierających innowacyjność, na etapie prac budowlanych może dojść do emisji hałasu oraz płoszenia zwierząt. Nie przewiduje się istotnego wpływu na siedliska, zakładając że realizacja działań dotyczyć będzie środowiska miejskiego. Ewentualne oddziaływania będą miały charakter tymczasowy i nie pogorszą ogólnego stanu celu środowiskowego. Tworzenie i realizacja programów rozwojowych ma charakter działań nietechnicznych, nie powodujących negatywnego wpływu na cel środowiskowy.

Priorytet: ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI

Rodzaje działań: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie - ŚRODOWISKO

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyn poważnych szkód”.

	Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływania (poprawa wskaźników biologicznych) niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej. W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na klimat. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń do atmosfery.
	Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	x	W perspektywie długoterminowej, pośrednio i bezpośrednio, działania powinny pozytywnie wpływać zarówno na stan i jakość wód, jak i na stan gospodarki wodno-ściekowej w województwie. Działania wpisują się w obszar ze współczynnikiem 100% do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu i na cele środowiskowe (wspieranie retencjonowania wody, w tym małej retencji, zatrzymanie odpływu wód opadowych) oraz inwestycje na rzecz rozwoju systemów ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody.
	Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele rozwojowe regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ charakter działań nie wskazuje, aby na etapie realizacji mogły wystąpić czynniki negatywnie wpływające na klimat.
	Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyni poważnych szkód”

	Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływania (poprawa wskaźników biologicznych) niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej. W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na klimat. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń do atmosfery.
	Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	x	W perspektywie długoterminowej, pośrednio i bezpośrednio, działania powinny pozytywnie wpływać zarówno na stan i jakość wód, jak i na stan gospodarki wodno-ściekowej w województwie. Działania wpisują się w obszar ze współczynnikiem 100% do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu i na cele środowiskowe (wspieranie retencjonowania wody, w tym małej retencji, zatrzymanie odpływu wód opadowych) oraz inwestycje na rzecz rozwoju systemów ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody.
	Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele rozwojowe regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ charakter działań nie wskazuje, aby na etapie realizacji mogły wystąpić czynniki negatywnie wpływające na klimat.
	Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	x	Na etapie budowy poszczególnych obiektów mogą wystąpić emisje zanieczyszczeń do wód. Oddziaływania te będą miały charakter krótkoterminowy, a potencjalna zwiększona emisja ustąpi w chwili zakończenia realizacji danej fazy inwestycji. W przypadku inwestycji mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć stosowne wnioski z tej oceny (np. działania minimalizujące, rozwiązania alternatywne).

	Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływania (poprawa wskaźników biologicznych) niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej. W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na wody. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń do wód.
	Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	x	W perspektywie długoterminowej, pośrednio i bezpośrednio, działania powinny pozytywnie wpływać zarówno na stan i jakość wód, jak i na stan gospodarki wodno-ściekowej w województwie. Działania wpisują się w obszar ze współczynnikiem 100% do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu i na cele środowiskowe (wspieranie retencjonowania wody, w tym małej retencji, zatrzymanie odpływu wód opadowych) oraz inwestycje na rzecz rozwoju systemów ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody.
	Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele rozwojowe regionu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyni poważnych szkód”.
	Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	x	Na etapie realizacji (budowy, rozbudowy) OZE mogą wystąpić prace budowlane, które wiążą się z pracami ziemnymi i w związku z tym z generowaniem nieznacznej ilości odpadów budowlanych. Przewidywane działania nie powinny wpływać negatywnie na analizowany komponent ani przyczynić się do powstawania zwiększonych ilości odpadów.

			Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływania (poprawa wskaźników biologicznych) niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej. Charakter i skala planowanych działań wskazuje, że nie powinno nastąpić w perspektywie długoterminowej, negatywne oddziaływanie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Nie przewiduje się, aby działania mogły doprowadzić do powstawania zwiększonej ilości odpadów. Ewentualne odpady, które powstaną na etapie prac, np. rekultywacyjnych, remediacyjnych, powinny być utylizowane zgodnie z właściwymi krajowymi i regionalnymi planami gospodarki odpadami i programem zapobiegania powstawaniu odpadów oraz, w stosownych przypadkach, właściwą krajową, regionalną lub lokalną strategią dotyczącą gospodarki o obiegu zamkniętym.
	Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych	x	
	Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	x	Działania wpisują się w obszar ze współczynnikiem 100% do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu i na cele środowiskowe (wspieranie retencjonowania wody, w tym małej retencji, zatrzymanie odpływu wód opadowych) oraz inwestycje na rzecz rozwoju systemów ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody.
	Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele rozwojowe regionu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyni poważnych szkód”.
	Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	x	Na etapie budowy poszczególnych obiektów mogą wystąpić emisje zanieczyszczeń do powietrza z maszyn roboczych i środków transportu lub w związku z tymczasowym odwodnieniem wykopów (np. ryzyko przecieków paliw, olejów, smarów itp.). Oddziaływania te będą miały charakter krótkoterminowy, a potencjalna zwiększona emisja ustąpi w chwili zakończenia realizacji danej fazy inwestycji. W przypadku inwestycji mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i

			wdrożyć stosowne wnioski z tej oceny (np. działania minimalizujące, rozwiązania alternatywne).
	Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływania (poprawa wskaźników biologicznych) niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej. W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na powietrze, wody lub gleby. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery lub gleby czy też pośrednio lub bezpośrednio do wód.
	Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	x	Działania wpisują się w obszar ze współczynnikiem 100% do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu i na cele środowiskowe (wspieranie retencjonowania wody, w tym małej retencji, zatrzymanie odpływu wód opadowych) oraz inwestycje na rzecz rozwoju systemów ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody.
	Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele rozwojowe regionu	x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyni poważnych szkód”.
	Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	x	Planowane działania mogą powodować oddziaływania na bioróżnorodność (zakłócenia w funkcjonowaniu siedlisk, kolizje z ptakami, nietoperzami itp.) W przypadku inwestycji mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko i wdrożyć stosowne wnioski z tej oceny (np. działania minimalizujące, rozwiązania alternatywne). W pozwoleniach środowiskowych

			odnoszących się do tych inwestycji należy wprowadzić wymagania minimalizujące tego rodzaju wpływy. Minimalizacja stopnia szkodliwości w tym obszarze jest technicznie wykonalna.
Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 40 %. Charakter działań wskazuje na głównie pozytywne oddziaływanie (poprawa wskaźników biologicznych) niniejsze działanie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityk Unii Europejskiej. W przypadku zaplanowanych działań remediacyjnych i rekultywacyjnych, w perspektywie długoterminowej, nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na powietrze, wody lub gleby. Eliminacja potencjalnych zanieczyszczeń z terenów zdegradowanych może pośrednio przyczynić się do eliminacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery lub gleby czy też pośrednio lub bezpośrednio do wód.
Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń		x	Działania wpisują się w obszar ze współczynnikiem 100% do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianą klimatu i na cele środowiskowe (wspieranie retencjonowania wody, w tym małej retencji, zatrzymanie odpływu wód opadowych) oraz inwestycje na rzecz rozwoju systemów ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody.
Ponowne wykorzystanie terenów przemysłowych na cele rozwojowe regionu		x	Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności działanie jest monitorowane jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu lub cel środowiskowy o współczynniku 100 % i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyni poważnych szkód”.
Systemowe zarządzanie terenami przemysłowymi		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet: ŚLĄSKIE W TRANSFORMACJI

Rodzaje działań: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie - SPOŁECZEŃSTWO

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka	tak	nie	Uzasadnienie
---	-----	-----	--------------

merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”			
Cele środowiskowe	Rodzaj działania		
Łagodzenie zmian klimatu	Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwój kształcenia w szczególności branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	x	Przewidywane działania o charakterze nietechnicznym mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu. Działania techniczne (m.in. budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej) odnoszą się do skali lokalnej i nie powinny powodować zwiększonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz nie powinny powodować ogólnej zmiany klimatu.
	Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Łagodzenie negatywnych społecznych i skutków transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwój kształcenia w szczególności branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	x	Przewidywane działania o charakterze nietechnicznym mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu. Działania techniczne (m.in. budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej) odnoszą się do skali lokalnej i nie powinny powodować zwiększonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz nie powinny powodować ogólnej zmiany klimatu.

	Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Łagodzenie negatywnych społecznych i skutków transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwój kształcenia w szczególności branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	x	Przewidywane działania o charakterze nietechnicznym mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu. Działania techniczne (m.in. budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej) odnoszą się do skali lokalnej i nie powinny powodować zwiększonej emisji zanieczyszczeń do wód oraz nie powinny powodować ogólnej zmiany stanu zasobów wód. Zastosowanie odpowiednich środków minimalizujących powinno zabezpieczyć zasoby wodne przed ewentualnym przedostawaniem się zanieczyszczeń na etapie budowy, przebudowy lub remontu.
	Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej		Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Łagodzenie negatywnych społecznych i skutków transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwój kształcenia w szczególności branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	x	Przewidywane działania o charakterze nietechnicznym mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu. Działania techniczne (m.in. budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej) odnoszą się do skali lokalnej i nie powinny powodować ogólnego wzrostu powstawania odpadów oraz nie powinny powodować ogólnego negatywnego wpływu na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Na etapie budowy, przebudowy lub remontu mogą powstawać odpady budowlane, które muszą być wywożone przez uprawnione podmioty.
	Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Łagodzenie negatywnych społecznych i skutków transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego	x

	Rozwój kształcenia w szczególności branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	x	Przewidywane działania o charakterze nietechnicznym mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu. Działania techniczne (m.in. budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej) odnoszą się do skali lokalnej i nie powinny powodować zwiększonej emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód lub gleby oraz nie powinny powodować ogólnej zmiany stanu elementów środowiska. Zastosowanie odpowiednich środków minimalizujących powinno zabezpieczyć powietrze, zasoby wodne lub gleby przed ewentualnym przedostawaniem się zanieczyszczeń na etapie budowy, przebudowy lub remontu.
	Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Łagodzenie negatywnych społecznych i skutków transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwój kształcenia w szczególności branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	x	Przewidywane działania o charakterze nietechnicznym mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu. Działania techniczne (m.in. budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej) odnoszą się do skali lokalnej i nie powinny powodować istotnego oddziaływania na różnorodność biologiczną. Ewentualnie na etapie realizacji (budowa, przebudowa, remont) może wystąpić hałas lub płoszenie zwierząt, jednak oddziaływania te będą ograniczone to etapu realizacji prac. W perspektywie długoterminowej nie przewiduje się wpływu na bioróżnorodność.

	Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze rynku pracy		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Łagodzenie negatywnych społecznych i skutków transformacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet:				
Rodzaje działań: POMOC TECHNICZNA EFRR				
Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet:

Rodzaje działań: POMOC TECHNICZNA EFS

Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

Priorytet:

Rodzaje działań: POMOC TECHNICZNA FST				
Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyn poważnych szkód”		tak	nie	Uzasadnienie
Cele środowiskowe	Rodzaj działania			
Łagodzenie zmian klimatu	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Adaptacja do zmian klimatu	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Zarządzanie i wdrażanie		x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.

	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Zarządzanie i wdrażanie	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie zarządzania i wdrażania	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Wsparcie beneficjentów	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.
	Komunikacja i promocja	x	Przewidywane działania mają nieznaczny wpływ na ten cel środowiskowy lub nie przewiduje się żadnego negatywnego wpływu ponieważ mają charakter działań nietechnicznych.